173 111

ÁRNYAK A HAMUFELHŐN

IRTA: ROZVÁNYI VILMOS

PALLAS RT. KIADÁSA, BUDAPEST

ÁRNYAK A HAMUFELHŐN

REGÉNY

IRTA

ROZVÁNYI VILMOS

PALLAS RT. KIADÁSA, BUDAPEST

A.M.N.MÚZEUM KÖNYVTÁRA

173111

44,657

ORSZ. SZÉCHÉNYI-KÖNYVTÁR
Növedéknapló
193 5 év. 3874 sz.

R 2

R 1965

PALLAS IROD. ÉS NYOMDAI R.-T., Budapest, V., Honvéd-u. 10.
(Felelős: Tiringer Károly igazgató.) — Távbeszélő: 20-5-67, 20-5-68, 20-5-69.

I. FEJEZET.

Nagy, szürke kígyóként, sebes iramban siklott a vonat Budapest felé. A mozdony sustorgásában volt valami fenyegető, ziháló nekikészülődés, amely egyre vadabbá vált a leszálló sötétben. Ahogy a homályban egymásután eltünedeztek a tárgyak, a vonat mindinkább magára maradt. Rohanásában már szinte önmagát izgató harag lihegett: «Nekimegyek-nekimegyek-nekimegyek...»

Ugyanilyen érzésekkel ült a vonatban két ember is. Az egyik az első osztályon, a másik a harmadikon. Az elsőn Máté-Balog Imre, egy tiszántúli birtokos család háromdiplomás, utolsó sarja; a harmadikon az inasa, Ügyes-Nagy János.

Ők is nagyon nekikészülődtek Budapestnek...

Megmagyarázhatatlan harag fűtötte Máté-Balog Imrét, mert a három diplomájából még egyiknek sem vette semmi hasznát, még harmincéves korára sem. Jogász is, tanár is, közgazdász is — és végtére egyik sem. Kitanulta a három mesterséget ő is, mint annyi más kortársa, unalomból, tehetetlenségből. Mihez fogni egyikkel sem tudott. Most volt odahaza gazdálkodni néhány esztendeig. Abba is beletört a bicskája. Minél többet, minél tökéletesebbet alkotott, annál hitványabb lett a munka értéke. Megnevelt egy sereg embert maga körül, hiába. Azok okosabbak, jobb gazdák lettek, nem nagy hasznukra; ő meg egyre tehetetlenebb köztük, a maga kárára. Végül is visszaadta a földet az apjának, csinálja, ahogy azelőtt

szokta: mindegy... Ő majd megpróbál valami mást ezzel a világgal!

A harmadik osztályon is haragoskodott a másik magyar... Rácország, Galicia, Szibéria, utána megint haza, megint Doberdo, Nápoly, megint haza, most meg ez a Budapest, amelyet pedig sikerült eddig elkerülni...

— A teremburáját, de sok kódorogni valója van a szegény embernek mostanában! Nyilván a mennyország közepét keressük, csak nem találjuk.

És nézi a város gyors egymásutánban kigyúló fényeit. Nézi hosszan, nézi álmodozó, pusztai szemmel. Pillája lecsukódik s csak amikor a rákosrendezői sínváltások vad lármája kitör, akkor rezzen magára. Fejét behúzza a hűs áramlatból a kupé fülledtségébe, tekintete kigyúl. Sejti, hogy közel járnak Pesthez, hát szedelőzködni kezd:

— Meglássuk!

Csak ennyit gondol, egyébként még maga sem tudja, mi terve a várossal.

A vonat csattogó dühe is elcsitul... Mint a hömályban gazdáját rohamozó kutya, ahogy közelebb ér, vakkanásai mind szelídebbek, ritkábbak lesznek, végül is néma hunyászkodással lapul a gazda lába elé — a vonat is egyre halkabb, békéltebb s a Keleti pályaudvar üvegcsarnoka alatt már egészen jámbor, csöndes szőrnyeteg. Megáll. Rebbenés nélkül tűri, hogy az emberhangyák nekirohanjanak, elárasszák, befúrják magukat oldalán megnyíló pórusaiba, kihozzák maguknak nagy ügyes-bajos cipekedéssel zsákmányukat s vigyék, amerre nekik tetszik.

János azonban más véleményen van. Éppen akkor ér a vonat végéről gazdájához, amikor annak csomagjait egy hordár kezdi a hátára, vállára rakosgatni, hogy élő tornyot építsen ott frissiben magából.

— Nem teszi le mindjárt? — ripakodik a nagy

igyekvésű közszolgára. — Mi köze magának ehhez az auzrüsztunghoz?

A meglepett bábel lassan, egész toronymivoltában fordul támadója felé, úgy szól ki kelletlenül a legnagyobb koffer alól és a foga közé nőtt csutora mellől:

— Viszem.

— Fenét viszi! Hát én minek jöttem akkor ebb' a nagy büdös városba?... Tegye csak le!

A hordár áll egy darabig. Ellenségesen méregeti az üzletrontót, de miután annak szeméből nem sok irgalmat néz ki, lassan leguggol. Aztán siklatja egyik koffert a másik hegyén, szép sorjában, le a földre, egymás mellé. Közben fel-felsandít elég-e, hagynak-e mégis, ha csak legalább egy terhet, az ő hátán. Nem... No, le kell tenni mind... Amíg azonban fel-felnézett, megtudott valamit, úgyhogy, amikor derekát tapogatva kiegyenesedik, odamondja Jánosnak, csak úgy váll fölött:

— E' sse hatvannyócas becsület: kivenni az ember szájából a falatot...

Most János szeme húzódik össze figyelmesebb nézésre:

— Hatvannyócas-e?

— Az... De maga nem.

— Nono — hökken szembe pironkodva ellentámadójával a tekintetes úr inasa s igen restelli, hogy még mindig nem ismer a másikra. — Nem tom honnan, kinek nézzem?

— Krasznojárszk! — feleli a másik útbaigazítón. — Nem, hogy annak, hanem, hogy onnan nézzék. Nincs ennél bűvösebb, igazolóbb jelszó. — Lózung! — János karja is lecsapódik rá, mint a felröppenő madár szárnya, hogy menten öleléssel hulljon a másikra.

— Ej, a kutyafáját az akkori szakálladnak, Sanyi!...

Ujjongó parola... Vállon fogják egymást, az

egyik fej jobbra, a másik balra billen, úgy mosolyodnak örvendezőt egymásra; aztán a fejek az ellenkező oldalra billennek és úgy is mosolyodnak egyet.

— Hol veszed magad itt? Merrül jöttél haza?

— Túrkesztány! — felel a hordár megint csak egy szóval.

Hosszú ú-val mondja, akárcsak Túrkeve nevét s van is ez a messzi ország a volt krasznojarszkinak olyan közeli fogalom, mint túlatiszainak Túrkeve. Sanyi, a hordár, megfogja balkézzel a pipa nyakát s talán majd ki is veszi a nagy összetalálkozás örömére . . .

János pedig magyarázkodik gazdájának:

— Fogolycimbora...

Máté-Balog Imre derengve bólint. Krasznojarszk, Turkesztán! Tudja, hogy az eset nem végződhetik két szóval. Megindul tehát a kijárat felé. Néhány lépésről visszaszól:

— Intézzék el!... Kint a taxinál várom magukat. — S mielőtt jegyét a portásnak adná, előbb még rágyujt egy cigarettára. Nem siet.

— Igenis — lódul utána két szájból a szolgálatkész kiáltás, de ő már alig hallja. A váróteremen át lassan kimegy a robajló utcára.

Amazok pedig bent a perronon megegyeznek a csomagokon. Most már jut a hordárnak is! Segíteni kell egymáson ebben a nagy Szibériában, amely, úgylátszik, örökéletű és mindenütt jelenvaló. Hiába hagyták ott akkor, eljött utánuk s kíséri őket, de nemcsak emlékben, hanem a valóságban is. Vajjon az élet végig Szibéria-e?

— Hagyd rám a nagy koffert! — egyengeti vissza az imént majdnem meghiúsult üzletét a hordár könyörgősen — Tán többet kereshetek vele.

— Hát igen — egyezik bele János pillanatnyi szorultsággal, hogy becsületesen jár-e el? De aztán nem bánja. Hiszen a gazdája is úgy mondta, «várom magu-

kat». — Vedd csak mind, ha bírod, de ha kell, segítek is!

— Bírom-e? — lelkesedik vissza Sanyi a mesterségbe s újra ott a csomagtorony a hátán, vállán.

Mennek ők is kifelé...

Utközben elmondja mindegyik a maga kis hőstörténetét: a szökést Szibériából... Van ilyen tízezrével. Egy-egy kis kalandorregény valamennyi, de nagyjából egy kaptafára megy mind. Ők is csak az elejét mondják el. János leütött két nagy behemót muszkát, egyet a krasznojarszki palánkon belül, egyet kívül. Sanyiék, — ők kilencedmagukkal szöktek — hatvanméteres alagútat ástak a palánk alatt. Az alagút bejárata a szobájukba szolgált, a kijárat pedig ki, a tábor előtti drótsövényen túlra. Hetekig ásták, éjszakánkint, úgy szöktek meg egy vaksötét éjjelen. A többi része a történetnek már egyforma. Bujdosás érennádon; napokig erdőn-, folyónhálás; vándorút városról-városra, országról-országra. Már csak az országokat kell mondani, hogy a másik mindent tudjon... Közben kitanultak egy csomó mesterséget, mindegyik volt asztalos, suszter, kovács, lakatos, ki, ahova került... Aztán a hajó! Mind tudja nevét a hajónak, amely európai partra hozta.

Mire kiérnek a taxihoz, már vége is mindakét históriának azzal a záradékkal, hogy «hát sokat tudnék én még erről beszélni»...

Óh, sokat! Érzi valamennyi, hogy nagy fordulást okozott nemcsak életén, — a lelkén is Szibéria.

Kint jó néhány lépésre állnak meg a taxitól, mert a tekintetes úr nővel beszélget. János úgy tesz, mintha meg sem lepné a dolog.

— Szállnak rá, mint a mézre — dörmögi tettetett bosszankodással, holott belülről igen büszke, hogy lám, máris nő legyeskedik ura körül.

— Szoktak az ilyenre — véli a hordár elismerően. — Szép szál, vállas, barna ember. Ilyen kell az asszonyoknak, az ilyen grófos arcú...

A csomagokat oldalt rakják az útból s ki-ki rátelepszik egyre-egyre. Várnak.

A «grófos arcú» Balog Imrén pedig látszik, hogy zavarban van. Merev a mosolya. A nő, akivel beszélget, már a perronon a nyomába szegődött s amikor kiértek az utcára, meg is szólította:

— Imre?...

Halk, kicsit játékos is, félénk is volt a hang.

Balog meglepetten fordult vissza. A cigaretta füstje torkon kapta, úgyhogy rekedten, köhécselve tudta csak kimondani:

— Parancsol?

— Nem ismer meg? — hajlik feléje arcát mutogatón a nő.

Balog még zavartabb...

Tessék! Már neki is van ismerőse, mindjárt itt a pályaudvaron, nemcsak az inasának. Emlékszik az arcra; de honnan? Huj, de kínos ez!

— Bocsásson meg...

— Az egyetemről... Lőrinc Vilma vagyok.

A dolog még kínosabb... Egy nő, aki évekkel ezelőtt, évtizede már, bent volt az életében, valakije volt, számított. Most alig ismeri meg, csak a nevét tudja még, egyéb nem maradt belőle.

— Óh, hogyne! Kezét csókolom. Tíz éve, Istenem!

— Csakhogy emlékszik — oldja fel a nő is a maga szorongását, mert egy kicsit mégis merész volt megszólítani a férfit, akit ő sem ismert fel határozottan. — Mit csinál itt? Azt hittem, gazdálkodik otthon.

— Meguntam... Azaz, hogy nincs értelme.

— Igaza van. Azóta is sokat beszéltünk magáról s mindenki mondja, hogy magának itt a helye, Pesten... Miért ment el?

A nő olyan hangon beszél, mintha nem évek, de napok sem multak volna el azóta. Balog megijed. Még alig váltottak szót s máris az ő élete és útja a téma. Ez a nő — leány, asszony? — rögtön olyan

intéző, irányító modorban tárgyal vele, mint akkor. A problemáihoz nyúl, a belső vergődéseihez, mint aki még ma is valakije, mint akinek joga van tudni, mit csinált tegnap s mit akar holnap. Különös nő. Azok közül való, akik élnek egyetlen mában, a tegnapjuk nem mult el, a holnapjuk nem fontos, a ma kell nekik, a perc és semmi egyéb, de a mában mindenkire, mindenre igényt tartanak, aki és ami elérhető a közelükben. Tér és idő nélkül élnek.

Ez is!... Leány még? Asszony már?

Balog meg is kérdi:

— Nem ment még férjhez?

A nő felkacag:

— Nyugodt lehet, drágám! Nincsenek kötelezettségei velem szemben. Feloldottam már kétszer is; kétszer is voltam «né». Még ma is úgy címezheti nekem leveleit: dr. Eckerné úrnőnek! Megtartottam a második uram nevét, de az uram nélkül...

Tehát asszony!... Észre kellett volna venni kérdezés nélkül. Ez az oktalan érdeklődés tette lehetővé, hogy az asszony régi, ha nem is túlkomoly felelősségre célozhasson itt mindjárt a pályaudvaron, hogy tréfásan zongorázó ujjal igazgathassa a nyakkendőjét s úgy folytassa, ahogyan éppen folytatta:

— Magát csak apró szívességekre fogom kérni, ha már itt van. — És már a mellényét is kisímogatja, mintha valami játékbábút mórikálna, amellyel azóta is egyfolytában játszott. — Mindjárt ma este is segíthetne rajtam, ha olyan angyal tudna lenni, mint azelőtt. El kellene engem kísérnie valahová, ahova egyedül nem mehetek. Megteszi?... Igérem, hogy nagyon mulatságos partner leszek. Szégyelnie sem kell engem ott, ahova mennék. Nézzen meg jól! Csak irígyelnék magát...

Elegáns és szép jelenség, tagadhatatlanul. Ruhát, rúzst, arckifejezést tökéletesen és stílusosan visel. Mindent, amit csak akar, a legmegvesztegetőbb formában tud észrevétetni magán; de el is tüntet jelen-

téktelenséggé, ha kell. Olyan nő, aki az első pillantásra is valaki, de azon túl egyre szórakóztatóbb. Olvastatni tudja magát, mint valami könyvet, amely fejezetről fejezetre érdekesebb és lebilincselőbb.

— Fáradt vagyok — védekezik Balog az ellen, hogy elévült, apró érzelmi adósságok fejében azonnal és egész mivoltában lefoglalhassák, sőt a végrehajtást is rögtön foganatosítsák.

— Óh, fáradt! Mitől? Még ha itt élt volna...

Szenvedőn vonul össze az asszony ívelt, fekete szemöldöke, sokat jelentőn csukódik le pillája... Mi lehet a férfi fáradtsága az övéhez képest? Egyszerű fizikai kimerültség legfeljebb. Kettejük közül csak ő lehet a fáradt, ő, aki itt élt Pesten.

És egy villanásnyit, amennyire éppen kellett, megmozdította a szánalmat a férfi idegein. De a következő pillanatban már megint villog és vidám a szeme:

— Remek, mennyire megjött maga nekem az utolsó pillanatra! Nem magát vártam, de örülök, hogy maga jött.

— Magamnak jöttem — motyogja Balog kellemetlenkedve s bizonytalan mozdulatot tesz a taxikilincs felé.

— Nekem jött meg, — hárítja vissza a férfi kezét kicsit erélyesen öt finom, puha asszonyujj.

A nő másik keze ekkor lesiklik a férfi melléről, elbujik a felöltő hátracsuklott szárnya mögé, mintha rejtene valamit. De a következő pillanatban már elő is kerül s újra dédelgetőn játszadozik a férfi esőköpenyének hajtókájával. Az asszony tovább unszolkodik:

— Most hazamegy, átöltözik. De elegáns legyen ám!... Aztán feljön értem a lakásomra és elkísér. Baross-utca 20. szám alatt lakom, az uram nevén.

Balogot bosszantja az ellentmondást nem tűrő hang.

— Miért menjek fel? — próbál visszavágni magabízó, merészen jelentős mosollyal, ám önkéntelenül elkomolyodva teszi hozzá: — És hova kísérjem?

Az asszony az első kérdést elengedi füle mellett s csak a másodikra felel:

— Egy bárba megyünk... Az Arany Életbe.

— Én nem.

— Én... Magával. Ne okoskodjék.

— Inkább most viszem haza. Üljön be! — S Balog int inasának, meg a hordárnak a csomagokért.

Az asszony hátralép és nevetése megint végigzsong a pályaudvar nyitott korridorján:

— Jaj, de csacsi maga! Csomagokkal, inassal vinne végig a városon, mintha most hozott volna haza valami nászútról, vagy miről... Nem, amit én akarok, nem ilyen veszedelmes. A bárban megláthatnak közös ismerősök, nem baj, nem fognak mindjárt butaságokat gondolni... De így?... Ezt nem!... Isten vele. Tíz óra előtt várom.

Balog nem fogadja el a feléje nyujtott kezet.

— Ne haragudjék, nem fogok elmenni...

Az asszony félreáll az útból, hogy a csomagokat berakhassák, aztán pajzánul, hosszan néz a fejét tétova tiltakozással csóváló férfi szemébe. Még az ajkát is csucsorítja hozzá elbillenő fejjel, ahogyan kis gyerekek makrancoskodását szokás fölényesen szemlélni. Halkan, szinte fönhéjázón mondja, hogy csak Balog hallhassa:

— Nos, fogadjunk, hogy feljön értem!... Még azt is elmondom előre, hogyan... Maga hazaér a szállóba. Jaj, dehogy! Tudom, hogy van állandó lakása az Üllői-úton. Látja? Mindent tudok. Szóval hazaér, lepakkol, aztán járkálni kezd a szobájában föl és alá. Egyszerre a szívéhez kap és elsápad. Reszketve leül egy fotőjbe, erősen gondolkozni kezd. Kis idő mulva a homlokához kap: «Lehetetlen, lehetetlen!» . .

Aztán mégis felugrik, kéri a szmokingját. Izgatottan, gyorsan átöltözik és rohan hozzám. De lehet, hogy mielőtt felmenne a lakásába, már a kapuból visszafordul utánam... Nos, fogadjunk? Ne féljen, nem hipnotizáltam.

A férfi megfogta az asszony kezét, de nem fogadásra, csak búcsúzóul. A meleg, puha ujjak érintésétől hirtelen vérhullám dobban a halántékára, szeretné az asszonyt berántani maga mellé, talán dühből, talán más érzésből. De ugyanilyen pillanat alatt ki is józanodik:

— Nem fogadok, mert elvesztené...

Lassan engedi kisiklani tenyeréből a könnyű, finom ujjakat:

— Isten vele!

— Viszontlátásra — bókol vissza az asszony a kalapemelésre s elsiet a nyitott korridoron át a Barosstér felé. Még visszanéz egyszer, de sem hívón, sem búcsúzón nem int, csak öntudatosan mosolyog...

János cihelődik most a soffőr mellé, közben azonban mereven néz az ellibegő asszony után. Az imént annak egyik mozdulatától a lélegzete is elállt. De hogy ura nem szólt érte, ő mit szóljon? Aztán lapítania is kell, mert rettentő fogadkozása ellenére mégis csak keresni hagyta a krasznojárszki cimborát. Két pengőt kapott a hordár, amikor pedig ő is itt van.

— Aj, de megy itt a pénz! — gondolja riadtan s igyekszik helyet keresni a lábának a soffőr mellett. Előbb a jobbnak, aztán a balnak. Már megállna valahogy, de le is kéne ülni. Előbb ráhuppan az ülés tetejére, onnan csúszik le a bőrvánkosra. Fészkelődik:

— Ejnye, de furán kell ebbe guggolni, — dünnyögi zavarodottan.

Hazáig olyan bizonytalanul érzi magát, mintha Lucifer szolgái labdáznának vele, hogy végül is kiejtsék a kövezetre.

II. FEJEZET.

Az Üllői-úti régi ház csöndes, úri családok tanyája. Máté-Balog Imrének rokonai is laknak benne, a családnak egyik, a földtől már rég elszakadt ága: Máté Sándor, öreg tanárember, német származású feleségével és gyermekeivel. A gyermekek — egy húszéves leány s egy Balog Imrével egykorú fiú — már annyit sem értenek a gazdálkodáshoz, hogy talán azon is törik a fejüket, mikor lesz a kacsából liba. Nagynevelésű, pesti, úri gyerekek, akik mindent tudnak, ami csak kell a szalónélethez. Szenvedélyes sportolók és könyvolvasók egyszerre. Erős testi és szellemi kultúrában szinte mindennap felfedezik önmagukat és az életet. Felfedezéseiket esténkint alaposan megbeszélik apjukkal és egymás között. Anyjukkal nem, mert anyjuk az egyetlen, akinek közvetlen kapcsolata van az élettel, annak apró-cseprő gondjaival. Csak az anyjuk tudja, hogy mikor mibe kerül a saláta, a hús, a ruha. Az élet ellátása az ő dolga. A lakásuk, ruhájuk, gyomruk, egészségük, minden rá van bízva: övéi pedig minden idegszálukat arra használják ,hogy: «à jour» legyenek a szalónok életével és világával. Anyjukat a mama megszólításon kívül így is becézik: «Kedves szállásmesterünk!» vagy: «drága konyhafőnökünk!» vagy: «egyetlen gombinspektorunk»... Imádják egymást s ha valamelyiküknek a feje fáj, akkor az egész ház beteg. Ha napközben négyen négy felé vannak is a városban, mindig tudnak egymásról, telefonon állandóan érintkeznek, amíg a vacsoránál újra nem találkoznak.

Elszánt programozók. Mai programjuk a legnyugalmasabb. Várják a kedves rokont, Balog Imrét... A Bimrit!

Balog érkezésének megvan a maga polgári rendje Felmegy egyenesen a lakásába, megmosakszik s úgy, ahogy van, úti ruhában, lejön a vacsorához az első

emeletre. Kis idő mulva az inasa hoz utána a konyhára jó néhány napra való szárnyas jószágot.

— A mama rebachja — mondja ilyenkor Ilonka, a házikisasszony pajzánul. — Mondd, drága konyhafőnökünk, mennyit kerestél?

Máténé ugyanis minden ilyen «hozam» értékét átszámítja piaci árra s a megfelelő összeget félreteszi a saját kasszájába. A leányát pedig lehurrogja:

— Csitt, Spatz, Dir geht es gar nichts an, gyönyörűség!... — mondja német és magyar szavak tréfás vegyülékével, bár már kitűnően beszél magyarul. De, ha jókedve van, mindig így szokott. — A csirkét a konyha kapta és nem a ház. Di Küche, meine Liebe... És a konyha én vagyok!

Olyan büszkén mondja, mint ama bizonyos Lajos a ««l'état c'est moi»-t. A megtakarított összeg körül vidáman firtatódó ház ura is megkapja a magáét:

— Plag' dich nicht, mein Schatz! Ebből az összegből fazekat veszünk és nem enciklopédiát... De ha van fazék az Akadémia legújabb kiadásában, akkor nem bánom, ott vesszük...

S már tereli is asztalhoz éheseit.

Nemcsak enni hajtotta őket; mindenkép ő volt az asztal dirigense. A hangulatot is ő diktálta. Még talán az ételek ízét is... Minden fogásnál előre bemondta:

— Most pedig enni fogtok, meine Lieben, finom, rózsaszínű, hámozott sonkát... Különösen te fogod élvezni, apuka, avval a rossz gyomroddal... Nem is tudom, mitől rossz a gyomrod. Az én konyhámtól biztosan nem. Minek olvasod azt a sok «Kiadványt»? Nekem kell a koszttal helyrehozni, amit neked azok a könyvek ártanak... Sok pénzembe vagy, apuka!

Minden ilyen előadás végén volt egy-egy gazdasági ízű utóhang. Egy-egy megjegyzés, amely néha a karikaturáig torzult, tökéletes háziasszonyt tükrözte, mert volt eset, amikor hangzott így a bemondás:

— Remek tejfölös csusza, Kinder!... A töpörtyűt és a tüzelőt is beleszámítva egyötven hat sze-

mélyre... Nem sok, de neked egyhetvenbe fog kerülni, apuka, mert a Mari kapott egy címet tőlem, amíg főzte...

— Címet? — villan fel a mosollyal várakozó kérdés szinte egyszerre minden ajakról.

— Címet! — dudorítja hegyesebb ívűre tokáját tréfás gőggel a ház úrnője s erélyes mozdulattal billent egy kanálnyit tányérjára a «remek tejfölös»-ből. — Azt, hogy «mafla» mondtam neki... A vasárnapi kimenőre kap húsz fillért, hogy ne haragudjon.

— Ohó, én nem fogom megfizetni a te könnyelműségedet! — tiltakozik a professzor ugyanolyan komolytalanul.

És folyik tovább a derűs, felszínes játék...

— Sajnos, az én könnyelműségemet én már megfizettem, de te sohasem tudod amortizálni, apuka...

— Milyen könnyelműséget?

— Azt, hogy odaírtam a nevemet a tied mellé... Abba a nagy könyvbe. Mamakönyv, anyakönyv, oder wie man téz heiszt... Kaptok még gyönyörű őszi barackot is, csitt! — halkítja el erélyesen a fiatalok kárörvendő nevetését és csönget a szobaleánynak.

A gyerekek hirtelen haptákba ülnek, csak apuka feszeng kínosan bazsalyogva, a barackváró csöndben. Szeretne valamivel visszavágni, de öreg filozófusoknak nem tud eszükbe jutni olyan nevettető könnyűség, amilyen ilyenkor kell. Mindig túlnagyot, vagy túl elvont elmésséget mondanak. Rettentő esetlenségeket...

Most is:

— Anyakönyv! — morfondiáz az öreg úr várakoztatóan. — Ezért vagytok ti nők még mindig olyan nagy legények, mert azt a könyvet anyakönyvnek hívják. Pedig Európában patrimonium van: az apáról nevezik a gyerekeket, tehát apakönyvnek kellene hívni... De ti még azt a könyvet sem engeditek igazi nevén nevezni.

— Elég!!! — riad fel egyszerre az egész asztal.

Az öregúr szégyenkezve elhallgat, felesége pedig tovább triumfál:

— A történelmi társulat legközelebbi ülésén terjeszd elő, légy szíves!... Ezt a paprimóniumot, vagy micsodát... Nekem pedig terjessz elő nyolcvan fillért!

— Már megint anyagiak... Minek? — hökken a professzor úr kissé erélyesebbre. — Nincs nyolcvan fillérem!

— Vettem neked egy tucat új inggombot — kérlelhetetlenkedik az asszony.

— Fölösleges volt. Nincs szükségem új inggombokra.

— De van! A régiektől már egészen zöld az ádámcsutkád.

— Zöld?

— Zöld... Olyan, mint Aquincumban a vitrinben azok a régi krajcárok...

Az öregúr gúnyosan felnevet:

— Krajcár!... A római időkben, krajcár!

— Hát akkor plecsni, ha neked így jobban tetszik — intézik el azonban nagy könnyedén fölényeskedését s már ott nyílik ki előtte az asztalon egy puha, bársonyos, rózsaszínű asszonyi tenyér, hogy abba helyezze el a nyolcvan fillért.

Hosszas alkudozás közben, tíz fillérenkint kerül elő az összeg a mellényzsebből:

— Biztos, hogy nyolcvan volt?

— Ha nem sietsz, kilencven...

...Apró tréfálkozások, de a tréfálkozás mögött alapjában komoly fegyelem, őszinte, zavartalan meghittség és szeretet, amelyet azonban senki sem használhat ki jogosulatlanul a maga előnyére, de főleg nem a másik hátrányára, pedáns, szinte kettős könyvvitelszerű elszámolás nemcsak fillérekkel, de érzésekkel, gondolatokkal is ez volt ennek a háznak az élete.

Balog Imre mindig egy kicsit páncélba fogottnak érezte magát köztük. Szerette, mert időnkint felüdítette, az az egyenletes biztonság, amely itt körülötte

áradt. Sem a szellem, sem a test élete nem zúzódott itt váratlan lendületeken, vagy kiszámíthatatlanságokon. Talán a német asszony lelke hozta ezt a hangulatot a házhoz, mert neki, Balog Imrének, ha időnkint szívesen magára vette is, alapjában idegen volt ez a fajta élet.

Egyetemi hallgató korában, amikor itt lakott, velük egy lakásban, akkor sem tudta megszokni ennek az asszonynak a józan öntudatosságát... Ha nem is volt kellemetlen és fojtó, mindenesetre egy kicsit vigyázzállásban tartott maga körül mindenkit.

Imrének még élénken emlékezetében van Emma néninek egy régebbi szavajárása: «Harmadik Béla szerint»... Tizenöt esztendővel ennekelőtte mindenkire ráragadt ez a kiszólás a háznál. Még a cseléd is mondta... Ám senkinek sem jutott eszébe, hogy ezzel tulajdonképpen az öreg professzort ölik... Az öregúr fiatalabb korában írt egy történelmi dolgozatot «A klasszikus kultúra igazi kezdetei Magyarországon» címmel s ebben harmadik Béla korával foglalkozott. Nagy sikere volt vele; tagja lett a Történelmi Társulatnak is. De valahogy szerzői büszkeségében, talán valami hivalkodással, megbánthatta az asszonyt, mert az évek mulva is igen sok epét pazarolt III. Béla királyunkra. Személyes ellenségét nem figurázta olyan kitartóan, mint ezt az árpádházi uralkodót. Lehet, hogy nem is történt egyéb, mint hogy ama fiatalabb évek egyikén — a dolgozatíráskor — a professzor többet törődött harmadik Bélával, mint vele. Férj helyett tudós akart lenni... Az asszony visszakergette férjnek azzal, hogy III. Béla szerint valónak nyilvánított minden kis jelentéktelenséget... Ha a tanár úr levescseppet ejtett a mellényére, «harmadik Béla szerint történt»; ha véletlenül a hamut a földre szórta, kiderült, hogy «ez már szokás volt harmadik Béla korában is». Harmadik Béla volt a felelős az időnként való kiruccanásokért, az eltört pohárért, leszakadt kabátgombért s minden leg-

kisebb rendellenességért, még a professzor úr esetleges náthájáért is: «Persze, mert harmadik Béla korában is kigombolt kabátban jártak az emberek, mint a tanár úr»... Ha ez a király véletlenül feltámad halottaiból, az öreg urat feltétlenül felakasztják — királygyilkosságért.

— Ennél a háznál sohasem fognak nagy dolgok történni — véli Balog Imre köztük, amint csöndes derüvel figyeli apró-cseprő, senkit nem érdeklő tréfálkozásaikat és hallgatja jóízű zsúrnyelven előadott élményeiket. — Itt csak hüléstől vagy gyomorrontástól szabad az ember fejének megfájdulnia...

A leányt nézi meg néha... Meglepődött, amikor hosszú idő után újra látta... A diákleányból hölgy lett! Jól mozgó, friss teremtés. És szép! Szép az egészségével, az alakjával, a finom vonalú arcával és a pirulni, sápadni egyaránt gyorsan tudó fiatalságával. Nő, akit mindenki megnéz és mindenki elismerő elragadtatással rábólint. A többi élet már szinte megállt, megcsontosodott ebben a házban, csak ő ragyogott még az új hajtás frisseségével, még ágazhatott lelke ezerfelé s virágozhatott lénye ismeretlen, nem sejtett csodákkal.

Balogot ma már egy asszony megzavarta. Kint a pályaudvaron... S az a nő rögtön nő volt, ösztönöket mozgató nő. Bosszankodott is, hogy a város mindjárt azzal a nővel fogadta s az egész autóúton lakása felé, hessegette idegeiről és gondolataiból Lőrinc Vilma alakját.. Itt most örül. Ez a leány elsősorban ember. Emberke. Egy kedves, élő valaki, akinek még csak tenniszpartnerei és táncosai vannak a férfiak közül. Még csak a játékait éli, de már azt is komoly életszámban, míg a másik asszony a legkomolyabb életet sem tudta még eddig — csak játszani. Vilmával csak perceket képzel el a férfi, Ilonkával csak egész életre gondolhat. Nem a férfi szándéka ilyen; a két nő lényéből sugárzik ez így...

Már eleven, nevetésekkel tüzdelt s mindenről

szóló a vacsora utáni terefere. Észre sem veszik, hogy a vendég lassan kimaradt belőle s csak a leányt figyeli. Ha szól is, csak ahhoz szól. Amikor pedig a leány felkel az asztaltól, majd meg ide-oda tesz-vesz a szobában, el is némul egészen.

Az öregúr hökken rá elsőnek a vendég hirtelen elfogódottságára s amint annak tekintetét kíséri, az okát is tudja. Rebbenésnyit mozdul az öreg szív s igen emberi, hogy féltő szorongással elszorul.

— Mi az, Bimri? Megkukultál?

Balog csakugyan odavillan az öregre s rögtön meg is érti.

— Nem én, Sanyi bátyám, csak... — Ám összevonódik az öreg szemöldöke, amitől meghökken egy kicsit. Aztán nem hagyja magát mégsem, újra Ilonkán a szeme: — Csak a leányodat nézem!...

A professzor nyelve hegyéről már majdnem elröppen a szigorú szó, hogy «ne nézd», de ekkorra már a leány is megfordult.

Megfordult s mosolyogni igyekszik, de nem sikerül:

— Engem?! — csodálkozik rá Balogra.

Mindenki elpirul egy kicsit. Túl váratlanul jött és kedélyeskedésnél valamivel több lett a vendég attakja.

Az öreg megijed, hogy ő ügyetlenkedte bele a diskurzusba ezt a zavart, javítani próbál:

— Megnőtt, mi?... Nem is gondoltad volna... Gyönyörű gyerek lett ebből, barátom!... — S még vág is hozzá huncutul a szemével.

Ilonka becsapja az ebédlőszekrény ajtaját. Most már egészen elkomolyodik:

— Apukám, ne oktalankodj!... Talán inkább az ikes igék fejlődéséről, mint az enyémről.

Az öreg gyorsan visszavonul. Halkan, majdnem ünnepélyesen jelenti ki:

— Nem szereti, ha róla beszélnek... Aminek különben én csak örülök.

— Ennél a háznál a kis dolgok is nagyon nagyra

nőnek, — véli most már magában Balog Imre, de valami derült csakazértis lökdösi, hogy ne álljon meg a kínos feszültségnél. Inkább elrontja egészen az est hangulatát... Vagy-vagy... Szembefordul a leánnyal:

— Már pedig, Ilonka, rólad nemcsak beszélni, de még álmodni is fognak, akár tetszik neked, akár nem...

— Ugyan, Bimri, megbolondultál?

— Nem én... De van egy noteszed?

— Notesz? Minek?

— Hogy beírhasd a nevemet... Ha eszedbe jutna egyszer férjhez menni, elsőnek jelentkezem.

És felnyujtja az ujját, mint az iskolában a gyerekek.

Kellett nevetni mindannyiuknak, ha kényszeredetten is, mert máskép már nem menekülhettek vissza jókedvükhöz. Emma néni keményen rászól az okvetetlenkedő vendégre:

— Te! Maradj nyugton, mert fejedre borítom ezt a kompotos tálat!

És a tálat oda is húzza maga elé, de csak, hogy néhány szem cseresznyét halásszon ki belőle tányérjára.

Emma néni zavarában mindig az evéshez fordul.

Károly — Ilonka bátyja — ugyanebből az érzésből a poharakat kezdi töltögetni.

Kocintanak, isznak...

De a hangulat már elhűvösödött, erőltetett lett a jókedv. A leány még vidámkodik köztük egy darabig, egyszer-kétszer a régi pajtáskodással böki hátba a távoli rokont, de nem jól üt ki a dolog... Egyre tünődöbb s hogy rajt' ne kapják zavarán, észrevétlen pillanatban a szobájába vonul vissza.

Nem gyujtja fel a villanyt... A sötétben ül le az ablak elé. Kint már csöndes az utca... Férjhez menni?... Kétszer, háromszor is elismételte magá-

ban a két szót, hogy megértse, mit jelent... Mert kimondani kimondta ugyan már számtalanszor, de...

De gondolkodni még nem gondolkodott róla egyszer sem.

És kint az ebédlőben is tünődő a hangulat. Ott sem gondolkodtak még erről egyszer sem.

Ilonka eddig nem volt gondja a háznak. Okos teremtés, akit nyugodtan bízhattak önmagára. Nyíltsága, egészséges indulatai biztonságban tartották szüleit, bármennyi veszedelem rejlett is szépségében. Olyan nyugodtan, jókedvűen beszélt még szerelemről, férfiismerőseiről, — melyik kedves neki, melyik nem — hogy csak mulatni lehetett jóízű megjegyzésein, de aggódni nem. Még sohasem tett gyűlölködő megjegyzést senkire, sem férfira, sem nőre; nem lehettek hát olyan érzészavarai, amelyek megriaszthatták volna környezetét. Néha kipirulva, égő szemmel robbant haza a tenniszpályáról:

— Anyukám, nem bírom ki!

— Mi bajod? — hökkent feléje anyja.

— Ez a gazember Pista feldulja az életemet.

— Miért? Mondott valamit? — ugrik be ilyenkor Emma néni kicsit hüledezve s tarkója is megbizsereg az ijedtségtől.

— Á dehogy!... Ahhoz buta, hogy mondanivalói legyenek... De megvert!... Kétszer egymásután 5:2-re... Megpukkadok.

Emma néni ilyenkor gyorsan visszasüppedt boldog anyai nyugalmába:

— Ne hagyd magad! Legközelebb üsd nyakon, ha meg meri tenni... — mondja s folytatja csöndes házipiszmogásait.

— Azt nem, de hozzávágom a rakettet.

— Az is jó! — bólint rá széles beleegyezéssel Emma néni, azzal tovább cirógatja ezüstjeit a szarvasbőrrel...

Minden délután cirógatta őket, ha otthon volt.

Ilonka pedig tovább izgul: hogy annak a buta

Pistának — néha Károlynak, Ferinek, Sanyinak — «leadott egy erős szervát, olyat, hogy még Kehrling is csettintett volna, ha ott lett volna és az a pupák valahogy, nagy kínnal kihalászta, de olyan szabálytalanul adta vissza, mint egy kezdő.»

— Nem lehetett fogni... Két gémembe került.

— Az sok! — hagyja rá az anyja teljes meggyőződéssel s engedi a leányát sokszor félóráig is ilyesmiken izgulni. Legfeljebb színházba menést ígér neki, attól aztán jól is lesz minden.

...Most azonban ez az ügyetlen Balog Imre kimond valamit, amiről itt még szó sem esett... Furcsa volt!... Talán azért, mert egy idegen férfi beszélt először a háznál ilyeneket. Rokon?... Óh, annyira távoli, hogy bizvást idegennek tekinthető!

Különös... Különös, hogy Ilonka sorsa egyszer még végzetes kérdőjel lehet. Sőt maga a végzet lehet!... Nyugtalanító, mennyire megzavarta az Imre évődése. Majdnem inzultusnak vette. De hiszen akkor ez a gyerek már foglalkozhatott ezzel a gondolattal: «férj, férjhezmenés!...» És lám, titokban! Titokban foglalkozott vele... De mi van ezen nyugtalanító?... Csak természetes, hogy elbujik az ilyen érzéseivel. Mindenki elbujik velük...

Ám mégis!

Kesernyés perceket élnek valamennyien. Sőt Károly is fanyarul fordul Imre felé és elkomolyodva szól ki egész esti csöndességéből:

— Csacsiságokat beszéltél, Bimrikém!

Ezen viszont Balog indul fel. Hirtelen háborgásában ő is nagyot lát. Valami férjfogó technikának hiszi egy pillanatra a család érthetetlen aggoskodását s szinte élesen védekezik:

— Ugyan, mit akartok!... Hiszen nem gyerek már.

Bosszantja, hogy még jóformán be sem tette a lábát Pestre, máris «nőügyekbe» bonyolódik... Egyszerre kétfélébe.

Váratlanul, élesen hasít agyába most, amit Lőrinc Vilma mondott neki az állomáson: «Amikor hazaér hirtelen a szívéhez kap... aztán az agyához... szmókingba öltözik és rohan hozzám...»

Csakugyan, most kedve lenne ehhez. Ha itt ennyire kedélytelenek az emberek, hogy a legártatlanabb tréfából is «esetet» csinálnak, akkor legokosabb volna valóban kimenni egy kicsit a városba. Valami felelőtlen könnyűség kellene...

Gyorsan visszarántja magá ebből az elernyedésből... Ohó, egyáltalában nem nőjátékokért jöttünk Budapestre! De nem ám, barátom! Pénzt hoztunk el hazulról, még pedig sokat. Annyit, hogy feltétlenül felelni kell érte. Kezdeni, kezdeni, kezdeni kell valamit. Úgy mondtuk otthon, hohó, otthon úgy mondtuk, hogy elmegyünk életet csinálni.

Feláll... Nagyot, izomrecsegtetőt nyujtózik, hogy árnyéka óriássá nő mögötte a falon. Illetlen mozdulat, de ezek az emberek olyan fárasztók!... Miért ment ki az a leány? Még ő valahogyan eleven élet volt itt, mulattató és kedves. Egészen jó volt nézni! Ez a vén salabakter mit beszélt bele?... Abba, hogy nézték a leányát... Hát nézték!...

Körülmegy a szobán s lopva bekukkan a másik szoba sötétségébe, nem áll-e ott az a «gyerek»...

Nem, nem áll ott.

És ekkor megint Lőrinc Vilma! «Nos fogadjunk, hogy feljön értem... Ne féljen, nem hipnotizáltam»...

Szinte a hangját is hallja, a csengő, érzéki hangját.

Önkéntelenül a szíve tájára nyomja tenyerét. A kutyafáját, no nézzék! Egyszer csak a szívéhez kap, úgy ahogy az az asszony mondta. Butaság! De nem, mégis valami... Olyan idegenszerű dolog ez... Egy biztos: nem szerelem. Más valami... Valami más!

Nem tudja észrevenni, miért tapogatja a szíve táját, mert közben Ilonka visszajött. Egyszerre az ő hangjával, nevetésével lett tele megint a szoba. Imré-

nek önkéntelenül ott marad a keze a szíve fölött, de már egész figyelmével a leányt nézi. Szerető csöndességgel nézi.

Ilonka a bátyja mögé kerül. Rákönyököl a vállára, úgy kérdi tőle, a fején át:

— Csolnakázunk holnap?

— Igen, ha akarod, — felel Károly a jó testvér készségével.

A leány ekkor a szeme sarkából, kicsit hamiskásan, hogy «lám már nem is haragszik», a ház vendégére néz:

— És az önjelölt úrnak nincs kedve hozzá?

— Csónakázni?... Dehogy is nem! — készségeskedik ő is...

— De, aki a Dunán legénykedik, sőt vőlegénykedik, azt a vízbe borítjuk.

— Helyes! Majd kiúszom.

Felmelegedett megint a jókedvük, az étel és a bor adott a gondolataiknak könnyűséget s mert közben Imre kétszer is hirtelen felhajtotta poharát, elnézőbbek lettek vidámkodásaiért. Később a tervelgetéseiért hallgatták szívesen. Kicsit baj van otthon. Nem komoly, de kellemetlen. Kisebb adósság... A föld nem ad vissza semmit pénzben, még ha ragyogó is a termés. A föld már nem elég az élethez. Azért jött el hazulról, hogy ne zavarja az apját, aki visszarendezkedik a régifajta termelésre. Ő egy kicsit kíváncsi is, mi az ördög munkál itt Pesten, hogy egyre fojtogatóbb az iram?... Az új gépeket megpróbálja eladni. Talán becsületesebb dolog is a gépek helyett megint az emberek kezébe adni a munkát. A gép lelketlen valami és nem igaz, hogy olcsóbb, mint az ember. Drágán kell venni és hamar elromlik. Elrontja még az embert is. Szociális bajok is vannak otthon. Vigyázni kell. Falatot és férőhelyet kell adni a világban másnak is... No meglássuk!

Amint így átcsapott a legkomolyabb dolgokra, nehéz, mindenkit gyötrő kérdésekre; föllelkesülései,

töprengései a többieket is elkapják. Szinte papos lett lassan a hangja.

Ilonka örömmel hallgatja. Megnyugtató és vonzó, hogy ez az ember nemcsak tréfálkozni tud, hogy mélyebben — a gyökerén is — foglalkoztatja az élet. És nemcsak a magáé, de a másoké is.

Imre és Károly között csöndes, egymás gondolatait támogató vita fejlődik ki s ezen a vitán keresztül lassan összenőnek ott öten az egész világgal, emberi bajokkal, kínokkal, gondokkal s valami nagy tértelen és időtlen vágyakozás ébred bennük, hogy — legyen jó a világ!

Ilonkát csak néha izgatja Imrének az a groteszk mozdulata, amellyel a szíve fölött, öntudatlanul a kabátját markolászta már jóideje. Egyszer végül rá is szól:

— Zavar valami? Csak nem vagy neuraszténiás?... Szívneurózis talán?

Gyöngéd figyelem és némi ijedtség van a hangjában, amiért közbe mert szólni.

A férfiak vitája hirtelen elakad a közbeszólásra és valamennyien Imre kezére néznek. Ő maga is erősen figyel ekkor a saját, különös mozdulatára:

— Nem tudom... Csakugyan valami...

Mindnyájan megdöbbennek, amikor szinte rúgón pattanva felugrik helyéről és falfehérré sápad:

— Jézusom!

— No, mi az?

— A pénzem!...

Mindnyájan kirúgják maguk alól a széket s szempillantás alatt ott teremnek mellette.

Riadt csönd, aztán összevissza kérdezősködés:

— A pénzed?... Nincs meg a tárcád? Nono, csak nyugodtan... Keresd nyugodtan...

De Balog ekkor már villámgyors mozdulatokkal kapkod a zsebeihez. Kezei egy-egy zsebet ötször is megjárnak. Mindent kiborít az asztalra: apró ceruza-

végeket, cédulákat, gyufát, bicskát, kulcsokat. Holott ennek semmi értelme, mert hiszen a tárcáját keresi.

— János! — Szinte magából kikelve kiált az inasa után.

Ilonka kiszalad a konyhába Jánosért.

Az inas bevágódik az ajtón:

— Tessen paran...

Amint azonban meglátja, hogy gazdája milyen vitustáncos formán kapkod a zsebeihez, felvillan a szeme:

— Ahá!... A pénzt tetszik keresni.

— Miért?... Te talán tudod, hol van? — enyhül reménykedőre Balog izgalma s bámul az inasra.

— Még nem...

— Hogyhogy, még nem?

— Csak vélek rá...

Balog indulatosan ráripakodik:

— No, ne szamárkodj! Rohanj fel, nézd meg, nem csúsztattam-e véletlenül a felöltőm zsebébe...

— Vagy abból ki! De nem a nagyságos úr... Valaki más! — Igy dohog János, mialatt elgondolkodva, tempósan indul az ajtóhoz.

Más?! Kire gondol ez?

Egyszerre mintha világosság gyúlna a rémület kábultságába Imre tekintetén. Csak nem?... Csak nem Lőrin... Jaj, dehogy!

Nem is meri az asszony nevét végiggondolni. De hasztalan nem meri; egy világos kép újra meg újra, egész élénkségével felmerül előtte: az, amikor az asszony a pályaudvaron az ő nyakkendőjét igazgatta.

Ő is, mint mindenki, aki elvesztett valamit, ösztönszerűen a mozdulatait képzeli vissza. Azt a mozdulatot keresi, amellyel az elvesztett tárgyat az ismeretlen helyre letette. Ilyen mozdulat neki most nem jut eszébe, de eszébe jut egy másik: — az asszonyé!... Az a cirógatás, amikor a mellén végigsiklott az asszony keze. Most emlékszik: már akkor valami különös üresség, valami hiányérzés töltötte el. De akkor

ezt valami érdektelenségnek hitte, az asszonnyal való teljes nem-törödésnek s nem a tárcája eltünésének... «Akkor éreztem valamit», — szokta mondani szinte kivétel nélkül mindenki, aki valamit elhagyott s mindig egy bizonyos mozzanatra mondja. Ugyanilyen határozott s egyre tisztább bizonyosság ébred Balogban is.

A várakozás kínos percei alatt a többiek faggatják:

— Nem tetted ki talán odafönt?... Biztosan!

Egy kérdést azonban nem mer senki feltenni, bár Balog izgalmából sejthető, milyenféle lenne a felelet. Végül is az öreg professzor bátorodik neki elsőnek:

— Sok volt benne?...

— Tizenötezer!

A szám riasztó. Fel is szisszen mindenki, bár az első pillanatban senki sem tudja átfogni, mennyi az? Csak később, a szorongó csendben alakul ki az összeg képe külön mindenkiben.

A professzorban, hogy épp kitelnék az üllőiúti háza és a hűvösvölgyi villa restaurációja. Még maradna is hétszáz. Vagyis hogy nem... Van adóhátralék is hatszázötven... Könyvre alig telnék... Nem sok.

Emma néniben nagyjából szintén a ház- és villarestauráció lehetősége mozdul meg, de a fennmaradó összeget az ebédlő felfrissítésére szánja... «És valami smukk!»... Fogalma sincs, hogy mi? Csak smukk, ha már benne vagyunk. Akármi.

Károlyban: «Ennyit sikkasztott Bandi. A három évi fizetésem. Ennyien voltak a vasárnapi Hungária-Fradi-meccsen... Remek Chryslert kapnék érte.»

Csak Ilonka rémüldözik minden hozzákapcsolódó kép nélkül:

— Uristen, rengeteg!

Ő ki is mondja; a többiek nem... Ő az egyetlen, aki nem költi el rögtön Balog tizenötezer pengőjét.

Feszült csöndben várják vissza az inast.

— Megette a csuda, — hangzik végre az előszobából János dörmögése.

Mindenki rámered Imrére s most már remegni kezdenek érte. Tehát nincs meg a pénz!

Balog pedig kimondja magának, amit az előbb még nem mert: akkor az az asszony!...

És már végigreszket minden lehetőséget. Tréfált-e csak a nő? Csak azért tette-e, hogy csakugyan felmenjen hozzá még ma, rögtön? Vagy pedig valóban — tolvaj? Akkor... akkor le fogja tagadni. Idejutott volna? Dr. Eckerné! Mi történhetett vele *azóta?*... S most neki kell majd üldözőbe venni. Kell! Nem lehet játszani... Az egész életét nem dobhatja oda neki.

— Jól megnéztél mindent? — kérdi, de már csak gépiesen és mindenki meglepődik, mennyire nyugodt már.

— Jól... Nincs sehol! — mordul vissza János és háziak még jobban meglepődnek, mert az inas hangjából nyilvánvaló szemrehányás is csendül az ijedtség mellé.

Imre fülében dobolni kezd a vér, a fején és arcán a napbarnítottság vörösre gyúl s kitágult pupillával mered az inasra... Ez a hülye még valami ostobaságot csinál. Képes kimondani gyanuját... Ugy látszik, ő is tud valamit. Tehát Lőrinc Vilma! Csak ez a mafla most ki ne mondja a nevét, ne mondjon ki valahogy asszony-nevet.

S hogy elébevágjon az inas elszólásának, ráparancsol:

— Menj föl! Rögtön jövök utánad... Én is megnézem.

— Igen, igen, — lelkendeznek a többiek most már élénk részvéttel. — Legjobb lesz. Nézd meg magad is, Bimrike!

Sanyi bácsi a vállát veregeti, Emma néni az arcát simogatja s már tuszkolják inasa után, amikor az az ajtóból visszaszól:

— Kár!

— Mi kár? — döbben el gyors egymásutánban vagy háromszor is a kérdés, mindig egy másik ajkról.

— Megnézni... — húzza be konok, vaskos nyakát a kifelé igyekvő János, de nem fordul vissza, hogy ne kelljen a gazdája szemébe nézni. Csak úgy, a nyiló ajtószárnyra dünnyögi rá: — Tessen inkább az után az asszony után szaladni, akivel a pályaudvaron beszéltünk...

Kimondta... Nem rosszindulatból, de félt az időért. A tolvajnak gyorsan utána kell eredni, míg nyoma nem vész. János pedig félt, hogy gazdája sok időt talál vesztegetni, ezért nem várta meg, hogy odafönt mondja meg, mit látott. Azt a mozdulatot, amikor az az asszony valamit a köpönye szárnya mögé rejtett... Kimondta itt, hogy a többiek is hadd hajtsák urát...

— Óh, a barom!

Imre csak Ilonkára mered, a többiek nem érdeklik. Pedig megint szinte egyszerre mondták ki mind a négyen:

— Asszony?!

Az arcidegek megnyúltak, megmeredtek, mintha valamennyit hirtelen gipszbe öntötték volna. Csak a tekintetek fordultak kérdőn Balog felé, aki maga is riadt merevséggel nézi Ilonkát. A kérdő tekintetek nem voltak számonkérőek, csak csodálkozók. Az öregek arcán később valami gúnyos mosoly féle játszadozik. A professzor még mintha bólogatna is, hogy «persze, persze nő... Abból mindig baj lesz...»

Kellett valamit mondani:

— Ugyan! Ez a mafla beszél itt össze-vissza... Egy volt kolléganőmmel találkoztam, amint megérkeztünk. Véletlenül... Urinő... Elképzelhetetlen!... Jómódú asszony...

Nem is tudta, hogy valóban jómódú-e Vilma, csak mondta. De inkább önmagát akarta igazolni, mint az asszonyt.

Aztán elbizonytalanodik. Látja, hogy hirtelenében senki sem tud neki felelni, tovább vergődik.

— Meg is hívott magához... Mindjárt ma este együtt akart lenni velem — vallja őszintén s ebben már némi dac is van a hideg arcok miatt. — Ha csak azért nem tette, hogy biztosan felmenjek hozzájuk!...

Elhallgatja, hogy az asszony elvált. Ugy mondja, «hozzájuk»...

— Lehet, hogy csak azért tette... De honnan vesz olyan ügyességet, mint egy zsebtolvaj?... Eh, szamár ez a János... De... de...

De a pénze bizony nincs meg s azután mégis csak futnia kellene.

Elidegesedik...

Ilonka segíti ki zavarából:

— Mindegy, ha tréfa is és elég rossz tréfa volt, nem állhatsz itt... Hát menj utána!... Tudod, hol lakik?

A leány aggodalma őszinte.

Most már ő tuszkolja Imrét kifelé, de nem a pénzért való, áhitatos aggodalomból, mint szülei. Egészen más érzésből! A szülei elől, — gúnyos nézésük s már-már kifakadó csípős megjegyzéseik elől akarja elmenteni a vendéget... Imre menjen! Menjen gyorsan ahhoz az asszonyhoz...

Ilonka nem érti a pénzt, nem tud arról, hogy a pénz a világ egyetlen remegése, — ő még sohasem remegett sem érte, sem miatta — de azt tudja, hogy szülei, ha pénzről van szó, képesek egész lényüket kiforgatni. Más emberek lesznek, kívül-belül eltorzulnak valamiképen, a pénz miatt. Tizenötezer?... Csak sejti, hogy ez iszonyú nagy összeg lehet, mert apja, anyja még most is úgy állnak a szoba sarkában, mintha saját mumiájukká száradtak volna pillanatok alatt.

— Szaladj, Imriske, fogd el azt a tréfás nőt, mert apukáék mindjárt leharapják a fejedet!

— Nevet, de bizonytalanul... A pénze után un-

szolja a férfit, ám zavarja, hogy ezzel egyúttal egy asszonyhoz is küldi... Olyasforma ez, mint gyerekkorában, ha valamelyik bábuját oda kellett adnia játszótársának. A jósága szívesen tette, de önzésében kicsit megszontyolodott mégis. Ám azért mondja:

— Ne félj, megvan a pénzed...

Balog, aki már elindult tétova lépéssel az ajtó felé, most hátranyúl, önkéntelenül is megfogja a leány tuszkoló kezét. Hideglelős izgalmában megindítja Ilonka teljes jóhiszeműsége.

— Köszönöm, drága, hogy ennyire biztatsz! Én is azt hiszem, buta tréfa az egész. Mindjárt visszajövök...

— Igen. Siess, hogy tudjuk...

Balog megint megtapogatja magát a szíve táján, mintha még mindig ott lehetne a pénz.

Nincs!... Hiába, mennie kell a pénz után, ha még megvan...

Ilonka fellélekzik: hál' Istennek, nem lesz jelenet!

Mégis lett...

Az öregek nem tudták kiengedni az ajtón minden megjegyzés nélkül a könnyelmű fiatalságot.

A professzor rittyent oda elsőnek a suhogóval:

— Hja, barátom, aki mindjárt nőkkel kezdi itt Pesten...

Erre Emma néni béklyói is rögtön leoldódnak:

— S pláne olyan nőkkel, akik tárcákat emelgetnek ki az ember zsebéből.

Hallgatás... A csendben, riadtan zümmög fel egy légy az asztalról a mennyezetre.

Balogon akkorát pofoz a két megjegyzés, hogy menten kigyúl rá mind a két arca. Különösen, hogy az öregek nem is neki, hanem Ilonkának mondták oda, amit mondtak...

— Nem sok közötök volna hozzá, akárkivel kezdeném is, — vergődik Balog a düh és a jómodor fegyelme között, — de nem kezdtem!... Remélem nem

az inasomat fogjátok információs irodának felhasználni velem szemben...

— Nonnó!

— Kár úgy pörkölni... Talán majd ott, a hölgynél...

Az öregek élénkülnek. Igen hajlamosak volnának egy parázs fejmosásra, de Ilonka valósággal kitolja Imrét az ajtón s kicsukja magukat az előszobába:

— Menj, Imriském, az ég szerelmére...

— Ilonka! — szűrődik utánuk a csukott ajtón át az öregek visszaparancsoló hangja.

A leány még megszorítja Imre kezét és visszasiet a szobába.

Balog kimegy s megáll piruló restelkedésével a sötét folyosón. Hirtelenében még a pénzét is elfelejti. Szeretne visszafordulni s mondani még valamit odabent. Már a gombon a keze, hogy visszacsengeti magát, amikor egy hang váratlanul megszólal:

— Baross-utca 20...

Imre összerezzen. Az üres udvar síma falairól öblösen, szinte kísértetiesen verődik vissza a hang. A Lőrinc Vilma címét mondta!... Boszorkányok játéka, vagy mi van itt?...

Csak, amikor felnéz, veszi észre, hogy az inasa szólt le a második emeletről, ahol ők laknak... Micsoda?! Ez még ki meri tartani ábrázatát a látható világba?

Balog csípőre teszi kezét s onnan lentről, halkan bár, hogy fel ne verje az alvó házat, de azért kellő nyomatékkal csikorogja fel Ügyes Nagy Jánosnak:

— Te még itt vagy, gazember? Te még itt mersz lenni? — S vitathatatlan jóakarattal teszi hozzá: — Nézd, fiam! Tudod, hogy jó gazdád voltam. De mire felérek, ne légy sehol. Ne légy a világon sem, drága fiam... Nem magadért, csak a szüleidet sajnálom. Én most indulok. Indulj, te is, fiam, te akasztófavirág!... Egy hétig legalább ilyen messze maradj tőlem, mint most.

És ráteszi lábát az első lépcsőfokra. Visszasandít. Visszasandít olyan nézéssel, amilyennel a gyehenna portása fogadja az új transzportokat, az alvilág kapujában... Vár, hogy János egérutat vehessen. De János nem igyekszik. Sőt.

Szembemegy a gazdájával:

— Csak azért mondtam meg a címét, ha tán el tetszett felejteni... Ne is tessék feljönni! Tessen mindjárt odamenni, hogy későn ne legyék...

Igy sürgetődik nagy igyekezettel.

Balog teleszíja tüdeje mindkét szárnyát s izmaiba nagy elszántságok gyülekeznek... Ő nem tehet róla, ő jót akart. Ha ez a szerencsétlen még most, — az utolsó pillanatban sem tér eszére, mit csináljon?...

A levegőt visszabúgja a világűrbe, mint egy gyárkürtő s azzal neki a lépcsőnek!... Három-négy fokot ugrik egyszerre.

Ez a szerencse... A gyors erőfeszítéstől, mire fölér, kiáll s nincs már ereje, hogy Ügyes Nagy Jánost átnyalábolja, felemelje, áttegye a korláton, aztán elengedje arra a rövid útra, amelyet az életből még neki szánt úgy ő, mint a végzet.

Csak a vállánál fogva tudja cibálni percekig s csak ennyi szóval: «Te... Te... Te...» Szánalmas dadogás lesz belőle, amit végül is elszégyel.

— No nem, — nyögi kifulladva. — Gyere be!... Majd bent.

János igen nyugodtan indul a lakásba.

— Akinek tizenötezer pengője veszendőben, — gondoltja — annak szabad így mérgelődnie...

Inkább csak az időmulás miatt aggódik újfent. Dörmög is némi nehezteléssel:

— Én mán úgy szaladnék, mint a nyúl... Baross-utca 20!

— Csend! — ripakodik Imre, a címtől újra megmegvadulva, hogy remeg a lépcsőház. Maga is meghökken s besiet a lakásba... Bent még mindig nincs ereje, hogy egyetlen legyintéssel kisuhintsa inasát

a siralomvölgyéből, hát inkább nem bántja... Elhalasztja a dolgot... Haragja is újra fordul egyet. Megint Sándor bácsiék ellen idegesedik el:

— Mit? Ezek rendőrködni fognak? — vágja magát a fötőjbe. — Azt szeretném látni!... A szmókingomat... Legyen igaza annak az asszonynak!

Lassan, tempósan öltözik. Már csak azért is, hogy izgatottan topogó inasát remegtesse... Bánja is a pénzt most... Csak azért is szmókingba öltözik, úgy, ahogy Lőrinc Vilma mondta.

És elmegy hozzá... Neki ne parancsoljanak!... Különben is ott a pénze annál az asszonynál!

III. FEJEZET.

Az utolsó gondolatnál megtorpan dacoskodása. Nem túlságosan természetes, hogy pénze annál az asszonynál van... Az is, lám, mit akar? Tulajdonképen őrá kellene haragudnia, hiszen ő zavarta meg «különös módszerével» az egész estéjét...

De hátha semmi köze a dologhoz? ...

A vér leszalad Imre fejéből, a torka is elszorul s most már sietve fejezi be az öltözködését. Mikor az aprópénztárcát hátsó zsebébe csúsztatja, le kell ülnie egy pillanatra, akkorát üt szívén a rémület:

— Jóságos ég, ha csak ez a pénzem maradt!

Megszámolja: kilenc pengő egynéhány fillérje van.

Szinte támolyogva megy az ajtóhoz, még a kabátját, kalapját is otthon hagyná, ha János nem szaladna utána s nem adná a kezébe. Hajadonfővel megy ki a hűvös éjszakába s kicsit magához tér.

Az első emeleten meglibben Mátéék előszobafüggönye, egy árnyék suhan el az ajtótól s valaki leoltja bent a villanyt.

— Ilonka! — gondolja Balog, de nem tud örülni a gondolatnak, hogy a leány ennyire aggódva figyeli.

Később kint az utcán megdideregteti a hűvös ősz.

Fejébe nyomja a kalapot s gyorsan bebujik a felöltőjébe is. Sárgult, zsugorodott levelek szaladnak eléje a járdán, mintha üdvözlésre sietnének. Halk zörmölésük, játékos kergetőzésük csupa megelégedés, mintha jólvégzett munka után lennének. Kiszolgálták a nyarat, most lejöttek a fáról s mindjárt mennek aludni. Csak még hancuroznak egy kicsit, ahogy esti lefekvés előtt illik, aztán jön a nagy-nagy alvás, a belemúlás a semmibe.

A végtelenbe semmisülésnek ez a nagy nyugalma, ha nem is ilyen könnyű érzések között, de Balogot is meglepi. Van egy pillanatnyi kedve lefeküdni a levelek közé és — ott maradni...

Álmos. A váratlan feszültségek letargiája bágyasztja. De csak a Kálvin-térig. Ott már megint dübörög a város, villog és lázas; elröppent az Üllői-úti fák szelíd, csöndes ősze. Valahonnan messziről cigányzene hangja vegyül a zúgó kavargásba, Imre mellett egy ődöngő fiatalember ugyanazt a dallamot dúdolja, sőt a szöveget is mondja hozzá. A Duna felől hajókürt bődül bele az estébe, néhány méternyire valami nyavalyás kis rattler acsarkodik, pórázán rángatózva egy hatalmas bernáthegyi felé, amely tudomásul sem veszi rikácsolását, a Neptun-szobor szökőkútjának susogása áttör a villamosok dübörgésén, csilingelésén, autómotorok dünnyögésén... Kábultan lépdel Balog a hangok erdejében s bár tömeg ember van körülötte, a roppant lárma őt mégis magányba zárja... Egyedül van, annyira egyedül, hogy hangosan is beszélhet magához:

— Óh, csak meglegyen a pénzem! Mulatni azonban nem megyünk, asszonyom... Nem, nem, ezt rosszul számította ki. Fáradt vagyok s nem akarom, hogy unatkozzék. Azt hihetné, hogy nagyon megöregedtem... Kicsit Ripp van Winkle lennék magának. Nekem a tíz év előtti dolgok jutnának folyton eszembe, a szavaimnak rettentő nagy szakálluk volna,

a maga szavait pedig talán meg sem érteném. Maguk itt már biztosan egészen másképp beszélnek.

Közben befordult a Baross-utcába, lassan elért a csendbe, úgy hogy utolsó szavai hangosak lettek s megriasztották, mintha valaki más szólt volna hozzá: «Adja ide a pénzemet és én hazamegyek.»

— Hogyan adnám?!... Hiszen akkor végem van — feleli önkéntelenül önmagának még mindig hangosan...

A következő pillanatban ráeszmél, hogy hiszen ő mondta ki azt, amire felel, de ekkor meg úgy érzi, hogy már is az asszonnyal vitatkozott...

Meggyorsítja lépteit. Fejét felvágja, mintha ki akarná emelni agyát a kábultság ingoványából, amelyben sehogysem akarnak talpraállni gondolatai.

Odaér a huszas számhoz. Erélyesen, hosszan nyomja meg a csengő gombját. Türelmetlenül topogva várja, hallja-e a házmester csoszogását. Ezalatt már «keresztkérdéseket» kavargat agyában arra az esetre, ha...

— No, adja ide, ne okoskodjék! — mondja ki megint szigorúan, hangosan és hátralép. Felnéz a házra, nem hajlik-e ki valamelyik ablakból az asszony? — Semmi értelme az ilyesminek — vitatkozik tovább a néma, szürke fallal, de ekkor már zörög a kapukulcs a zárban.

— Doktor Eckerné? — kérdezi az eléje meredő tagbaszakadt alaktól s megremeg, hátha nem is lakik itt az asszony.

— Második emelet tíz — dörmögi a házmester sértődötten a hosszú csengetés miatt.

Sóhaj szakad le a szívéről: itt lakik mégis az az asszony!

Egyre dolgabiztosabban megy fel a második emeletre. Szinte be sem csengetett még, már nyílik is az ajtó. Maga Lőrinc Vilma áll előtte, tettetett csoldálkozással, kicsit gúnyosan mosolyog:

— Óh, már itt van, uram?

Balog csak áll, igyekszik ő is mosolyogni, de a feszült várakozástól csak valami idétlen merevség ül ki az arcára... «A pénzem» — szeretne felüvölteni, de ezzel nevetségessé válhatnék. Visszatetszést is keltene az asszonyban mohósága, ellenkezésre bírhatná és az most rettenetes lenne.

— Egészen úgy... úgy volt, ahogy maga akarta — dadogja lélektelenül, gyerekesen.

— Én?! Akartam én valamit? — vonja fel Vilma a szemöldökét.

— Remekül csinálta, mondhatom, remekül! — S Imre a maga esetlen nevetésével próbálja az asszony nevetését is előcsalni.

De Vilma arckifejezése nem megy túl a mosolygó csodálkozáson. Sőt, már inkább csak csodálkozik, mint mosolyog.

Balog pedig tovább erölködik:

— Tényleg a szívemhez kaptam, tényleg.

— És nem volt kár énértem a szívéhez kapkodnia?

— Rögtön észrevettem a tárcámat.

— A tárcáját? — komolyodik el az asszony s tovább tágítja csodálkozását. — Nem értem. Jöjjön be és beszéljen értelmesen.

Micsoda, hogy nem érti?... Mégis valami durva játék kezdődnék itt?... Vagy... vagy csakugyan?...

Imre remegő ujjal nyúl a homlokához:

— Megőrülök!

Az asszony megragadja a karját. Betámogatja az ajtón... A patentzár kattan, a nő pedig szembefordítja magával a férfit. Hosszan, mereven néz rá s ekkor végre felcsattan kacagása... Halkan, fojtottan s mégis diadalmaskodón:

— Megszeppentünk, drága barátom, mi?

A férfi körül ismét kivilágosodik az élet. Még nem tud szólni, még csak visszarendezi gondolatait arra a tudatra, hogy él és lélekzik... Megvan a pénze!

— Hát igen — vallja őszintén, de nem veszi át az asszony nevetését. — Megijedtem egy kicsit.

Szemrehányón csóválja fejét.

— Nos, csak nem haragszik? — hagyja abba Vilma a nevetést s szelíd, elmélyülő nézése kér bocsánatot a férfitől.

Balog a kérdésre nem felel...

— Hol van? — néz kereső tekintettel s egyben illő tisztelettel az asszony kezére. Nem teszi hozzá, hogy a «tárcám» vagy «a pénzem». Csak az asszony kezét nézi...

— Bent a szalónasztalon. — Int a karcsú ujjú kéz a lakás belseje felé.

Óh, ügyes ez az asszony! Nem tartja itt kéznél a tárcát, nehogy ő elkaphassa és rögtön elrohanhasson vele. «Bent van a szalónasztalon.» Tehát be kell mennie. Ha pedig már bemegy, le is kell ülnie. Egy percre legalább. Óh, ügyes ez az asszony!

Nem, Imre csakugyan nem haragszik már, még csak nem is bosszankodik... Vilma nem rossz ember. Kicsit bolondos...

A szoba üde, egyenletes melege is jól esik a vacogtató riadalom után... Jó, leül, pihen egyet, aztán majd elköszön.

— Hihetetlen, hogy maga mi mindenhez ért! — oldódig fel feszültsége és tarkója megbizsereg. amint hátraveti magát a fotőjben, elsímult idegekkel.

— Ugy-e? Még ebből is megélnék... — öntudatoskodik az asszony tréfás gőgösködéssel és állva marad.

Nyilvánvaló, hogy háziasszonykodni akar.

Előbb azonban felveszi az odakészített tárcát az asztalról:

— Lássuk, érdemes volna-e?

S már nyitja is, de nem azzal az ügyetlenséggel, ahogy asszonyok szoktak bánni férfi tárcával. Nem fogta meg az egyik szárnyát és nem rázta ki, mintha szalvétát akarna bontani, hogy aztán kiboruljon s a

földre hulljon belőle minden. Ügyesen, a tenyerén nyitja, mint akinek már nagy gyakorlata van ebben.

— Szabad? — mosolyodik kedvesen s már vizsgálja is a tárca tartalmát. — Huha! Ennyi ezres?... Égi atyám, még sohasem láttam ilyen sokat együtt... — Belesápad, amint halk sikolyokkal számolja: «Egykettő-három... kilenc-tíz... tizenöt...» Képtelen legyűrni izgalmát. Már megszámolta, de még mindig mereven nézi a pénzt. Arcába visszatér a vér, pupillái kitágulnak. Hallgat. Borítgatja a pénzcsomót a tárca egyik oldalából a másikba s vizsgálja a bankókat elől, hátul. Még oldalt és lefelé is forgatja, ahogyan a «hol van? tessék megkeresni!» rejtvényeket szokás megoldani. Vonásai megnyúlnak; elkomorodik. Hosszú másodpercekre szinte kiszakad a világból s magára marad — a pénzzel... Aztán megrázkódik s hirtelen összecsapja a tárcát:

— No, itt van!... Tegye el, tegye el gyorsan! — Aztán összekulcsolt kézzel, magasba emelt arccal lépdel végig a szőnyegen: — Óh, ha csak egyszer volna ennyi pénzem!

— Mit csinálna vele?

— Igaza van! — nevet vissza az asszony idegesen. — Ezzel is csak azt, amit a többivel... Szamárságokat!

Imre végigjártatja tekintetét a szalonon... Elegáns, raffinált ízléssel válogatott bútorok, kevés, de drága holmi. Csupa olyasmi, ami sok pénzből, de nem oktalan pazarlásból került ide... Meg is jegyzi mindjárt:

— Nem olyan a lakása, mint a pénzzel bánni nem tudóké...

— Az uram érdeme — felel az asszony gyorsan, egyszerűen. — A boldogult első uramé...

És nem sóhajtja hozzá az ilyenkor szokásos özvegyi sóhajt.

— Boldogult?

— Igen... Öngyilkos lett.

Bántó valahogy a természetes hang!... Közönyből és nem előkelő elzárkózásból fakad. Balog legalább így véli, azért csap le rá kicsit gúnyolódva, de lassan, meggondoltan:

— Öngyilkos?... Gondolom... maga miatt.

Erre azonban az asszony már megütött gyermek módjára zsugorodik össze:

— Ne őrüljön meg maga is!...

— Én is?!

— Mindenki!... Engem tesznek felelőssé olyasmiért, amit én nem tettem, hanem történt... Nem én követtem el az uram öngyilkosságát, hanem ő... Az ő idegei!...

Majdnem hadarva kergeti a mondatokat. Nem gondol arra, milyen visszás, hogy ennyire mindent kiteregetőn magyarázkodik és azonnal. Imre meghökken: bizonyos, hogy első ura halála olyan izgalom az asszonynak, mint kagylónak a csontköpenye alatt megbujt kavicsszem. Gyorsan bevonja szavakkal, szinte előre kész mondatokkal:

— Féltékeny volt.

Imrét azonban már izgatja a valószínűen igen históriás mult, az asszony elmult évei:

— Volt oka rá? — veti oda újra, könnyed támadással.

— Nem!...

Erélyesen villan vissza az asszony «nem»-je, mint parádriposzt a szavak párbajában. Már nemcsak védekezik, — támad ő is:

— Maguk könnyen esnek ebbe a betegségbe s nem törődnek azzal, hogy megalázzák önmagukat is, a nőt is. Magyaráztam szegénynek, milyen ostobaság féltékenynek lennie, eleve lebecsültetnie magát velem. Belémnevelte a gondolatot, hogy önmagát sem tartja elég szépnek, jónak és valakinek, csak olyannak, akit a felesége megcsalhat... Könyörögtem, hagyja abba, ne alázzon meg. Ne tartson — legalább engem — olyan embernek, aki hazudni tud. Ha oka lesz félté-

kenykedni, meg fogom neki mondani. Elhúzódtam az emberektől, hogy ne zavarjam. Akkor azzal támadt rám, hogy vagy a világ ítéletétől félek, mert már történt valami, vagy a saját gyengeségemtől, hogy történni fog... Visszamentem az emberek közé. Ő kergetett! Pénzt adott. Hozzászoktatott a pénzköltés jó ízéhez. Nem sejtettem, milyen kétségbeesett hajszával veri fel azokat az összegeket, amiket nekem ad. Amikor rájöttem, megint elszégyeltem magam... Kiábrándító volt! Megvásároltnak éreztem magamat. Árunak, amelyet mindennap megvesznek. Ezt jelentette számomra az ő pénzhajszája!... Akkor már magam is megzavarodtam...

Csinálta-e az asszony, eszközei közé tartozott-e, — de valami elnyomott fájdalom ütközött át a hangján, mint ahogyan sebek vére szivárog át a kötésen. Balog nem akarja észrevenni.

— A megszokott história — szól közbe ismét. — Kacérkodni kezdett...

— De még nem romlottságból!... Kényszeríteni akartam, hogy ne mutogasson engem a világnak s ne akarjon mindennap megvenni. Hurcoltam magammal estéken, éjszakákon át, bálakon, bárokon, mulatozásokon át. Ki akartam fárasztani... Közben kértem, neveztessen ki tanárnőnek valamelyik iskolához, hiszen megvan a diplomám, neki meg az összeköttetése... Dühös lett, hogy ő el tud tartani engem és nem enged harapós «Vilma néni»-vé savanyodni holmi leánynevelőben... Az ő felesége ne kenyeret, de társaságot keressen... «Baconayné reprezentáljon és ne robotoljon»: így mondta mindig...

Balog ekkor előrevágódik ültéből s az asztal szélét kell megragadnia, hogy ki ne lendüljön a fotöjből.

— Milyen né?

Az asszony, aki az utolsó szavakat már a mesélők bensőséges halkságával, a visszaemlékezők csöndes merengésével mondta ki, felveti szemét. Az első pil-

lanatban ő is meglepődik, de a következőben már tudja, mit jelent, amikor elsuttogja:

— Baconay... Amikor maga elment, az ő felesége lettem... Ferié.

Baconay Ferenc és Imre jóbarátok voltak egyetemi éveikben, — a legmeghittebb cimborák. Miatta hidegültek el egymástól.

— Az ő felesége — mormolja Imre kis idő mulva.

Vilma átnyúl az asztalon a férfi kezéért:

— Amikor maga elment, — ismétli az illetődés csendjében — Feri jó menedékem lett és én hálás asszonya voltam. Hálás, amiért nem kérdezett soha maga felől... Eleinte nem... Csak később!

Balog már figyel. Meggyötri, hogy a mult ilyen váratlan messzeségből rémlik vissza életébe, éppen egy újrakezdés első mozdulásakor. Kicsit szorongva hallgatja tovább az asszonyt:

— Csak később kezdett magáról faggatni...— folytatja Vilma csendesen. — Amikor már későn volt és én nem mondhattam meg semmit... Borzasztó volt!... Akkortájt már ivott... Már nem hajszolt társaságokba, de viszont ekkor már én nem tudtam otthon maradni... A magam útját kezdtem járni... Féltem tőle. Irtóztam a gondolattól, hogy vele kettesben legyek. Különösen, ha részeg volt. Olyankor mindenkivel gyanusított, még a szeneslegénnyel, a vicével is, ha véletlenül beléptek a lakásba és én kimentem megnézni, miért jöttek. Sokszor visszarántott az ajtóból s órákon át faggatott, hogy mi közöm van ahhoz az emberhez... A multamat kezdte feszegetni s egy napon kimondta a maga nevét... Ez már a vége felé volt. Az utolsó hetekben.

Megáll. Tekintetét lesiklatja a férfi arcáról. Maga elé mered. Kint az utcán egy magános hazatérő egyenletes, kemény léptei kopognak... Vilma idegesen összerezzen, félelem villan át az arcán s önkéntelenül az ablak felé figyel. Gyorsan újra beszélni kezd, mintha ezzel akarná megnyugtatni magát:

— Nem gondoltam, hogy ezeket elmondom magának. De az imént le akart engem ültetni a vádlottak padjára... Nos, drága barátom — ugy-e, így hívhatom még? — üljön akkor maga is mellém!...

Balog szemöldöke megrebben.

— Feri vádolt engem? — Reszkető kézzel, idegesen nyúl cigarettáért.

— Magát nem, csak engem!... Magáról az utolsó percig szinte rajongással beszélt, sőt a vége felé már valami tébolyodott elragadtatással. Ugyanekkor egyre dühödtebben vádolt engem... Azt hiszem, tulajdonképpen ez volt a forrása az ő lelki zavarának: a kettőnk dolga!... Minden féktelen és lehetetlen gyanusítása mögött ez lappangott. Tudhatta, hogy rajta kívül csak ez az egy szerelmem lehetett, de erről nem mert kérdezősködni. A többivel csak azért gyanusított, hogy erről az egyről megbizonyosodjék... Óh, akkor már bántam, miért nem mondtam el neki mindent — előre!...

Kint újra megkoppannak valakinek a léptei az aszfalton s Vilma most a beszédből zökken ki rá, ugyanúgy, mint imént a hallgatásból. Most elnémul. Valósággal rettegve figyel az ablak felé. Csak akkor nyugszik meg, amikor a lépések zaja elhal.

— Hagyjuk!... — A hangja szeszélyesen újra hideg józanságra vált, mintha az a kinti zaj valami figyelmeztetés lett volna, hogy ne folytassa. Feláll, kezét a szeme fölé emeli, talán a hirtelen rááradó fény ellen. Ebből az árnyékból néz égő szemmel, majdnem leselkedőn a férfira, aki megragadja a másik kezét.

— Nem. Most már mondja végig. Lehetetlen, hogy én erről meg ne tudjak mindent.

Vilma idegein megint végigfut az előbbi öröm: Imre ma már vele marad!

Holott Balog sürgető érzése csak a történet végét várja, aztán szeretne magában lenni, hogy elrendeződjék benne ez a zürzavar. Megdöbbentik az élet külö-

nös törvényszerűségei. Nem lehet elhagyni az élet egyetlen darabját sem... «Amit egyszer tettünk, mindörökre tettük!»... Ni csak!... Ezt talán éppen Vilma írta le tíz év előtt, valamelyik versében... Akkor írogatott... Milyen igaz!... Minden lépésünk benne van a következőkben is, az ezredikben is. Végtelenül húzódik utánunk a térben és óraműpontossággal koppan időnként a végtelen időben... Baconay!... Már évek óta nem gondolt rá s íme visszatér az életébe — kísértetnek.

— Most már mindent el kell mondania, mert ehhez nekem is közöm van, — unszolkodik tovább.

Az asszony tétovázva ül vissza helyére. Feje előre billen, eltöpreng egy-két pillanatig. Fehér, ideges ujja belemerül tompán fekete hajába s játszadozva rendezi fürteit.

— Hiszen jóformán vége is van... Halála előtt már csak magával gyötört: «mondjam meg, mondjam meg!»... Elkeseredetten tagadtam, mert már csak ezzel segíthettem. Az utolsóelőtti napon megint részegen jött haza. Nem támadt rám rögtön; hallgatott. Ez még borzalmasabb volt, mert láttam, készül valamire... Megint, hogy «mondjam meg, mondjam meg»... Tagadtam... Revolvert rántott, hogy végez mindkettőnkkel, ő nem bírja el ezt a hazugságot... Fogalmam sincs, honnan szerezte a revolvert s ma sem tudom kié. Nem vehette, mert pénze már nem volt. Borzalmas perceket éltem... De én még életemben nem voltam olyan zseniális asszony, mint azokban a percekben... Le tudtam fegyverezni, kiimádkoztam kezéből a pisztolyt és elrejtettem... Hogyan találta meg másnap, arról sincs fogalmam...

Még egyszer szünetet tart, mintha gondolkodnék, mit mondjon még el. Aztán befejezi:

— És másnap megtörtént... Nem voltam itthon... Csak egy levelet írt, néhány kusza sort. Bocsánatot kért benne. Nemcsak tőlem, magától is.

— Tőlem!

Megdöbbent önvád, majdnem sírás csendül Imre fájdalmas kiáltásából.

Az asszony viszont, akit a felkavart mult kicsit megkínzott, ahogy idáig ér, megnyugszik. Kutatón figyel a férfira s majdnem diadalmaskodó megelégedés borzongatja. A köteléket, amellyel Balog Imrét ma estére magához akarta fűzni, sikerült bogba kötnie.

Hangulatuk mindeddig tartózkodó volt, Vilma is igyekszik most már bensőségesebbé tenni. Majdnem elügyetlenkedi azonban igyekezetét:

— Feri levelét még most is őrzöm... Megmutassam?

Balognak a torka is elszorul; alig tudja kimondani:

— Nem, nem. Most ne mutassa. Majd egyszer megkérem arra, majd én kérem el.

Fejét hátraveti, szemét lehunyja s engedi gondolatait szabadon kavarogni... Meghalt egy régi barátja. Régen halt meg. Olyankor, amikor ő száz mérföldekre volt tőle. Mégis, ha nagyon akarja, egy kicsit gyilkosának tekintheti magát, evvel az asszonnyal együtt. No nem, ez azért mégis gyerekség!... Túlzás... Ennyire nem lehetünk felelősek embertársainkért. Senki sem élhet úgy, hogy valahol, valakinek bajt ne okozzon vele: Baconay halála — történt... Nem követte el azt senki!... A végzet titokzatos szükségszerűségei ezek. A végzetre szabad haragudni, de annak meg semmi értelme; a végzet sem jobb, sem rosszabb nem lesz, ha haragszunk rá. Hidegen, mereven, elhajlíthatatlanul megy a maga pályáján. Egyforma biztonsággal érvényesül a látható és láthatatlan világban, az emberi lélekben épp úgy, mint a csillagok rendjén, a végtelen ürben, millió és millió földtekén...

...Kint az utcán megint léptek közelednek. Imre is megretten egyre erősbödő kopogásuktól, mintha a végzet jönne, a nagy Ismeretlen, a maga egyenletes biztonságával s ha tetszik, felkúszik ide a második

emeletre, belép az ablakon, szempillantás alatt felforgat minden életet, még a holt tárgyakét is...

Vilma, aki eddig mozdulatlanul és némi megindultsággal figyelte Balog néma befelé vergődését, felugrik, az ablakhoz siet és gyorsan becsukja:

— Nem bírom ki! — mondja szinte nyöszörögve. — Sokszor vártam rá éjjel, amikor már iszákos volt s lestem a lépéseit. Azokból akartam előre kihallani, hogyan érkezik haza... A régi félelem jár bennem ilyenkor. Szinte álomjáróvá tesz, azért szeretek néha éjjel kóborolni.

Kis vártatva hozzáteszi:

— Magát is ezért csalom el ma magammal... Ma különösen rossz lenne nekem idehaza.

Izgatottan lesi, mit felel erre Balog: tiltakozik-e még?

Imre nem felel. Visszasüpped előbbi tehetetlen bódultságába: «Ez az asszony nem szereti az otthonát... Ezt az otthont, amelyet pedig annyi gonddal és szeretettel épített ki nyilván ő is, — hasztalan tagadja. De veszejtő tornádók járhattak itt, hogy elment a kedve tőle. El, egészen... Ujfajta asszony!... Ilyen sok van mostanában. Művelt, lelkes, eszes és mégis... Az útjai olyanok, mint a régi világban a mindenkitől elhagyottaké. Kivert asszony, akit azonban csak felében vert ki otthonából a sorsa, felében maga röppen el a fészkéről. Túlnagy szárnya lett a kultúrája és felkészültsége. Ugy járt, mint a korán magasba kelt madár, — lezuhant. Ha nincs, aki visszategye az ágra, vége van...

Valahogy jól esik szánakoznia az asszonyon. Észre sem veszi, milyen különös érzés-szövetségre lép vele, Baconayn keresztül...

Amikor ráeszmél, mi történik vele, megint mehetnékje támad. Megígérte Mátééknak, hogy rögtön visszamegy, ha megvan a pénze. Azok most várják. Okosabb is lenne most odamenni... De faggatnák!... Erről az asszonyról kérdeznék.

És ő most nem akar róla beszélni... Valami izgató titokzatosság van Vilma körül, amelyet maga sem ismer.

A távoli évek mágnese annyira magához rántja, hogy Mátéék, — Ilonka, Sanyi bácsi, Emma néni, Károly — mintha nem is itt laknának a szomszéd utcában, alig néhány percnyire, hanem valahol olyan messzeségben, ahova ma már nem is érdemes elindulni... Nem jutna odáig!

Ha megmozdulna, ha felállna, elröppenne idegeiről ez a bénultság. De képtelen megmozdulni... Most nem hagyhatja itt ezt a felzaklatott asszonyt!...

Észre sem veszi: a részvét mellé a felelősség érzése is felzárkózott... Ha valaki megkérdezné, miért ne kelhetne fel, miért ne mehetne haza, amikor csak a pénze után futott ide, — nem tudna felelni. Csak az asszonyra nézne...

Ugy, mint most... Lopva figyeli ő is Vilmát, mint az őt, — lehúnyt szeme sarkából. Belefigyeli kettőjük elmúlt régi életét. Mennyire megmaradt ebben a nőben minden!... Ugy beszél, mintha két házassága csak intermezzo lett volna és ő máris újra hozzá tartoznék.

Az asszony pajkoskodva tettenéri:

— Mit leskelődik, drága barátom?... Nézi, megvénültem-e? Nem jobban, mint maga... Arra még volt erőm: Vigyázni, hogy ne engedjem magam megvéníteni!

Kihúzza magát s becézve simogatja meg derekát...

— Arra nem lett volna ereje, hogy Ferit megmentse?

Ugy szökkent el Balog ajkáról az éles, maró kérdés, hogy maga is megriadt. De aztán nem bánja! Olyan fáradt ő ma már, hogy minden gondolatát hangosan mondja ki. Már az utcán kezdte. Most pedig felbosszantotta, hogy az asszony, aki egy perccel előbb életének legmegrázóbb szakaszát mesélte el és

szenvedett egyszerűen, emberien, most minden átmenet nélkül visszabukik önmaga fitogtatásába.

Vilma elszégyenülten csuklik vissza megvesztegető pózából és fülig pirul, — ma először. Dühös, éles szavak tódulnak neki is a nyelvére, de nem mondja ki. Csak amikor már hosszan, fájó szemrehányással nézett a férfi szemébe, szólal meg alig valami haraggal a hangjában:

— Ma egész este ilyen unalmas akar maradni?

Erre meg Balog pirul el. Valóban kicsit goromba pokróc módjára viselkedik. Nem volt értelme, hogy bántsa az asszonyt, hiszen nem is tudja, vétett-e valamit?

Már valami bocsánatkérésféle motoszkál a nyelvén, amikor bántó berregéssel szólal meg a szoba mögötte lévő sarkában a telefon. Az asszony odasiet...

Imrét meglepi, hogy telefon van a háznál. Mi szüksége van arra egy magános nőnek? Ugy tudja, legalább eddig, hogy Vilma semmivel sem foglalkozik... «Passziótelefon»: állapítja meg magában.

Valami bőbeszédű, éleshangú, jókedvű férfi lehet a vonal túlsó végén. Kiabálva beszél, mert a másik kagylóból, amelyet az asszony leeresztett kezében tart, idáig szűrődik a hangja. Nagy húhóval mesélhet valami mulatságos történetet s meglehetősen szónokolva. Politikus, vagy ügyvéd-féle. Kiérzik a hanghordozásából. Közben nagyokat nevet, hogy szinte csörög a telefon...

— Remek! — jut végre szóhoz az asszony is. — Csak magával történhetik ilyesmi... Küldhetne nekem is abból a pénzből... De hiszen maga mondja, hogy talált pénz... Ohó, kedvesem, ebben a hónapban nagyon smucigul viselkedik... Nem, nem volt elég... Igen? Szép lesz magától... Ma este?... Nem szívesen mondom meg... Ha megígéri, hogy nem zavar, nem jön oda... Nos az Arany Életbe!... Nem, köszönöm, van már gárdistám hozzá... Hogy kicsoda? Maga nem ismeri. Egy leánykori barátom.

A M. M. MÚZEUM KÖNYVTÁRA

És Vilma kedvesen elmosolyog a telefontól Imre felé. Már el is felejtette iménti összecsapásukat.

— Nem, maga csak aludjék! — folytatja aztán a telefonálást. — Színházba? Krisztával?... Csak tessék!... Örülök, ha jól mulat... Ne mentegetődzék, Krisztát már régen tudom. Nem izgat. Pá, kedvesem!... Ne felejtse el a százat. Annyi még kell.

Leteszi a kagylót. Mosolyában még elhozza a beszélgetés ízét az asztalig. Imrét egészen elhidegült, merev arccal találja. Rögtön megsejti, mitől fagyott hirtelen jégoszloppá a férfi, tehát maga siet a magyarázattal:

— Az elvált urammal beszéltem...

— Ennyire jóban vannak? — mosolyog Imre furcsán, de rögtön bosszankodik is... Ostobaság! Az asszony még féltékenységnek veszi, hogy ilyesmikről firtatódik.

— Miért ne? Nem váltunk el haraggal... Nem mindenki olyan harapós, mint maga.

— És pénzt is kap tőle?

— Hogyne!... Az ő hibájából váltunk el. Ecker egy kicsit nőbarát. Elképzelheti, hogy én ezt nem tűrhettem. Nem tűrhettem, mint a felesége. Énrám ne mosolyogjanak gúnyosan a társaságban. Most ő tehet, amit akar, csak az apanázsomat adja meg rendesen. Azt pedig megkapom... Mert egyébként Ecker nagyon rendes ember... Kedves fiú, de képtelen mélyebb érzésre...

— És maga?... Ne, ne sértődjék meg! Nem úgy gondoltam. Örülök, hogy mélyebb érzéseket reklamál másokban, ennek örülök. Aki másokban elmélyülést keres, az maga is... Igen. Én örülök ennek — dadogja.

De Vilma most már komolyan veszi bántó modorát:

— Mit akar tőlem?... Semmi oka sincs így bánnia velem. Ha van valaki, aki ellen semmi rosszat el nem követtem, az maga... Ami köztünk volt, az volt... Azt a fejezetet én lezártam. Maga fél, hogy

folytatni akarom!... De milyen ügyetlen! Fél s közben úgy zsörtölődik velem, mintha tízéves házasok volnánk... Számon kér, gyanusít, korhol. Rosszabb egy rossz férjnél... Ne utálatoskodjék, drága barátom, én nem akarom magát «megfogni»... Lehet, hogy lesz még harmadik férjem is, de az nem maga lesz... Minden inkább akarok lenni, mint a maga felesége...

Amiket mond, hideg és éles szavak; de velük együtt fájdalmas csalódottság keveredik hangjába. Szép rajzú szemöldöke a sokat szenvedettek kifejezésteljességével úgy megvonaglik fehér homloka alatt, mint egekből hulló, tehetetlen fecske szárnya; szemében mártírkodó, végtelen szomorúság és egész lénye a szavak ellenkezőjét mondja: «Miért bántasz engem? Mennyire szerettem volna, hogy te jó légy hozzám!... Őrültem már, hogy megtarthatlak magamnak. Barátomnak, valakimnek. De menj el, ha nem akarod»...

Hosszú, nehéz csönd... A vérük megszalad... Itt már az idegek játéka kezdődik. Amíg beszéltek, egészen külön világot jártak. Gondolataik komor érzések partjai között siklottak tova, kifinomult, megszépített én kerekedett föléjük saját maguktól, ha birkóztak is egymással... A multról beszéltek és minden mult szép, akármilyen volt is a maga idejében... De miért idézték?...

...Mert nem akarták egymást észrevenni... Csak két jóbarát találkozását akarták, nem pedig nő- és férfiét...

Nem sikerült... Rádöbbennek, hogy két hangszeren játszottak. Más melódia került ki gondolataikból és más az idegeikből.

Balog megrezzen s lassan nyitja rá szemét az asszonyra. Már nem védekezik az ellen, hogy tudomásul vegye, mennyire nem mult el még idegeiből Vilma, hogy szivárványos, érdekes jelenséget sejt benne még most is...

Ugyanaz a vérhullám löki meg, mint kint az állo-

máson: kapja karjába s hozza vissza vele egész multját viharos vidámságával, gyötrő lázaival...

— Kidob? — kérdi szinte fenyegető fellobbanással. — Hát nem megyek!

Az asszony is menten visszasugarasodik borongó elhüvösödéséből és feléje lép...

— Látja, milyen nagy csacsi maga?... Kötekedik, ahelyett, hogy jól érezné magát egy szép asszony lakásán...

S felnevet kihívón, idegesen...

Balog rajt' hagyja parázsló tekintetét:

— Igaza van... De ne haragudjék!... Egész nap utaztam. — Igyekszik a szívét mindenképen helyére visszanyelni a torkából. — Fáradt vagyok. Aztán Feri esete...

— Hagyja most szegényt!

— Igen... Maga bizonyára jó volt hozzá.

Megfogja lassan a feléje nyujtott kezet:

— Hiszen csak jó tudott lenni... Emlékszem.

— Igy, így, beszéljen velem! — lelkendezik s szinte megborzong az asszony. — Legalább magától megérdemlem... Az ilyen nagy, erős embernek nem is szabad másnak lennie. Szelídnek és jónak!... Magát én ilyennek szoktam meg...

A férfi szorító kézzel esetlenül vonja közelebb. Szemében is nagy, gyerekes bizalom fénylik. Vilma kivonja ugyan kezét a szorításból, de nem húzódik el. Megtámaszkodik a fotöj karfáján és támláján, a férfi fölött:

— Bizony, drága barátom, bizony! — anyáskodik a hangjával. — Csupa lélek legyen, mint akkor... Oh, hogy tudott maga szeretni mindent és mindenkit!... Engem is szinte csak beleölelt a végtelen mindentszeretésbe. És nekem az elég volt, jó volt...

Balog fölemelt arccal engedi lehullani magára a simogató szavakat. Az ifjúság jósága?... Nem, nem, kegyetlen jóság az! — gondolja még mindig torkában szorongó szívvel. Kíméletlen önzés még a legoda-

adóbb ölelésében is... De azért igaz: boldog jószándékúság volt minden mozdulatban... Ha csak mégegyszer megnyugtathatná!... Az ifjúság mégegyszer!

Tétova kézzel nyúl fel az asszonyért. S Vilma nem ellenkezik; letérdel eléje, visszaadja kezét a férfi kezébe. Az arcuk már egészen közel van egymáshoz, a szemük már egymást égeti, mikor az asszony még mindig súgja:

— A jóságunk a gyerek jósága volt... Játszadozó és csókolodzó...

— Olyan jók sohasem lehetünk többé, — igyekszik belesímulni Imre barítonja Vilma susogásába s most ő hajlik le az asszonyhoz. — Nem lehetünk csak olyan jók... Nem elég!

— De!... — lihegi Vilma gyorsan, makrancosan, még mielőtt szája a férfi szájához ér...

Kicsit vércseszerűen csapott le. De már nem bánja. Kezét újra kiszabadítja, karja a férfi nyaka körül fonódik s boldogan érzi annak karját is derekához símulni. Csak akkor riad fel mámorából, amikor két könnycsepp gördül le arcára — a férfi szeméből.

Csak egy pillanatra érez újabb megalázást, amint vállánál fogva szinte eltaszítja magától Imrét... Sír az ő csókjára?... A barátját siratja? Ferit?... És semmi köze ehhez az öleléshez?... Jaj, nem, nem! Más van itt...

S megérti, mi történt... Balog könnye mind a hármukat siratja... Az ifjúságukat... Ha a barátján keresztül is, de mindnyájukat!... Őt, Vilmát is!... Önmagát pedig tán a legkevésbbé... Messzeségekbe vesző, sok mindenért való könny ez! Férfi könnye...

— Drágám!... Drága, tiszta ember!... Imre!

Halk sikollyal kapja vissza ölelésébe a férfi fejét s csókolja arcát, ahol éri, szinte eszelősen.

Balogot pedig legyőzte saját könnye... Indulatát elfojtja... Végigvárja az asszony leomlottságát, aztán csak az utolsó csókját adja vissza. Utána kibon-

takozik karjaiból s megsimogatja fejét. Hangja fátyolos az elfojtott izgalomtól:

— Nos, öltözzék át, — mondja csöndesen. — Elkísérem...

Az asszony ott marad előtte, a földön ülve. Még vár valamit, még mondania kell neki valamit, hogy viharos lázáért való zavarából kimentse.

— Magával maradok...

A szó többet jelentett ebben a helyzetben, mint amennyit Balog mondani akart, de már kimondta... Feje hátrahanyatlik a szék támlájára, karja ernyedten pihen a karfán.

Vilma elkapja a férfi lelógó kezét s remegő szájjal megcsókolja:

— Velem marad...

Gyerekes hála és asszonyi alázatosság csendül a hangjában...

És most már nemcsak a ma estére gondol akkor, amikor felugrik és kisiet a szalonból.

IV. FEJEZET.

Az ajtó becsukódik Vilma mögött. Balog feláll s járkálni kezd a szobában. A vér lassan lehúzódik agyáról és szívéről. Visszatér hideg józansága s vele együtt aggodalma is, hogy ne történjék vele semmi olyasmi, amit nem akar...

— Holnap felmegyek a minisztériumba, — töprengi idegesen. — Elintézem az öregem adóügyeit, aztán a magam bajához látok... De kivel kellene beszélnem?... Ejh, akárkivel!... A csuda vigye el, hát kezdjenek velem valamit!... Annyi semmiházi-ból csináltak itt már valakiket, hogy engem sem hagyhatnak suton heverni...

Az előbbi jelenet azonban nem oldódik le olyan könnyen idegeiről. Gondolata újra meg újra visszatér az asszonyhoz:

— Ez is, szegény, mit gondolhat velem?... Jó lesz idejekorán magához téríteni... Igen, megmondom neki, hogy ebben a pillanatban még a sarki hordár is különb exisztencia nálam... No, csacsiság! Hiszen ilyesmiről szó sem lehet... Nem, ő sem gondol arra. Hiszen meg is mondta: «Legkevésbbé akarok a maga felesége lenni»... Velem nem is foglalkozhatik és én sem vele... Senkivel sem foglalkozhatom...

Ahogy azonban ilyen kategórikusan minden nőt eleve kizár életéből, szinte válaszul egy másik nő képe villan agyára. Máté Ilonka, akit egy félórával ezelőtt azzal hagyott otthon, hogy rögtön visszatér. És az a leány, — de nemcsak ő, Sanyi bácsiék is — most várják, mi van vele.

— Fel kell hozzájuk ugranom, — határozza el gyorsan. — És... és a pénzemet is otthon hagyom. Csak annyit viszek, amennyi...

Ezt a «pénzotthonhagyást» azonban elresteli... Ejnye, de sok baja van azzal a néhány rongyos ezresével! Vilma még a fizetésnél, a bárban észre találja venni, hogy milyen óvatos duhaj ő... Sőt, sértésnek veheti, hogy ennyire nem tartja biztonságosnak a társaságában pénzt tartani magánál... Azért is magával viszi!... Ez az asszony nem a pénzét akarja, az bizonyos!

Újra szorongás lepi el, hogy Vilma mást se akarjon... Ne kösse le, ne vonja el a figyelmét arról, amiért ő most egyáltalában itt van. Utat és életet keres.

— Ne szóljon bele, ne zavarjon meg... Igen ezt megmondom neki!

Nem mondta meg... Egy szót sem tudott szólni, mikor az asszony lélekzetelállító eleganciájában, öntudatos derűvel az arcán, újra megjelent s még igazgatott magán egyet-mást anélkül, hogy a férfira nézett volna... Annál inkább nézett rá a férfi... És egészen mást mondott, mint amit akart:

— Megértem mindkettőjüket...

— Kiket? — néz fel az asszony körme ápolgatásából, várakozó mosollyal, mert ő viszont nem érti, mit akarnak neki mondani.

— Megértem azt is, aki lelki zavarában inkább meghalt, mielőtt magát elvesztette volna és azt is, aki elhagyta magát és mégsem tudta elhagyni.

— A férjeim? — eszmél Vilma vídám önhittséggel. — No, ne gyerekeskedjék, Imre! Magának nem áll jól, ha bókol... Menjünk!

Becsöngeti a cselédet, egy-két utasítást ad s vállára veszi belépőjét. A segítő készséggel odaugró férfi kezét elkapja, megszorítja:

— Késő, köszönöm!... Mari, nézze meg jól ezt az urat! Neki mindig itthon leszek. Megértette?

— Igenis, 'ssos asszonyom, — nyitja előttük az ajtót a leány afektáló negédeskedéssel s valóban jól megnézi Imrét, amíg a felöltőjét és a kalapját odanyujtja. Olyan jól, hogy Balog semmiképp sem felejtheti el a borravalót. Sőt annyira jól, hogy a jelentéktelen szolgálatért két pengőt ad neki zavarában.

Míg lefelé haladnak a lépcsőn, Balog elfogódottsága egyre szorongóbb. Alig meri kimondani, hogy neki még útja van. Végre kinyögi:

— Nekem még, ne haragudjék, haza kell ugranom... Sanyi bácsiékat meg kell nyugtatnom.

— Tudják, hogy miért jött el hazulról? — áll meg Vilma hirtelen s riadtan mered Balogra.

— Igen...

— Te jó ég! — az asszony érthetetlenül elsáppad.

— Miért? Mi baj van ebben?

Vilma nem magyarázkodik. Tovább indul lefelé, de idegesen pattognak kérdései:

— Azt is tudják, hogy hozzám jött?

— Igen... Azaz, hogy nem... A nevét nem mondtam.

— Biztos ez?

Balog elgondolkodik bizonytalanul:

— Nem, nem... A nevét nem mondtam. Csak,

hogy egy asszonyhoz megyek... Aki tréfából elvette a pénzemet, hogy okvetlen felkeressem... Hangsúlyoztam, hogy tréfa...

— S a nevem?... Ez a fontos...

— Nem mondtam meg.

— Hál' Istennek! — nyugszik meg Vilma. — Nagyon kellemetlen lett volna!... Ilonka klubtársam.

Most meg Balog lepődik meg zavarodottan:

— Ismerik egymást?

— Együtt vívunk néha. Tőle tudom a maga címét is. Egyszer sokat beszélt magáról anélkül, hogy tudta volna, mennyire jól ismerem én magát. Jobban, mint ő... Riválisok vagyunk a tőrben... És most?...

Jelentős, megvesztegető mosollyal fordul a férfi felé:

— Igen... Hát úgy beszélt magáról, hogy nekem kellemetlen lett volna, ha megtudja...

Hirtelen megvonja a vállát:

— Különben bánom is én!

Elhallgatnak, amíg a házmester a kaput nyitja. Kint Balog taxit állít meg, hogy gyorsan eltűnhessenek magukra. Mintha rejtegetni való volna kettőjük együttlétén. Az asszony nevetgélve kezd beszélni Ilonkáról a kocsiban: mennyire kedves gyerek, kicsit zöld, de az éppen jól áll neki, az a legmegkapóbb rajta... Pompás sportlédi!

Magasztalja, hogy valahogy féltékenység hitét ne keltse Imrében. Neki nincsenek tervei, — hadd érezze Balog, — tőle szabadon járhat-kelhet a világon... És Ilonkát ő még kívánja is Balog mellé... Kedves és vídám teremtés...

V. FEJEZET.

...Ebben a percben azonban Ilonka nem kedves és nem vídám.

Kellemetlen összetűzése volt öregeivel, amikor Imre elment tőlük... Most ott könyököl az ablakon,

kipirosodott arcát kiteszi az Üllői-úti hűvös, őszi estébe. Jól esik, jó így, csöndesen fölámulni a hidegen tiszta égre. Milyen előkelő, zavartalan szépség az ilyen csillagos égbolt! Magános, bonthatatlan előkelőség! Megnyugtató nézni. Sokkal megnyugtatóbb, mint szembefordulni és emberekkel, — az öregeivel... Mit zaklatják, amiért pártfogásába vette velük szemben Imrét?... Néha tűrhetetlenek. Most is, lám, az édesanyja:

— Mach' schon das Fenster zu!... Ne légy oly romantikus, ne akarj tüdőgyúladást kapni nekem azért az emberért! Ritter von Cibakháza... Regényben szabad a hősnőnek tüdőgyúladást kapni, ott nem kerül pénzbe, de itt nálam megbontja a házirendet... Mach' zu!

— Nem macholom. Menjetek aludni! — modortalankodik Ilonka idegesen, amiből nyilvánvaló, hogy nagyon el van keseredve. — Ilyen öreg embereknek már rég ágyban a helyük... Ne zavarjatok!

— De Ilonka, — igyekszik az öregúr szelíden megoldani a helyzetet és Emma néninek visszaadni a ház rendjét, hogy «este tíz után, októberben az ablakok zárva tartandók». — Mamának igaza van: az ilyen őszi esték a legveszedelmesebbek. Váratlan lehülések. S te, ha jól tudom, holnap még csolnakázni akarsz... Már csak ebből a szempontból is...

— Holnap csolnakázni fogok, most pedig kikönyökölök az ablakon. Önálló nézeteim vannak az őszi estéket illetően. Nagyon szépek és kellemesek... Hagyjatok békén!

Sanyi bácsi engesztelő mosollyal fordul Emma nénihez:

— No, nézd, mama!... Hát ha ő jól érzi magát...

— És megfázik.

— Oh, dehogy! Egyáltalán nincs is olyan hideg kint... Egész langyos!

Az öregúr, miután előbb leányának az őszi esték hűvösségében rejlő veszedelmeket ecsetelte, most

ugyanezeket az estéket visszaenyhíti szelíd nyári alkonyatokká:

— Az októbert nagyon jól lehet még bírni... Óh, az én fiatalkoromban!

Emma néni nem hajlandó részletes vitába bocsátkozni. Kereken kijelenti:

— A fiatalkorod nem érdekel... Sajnos, van róla tudomásom... De Ilonkára te fogod a borogatásokat rárakni... Félóránként.

— Fogom, mama, fogom.

— Most is tehetnél egyet a fejére... Pá, én megyek aludni! Nem érdekel, hogy Ritter von Cibakháza, mikorra mulatja ki magát a «volt kolléganőnél», a «kifogástalan úri nőnél»... A hölgy egészen jó kifogást csinált... Tizenötezret fogott ki... Ügyes ... Jó éjt az éjjeli őrségnek!

Azzal Emma néni vonul is a hálószobába.

A professzor úr pedig csöndes lépéssel jár fel és alá a szobában. Izgatja a rokonfiú ügye.

A kínos várakozás némaságában minden külső és legtávolabbi neszt is gyanúba vesznek. Mi lesz belőle, mire ideér? Imre jön-e ki belőle, vagy valami más? Az egyik távoli autósziszegésből vadul sikoltozó mentőautó lett, a másikból elegáns, hatüléses luxuskocsi; az egyik lábdobogásból fürgén siető varróleány, a másikból csoszogó, öreg napszámos... Csak Imre nem jön ki egyetlen neszből sem.

Ilonka egészséges, erős szíve néha nagyokat dobol az ablakdeszkán. Izmos, de telt karjait ilyenkor összekulcsolja melle alatt s könyökét rányomja nyugtalankodó szívére. A szél bele-beleborzol hajába s ő akkor az arcát is arrafelé emeli, amerről a hűs légáramlat jön... Néha arra gondol, hogy valóban okosabb lenne az ablakot becsukni. Imre különösnek találhatná, hogy ő ennyire izgul. Elég volna csak a lakásban, bent, ébren várni s ha Imre érdemesnek találja, jöjjön be és mondja meg, hogyan végződött a dolog. De hátha nem mer bejönni abban a hiszemben,

hogy ők már alszanak... Különben már itt is lehetne!... Ki lehet az az asszony?... Milyen lehet?... Régi ismerős... Imre elég közönyösen beszélt róla.

Ezt lekopogja az ablakdeszkán, de most már nem a szívével, hanem az ujjával, aztán nagyot kacag önmagán:

— Nem, nem... Mégis el kell mennem az ablaktól. Bolondokat csinálok már.

De aztán mégis ott marad. Ott tartja valami. Valami kíváncsisággal, félelemmel vegyes izgalom. Eljön-e Imre egyáltalán — attól a nőtől?...

Nem figyel rá, hogy Balog ismerősének egészen pozitív képe alakul ki már benne. Ugy érzi, mintha ismerné azt a nőt, hogy már látta valahol... Láthatta valahol.

— Oktalanság!... Egy típusra gondolok, azért van, hogy szinte látom...

Most taxi fordul be a Kálvin-tér felől:

— Ezen jön!

Mintha a taxi fordulatára, a súlyára, közeledésének tempójára volna írva, hogy Imrének azon kell jönnie.

— Csakugyan romantikus vagyok, — gúnyolódik önmagával, de szemét most már nem veszi le a gyorsan közeledő járműről.

Az autó csakugyan lekanyarodik az úttestről az ő oldalukra, de nem jön a kapuig; egy házzal odébb áll meg. Utasa nem száll ki rögtön. Vagy elaludt, vagy — ketten vannak a kocsiban... A volán mellől leugró soffőr is diszkréten áll és csak jó idő mulva kap a kilincshez, hogy a taxiajtót kinyissa.

Valóban Imre bujik elő a kocsiból... Visszafordul s beszél valakivel, aki nem száll ki:

— Kezét csókolom... Egy perc. Rögtön jövök.

Ilonkát, aki éppen vissza akart fordulni, hogy szól édesapjának, hirtelen bágyadság fogja el. Megszédül s mozdulni sem tud. Valami megszégyenülés féle fut át rajta, maga sem tudja miért. Túl suta do-

lognak találja, hogy itt az ablaknál olyan fölhevülten várakozik... Visszahúzódnék, de ehhez sincs ereje... Mintha mindannyiszor hátba lökné valaki, valahányszor vissza akar hajolni az ablakból.

Imre tétován, elgondolkodva közeledik. Néha utánalép egy-egy lába előtt pergő levélnek és eltaposса. Szinte élvezi a levelek halálos reccsenését. Egészen belehevül ebbe a játékba s Ilonkának kedve lenne lekiáltani, hogy hagyja abba, miért dühös azokra a szegény levelekre...

Balog megáll a kapu előtt. Háromszor is nyúl a csengőgombért, de mindig meggondolja, nem nyomja meg. Ilonka nem bírja tovább ideggel s halkan, hogy hangja el ne hasson a várakozó autóig, sőt, lehetőleg apja se hallja meg mögötte, leszól:

— Mi az, Bimriske? Baj van?

Imre riadtan keresi, honnan szóltak hozzá a néma utcán. Csak a következő pillanatban ismeri fel Ilonka hangját s néz fel a magasba. Előbb öröm villan át rajta:

— Nincs, nincs semmi! Megtaláltam. — Önkéntelenül lefojtja ő is hangját a vidáman fölint. — Te kis őrangyal! — esik ki ajkán a boldog meglepetés...

De aztán megzavarodik. Nyugtalanul elnéz a taxi felé. Mosolya elkényszeredik. Ilonka is csak nagy igyekezettel tud ártatlan s a taxi rejtelmeit tudomásul nem vevő vidámságot erőltetni arcára:

— Nem jössz fel? — kérdi szelíd invitálással, de a hangja bizony megcsuklik. Nagyot kell nyelnie, hogy még kimondhassa: — Ugy látom, várnak...

— Igen... Vár. — s Balog bosszankodik önmagára, hogy csak ennyit mondott: «Vár»... De ki?... Mintha az egész világnak tudnia kellene, hogy őt ki várja.

És amint a leányt egyre nagyobb zavarral nézi, kedve volna valami bosszusat mondani a taxiban vá-

rakozóról, de meggondolja idejekorán... Izléstelenség lenne!

Ilonka lassan magához tér a megütöttség bódulatából. Még csalódott egy kicsit, de már feleszmélkedik, hogy végeredményben mi köze neki ehhez a dologhoz?... Semmi! Vagy legalább is alig valami...

Játékos, gyerekes kedve lassan fölülkerekedik s pajkosan mulat a férfi zavarán:

— Na jó, hát csak tessék menni!... De nem volna jó a pénzedet itthon hagyni?

— Oh, miért? — húzza ki magát Balog öntudatosan, ám azért szorongva néz az autó felé. — Nem történhetik semmi... Ne félj, őrangyalka, nekem már megvan a magamhoz való eszem.

— Nem is azért... De hátha a kolléganődnek is megvan és megint magához veszi a pénzedet. Akkor holnap újra fel kell érte menned... Esetleg holnapután is!

Hangjában már alig van árnya a csalódottságnak, nevetése pedig egyáltalában nem gúnyos és nem éles. Jókedvű gyerek már ott fenn az ablakban, amint könyökén hintálódva bólogat s a lábaival is felkalimpál maga mögé... Az öreg professzornak, aki izgatottan közeledett a beszélgetésre az ablak felé, fiatalos frisseséggel kell visszaugrania, nehogy leányának cipősarka pocakon találja:

— Mi az, mi az? Imre van itt? — sürgetődik az öregúr buzgalmasan.

— Saját egyénileg — szól vissza neki válla fölött Ilonka ingerkedve.

— Nos, nos?

— Vagyoni állagában nem állott be semmi jelentősebb változás... Ezidőszerint még megvan mind a tizenötezer.

És Ilonka újra Imréhez fordulva megismétli pajkosan, jelentősen le az utcára:

— Ezidőszerint!

— No, hál' Istennek! — csapja össze tenyerét Sanyi bácsi. — Szólj neki, hogy jöjjön fel, hamar!

— Nem jön, — féktelenkedik Ilonka az ablakban. — Mulatni kell vinnie a becsületes megtalálót.

S megint az utcára, Imrének:

— Hát csak vigyázz, nemes lovag, a Máté-Balog becsületre!... Abban hiba ne legyen!

Imre örül, hogy a kínos helyzet a leány jókedvén át ilyen könnyen megoldódik:

— Hogy képzeled? — tréfálkozik ő is. — Csak épp, hogy fordulok egyet ebben a roppant Babilonban...

És komikus gesztussal mutatja meg maga körül a várost.

— Helyes... Holnap csolnakázunk, ne felejtsd el... Szervusz!

Már visszahúzódnék az ablakból s Imre már-már felszabadul, amikor váratlanul, tompa puffanással kivágódik a taxi ajtaja.

Mindaketten dermedten néznek oda. Ilonka megrémül, hogy fenhéjázó jókedvében nem mondott-e valamit túlhangosan, talán a «becsületes megtaláló»-t s az a nő megsértődött, most jön elégtételért.

Óvatosan nyúlik ki az asszony lába a taxiból, mintha egy harisnyaház reklámja lenne. Az elegáns estélyi cipő orra tapogatózva keresi a járdát, mint valami finom, ideges kis állat. Aztán kilép az asszony... Felegyesenedik és feléjük fordul. Van valami riasztó és megbénító abban a nyugalomban, ahogyan őket nézi... Megindul lassan, mosolyogva... Várja, hogy Ilonka felismerje.

A leány szíve megint dobol egyet az ablakdeszkán... Ki ez?... Mintha csakugyan ismerné!... A mozgása...

— Vilma! — kiált fel meglepetten, amint az asszony beér a legközelebbi lámpa fényébe.

Alulról fojtott, trillázó kacagás felel sikolyszerű kiáltására.

— Szervusz, Ilonka!

A leányt újra elkapja iménti szédülése. Elkomolyodik, karja kifeszül s úgy támaszkodik meg az ablak peremén kiegyenesedve, hogy alulról szinte csak éles, kemény arcvonásait látni. Heves mozdulattal simít bele szélborzolta hajába, de ez a mozdulat majdnem olyan, mintha a fejéhez kapó megbánás gesztusa volna. Szeme egy pillanatra becsukódik s amikor újra kinyitja, szinte lobogó láng csap ki belőle.

— Hát te?... Te voltál az? — hebegi még kábultan, de hangja már elhidegült józanodással cseng. Hol a nőre, hol a férfira bámul. — Honnan ismeritek egymást? — kérdi inkább csalódottan, mint kíváncsian.

— Óh, már régi barátok vagyunk! — felel Vilma gyorsan Balog helyett is. — Van valami jelentős és a maga számára lefoglaló abban, ahogyan hozzáteszi: — Már nagyon régi és nagyon jó barátok... Együtt tanultunk... Sokat jártunk együtt.

— Már akkor is vigyáztál a pénzére? — hajlik ki Ilonka és a szó élét ártatlan mosollyal igyekszik enyhíteni.

— Veszett trükk volt, mi? — hárítja el a vágást Lőrinc Vilma. Erőlteti a helyzet mulatságos színét és újra felnevet: — Álmomban sem képzeltem volna, hogy ilyen remekül sikerül... Imrénk, úgy látszik, tökéletes médium az ilyen tolvajfogásokra.

— Tolvajfogás, — ismétli maga elé Ilonka s nyilvánvaló, hogy önkéntelenül is külön jelentést adott a szónak.

Vilma is elkomolyodik. Érzi, mennyire nem tudja a különös helyzetet tréfán való mulatozássá könnyíteni s nem akar kacarászásával félszeggé válni... «Imrénk» is túlhajtott bensőségeskedésnek találja ezt a nevetgélést és nem vesz részt benne...

Senki sem szól s ez a csend Vilmának a legkényesebb. Kénytelen folytatni a beszélgetést, most már csak félig vidámkodva:

— Egy kicsit jóhiszemű a barátunk...

Ilonka felé azonban sem az «Imrénk» sem a «barátunk» nem sikerült. Ez a fiúkon való közösködés hangja amolyan klubszokásféle, amely a vívóteremben és a tenniszpályán dívik. A leány nem fogadja el most.

— Imre?... — mondja elgondolkodva. — Igazad van: talán túlságosan is jóhiszemű...

Ujabb könnyed elővágás volt, amelyet azonban Vilma nem vesz, vagy nem akar észrevenni:

— Jó lesz, ha vigyázunk rá egy kicsit itt Pesten! — próbál legalább a klubtónusban megkapaszkodni.

— Hát csak vigyázz rá! — utasítja őt a leány ismét önmagára.

Kísérletezik Balog is a zavar eloszlatásával:

— De talán mégse így, a fülem hallatára, kössék a partedlit a nyakamba, hölgyeim!

Neki sem sikerül. A leány majdnem dermesztően komoly. Vagy inkább szomorú talán s mosolya, amelylyel uralkodni akar magán is, a különös helyzeten is, egy kicsit merev és kínos gondolatokat takaró.

Vilma már bánja, hogy, Isten tudja, micsoda hirtelen szeszélyből ilyen teatrálisan dobbant a két ember közé. Szeretné valahogy mindenképen megoldani a dolgot:

— Te, Ilonka! Van egy jó ötletem. Gyere velünk. Félek, hogy egyedül nem fogok vele bírni...

A leány szeme felvillan, de aztán elmélázva megcsóválja fejét:

— Nem, köszönöm, kedves vagy... De úgy látom, kitűnően kézben tudod tartani egyedül is...

Imrét már gyötörni kezdi ez a róla való alkudozás és szeretne ő is végét vetni a nem éppen kellemes szerenádnak.

— Csakugyan jöjj velünk!... Felmegyek és elkérlek Sanyi bácsitól — ajánlkozik készséggel.

— Ne fáradj! Nem megyek.

S a leány onnan felülről, hosszan, csöndesen néz

le a férfi szemébe. Alaktalan, határozatlan hangulatok gomolyognak ebben a nézésben: «Örülök is neked, nem is, féltelek is, nem is. Nyugodtan elmehetsz, nem okozol vele sem nagy fájdalmat, sem nagy csalódást. Valamire gondoltam, de hagyjuk...»

És véget is vet az egész groteszk jelenetnek:

— No, szervusztok!... Mulassatok jól...

Még mosolyodik egyet, még int egyet barátságosan, aztán gyorsan visszahúzódik, beteszi az ablakot.

Balog az ajkába harap, Vilma vállat von... Kívánták erősen mind a ketten, hogy a félszeg helyzetnek vége legyen s most, amikor vége van, még visszásabban érzik magukat... Nem szólnak egymáshoz; némán megindulnak a taxi felé... Imre első egy-két lépésén megérzik, hogy menne is, meg nem is. De aztán egyszerrelépőn megy az asszony oldalán a kocsiig...

Csak, amikor a taxi már elindult, vonja össze az asszony bosszúsan a szemöldökét:

— Buta voltam, — jelenti ki alig hallhatóan.

Ebben azonban mintha a leányról akart volna ítéletet mondani: értelmetlen, akadékoskodó valakinek tartja, aki nem hajlandó egyszerű dolgokat megérteni...

Imrének nem tetszik, hogy ezzel a megállapítással intézzék el az egészet. Kicsit visszahárítja a felelősséget az asszonyra:

— Kár volt odajönni... Miért nem várt meg a kocsiban?... Ilonka nem érthette meg a helyzetet.

— Hagyjuk!... Igaza van, — legyint Vilma s kinéz az ablakon, merre járnak...

...Ilonka pedig, ahogy az ablakot becsukta, nem fordult vissza rögtön a szoba felé. Égő arcát előbb odanyomta a hideg üveghez.

Apja szól rá később:

— Elmentek?

— Igen, — feleli a leány s már semmi elfogódottság nincs a hangjában.

Az öregúr megcsóválja a fejét:

— Nem értem ezt a gyereket... Okosan készült az életre, komolyan vette minden dolgát... Csak nem fog most megbolondulni?...

— Ugyan apus! — fordul el Ilonka az ablaktól. Az arca még ég, szemöldöke meg-megvonaglik, de a tekintete már derűs és tiszta. Örül, hogy apja alapjában jó véleménnyel van Imréről. — Nem olyannak látszik, mint aki könnyen megbolondul... Csak hát tudod, ő... lovagias!

Felnevet egészségesen, vidáman s hancurozva lép oda apjához:

— Huj de slampos vagy, öregem!...

Cibálva kezdi helyére rángatni az öregúr fehércsíkos, fekete nyakkendőjét.

Szinte valami ellenállhatatlan kényszer vonzását érzi ebben, hogy megigazít — egy férfi-nyakkendőt...

A művelet végén cuppanósat csókol az öreg arcán és besiet a szobájába.

A professzor úr most meg a leánya után csóválja meg a fejét:

— Csak nem fog ez most meg...

Ugyanaz a szó akar eszébe jutni, mint Imréről... De nem!... A leányáról még gondolatban sem mondja ki.

VI. FEJEZET.

Imrét a motor csöndes, egyenletes mormolása, megnyugtatja. Az előbbi jelenet kínozza ugyan még egy darabig, de elmúlik az is... Most pihenni fog. Legalább nem foglalkozik vele... Mindegy, hiszen már megmondta neki, hogy fáradt!... Lehetetlen helyzetben van, amióta csak kitette lábát a pályaudvarról. Talán egyetlen békés perce sem volt, mert mindig viaskodnia kellett, ha mosolyogva is, igazi érzéseket rejtegetve is, valakivel, vagy valamiért... Véletlen ez, vagy a város élete ilyen?... Lám most

is összetűzhetne ezzel a sofőrrel, aki nagy vargabetűvel megy a bár felé azért a néhány garasért, amellyel többet fog mutatni a taxamétere!... No, hadd csinálja! Itt mindenki harcol mindenki ellen és minden lehető módon!... Csoda, ha annyi don Kihote-csata kerül ki a város életéből?...

— Vagy csak én kavargatom itt magam körül a levegőt? — próbál józanul gondolni arra a néhány órára, amióta Pesten van... Szó sincs róla! Amióta itt van, még jóformán semmit sem akart. Csak az inasát akarta megpofozni, azt sem tette. Olyan passzivan viselkedik, mint egy hempergetett csiga, amellyel gyerekek hancuroznak... Mégis úgy érzi magát, mint aki órákon át az egyik asszót a másik után vívta: vágásokat adott, vágásokat kapott.

— Nem, nem... Az élet ilyen kerge itt!... Mindenki győzni akar s minden mozdulatával nagyobb diadalt akar aratni, mint amennyit a mozdulata megér.

Ha egy-egy pillanatra kinyitja szemét, nagy sereg villogó transparens, plakát, reklám robog el előtte:

— Lám még álmában is hogy üvöltözik ez a város! — gondolja. — Milyen néma s mégis milyen vad zsivaj!...

Szinte hallja a kereskedők, iparosok hangját: «Tessék csak ide hozzám!... Én az életemet is odaadom a vevőimnek, a megrendelőimnek. Csak azért vagyok a világon, hogy a tisztelt közönség jól érezze magát, jól járjon... Mindent a fogyasztóért!... Én nem számítok. Engem kirúgott a háziúr... Tessék, hogy én erre mit felelek: áron alul adok oda mindent! A saját készpénzemet adom, ha felfordulok is... Én már nem akarok élni, én csak eladni akarok.»

Imre valami infernális gomolyaggá gabalyodottnak látja az egymást körömmel, foggal tépő, fojtogató embereket. Valamennyi feléje tör, neki kínál valamit, a harisnyakötőtől kezdve Mohammed paradicsomáig mindent...

— Majd meghalnak értem! — vibrál egy gúnyos redő a szája szélén.

És ebben a néma körülzsivajgottságban rettentő nagy úrnak érzi magát...

Az asszony megmozdul mellette; tekintete az arcára tapad. Ezt tudja, érzi, de nem nyitja ki a szemét... Most lágyan, megremegve könnyű ujjak érik a homlokát. Vilma odahajlik hozzá, lehellete a fülét éri:

— Milyen fáradt maga, csakugyan!... És én hajszolom itt magammal, — mondja kedves szánakozással s illatos, puha vállához vonja fejét. Elrendezi homlokára hulló fürteit: — Ne szóljak a soffőrnek, hogy sétáljon még velünk egy kicsit?

— Sétál ez magától is eleget — tréfálkozik Imre bágyadtan s belekényelmesedik az asszony cirógatásába.

Vilma felnevet:

— Honnan tudja ilyen jól, ha alszik?

— Nem alszom...

S fejét otthagyja az asszony vállán...

Csak az autófék csikorgására riad egyenesre. Két tenyerével megdörzsöli fáradt arcát, orrcimpája megremeg a félálomból való fölserkenésben:

— Itt vagyunk?

— Igen, — liheg az asszony érthetetlen izgalommal újra s nem igyekszik a kocsiból rögtön kiszállni. Sőt, Imre fejét most két tenyere közé dédelgeti és úgy szól hozzá hizelgő, halk hangon: — De, úgy-e, jó fiú lesz, drágám, és úgy viselkedik, ahogy én akarom... Nem törődik semmivel, amit esetleg nem ért meg...

Balog meghökken; élesen, kutatóan mered az asszonyra:

— De hát mondja meg már végre, miért hoz ide magával?... Mindenféle ostoba szerepre azért még sem vállalkozom.

— Nyugalom, nyugalom!... Nem szántam semmi ostoba szerepet magának... Sőt!

Aztán töpreng egy-két pillanatig, mondjon-e még valamit, vagy sem. Végül hozzáteszi könnyedén, hidegen, mintha valami jelentéktelenségről lenne szó:

— Egy elbizakodott ficsurat akarok megleckéztetni... De magának azontúl, hogy velem van, egyéb szerepe nem lesz.

— Köszönöm — kelletlenkedik Imre sértődötten, de megigazgatja magát s rászántan készülődik a kiszálláshoz. — Csodálom, hogy magának ilyen problémái vannak és... ilyen helyen...

— A probléma is, a hely is véletlen, — adja vissza gyorsan a sértődést Vilma s kilép előtte a kocsiból. Besiet a bár halljába s ott várja meg, amíg Imre a taxit kifizeti.

Imre pedig nem állja meg, hogy hirtelen mérgét ki ne adja, hát mégis beleköt a soffőrbe:

— Nem régóta van maga Pesten, öregem, — mondja, amíg aprópénzei között turkál.

— Miért, nagyságos uram? — pirul a soffőr, bár jól tudja, miről van szó. S meg is kapja:

— Hogy olyan soká kereste ezt a helyet, mintha most jött volna a Hortobágyról.

A soffőr gyorsan elteszi a pénzt, gyorsan köszön és gyorsan rákapcsol... Imre pedig befelé is megdögönyözi kicsit fáradtságát:

— Ejnye, de fenekedő kedvemben vagyok ma!... — állapítja meg bazsalyogva. — Jó lesz, ha itt ma mindenki vigyáz, mert nagyon haragszom.

Aztán már némileg tűrhető kedvvel megy be az asszony után.

Mulat a saját morgómedveségén s az asszony elé már egészen nekikedvesedve lép:

— Nos, vezessen! Én itt nem ismerem a járást...

Vilma sejtelmesen megvilágított folyosókon, lépcsőkön suhan felfelé egy kicsiny ruhatárig. Minden fordulónál egyenruhás alakok mosolyognak eléje s

megismerő örvendezéssel köszöntik; a mögötte lépkedő Imrét pedig kritikus szemmel vizslatják, aztán elismeréssel bólintgatnak utánuk... Beleegyezőn veszik tudomásul kettejük összetartozását.

A mulatóban emeleti páholyok is vannak. Ide húzódnak fel s helyet foglalnak kettesben, félig nyílt bársonyfüggönyök mögött. Vilma, ahogy az intim, kis páholyba belépnek, a habitüék otthonos biztonságával vonja félre azonnal a függönyt, hogy szabad kilátásuk legyen le a parketre. Ott artista-párok tartanak bemutatókat jazz-zenére, a legmodernebb táncokból.

Imrének vesszőfutásféle volt idáig jönnie, de biztonságos mosollyal, büszkén kihúzott derékkal állta. Ugy ült le, hogy rejtőzhessék kicsit. Még nem tudja, ki-miféle emberek lehetnek körülötte s hajlandó-e magát megmutatni köztük egyáltalán.

Az asszony kiül a páholy szélére s bódult mosollyal köszön, egymásután, lassan, három-négyfelé is... Mindenünnen férfitársaságok üdvözölik. Illő tisztelettel, bizalmaskodás nélkül. Csak egy magánosan ülő, szőke fiatalember próbálja sokat sejtő mosollyal, sőt kézintéssel köszönteni, de Vilma észre sem vette... A nőbiztos szőkeség erre gyorsan elkomolyodik s rögtön cigarettára gyujt, hogy füstbe burkolja a fricskát, amelyet kapott. Látszik, hogy az a fajta, amelyik zavarában mindig rágyujt s ilyen késő este már — nikotinmérgezése van... Ember, aki egy pillanatig sem mer magába nézni, csak a cigarettafüstbe.

— Ki ez a pofa? — mozdul ki Balogból a bosszús kérdés és Vilma helyett ő mered a harminc év körüli férfi szemébe, aki erre hosszan, hidegen néz vele farkasszemet.

Imre máris nyugodtan affernak vehetné ezt a szembenézést.

— Ő az, de kis «ő»-vel, — világosítja fel Vilma. — Zeltbrock báró!... Az előbb nem mondtam a nevét?... Odakint?... Nos, a nevéből és a barátaiból

él... Tudja, ma olyan időket élünk, amelyekben a félig-meddig jóhangzású név már exisztencia, — teszi hozzá kedvesen politizálva. — Egyszer véletlenül a társaságára voltam utalva, azóta valószínűen az áldozatai közé sorol... Zavartalanul kér kölcsönt mindenkitől és ugyanolyan zavartalanul nem fizet. Akikkel hajlandó kezet fogni, azoknak váltót ad, akikkel nem fog kezet, — teszem: a pincér, a soffőr, a szivaros — azoknak címeres névjegyét adja át ideiglenes fizetési eszköz gyanánt. Naponta öt skatulya khedivét és egy fél skatulya névjegyet használ el... Volt két autója, amelyet azonban a hitelezői kivontak a forgalomból... Ne nézze olyan erősen!

— Miért? — csodálkozik Imre meghökkenve.

— Mert észreveszi, hogy róla beszélek és idejön...

— Mit vétett, hogy ennyire utálja?

— Nem utálom... Csak a multkor itt ismerkedett meg velem, Selleyék társaságában s eltévesztette, hogy ki lehetek... Bárnőnek képzelt!

— Selley? — hagyja ott Imre figyelme máris a szőke névjegyosztót s terelődik menten a kimondott másik névre. — Kicsoda? Csak nem...

— De igen, az államtitkár, — biztosítja róla Vilma, hogy jól hallott. — Különben ő is itt van... Ne nézzen oda sem erősen: a negyedik földszinti páholyban az a szikár, magas, kopasz úr! Korához nem méltón, egészen stréberül kopasz, mert csak negyven éves... Remek ember!

— Maga jól ismeri?

— Barátom...

— Ejnye, magával, úgy látszik, jó lesz jóban lenni! — ingerkedik Balog, de lassan elkomolyodik s egy gyufaszálat kezd apróra roppantgatni, majd halkan, szinte csak magának motyogja: — Éppen most...

— Mi éppen most?

Imre nem felel azonnal... Elgondolkodva bámul a fehér abroszra. A körmével rajzolgat rá s nyilvánvaló, hogy szempillantás alatt kiszakadt a

könnyű, diskuráló hangulatból... Ránéz az asszonyra, de a messzeségbe tervelgető tekintettel:

— Egy-két ilyen emberre szükségem lesz, — mondja még mindig alig érthetően, elmélázva.

— Mihez?... Mit akar? — zökken ki Vilma is ötletes bemutató kedvéből, amelyben pedig már elemében érezte magát.

Balog visszaéberedik előbbi vidám ingerkedésébe, de most már önmagával tréfálkozik:

— Mit akarok?... Hivatalt az eszemhez!...

— Parancsoljon velem!... Protezsálom... Állástalan földesurakról különös szeretettel gondoskodom, — fölényeskedik Vilma pajtáskodón s lefogja Imre gyufaszilánkokkal babráló kezét... Nevet.

— No, nem is olyan tréfa ez! — sóhajt Balog egyre elgondolkodóbban. — Lassan eljövünk földesurak mindnyájan... hivatalnoknak. Az a maga Zeltbrock bárója is ilyesféléért van itt Pesten, csak talán még maga sem tudja... Nem mer szólni senkinek... Restelli... Én már nem.

Fanyar, fülledt keserűség vibrál a szája körül.

A látszólag könnyű, tobzódó élet, amely itt kavarog körülötte, csak növeli azt a szorongást, amelyet még hazulról reggel hozott el. Valami haragos indulat is elkapja:

— Mit ugrálnak ezek itt? — mondja megvilágosodó szemmel. — Mintha nekik olyan nagyon jól menne!

— Anyagi gondok, óh, óh! — csucsorítja száját az asszony, mert sehogysem szereti Imre hirtelen elborulását. — Mindenki beszélhet itt róla, csak maga nem... Az egész bárnak együtt nincs annyi pénze, mint magának egyedül.

— A földesúrnak! — gúnyolja Balog az asszony gondolatát is, önmagát is. — Csak tudná, milyen kicsi úrság ma földesúrnak lenni...

— Nono! — kapcsolódik az asszony kelletlenül a férfi gondolataiba. — Maguk azért mégis csak bírják!

Hiszen még megtehetik, hogy abbahagyják a dinomdánomot... Mi már nem!

— Nem hagyhatják abba? — álmélkodik Imre. — Miért nem?

— Mert rögtön észreveszik rajtunk, itt mindnyájunkon, — mutat Vilma rejtett gesztussal maga körül. — Észreveszik, hogy nem bírjuk már... Az pedig itt a halált jelenti: a versenyből való kimaradást, az elszíntelenedést és az eljelentéktelenedést... Erről akar beszélni, hogy akkorákat sóhajt?... Nos, maguk még nyugodtan észrevehetik a pénzükről, hogy sok-e vagy kevés. Sőt, ki is mondhatják. Mi már nem. Mi rólunk nem szabad észrevennie senkinek, hogy van-e pénzünk, vagy nincs. Elvesztünk, mihelyt a pénz problematikussá válik számunkra és ezt meglátják rajtunk... Hiszen ebből az álarcos bálból élnek az ilyen Zeltbrock-féle alakok is... Akiket ő megpumpol, azoknak adniok kell, mert másnap már elhíreszteli róluk, hogy «tegnap máhr nem volt rhongyos hárhomszáz pengője sem»... És rögtön elkezd félni magától mindenki. A legjobb barátai sietve búcsúznak el mindenütt: az utcán, kaszinóban, bárban, színházban... Bizony, barátom!

— És magának is járnia kell ezt a... haláltáncot?

— Én?! — bigyeszti el ajkát fölényesen az asszony. — Én itt nem számítok... Engem? — S most ő fanyarodik el mosolygós kesernyésen. — Engem... kitartanak.

Csunya vásári szó volt. Vilma sejtette, hogy kár lesz kimondania, de valami fenekedő dac elkattantotta száján.

— Ne értsen félre! Csak az elvált uram tart el, — igyekszik valamit javítani a dolog rossz ízén.

Pincér lép be... Balog bort rendel magának; az asszonynak pedig valami ennivalót.

— Most pedig maga tart el, — próbál Vilma nevetéssel kiszabadulni kényszeredett hangulatából. — Látja, én jól élek...

És jókedvűen meghintálja magát ültében, a rúgós karosszéken.

— Node, komolyan kérdem, — nehezíti meg menekülését Balog. — Eljönne velem még most is, mint régen, gesztenyét vacsorázni a Dunakorzón, egy papírzacskóból?

Vilma kerekre nyitja szemét:

— Mi ez?... Csak nem a tönkrement földesúr romantikus tapogatózása?...

— Hátha! — jön kapóra a férfinak a játék.

Az asszony félrebillent fejjel Imre arcára tapadó tekintettel keresi, mit gondoljon. Aztán vidáman vállat von:

— Hát csak van annyi eszem, hogy erre azt mondjam: igen!

— Különben nem...

— Nem hát!... Majd bolond vagyok azt a látszatot kelteni, hogy szerény igények között meg tudok élni!... Ecker tüstént leszállítaná az apanázsomat!... Ezt még csak kibírnám, de azt már nem, hogy amit tőlem elvesz, másokra költse... Pedig megtenné a betyár...

Imre megfigyeli, hogy Vilma az első urát mindig Ferinek emlegeti, a másodikat pedig Eckernek. Maga sem tudja miért, — ezt jónéven veszi tőle...

Lent a parketten most valami vad, lobogó táncba kezd egy artistapár. A szakszofón érzéki sikoltozással kíséri a dobogó hajladozást, villogó szökellést. A két összesimuló test, mintha valami forgatag rémületében kapaszkodnék össze, együtt lendül viharos vonalzással s néha ledobban, hogy a következő pillanatban ismét elkívánkozzék a földről. Nincsenek külön színei, változatos hangulatokra szakadásai ennek a táncnak; szinte egyetlen hisztériás szédülés az egész. Mintha nem is táncolna a két összeborult ember, de egy óriás, kegyetlen kéz játszanék vele kímélet és megállás nélkül. Két egybefonódott szitakötő, amely eszméletlenül hem-

pereg le az izzó nyári dél légörvényeiben, a mocsár csillogó tükrére.

Vilma kikönyököl a páholy párkányára és gépies, merev mosollyal, bódultan figyeli a parkettet.

Hallgatnak...

Kis idő mulva az asszony visszafordul:

— Táncol maga?

— Csárdást, csürdöngöllőt, mártogatóst, — készségeskedik hamiskásan Imre s még egy sereg népi tánc nevét mondja, aztán hozzáteszi: — Ilyet nem!

— Tudtam, hogy nem ért semmi komoly dologhoz, — nézi le Vilma kedélyeskedve. — Pedig ez baj! Akkor el kell viselnie, ha valaki jön és elvisz maga mellől.

— Nem örülök neki!

— Ne okoskodjék! Hiszen maga éppen összeköttetéseket keres... Most megismertethetem néhány fontos emberrel. Ott, az államtitkár mellett, az a nyurga, nevetős képű fiatalember. Tudja, ki az? Az egyik miniszter unokaöccse, társasági kedvenc, sőt magasállású úr maga is... Még a főnöke lehet... Biztos, hogy fel fog kérni.

— Hát mit csináljak? — törődik bele Balog. — Otthon agyoncsapnám; itt nem lehet.

És elámul azon az ügyességen, ahogyan ez az asszony minden legjelentéktelenebb mozzanatot is tökéletesen ki tud építeni a maga számára. Nem hangzik el szó, tán nem lendül el mozdulat sem a világban, hogy abból ki ne tudná keresni azt, amit belőle felhasználhat akarata és terve érvényesítésére. Táncolni fog! Nyilván a saját mulatságára s neki, Imrének, mégis úgy kell tudomásul vennie, hogy a tánc féligmeddig őérte is történik... Tapsolni szeretne ennek a céltudatos asszonyiságnak, amely bizonyára végső erőfeszítésekre tud sarkalni minden férfiakaratot.

Fel sem tűnik neki, mennyire nem bánja már, hogy az asszony egyre határozottabban beleavatkozik az ő életébe.

Sőt!... Már majdnem örül neki.

— Remek jós maga! — csóválja fejét mosolyogva s int az asszonynak, aki ekkor éppen feléje fordult, hogy nézzen le a terembe.

Ekkorra már a miniszter unokaöccse ott áll a parkett közepén s táncba hívón bókol az asszony felé...

Vilma beleegyezőn visszabólint, feláll. Bocsánatkérőn és egyben sajnálkozva elbillenti fejét, hogy hát ő nem tehet róla. Megszorítja suttyomban a férfi kezét és lesiet a plüskarfás falépcsőn a parkettre.

Első lépésre nagy biztonsággal lendül táncba a nyurga fiatalember karján.

Imre azon éri magát, hogy majdnem féltékeny. Gyorsan elhessenti oktalan érzéseit és igyekszik zavartalan gondtalansággal nézni őket. Közben elmeditál: «Magasállású úr... Ez a tejfeles szájú... Mi lehet ugyan?! És mitől az, ha az?... Kétségtelenül a miniszter nagybácsitól, mert egyébbként nem igen néz ki belőle valami nagy lumen... Tud, mondjuk két-három európai nyelvet. Én is! Van egy-két diplomája. Nekem is! Megbízható és előkelő a családja. Az enyém is!... És én mégsem vagyok magasállású úr. Egészen alacsonyállású paraszt vagyok.»

Kicsit elszorult a torka...

Magára maradottsága egyre kényelmetlenebb. Többen néznek feléje s egyesek mosolyognak... Vére valami fenyegető, ősi, paraszti gőggel mozdul meg ereiben: vajjon rajta mulatnak?... nevetik, hogy vigadozó párját táncba vitték mellőle?... A halántéka szinte reccsen, akkorát feszül s a foga is összeszorul... Most a bámulók közül valaki valahogy félre ne rántsa csúfondárosan a száját, mert akkor ő — kisöpri a lokált!

Csak pillanatnyi volt izmainak sűrűvérű, virtusos nekidagadása. Szeme vad villanását gyorsan lesimítja úri nemtörődömséggel. Megiszik egymásután két pohár bort, odanéz az asszony tányérjára, evett-e Vilma

eleget. Hát hiszen kasmatolt benne... A többit már úgysem eheti, mert kihült... Vigyék!... Int a ólálkodó pincérnek s az nesztelenül suhan be a páholyba:

— Melegre tegyük?

— Nem kell!...

Örül, hogy ezt az elutasítást nem mondta túl gőgösen, pedig majdnem úgy akarta. Szerencsére nem volt benne, hogy «ha kell, hozatok mást», csak annyi, hogy ő nem szeret nézni kihült tányérokat, elhagyott asztalokat... Ezek itt a gondjaikról dudorásznak titokban s közben nyiltan otthagynak egy egész szegény emberre való lakodalmat, kutyakosztnak, csakhogy — táncolhassanak.

Nagyon messziről és régről szakadt a vérébe, hogy most szinte zsugorian, hirtelen kiszámítja, ki mindenki lakhatott volna jól a villával éppen hogy megtúrt ételből: Legalább két vékonypénzű diák, — amilyen kisétkűek azok szegények mostanában — vagy valami kóbor poéta, aki háromnapi ihletet nyelt volna le a tizenöt deka hússal, talán egy földhasogató zsellércsalád, ahol csak a gyerekek ettek volna s az öregek jóllaknak maguk is, hogy nézik a gyerekek boldog falatozását.

— Nem árt nektek, ha gebedtek! — néz szét maga körül elboruló szemmel.

Majdnem hangos lett ez a gondolata, hogy meg is retten belé... Megint egy régről és messziről jött indulat lobbant benne gyűlölködőt! Valami ősi ellenkedés Pest-Budával, amellyel már jónéhány száz esztendeje baja van a provinciális magyarnak.

Szeme dörzsölésével árnyékolja be arcát, hogy önmagán mulató mosolyát elleplezze:

— Tyüj, de örülne az öregem, ha látná, hogyan mokányberciskedem én itt! — gondol feloldódó vidámsággal haza. — Fokost nyomna a markomba, ő maga lőccsel állna a hátam megé, hogy odaüssön, akinek fokosomból már nem futná...

Még vakkan is egyet-kettőt a nevetés elfojtott iz-

galmában. De birkózó kedve már nem lohad le. Apró, ravasz fogásokon töri fejét. Nincs értelme, hogy itt valamiképen, csak úgy csülökre, összeakaszkodjék most bárkivel: «Ne okoskodjunk Máté-Balog úr! Jártunk mi is néhány oskolát és ezt is tudjuk, ezt a nagyvilági, magasat, ha kell. Kitanultuk. Ne okoskodjunk!... És azon se indulatoskodjunk, hogy az az asszony, ott lent a parketten nyilvánvalóan rólunk beszél, mert partnere mosolyogva s nagy érdeklődéssel sandítgat fel ide időnként, az abesszíniai nemzeti kánkán közbül. Legyünk csak bölcs, nyugodt urak, akármilyen bosszantó, hogy lent egy asszony talán máris „protezsál" bennünket... Hadd csinálja, ha kedve telik benne!... Rosszat semmi esetre sem beszél rólunk, mert az a fiatalúr a miniszter nagybátyjára sem pislog nagyobb reverenciával, mint ránk. Kicsit restelnivaló valahogy így a szoknyaráncból előbujtatódni, de ki tehet a sors véletleneiről és apró gúnyolódásairól.»

Nagy külső nyugalma alatt azonban mégis csak ott hánykolódik büszkesége és magakorholása, hogy mi a csodának is beszélt az asszonynak a bajairól!...

Lent a szakszofón hirtelen nagyot rikolt, harsogót csattan a cintányér és a dob: a tánc megszakad...

A nyurga fiatalember bókol és a feljáratig kíséri Vilmát, aki azonban a búcsúzó meghajlást nem fogadja el... Maga után invitálja táncosát.

Imre összerezzen: Ismerkedni? Társaságba keveredni? Jaj, csak most ne!...

De már nem kerülheti el... Az asszony kipirulva, a mozgás felfrissült lihegésével siet be a fiatalember előtt:

— Mutatkozzanak be egymásnak!... Balog és Csejtey, — pergeti gépiesen s a páholy zugából széket tol a fiatalember elé, aki egy kicsit riadtan néz Imrére:

— Bocsásson meg! A nagyságos asszony annyira nem tűr ellentmondást...

— Örülök — rázza meg Balog a tenyerébe siklott vékony hosszú ujjakat.

A két férfi mereven áll szemben néhány pillanatig, de arcuk barátságos. Különösen a fiatalemberé...

Vilma beleveti magát a fotőjbe s nagy érdeklődéssel fordul vendégéhez:

— Nos és mondja, hogy volt az Liával?...

Csejtey, a miniszteri unokaöccs, közelebb vonja székét az asztalhoz s önkéntelenül a poharakra néz... Imre talpra állít egy tisztát azok közül és tölt.

Kocintanak... A fiatalember kényszeredetten mosolyog:

— Én most pletykáljak itt magának?

— Zavartalanul...

Leülnek...

Egy bocsánatkérő pillantás Imre felé, a miniszterrokon hörpint és máris meséli kicsit vontatottan, afektálva:

— Stefi éjfél felé elcsalta Liát az ura mellől. Levitte az Arizona-bárba. Onnan telefonáltak az asszony uráért, csakhogy az akkora már elment Berenayéktól. A lakásukra is telefonáltak, ott még nem volt... Az asszony haza akart sietni, Stefi nem engedte; átcsalta a «Csinom Palkó» mulatóba. Egyszer csak úgy két óra felé megjelenik férjuram a mulatóban, karján egy szőke balettnővel... Észre sem vette, hogy elveszett a felesége... Képzelheti szegény Liát!...

— Nos és nem tört rájuk?

— Lia?... Nem!... Stefire tört rá, — meséli rejtelmes várakoztatással, gunyorkás mosollyal a fiatalember. — Ugy rátört, hogy reggel hétig együtt maradtak. Stefi és ő, az uráéval szembeeső páholyban. Valahányszor férjuram a szőke hölgy vállához nyúlt, Stefi rögtön kapott egy csókot... Egy bosszúcsókot!... Bármit követett el a gyanutlan férj, Lia hatványozottan adta vissza a kölcsönt — Stefinek!...

— Remek! — kacag Vilma a pletykában önfeledten lubickolva. — És mi lett a vége?

— Reggel negyed nyoickor a foyerban találkoztak...

— Botrány?

— Lett... De nem azért, hanem, mert a férjuramnak már nem volt pénze, még a ruhatárra sem. Ha Lia ki nem segíti, megverik. Így is volt lárma, a nő is követelt még pénzt.

— És azután?

— Semmi!... Stefi azóta feljár hozzájuk... mementónak...

Tovább szapulják áldozataikat s néha az egész lokál zsivaját túlcsendítően kacagnak...

Imre nem vesz részt ebben a mulatságban. Unatkozik. Komolysága lassan magához téríti a két mulatozót is. A fiatalember megszégyenli az asszonyos pletykálkodást, abbahagyja s kicsit feszélyezetten fordul feléje:

— Téged ezek nem érdekelnek, úgy-e, bátyám?

A váratlan tegezés meghökkenti Balogot s hirtelenében nem tudja, megsértődjék-e vagy megtisztelteténesnek vegye. Az előbb azonban már elhatározta, hogy semmiképen sem fog megsértődni. Ez a hely és ez a hangulat nem arravaló.

— Nem tudom, kikről van szó.

— A báróról... Az imént beszéltem róla, — érteti meg Vilma röviden a helyzetet.

— Ja úgy! — de Imre most sem hajlandó mulatni a dolgon. Sőt!... Elpirul, mert megzavarja, hogy az asszony, aki nagy lenézéssel jellemezte az előbb Zeltbrockot, most ekkora gaudiummal fogadja annak egy nem nagyon ildomos kalózkodását. Csak épp, hogy ki nem mondja: «remek ember»...

— Csúnya vénasszonyok vagyunk, — bánkódik a fiatalember. — Azaz, pardon, csak én...

Imre azonban nem törődik azzal, hogy konok komolyságával feszélyezi őket.

Szerencsére megint belép a pincér... Várakozón

fordulnak feléje, mert senki sem hívta. Valami papirosfélét tartogat a markában.

— Mi az? — vonja össze szemöldökét a miniszteri unokaöccs, rózsás ifjúságával arányban nem álló komolysággal.

— A báró úr kéri, hogy szíveskedjék neki az igazgató úr aláírni, — nyitja eléje tenyerét a pincér s a bekunkorított papiros tágabbra szabadul... Mint egy álmából mozduló kígyó.

Váltóürlap. Egyszerre megismerik mind a hárman.

A fiatalember idegesen nyúl érte, kibontja egészen.

— Bianco? — komolyodik zordonul s monoklijét is felcsipteti. — Nem... Ezt már nem tehetem. Mondja meg Stefi bárónak, hogy írja rá legalább az összeget...

S maga mögé tartva adja vissza a váltót, közben lenéz küldőjére. Zeltbrock viszont nem néz fel. Ugy mered lefittyedt szájjal a poharára, mintha egyéb problémája nem is lenne azon kívül, hogy kiigya-e a bort belőle, vagy sem.

Csak amikor a pincér visszacsúsztatja neki a váltót s ő megnézi, akkor pillant fel a páholyba ámuló kérdezéssel, hogy mi dolog ez, nincs aláírva?... Ő ezt nem érti!

Az «igazgató úr» mentegetőzőformán int vissza, hogy ő sem... Aztán szinte egyszerre vállat vonnak mindaketten, mint akiket a dolog tovább nem érdekel.

Imre riadtan figyelte végig a jelenetet és az asszonyt. Vilma az egész idő alatt közönyösen szívta a cigarettáját s közönyösen nézte a páholy mennyezetdíszét is. Egyáltalán nem csodálkozott, csak az aláírás megtagadásánál valamelyest... Azt, úgylátszik, nem szokta meg.

A fiatalember pedig tovább mentegetőzik Vilma előtt is, élőszóval:

— Bianco, nem tehetem meg!... Mostanában nem vagyok a pénzemnél és Stefinek az uzsik az utóbbi időben már csak egész rövid terminusokat adnak...

Aztán ő kicsit borsos összegekről tölti ki mindig a váltókat... Lehetetlen!... Már így is sok pénzem van nála...

Kétségtelenül volt túlzás és nagyképűség is ebben a buzgó magyarázkodásban. Imrét azonban így is szinte megdermesztette az a könnyedség, ahogyan ezek az urak az ilyen veszedelmes papirossal bánnak. Vagy ez csak modor?... A nevük értékét fitogtatják?...

Oh, a történelmi nevek!...

Valami rettenetes, gyilkos paródia vigyorogtatta fogát az egész jelenetből. A történelmi nevek ott rongyoltatják magukat ezeken a kormos papirosokon: nevek, amelyek valamikor törvények, bullák, diplomák végén szerepeltek aláírva... vagy aláiratlanul évszázadok sorsát eldöntő események forgatagában. Nevek, amelyek ha végigfutottak az országon, egyszerre megmozdultak rá százezrek, milliók s most mosdatlan kalmárujjak böködnek rajtuk.

Imrének megint mintha valami méreg futott volna a torkára. Goromba szitkokat szeretne kiáltani, «felelőtlen, elkapatott tacskók»-at emlegetni, de csak hümgetni tud... Csak jó idő mulva szólal meg komoran:

— Jó lenne vigyázni ezekkel a papirosokkal!... Az ilyet mostanában úgy szokták megküldeni, mint régente a szultánok a selyemzsinórt... Akinek bemutatják, az mindjárt kötheti is fel magát.

— Ugy van! Igazad van, bátyám! — igenel rá szemmel, szájjal a fiatalember, csakhogy mutassa, mennyire örül a frappáns magyarázatnak, amely iménti eljárását igazolja...

— Ám, úgy látom, te sem vigyázol túlságosan, — csördít rá Balog — ha olyan sok pénzed van a barátodnál... «Nála!...» Olyan könnyedén mondtad, mintha bármelyik pillanatban visszakaphatnád a kölcsönt. Jegyezd meg magadnak, hogy az a pénz nem «nála» van, hanem tartozik neked... És ne nevezz bátyádnak, mert olyan nagy idő még nincs közöttünk! — fogadja el végül ő is a tegezést, mert alapjában

tetszik neki ez a vidám, mozgékony fiatalember. — Legfeljebb annyi idő van köztünk, hogy én jártam ott kint... A fronton... Ahova te még aligha juthattál...

Az igazgató elpirult. Örül, hogy tegezését elfogadták, de a leckéztetés igazát is érzi. S nem vág vissza olyasfélével, hogy hagyják már békén a háborús érdemekkel torkig van vele!...

Lent újra tánczenébe fog a jazz... A fiatalember ezt az alkalmat használja fel, hogy el ne vitásodjék valahogyan Imrével. Gyorsan feláll s kedvesen bókol Vilma felé. De Imrére is mosolyog:

— Szaladjunk, nagyságos asszonyom, mert még ki találok kapni!... Megengeded, hogy később felnézzek? — szól még vissza az ajtóból.

— Szívesen látlak, — bólint utána Imre s magában hozzágondolja: — Ördög csiklandozza tán a talpatokat, hogy olyan ugrálhatnék vagytok!...

Távolba gondoló szemmel követi táncukat s méri őket egymáshoz... Vilma egy-két évvel idősebb a fiúnál, hiszen nálánál, — Imrénél — alig valamivel fiatalabb s mégis ott a parketten jó párja egymásnak. Nem járják vadul a ficánkodó új táncokat. Mi lenne, ha ő is megpróbálná?

Ezen megint nagyot mulat magában s iszik is rá... No hiszen!... Ahhoz a gyerekhez is, ha valamelyik őse látná, úgy hozzávágná a buzogányát, hogy elmállanék alatta, mint egy szúnyog.

— Én meg már nagyon medve lennék ehhez, — gondolja a táncról s nézi tovább az egymással feledkezőket... Vajjon van-e közük egymáshoz?... Nem, nem! Az meglátszanék rajtuk valahogyan mégis. Nem titkolódik el akármilyen nemtörődöm alatt sem, ha egy férfi és nő csókon túlra jutottak... Pajtások!... Másfajta élet...

Ezt nyilván meg kell szokni!

Imre azon kapja magát, hogy az asztal alatt ő is

megpróbálja úgy elhányni maga alól a lábát, mint azok ott lenn a teremben.

De erre már feláll, hogy ne rázhassa magát, sőt szégyelhesse, ha nekifeledkeznék...

Rágyujt s most a Stefi bárót kezdi figyelni... Annak már egészen piros a feje, szemhéja duzzadt s félig lecsukódott... Nem néz senkire. Rettentően magányoskodik.

— Ennek van a legjobb dolga, — mosolyog Imre magában — csak a hitele fogy, a pénze nem.

S mulat, hogyan igyekszik Zeltbrock levegővé nézni Vilmát és táncosát... Amikor azok végre egészen közelébe kerülnek, hirtelen mély barátsággal hajlik meg, mintha csak most venné észre őket s eddig semmit sem akart volna tőlük... Láthatóan a bor mámora rángatja ilyen váltakozó idétlenségekbe.

Vilma és Csejtey kényszerűen ugyanolyan barátságosan köszönnek vissza neki. Nyilvánvaló: félnek kissé tőle s lappangó veszedelemnek tartják, amelyet simogatni kell, hogy nyugton maradjon.

Ám ez a cirogatás Zeltbrocknak, mint a rossz komondornak, csak a bátorságát hozza meg, az eszét nem. Nagyon megvert valaki lehet belül, hogy az első rávillanó mosolyra, rögtön egész régi biztonságát visszakapja... Feláll s következik a monoklival való hosszas és körültekintő babrálás, hogy «no most majd én nézem meg a dolgokat»... Végigfikszirozza a táncosokat, lelép a parkettre, zsebretett kézzel húzódik át a termen s bámul Balogra, kicsit bárgyun... Majd elmosolyodik körülbelül ilyen értelemben: «Óh, óh, tudom, öregem, engem vársz... Jövök, kérlek, jövök»...

Bizonytalanul lép a feljáró falépcsőjére... Jól előre nyúl a karfán, hogy berántha magát az egyenesbe.

— Ez idejön!

Imre majdnem gyámoltalanra ijed. Mit akarhat tőle?... Belekötni?... No, le is hajítja úgy a terem közepére, hogy ott gebed.

Gyorsan leül, hogy még véletlenül se lássék megtisztelőnek ránézve a báró látogatása... A páholyajtón bizonytalan kocogás, motoszkálás:

— Tessék! — szól oda indulatosan.

Az ajtó lassan megnyílik s Zeltbrock valahogy behelyezi magát rajta:

— Szervusz...

— Tessék?!

— Zeltbrock...

Minden részegsége alatt is megmozdul a báróban neveltsége és a következő pillanatban valahogy rendbeszedi arcát:

— Tartozom magyarázattal, párdon... Illenék kimennem, de jólesik bejönnöm... Vilma, hogy is csak, régi barátnőm. Nemesi értelemben... Helyes, helyes! — nyugtatja meg önmagát, hogy jól mondta. — Óhajtottam vizitelni...

— Tessék! — veti oda Imre közönyösen...

— A «tessék»-et már háromszor mondtad... A... a neveddel nem kívánsz megtisztelni?

Imre kénytelen felállni s elfogadni a kezet annál is inkább, hogy Zeltbrocknak állni segítsen:

— Balog.

— Tudom, kérlek, hogy nincs formája a dolognak, — mentegetőzik Zeltbrock. — De mint menekülőt fogadj be, kérlek, míg a nagyságos asszony... Nagyon magam voltam. Ti pedig szimpatikusok voltatok nekem... Olyan szépen jöttetek, avec haute elegance... és oly szépen ültök itt!...

— Nos, ülj te is szépen! — törődik bele sanyarú helyzetébe Imre s kicsit meg is sajnálja a szerencsétlenül részeg embert... A kézfogással leülteti s feketekávéért hunyorít a pincérnek.

Zeltbrock rögtön magába roskad a széken s mosolyog:

— Lehetne most nekem pofont adni — motyogja a több nyelven beszélőknek ilyen állapotban könnyen

elbotló magyarságával. — Mégse tedd, ha lehet, mert tout de suite visszaadnám... Sajnos, ez obligát!

Imre majdnem felkacag. Már nem haragszik. Tetszik neki ez a részeg nyugalom az a behunyt szemmel, szinte álomban is jelentkező bánthatatlanság.

És Zeltbrock beszél tovább, meg-megállva, szakadozottan, rapszódikusan:

— Sajnos, nekünk ez a pofozkodás már a vérbe ment; bis Markt und Bein vagyunk ilyenek... Kár! Nem?... Uri dologgá csináltuk ezt a nem nagyon úri dolgot: verekedni... Muszáj!... Tradició! Rögtön spáda és buzogány, ha a becsületről van szó... A Bandi is!... Kellett nekem a fricskát adnia, hogy a pincérrel küldi vissza aláírás nélkül a váltót?... Most muszáj neki valahogy ezt a kölcsönt visszaadni, pedig kedves fiú... Muszáj elégtételt venni!

Egészen szomorú, hogy neki ilyen kellemetlen kötelességei vannak...

— Ne ezt a kölcsönt add vissza neki, hanem a többit, — próbálja Imre csöndes gúnnyal megcsípni, hogy magához térítse veszedelmes hangulatából.

— A többit?... Hohohó, öregem, ausz vagyok! — Van valami fájdalom is abban, ahogyan az a mámoros ember nevet. — Az öregem teljesen megszüntette az apanazsirozást...

— Őszinte legalább, — gondolja Imre elismerően. — Nem akar senkit megtéveszteni...

— Eddig mindent fizetett. Most miért nem? Hát nem butaság? — vitatkozott tovább Zeltbrock a részegek jellegzetes módján, önmagával. — Amíg kölyök voltam... azt hiszem egyetemi hallgató, mert voltam itt egyszer-kétszer valamelyik nagyobb épületben, a Belvárosban, gondolom jogi kar... nahát, amíg odajártam, addig mindent fizetett. Két barátnőmet is szaldirozta az öregem. Most egyszerre nem fizet semmit... Ez logika?... Már kezdtem autókat venni és eladni, szóval kereskedelem, önálló existence, most már nem ad pénzt... Semmit... És én éljek! Ugy

mint egy igazi Zeltbrock s nem ad hozzá semmit... Hát majd ad! Én mondom neked, adni fog! Most a zsidótól veszem a pénzt dupla áron... Majd rájön az öregem, hogy olcsóbban jön ki, ha mindjárt nekem ad pénzt szimplán és nem az uzsiknak duplán... N'est ce pas?...

S vigyorog hányaveti vállvonagatással:

— Van anyai is nekem. Mütterliches Erbe. Azt fogja nekem ideadni. Fogom kényszeríteni. Két autómat most jól tudnám értékesíteni, de defektet kaptak... Nincs pénz reparaturára...

Imre elmosolyodik. Nem akarja megmondani neki, hogy ismeri az autók «defekt»-jét. A bírósági végrehajtó a defekt... Hagyja, hadd beszéljen tovább... Érzi a tragédiáját is ennek az embernek... Valóban miért adtak neki pénzt könnyelműen erre az életre eddig? Van az apáknak is bűne, ha fiaik így kallódnak. Rangos játékba lökik őket, aztán egyszerre szájukba törik a zablát, amikor a fiúk helyett maguk kapnak észbe. Hagyták volna úri gesztusaikat!... Maguk gondján a fiúk sem buknának ekkorákat.

És Imre hirtelen nagy szeretettel gondol apja garasos számoltatásaira... Viszont Zeltbrock bárgyún rámered Balog elmélázó mosolyára:

— Nicht lachen! — mondja fenyegetően. — Nicht lachen. Nem tűröm!

Imre engedelmesen elkomolyodik. Feszült perc s a részegnek újra elered a nyelve. Megint világfájdalom üt át hangján:

— Hát lehet ez?... Egy Zeltbrock ne mehessen haza ebből a büdös lokálból, mert nincs pénze kifizetni a cechet?... Mi?

— Menj csak nyugodttan!... Majd én kifizetem.

Balog minden idegét összefogta, hogy ezt a világ legtermészetesebb hangján mondja ki, nehogy a báró valahogy is megsértődhessék... Nem sikerült.

— Tee?! — fitymálja Zeltbrock az ajánlatát. — Kikkérrem magamnak!

Ohó, ebből mi lesz?... És Balog izmai meghúzódnak. Összevont szemöldökkel, még fékezetten figyeli a mámoros embert, valóban ennyire részeg-e, vagy beidegzett gőgjével, ösztönszerűen löki vissza durván az ő jóindulatát... Agyát azonban már elönti a vér.

— Kellemetlen vagy! — mondja keményen s modorában kiszámított ütés is van, amilyenekkel részegeket szoktak eszméletre téríteni.

— Én neki!! — fitymálja tovább Zeltbrock s most már gúnyosan kacag is hozzá. — De így kell nekem! Ha én idejövök és nem nézem meg előbb, lehet-e... Hm, ilyen nagy úr ön, kedves «Tessék»?... Ha nem csalódom, így prezentáltad magad...

Aztán mintha valami ötlet kapná el, kutatni kezd a zsebeiben. Kihúzza a meggyűrt váltót:

— Lássuk!... Holnap a zsidóm megmondja, milyen nagy úr akar nekem cechet fizetni... Próbáld! Írd alá!... Fogok kacagni holnap, kedves Tessék!

Imre nyakán kiduzzadnak erei. Összeszorított foggal nézi mereven néhány pillanatig az elébe tartott papirost. Aztán neki is ötlete támad. Fölényes nyugalommal átveszi az üres váltót, előszedi töltőtollát s lassú meggondoltsággal kicsavarja.

— Ááh! — lepődik meg Zeltbrock s szeme kerekre tárul. — Kedvenc leszel a társaságban! — bólogat elismerően, amikor látja, hogy Imre odakanyarítja nevét. — Brávó! Ez fejlődés...

Szinte kijózanodik. Felragyogó szeme csak akkor borul el megint, amikor észreveszi, hogy Balog az összeg helyét is ki akarja tölteni:

— Nem úri dolog... Az úri váltót bianco kell hagyni. — S hangossága feltűnik már az egész bárban...

Imre azonban konokul odaírja az összeget: — öt pengőt.

— Mi ez? — sápad el Zeltbrock, amikor a váltót visszaveszi... Feláll s hol a papirost nézi, hol Imrét.

— Társaságpénz... Sajnos, nem nyujthatok többet azért a néhány percért, amelyet itt töltött méltóságod.

Ez egyúttal kiutasítás is.

Zeltbrock szája remegni kezd, villogó szeméből minden mámor elszáll, a foga csikorog:

— Paraszt! — dobja Balog arcába az összegyűrt váltót.

Imre idegein ekkor sok minden összefutott... Órák óta rohan vele az élet egyik véres, kielégítetlen izgalomból a másikba. Két okos szót sem válthatott még senkivel. Mindenki fölényeskedve beszél itt vele. Az imént, amikor ez a részeg a páholyába lépett, csak az első pillanatban hökkent meg. Később majdnem megörült, hogy Zeltbrock a bajairól kezdett szólni. Lám, ha mással nem, legalább ezzel a hajszolt, mámoros valakivel kibeszélgetheti magát sok mindenről, ami őt is gyötri! A sustorgó, kavargó és mégis megállott életről, amelyben ők is megálltak. Zeltbrock is, ő is, a harmadik, negyedik, a tizedik is... Mindenki... Hogy egyre kisebb az élet s hogy nagyképű sustorgása, kavargása egyre nevetségesebb: ezekről nem tud beszélni senkivel. Még ez a részeg is fölényeskedik vele, bár ebből a bormámor már kimozdított egy-két őszinte szót... Már azt hitte, hogy legalább ez fog vallomásokba rokkani. S végül ez bánt el vele a legdurvábban!... Azt a nevet mondta neki, amelyre ő befelé büszke ugyan, de amelyet, ha kívülről így a fejéhez vágnak, évszázadok öröklött keserűsége tör ki belőle. Itt mindenki apáskodik, anyáskodik, tanítóskodik, ez meg éppen uraskodó gőgöléssel löki viszsza őt, mint egy kölyköt, jött-ment utcagyereket... Éppen őt!...

De a keservét!...

Zeltbrock nem a maga lábán jutott ki a páholyból... Minden csontja reccsent, amikor Imre ajtón kívül tette.

VII. FEJEZET.

Hirtelen zürzavar, futkosás és a bárót valami hátsó ajtón, gyorsan elvezetik a helyiségből.

Imre pedig szembefordul az egész bárral... Arca már indulattalan és nyugodt, csak a szeme szikrázik még egy darabig.

Vilma és Csejtey elhalványulva állnak a terem közepén. Látták, mi történt s most mozdulni sem mernek. Nézik Imrét, amint felsudárodik ott a páholy öblében, tekintete, mint a végtelen pusztaságon őrtállóé, minden és mindenki fölött tovanéző. Hogy a lába előtt nyájak kavarognak s a nyájban ezer indulat; nem érdekli. Már az sem fontos, hogy most egy torkának ugró farkast terített le. Nyájon, farkason túl, — nem égi magasságokban, hanem itt lent, elérhető, földi távon, — van valami más, amit érdemesebb nézni. A közeli élet elintézéséhez a férfinak egy izomrándulása elég. A több és nagyobb élet, amire férfinak gondolnia érdemes, nem itt van.

Az egész terem felbámészlik rája...

Botrány?... Nem az történt!... A páholyban nem botrányhős áll, hanem egy úri megbántottság, amely legyet vagy farkast egyforma s egyetlen legyintéssel hessent el magáról. Imre nyugalma elsátorodik a helység fölött s mindenki megnyugszik alatta:

— Elintézte, el merte intézni Zeltbrockot! — szólnak egymáshoz elismerően a találkozó tekintetek. — Ki lehet ez?... Igen nagy úr, ha a pesti társaság legveszedelmesebb bajkavarójával úgy bánik, mint az inasával... Egyszerűen kidobta!...

A zene, amely zavarleplezésül hangosodott el, mintha lassan Imrét ünneplő harsogássá tornyosulna... A szakszofonos puffadt fújás közben hajlong s szinte «köszönöm-köszönöm»-mel hálálkodik boldog pislogásában, a dobos fenekedett vidámsággal buffant bele szerszámjába, hogy «már ezután víg élet leszen itt,

bizony!» s a főpincér fellélegezve szól oda felsorakozott gárdájának: «Hála az égnek!»

Az egész teremben Imre az egyetlen, aki határtalan szánalommal, majdnem sirató fájdalommal gondol Zeltbrockra:

— Megrúgni egy amúgy is zuhanó embert?... Förtelmes volt!...

Könnyedén megrázkódik, leül... Érzészavarát azonban senki sem veszi észre.

Többen önkéntelenül meghajolnak feléje... Az államtitkár diszkréten magához invitálja Csejteyeket... Róla beszélnek és az államtitkár sürgetődik:

— Gyorsan menjenek hozzá!... Ne hagyják egyedül! Félre találja érteni és megsértődik...

Imre, ha sejtené, hogy már az államtitkárnak is fontos, hogy ő meg ne sértődjék...

Győzött!... Olyasmivel, amivel legkevésbbé akart... Ha tudná, hogy győzött, esze nélkül menekülne talán győzelme piacáról.

Igy azonban azt hiszi, hogy neheztelnek rá, tehát nem mozdul...

Lássuk!

Maga csodálkozik a legnagyobbat, amikor Vilma felsiet hozzá s átadja a meghívást — Selleyék páholyába... Még így sincs kedve menni, de Vilma szigorú szeme fegyelemre inti...

Pirulva, restelkedve indul el újra — az asszony után...

Eszébe jut, amit a bár előtt mondott Vilmának, hogy nem vállalkozik ostoba szerepekre. Hát alaposan nem vállalkozott!... Még verekedett is... Az asszony akarta ezt így? Megint neki történt, ami történt?

Nincs ideje gondolkozni, mert odaérnek az államtitkár asztalához...

— Gratulálok... Elegáns volt... Stefi az utóbbi időben lehetetlenül viselkedik...

Ilyen és ehhez hasonló üdvözlésekkel fogadják bemutatkozás közben.

Balog nem örül egyiknek sem. Annak örül, hogy Selley maga nem vesz részt ebben az ujjongásban, mindössze tekintete mondja, hogy nyugodtan ül egy asztalhoz a bemutatkozó Imrével. Csak, amikor már mindnyájan helyet foglaltak, szólal meg az államtitkár belőle:

— Ne vegye rossznéven, hogy a nagyságos asszony útján meghívtam ide... Nem akartam, hogy ott egyedül üljön... Igy jobb lesz!

S maga tesz poharat Imre elé, előkelő lassúsággal.

Balog pedig hálás a figyelemért... Lám, milyen nagy dolog a politika!... Gyorsan harmóniát teremt a disszonanciában. Selley megakadályozza, hogy eltérő nézetek alakulhassanak ki körülötte a dolgokról s tetejében megkapja társaságába maga mellé — Vilmát.

Az államtitkárnak ez utóbbi, rejtett, sóvár gondolata így marad — államtitok... Nem derül ki, hogy Vilma a cél.

Legalább eleinte nem, amíg Selley Imrének kérdéseket ad fel, monoton, majdnem unott hangon:

— Mi ujság a Tiszántúlon?

Hogyan?... Már azt is tudja, hogy Balog hova való?... Igen, hát ehhez zsenialitás kell, ez a politikai ügyesség!... Mire egy ember hozzáér, akkora ő már mindent, vagy legalább is meglepően sokat tud róla...

És Balog lelkesen nekiiramodik, hogy bizony vannak bajok odahaza! Gyenge volt a termés, mégis olcsó a búza. Ilyesmi azelőtt sohasem volt. A föld népe nem is érti az egészet, mindenféle huncutságot emleget. De még a termés volna a kisebbik baj. Nagyobb a roppant eladósodás. A gazda remek konjunkturális időben vette fel a kölcsöneit. Nem, ne gondolják, nem volt abban semmi könnyelműség! Ha nem fordul egyszerre minden a feje tetejére a gazdasági világban, nem lett volna semmi zavar. Azokat az adósságokat könnyen rendezni lehetett volna. S még most sem

késő segíteni; csak egy kis jóindulat s magához tér a termelő...

Imre azt hitte, hogy rettentően figyelik, amit mond, mert illedelmes csendben vannak körülötte.

Később az államtitkár új kérdést vet fejtegetései közé:

— Elvált már a kunzsongári polgármester a feleségétől?

Még ezt is!... Hát káptalan ennek az embernek a feje, hogy ilyen semmiségeknek is akad helye benne?... Imre egyik ámulatból a másikba esik. Arra nem gondol, hogy ennek a bohém államtitkárnak éppen ilyen pletykás ügykör van. Nem kell értenie nagy dolgokhoz s ennek ő tökéletesen meg is felel, — nem ért komoly ügyekhez. Annál inkább az apró informálódásokhoz, hogy ki mikor lépett le bal lábbal az ágyról, melyik közéleti előkelőségnek milyen intim ügyei vannak, ki hogyan verte el a felesége hozományát, vagy kit csalt meg a felesége. Ezekkel az apró információival — ördög tudja, mire jó a talált patkószeg! — néha nagy ügyekben is jó szolgálatot tud tenni. Mindenkiről tudja, milyen úton-módon lehet megközelíteni, vagy sarokba szorítani... Segített embereket dirigálni, már pedig az emberek dirigálása nagyon hasonlít a kormányzáshoz. Néha ugyan a tömegek meddő ide-odatopogása jön ki belőle s közben az idő halad, de a lényeg, hogy az emberek azt higyjék, — kormányozzák őket. Ez is valami, ha nem is lesz senkiből és semmiből gálickő...

Imre ámulata lassan alábbhagy, amikor észreveszi, hogy az ő egész tiszántúli aszálya nem ér fel itt akármelyik gége kiszáradásával. A gégeaszályt gyors kocintásokkal enyhítik s a Tiszántúl megmarad magának. A kunzsongári polgármester válási ügye sokkal érdekesebb itt, arról meg ő nem beszél szívesen.

Lassan elakad. De nem is fontos, hogy beszéljen, mert az államtitkár közben már Vilmával foglaltatta

le magát s ketten együtt szédületes tempóban pellengéreznek ki egy sereg, előtte ismeretlen embert.

Csak Csejtey figyel még rá s ők ketten is egész külön diskurzusba merülnek... A többiek vagy négyen, Vilma körül ügyeskednek nagy versengéssel. Legnagyobb sikerrel az államtitkár.

Csejtey egyszerre hirtelen felüti fejét, a bejárat felé néz, majd megérinti Imre kezét:

— Azt hiszem, téged keresnek.

— Engem? — csodálkozik Balog értetlenül.

— Zeltbrock segédei...

— Hülyeség, — vonja össze bosszúsan Imre szemöldökét. — Én nem párbajozom.

— Miért? — döbben egyszerre feléje a kérdés valamennyiök ajkáról, még a Vilmáéról is. Sőt, tán az asszony ijedt a legnagyobbat.

— Értelmetlen komédia. — Majd, hogy riadalmukat enyhítse, tréfásan hozzáteszi: — Különben pedig nem akarom a bárót elvonni hitelezői elől.

Ezen nevetnek ugyan, de meglehetősen hűvösen.

Csejtey feláll s köszön az ajtóban megjelent két úrnak. Nyilvánvalóan ismerősei.

— Várj, bátyám, elrendezem én... Gyere Tivi! — szól oda a társaság egyik fiatal tagjához. — Stefi előbb intézze el a multkori ügyét... Megbízol minket? — fordul ismét Baloghoz.

— Meg... Hogy nevemben bocsánatot kérjetek Zeltbrocktól, mert én sértettem meg.

Még nagyobb elhűlés.

— Vívóteremben, dreszben egyébként szívesen megmutatom neki, hogy úgy aprítom össze, ahogy akarom, — teszi hozzá Imre az elhűvösödők megnyugtatására, aztán vállat von. — Intézzétek el, ahogy akarjátok...

— Kérlek.

Csejtey összevágja a bokáját, mintha valami főnöki, vagy parancsnoki utasítást vett volna tudomásul s már indulna is a másik fiatalemberrel megrendezni

a lovagi tornát, amelynek mindig legjelentékenyebb része a segédek purparlézása. Maga a verekedés már csak színház; többnyire arravaló, hogy dicsekedni lehessen vele.

A két most érkezett fiatalember azonban odalép az asztalhoz. A többieknek szóval köszönnek, Imrének bemutatkoznak.

— Sejtem, miért jöttek az urak. Parancsoljanak. — S Balog rámutat a maga önként jelentkezett két megbízottjára. — Bocsánat, ha önöket is megkérem, tolmácsolják Zeltbrock bárónak bocsánatkérésemet. Nagyon szeretném, ha nem maradna rossz emléke a velem való találkozásból... Kérem őt, ne igyekezzék mindenáron verekedni velem...

Annyi nyugalommal, olyan fölényes biztonsággal mondta mindezt, hogy emberséges tisztasága mindenkit megkapott és senkinek sem lehetett kétsége úrisága felől sem.

Elsőnek az államtitkár lobban hűvösségéből minden átmenet nélkül a legmelegebb rokonszenvbe:

— Ehhez már én is gratulálok!... Egy bátor odavágás s rögtön utána előkelő fegyelmezett megbánás egyetlen estén imponáló teljesítmény... Beirathatnád magadhoz iskolába ezeket a gyerekeket.

Az államtitkári elismerés a «gyerekek»-et is megjuhászítja. Ők is meglátják a modorosságmentes előkelőséget Imre gesztusában s valamennyien elhatározzák, hogy legközelebb szintén próbálnak valami ilyesmit... Hátha sikerül! Hiszen ők is szeretnek emberek lenni s nem mindig modorbábok.

Balog pedig nem foglalkozik tovább a Zeltbrock-üggyel.

Vilmát figyeli, micsoda odaadással érdeklődik államügyek iránt. Szinte mindenki mosolyog már rajta, mennyire igazi asszony ebben is. Intimitásokra kíváncsi, csupa olyasmire, amiről az ujságok nem írnak.

— Nekem titkokat mondjon! Micsoda államtitkár

maga, ha semmi titkot sem tud, — üt az asztalra durcás pajzánsággal, hogy mindnyájan mulatnak rajta.

Igen jóízűen mulatnak.

Csak Imre nem... Valósággal meghökkenve figyeli az asszony játékát. Ismeri Vilmát jól: sohasem szerette a kislányosan affektáló modort és sohasem csinálta. Ha most ezzel játszik, akkor játéka jóval komolyabb szándékot leplez.

— Vajjon mit akarhat? — tűnődik Imre magában. — Izgatott, azt látom. Különös, hogy mennyi félig társasági, félig politikai intimitást tud maga is és még mindig újakért unszolkodik... Csak társasági sikerekért van rájuk szüksége?... Aligha!... Érdekessé tenni magát, vannak Vilmának különb eszközei!...

De nem érti meg sehogysem az asszonyt, hát inkább az államtitkár ellágyulásait figyeli, amíg «segédei» egy másik asztalnál megállapodnak abban, hogy majd holnap megállapodnak. Ugy látszik, még a legkisebb hivatalos összeülésnek is ez a kötelező kezdete... A két idegen fiatalember aztán eltávozik, de meglátszik arcukon, mennyire nem szívesen teszik. Csak «a társadalmi kényszer» nem engedi, hogy egy asztalhoz üljenek megbízójuk ellenfelével. Meghajolnak Imre felé, aki nagy barátsággal bókol vissza nekik és szívében megsajnálja mind a kettőt, hogy lovagias kötelességei miatt most egyik sem mulathat szíve szerint.

Később mégis visszatértek a fiatalemberek és Zeltbrockot hagyták Zeltbrocknak lenni — valószínűen egy másik lokálban... Nem ültek azonban Imréék asztalához most sem. Csak átmosolyogtak, átintegettek barátaiknak.

Balog jót mulatott ezen.

És az államtitkáron...

Selley rettentő igyekezetben van: «Óh, az általános titkos választójog csak a szerelemben helyénvaló, de a végén még ott is nyílt választásra kerül a sor»...

— Ilyeneket mond... Közben majdnem minden ilyen kiszólását jó alkalomnak tartja arra, hogy kezét az asszonynak asztalon nyugvó kezére tegye. Vilma végül is kénytelen rászólni:

— Nem tudná ezt is eltitkolni, méltóságos uram? — nézi le kezéről az államtitkári ujjakat kicsit szigorúan.

— Óh már rég titkolom! — szellemidézi vissza Selley megrezzenő ujjait s úgy tesz, mintha azok kirándulásáról sejtelme sem volna.

— Nos, ezt a titkolózást folytathatja. De Borg Friciről okvetlen nyilatkozzék: igaz, hogy kinevezték a vezérkarba? — erőlteti szeszélyes, rapszódikus diskurzusát az asszony.

Selley óvatosan visszavonult ujjai most már egy elegáns kérdő gesztusra lendülnek:

— Miért érdekli ez magát?... Különös dolgokra kíváncsi, — búvik elő az iménti ellágyulásból az államtitkári hideg öntudat.

— Semmi... Csak gratulálni akarok neki.

— Ismeri?

Vilma elpirul. Riadtan perget ujjai közt egy hamutartót s nem néz fel:

— Igen, hogyne!... Személyesen persze nem... Csak tudok róla a társaságból... Mindenesetre szívesen megismerkedném vele.

Zavara annyira különös, hogy nemcsak Imre veszi észre, de a többiek is.

Vilma mélyet lélekzik fojtott izgalmában, aztán felnevet:

— No, nézzék, mibe kerget bele! — korholja Selleyt — még a végén úgy képzelik, hogy beleszerettem Borgba...

— Nem képzelem, de hogyan akar neki gratulálni, ha nem is ismeri? — néz rá furcsán az államtitkár.

— Hát úgy, hogy maga majd bemutat neki.

Hangja és biztonsága megint a régi... Sikerült

megjátszani, hogy csak meg akar ismerkedni azzal, akiről beszélt s csak éppen ügyetlen volt.

Egyedül Imre veszi észre, hogy itt egy hirtelen kis játék sikerült, amely alatt azonban feltétlenül nagyobb játék lappang. De hogy mi, arról neki sincs fogalma... Annyi nevet perget le ez az asszony, annyi jelentékeny embert ismer, hogy semmi megzavarodni valója nem lett volna azon, ha véletlenül egy századost még nem mutattak be neki. És különös, hogy még most sem hagyja abba erről az emberről való kérdezősködését:

— Igaz, hogy a táti robbanószergyárba osztották be?

— Táti robbanószergyár? — ámult Selley egyre kényelmetlenebbül. — Ilyen nincs is...

Az asszony újra idegesen nevet:

— Remek!... Az államtitkár nem tud róla...

— Ugyan, hagyjon már, kezét csókolom, az ilyesmikkel! — hántja le magáról Selley az asszony csípkelődő okvetlenkedését. — Legyen szerencsém szerdán délután nálam teára. Meghívom Borgot is... Tőle megtudhat mindent...

— Óh, köszönöm! — s az asszony szeme megcsillan. — De biztos, hogy ott lesz Borg?

— Biztos, bár utálom, — mondja az államtitkár tréfás sértődéssel, amiért az asszony annyira érdeklődik a katonatiszt iránt. — Gyere el te is, — fordul könnyedén Imréhez. — Te erős ember vagy s majd kidobod nekem azt a Borgot, ha a nagyságos asszony túlságosan lefoglalja magát vele.

— Nagyon megtisztelsz, köszönöm, — fogadja el Imre a meghívást mosolyogva.

— Nos és mi? — tolakodnak a többiek tréfásan.

— Ti nem kelletek!

— Ahá, ahá, szűkebb társaság! — s egy-két jelentős pillantás téved Vilmára.

— Az is! — hárítja el az okvetlenkedést Selley. —

Aztán meg nem vagyok hajlandó minden héten összetöretni veletek az egész lakásomat.

— Ohó, a multkor nem csináltunk semmit!

S megindul egy régebbi szilaj mulatozás emlékeinek hosszas és részletes idézgetése...

Balog magába merülten hallgat ezalatt. Néha lopva Vilmára néz, hogyan hatalmasodik el egy-egy ötletével, mozdulatával, mosolyával a rámeredő férfiakon. Izgató, bénító asszony, amilyen izgató és bénító legragyogóbb leánykorában sem volt. Bizonyos, hogy megszokta a sok férfi társaságát s meglátszik rajta: nem egyszer volt egyedül nő sok férfi között. A férfias mulatságok minden apró mozzanatát ismeri. Vajjon első férjén, az eliszákosodott Baconayn keresztül tanult bele ebbe?... Vagy később a maga gyakorlatából?... «Engem eltartanak» — mondta egy órával ezelőtt otthon, a lakásán Imrének. Aztán gyorsan hozzátette, hogy a második, az elvált ura tartja el. Igaz-e, nem-e, — mindegy! Egész lényéből sugárzik, hogy bármikor tud a férfiak között találni magának olyat, aki eltartsa. Eszméletlen sóvárgásba tud zsongitani minden, csak egy kicsit is könnyebben megmozgatható férfiidegrendszert.

— Az a nő, aki a férfiakon keresztül mindent elér és mindenhova eljut!...

Imre megijed, amikor észreveszi magán, hogy ez a gondolat fájdalmat okoz neki... Gyorsan ellenőrzi érzését, hogy csak közös multjuk emlékeiért van-e igy?... Igen... Talán... A jelen?... Bánja is ő az asszony jelenét!... Hiszen most nem is volna vele, ha nincs az a buta játék a pénzzel. Ő inkább áldozat itt, még az után a sok mindent visszaidéző esti csók után is, mintsem a féltékeny szerelmes.

De igaz ez?...

Már megzavarodik és nem tud pontosan számot adni magának sem... Indulatok tusáznak benne, kétségtelen! Néha egészen zavarosan és ellenőrizhetetle-

nül. De ez a zavar nyilván minden férfié, aki csak Vilma közvetlenebb közelébe kerül.

— Aztán meg sokat is ittam! — rebbenti el bizonytalanságát.

És ebben megnyugszik: «Sokat ittam»...

Ám iszik tovább s minden kocintásban benne van, az asszonnyal együtt.

Vilma is iszik, szinte férfiasan és nem is keveset.

Az idő jóval éjfél utánra szalad s a bormámorral már mindenki az álmosság s az idegek kimerültsége ellen védekezik... Ez már nem az a hangulat, amelyet társaságbeli asszonynak végig szabad állnia.

Imre elcsodálkozik, hogy Vilma mennyire a legarravalóbb pillanatban áll fel az asztal mellől:

— Most már magukra hagyom az urakat...

Akár egy háziasszony a férje borkóstolóján... Bejelentését hirtelen heves tiltakozások fogadják, a fiatalabbja gyorsan koszorúba veszi, eseng, negédeskedik s örül, hogy közelebb léphetett hozzá s még a kezét is feléje tárhatja érintés nélkül, mégis — az érintés ízével... Csejtey még egy táncot kér.

— Nem, nem, — símogatja meg őt Vilma egy kedvesebb, hosszasabb ránézéssel, ujja a frakking gombjával játszadozik, akárcsak délután az állomáson Imre mellényén. — Maga nagyon kedves volt, de majd legközelebb...

— Elkísérem...

— Azt nem... Majd Imre! — mosolyodik Balog felé egész esti együttmulatozásuk alatt szinte most először. — Ő már bebizonyította Zeltbrockon, hogy jobb lovagom aligha akadna nálánál.

— No, ez igaz!... Ajaj, szegény Stefi!... Hagytál ép bordát is neki?... — zsinatolnak újra erről, de most már az egész bárt felriasztó hangossággal, túlontúl hahotázva.

Imre udvariasan bevárja, amíg a férfiak marasztaló esengése teljesen csődöt mond, aztán ő is feláll.

Csejtey, amíg Vilma búcsúzkodik, Imréért rajong:

— Örülök, hogy megismertelek... Látom, szeretsz komoly dolgokról diskurálni... Hívj fel a bankomban. Export-importbank... Tízkor már mindig bent vagyok. Örülnék, ha egyszer együtt lehetnénk.

— Feltétlenül jelentkezem.

— Szerdán nálam! — kiált utánuk az államtitkár már nem is egészen illedelmes hangossággal.

— Igen... — bókolnak vissza mind a ketten s Imre megdöbbenve figyeli meg, milyen vágyas és mégis tisztelő tekintetek kísérik ki a mellette lépdelő asszonyt, őt magát pedig irígykedő mosolyok... Lám, megint, amit az asszony mondott még a vasútnál: «Engem nem kell szégyelnie... Csak irígyelni fogják értem ott, ahova megyünk!»...

... Óh, Vilma, Vilma, kábító, öntudatos szépasszony!

Imre azon kapja magát, hogy felemelt fővel, büszkén lépked... Gőgösen, mert annyi rááhító férfisóvárgás, annyi rangos valaki elől, egy megilletődött udvar köréből szinte, — ő viszi magával a pompás asszonyt, egyedül és szuverénen, mint egy király... Ő, éppen ő — a paraszt!

Sokat adó elégtétel ez neki, akinek a Zeltbrock sértése jobban fájt, mint, ahogy maga is gondolta.

VIII. FEJEZET.

Az asszony is szívesen tartozott most Imréhez nemcsak kifelé, mások szemében, de belül is... Már nem fölényeskedett vele. Nagyon visszatetsző lett volna Balogot még mindig valami vidékről szalajtott bábnak megjátszani, akár még a maga számára is.

És most már ő is fáradt... Túl van a napi programmján és maga sem tudja miért, tragikus kielégítetlenség fogja el, mintha nem is valami mulatozáson, de nehéz roboton volna túl. Évek óta talán most gondolkozott rajta először, — itt a hazafelé ro-

bogó autóban — hogy ezt a «nagy élet»-et, ezt az örökké programmozó s csak kellemes élményeket űző hajszát mennyire szinte kötelességszerűen csinálja már... Mint valami feladatot, amellyel ha el nem készül, rossz osztályzatot kap valami ismeretlen tanítótól... Megbukik!...

De miért?... Ki buktatná meg?...

Ő maga — önmagát!... Az önbecsülése miatt van szüksége arra, hogy állandóan érezze: — egészen egyedül is tud valaki lenni. Rangját, társadalmi befogadottságát, — többet, — társadalmi valakiségét ne egy férfitől kapja, hanem önmagától. S még csak ne is valami hivatás tegye valakivé, mint holmi színész-, író- vagy művésznőt. Ezeket nem is nagyon tartja asszonyhivatásoknak, de kötött foglalkozásoknak... Ő szükséges asszony akar lenni anélkül, hogy feleség lenne!... Szükséges nemcsak férfiaknak, de akárkinek, — az egész életnek... Történjék sok minden szép, érdekes és értékes az életben attól, hogy ő van... Ha van self made man, önmagát naggyá bontó férfi, miért ne lehetne self made woman is?... Asszonyban miért ne lehetne ugyanez?... Lehet!... S szinte fogadalom már ez, amelyet önmagának tett... A férfiak?... A természet rendje szerint a legönkéntelenebbül adódó eszközei. Az életet ma mégis csak a férfiak csinálják, tehát rajtuk keresztül kell beleszólni menetébe... Hallatlan öröme telik, ha egy-egy férfit összeköttetéseivel olyan helyre tehet, ahol az valakivé tornászhatja magát. Vagy ha nem is segít, de egy elszánt, heroikus folyamatot tud megindítani férfiben, aki aztán maga tör be az életbe s forgat fel benne egyetmást... De az indító lökést tőle kapta!... És szereti ő ezeket a férfiakat?... Hogyne!... Néha még szerelmes is beléjük, szerelmes minden odaadásával.

Van-e okos célja az ilyen asszonyéletnek, még sohasem kérdezte meg magától... De most milyen csömöre van!... Ha máskor erős, komoly, nagyot akaró férfi került a közelébe, rögtön belekapott mun-

kájába: az ezer apró jellel magát ígérésbe, hogy az a férfi nekilóduljon valami nagy feliramlásnak, — most nem... Most nem akar semmit. Fáradt!

És milyen megnyugtató férfi itt mellette Balog!... Talán csak nem őt akarja? Minden egyéb játék nélkül — csak őt?...

Nem felel magának... Az elálmosodó gyerek ernyedtségével ejti fejét a férfi vállára. Vágytalanul, valami végtelen nyugalomba szédülten.

Imrét felizgatták esti élményei s az asszonynak szinte alázatos letörtségét is elégtételei közé sorolja... Megmozdul benne valami gyöngédség iránta, ám mégis szomorú számonkérésféle, amikor a kérdést felteszi:

— Maga így él, Vilma?

Az asszony megremeg, de a férfi vállán elbujtatott arcát nem emeli fel... Hogy felcsattanna máskor, hogy «igenis így!» De megmagyarázná, hogy ezért elítélni vagy megróni képmutató farizeusság, mert ő nem él gonoszabb életet, mint bárki másik asszony!... Most nem védekezik a kérdés éle ellen.

— Ne bántson érte... — susogja halkan, majdnem könyörgön. — Azt hittem, tudom, miért teszem... De most?... Most nem tudom.

Jaj ez vallomás!... És éppen Imrét nem akarja ilyen semmitmondó célzásokkal megzavarni, még ha őszinte volt is, amit mondott... Gyorsan hozzáteszi:

— Most nem tudom megmagyarázni...

Értse Balog a fáradtságára hirtelen eltehetetlenedését... Arcát mégis előfordítja, de szemét csukva tartja. Jó így pihenni nagyon! Most mehetne velük ez az autó, ameddig akar...

Előbbi gyengesége újra elkapja. Szája hol mosollyal, hol szomorúsággal küzködik. Fehér arcbőre szinte világít sápadtságával, a hangját alig hallani, amint könyörög:

— Maradjon velem, drága!...

De rögtön felkapja fejét... Szempillantás alatt

felélénkül... Megütődve néz a férfira, mintha az követett volna el ellene valamit, amíg ő aludt. Aztán csengőn felkacag:

— Volna is magának kedve ilyen álmos asszonynyal együtt lenni, úgy-e?... Ám komolyan! Jöjjön fel még egy teára! — mondja egész hidegen, józanul...

— Most?! — ámul Balog riadtan s nagyot nyúlik száján a kérdés.

— Most... Ne féljen a házmesteremtől... Jött már énhozzám ilyenkor is egész banda. Férfiak, nők vegyesen... Nem is egyszer... A jó híremmel pedig ne törődjék, nem ilyesmiken fog mulni... Ne hagyjon el most! Én olyan bolondságba fogtam ma este, hogy magam sem tudom, mit akarok.

— Azzal a Borg-féle üggyel?...

— Igen, — riad meg az asszony és sápadtsága még világítóbbra villan. — Miért? Feltűnő volt?

— Érthetetlen...

— Oh, már nem is értem magamat sem! — S vergődő szenvedés ütközik ki hangjából. — Én mindig csinálok valamit s mindig tudom, miért... De most?

— Hát mit akar?

Az asszony sokáig nem felel. Elkomorult, kavargó gonddal mered maga elé s csak magának motyogja szinte:

— Hiúság?... Valami ostoba nagyot akarás?.. Fogalmam sincs róla...

Megint hallgat, megint kimerül. Visszabúvik a férfi mellére s a rémüldözöttek remegésével, majdnem megkapaszkodón öleli meg:

— Hagyjuk, drága barátom!... Ugysem felelnék... Maradjon velem, — könyörög újra.

Imre felfogja kicsit, de anélkül, hogy ezzel az ölelését adná vissza:

— Jó... — mondja csöndesen.

Valami bizonytalan gyötrődés fut át idegein...

Ezeket az autóutakat — este is a bárba, most is onnan vissza, — különös árba sodródásnak érzi. A taxi mintha leszakadt, evezőtlen csolnak volna, amelybe beleült s most hasztalan nézi a partot, reménytelen, hogy hamarosan elérhesse:

— Felmegyek, ha megmondja, mi történik magával?

— Nem, nem... Csak a kezét akarom fogni még. Csak, amíg magamhoz térek. — Kis idő mulva érthetetlen kitöréssel kiált fel: — Imre! Jó ember! Csak egy kicsit adja még ide az életét... Azt a lelket, amit onnan hozott el magával... Hazulról!

Megdöbbentő elárvultság van ebben a kiáltásban s Balog úgy kíséri fel lakására a kínlódó asszonyt, mint egy beteget.

Fent a lakásban aztán kicsit felfrissülve, de még mindig bágyadt mosollyal az ajkán jár-kel Vilma. Az első percekben még belépőjét is magán hagyja, megy egyik tárgytól a másikhoz, kezébe vesz apró csecsebecséket, hosszasan elnézegeti, mintha először látná. Valóban idegenként mozog a saját otthonában. Mintha csak éppen feljött volna ide kis időre, valami nem is nagyon fontos ügyben s rövidesen újra távoznék...

Később mégis ledobja köpenyét, besiet a szobájába átöltözni. Könnyű, kedves háziruhában tér vissza s nagyon egyszerűen kezd háziasszonykodni. Teát főz, a kamrából holmi ennivalókat hoz elő s mikor a leány segédkezni akar neki, aludni küldi:

— Pihenjen le, ha fáradt. Én elvégzek itt mindent.

S kis diáklakomát rendez, meghitt, egyszerű falatozást, amelyen még kézzel is szabad a tálba nyúlni a könnyebbség kedvéért.

— Így is tudok ám még élni! — hivalkodik tréfálkozva. — Maga ma már vagy háromszor megkérdezte, hogyan élek... Hát így!... Többnyire így, olyan egyszerűen itthon, mint egy diákkisasszony a hónapos szobájában. A leánnyal együtt nem költünk többet a háztartásra, mint egy munkáspár... A leány

rettentő spórolós és mindjárt veszekszik velem, ha valami különösebb jót veszek: «Minek teccik annyi pénzt kiadni?... Ne tessék úgy pazulni... Mire való az?»

S ügyesen, vidáman csúfolkodva utánozza le cselédjét.

Bájos, nagy gyerek most, de nemcsak modorával, hanem egész lényével. Affektálás nélkül, őszintén árad belőle a sok pajkos vidámság s közben nagyokat nevet.

— Csak ekkis vajat tessék rátenni! — S keni a kenyeret nagy buzgalommal. — Vastagon nem elegáns... Meg oszt' frászt abb' a vendégbe, csosasszonyom... Aj, amikor Klánbergeréknél szógáltam, ott csak mutogattuk a zsúrkenyérnek: «ládd-é, ilyen a vaj!»... Gazdagok is ám!... Mer' ha ők mentek valahová vendégségbe, három napig nem ettek utána, csosasszonyom... Direkt gyomorrontani mentek azok mindenüvé... Igy oszt' ezen is spóroltak azok!...

Imre mosolyogva nézi Vilma hangulatjátékát:

— Milyen kedves, ha ilyen jókedve van!... Mi baja volt az előbb?

— Semmi! — marcsáskodik tovább az asszony. — Fejérnépbe, teccik tunni, könnyen áll belé a csuhaj is, meg a jajnekem is, tekintetes úr... Oda se tessen fittyenteni nékie!... Ne bizony! Kár a benziné'...

Balog is kacag már, Vilma pedig odahuppan melléje a kerevetre s most már természetes hangján vidámkodik:

— Együnk, együnk, mert nagyon éhes vagyok... Ettem én a bárban? — kérdezi tétován.

— Nem... Otthagyta a tánc kedvéért...

— Jé, csakugyan! — harap sürgősen a vajaskenyérbe. — Pótolni, pótolni!...

— Nagyon szerethet maga táncolni!

— Té-ved, — nyeli le gyorsan a falatot az asszony. — Én még táncolni sem a táncért szoktam... Még azt is valami másért teszem...

S megint elgondolkodva mered maga elé. Szeme annyira mozdulatlan, hogy a szoba minden fénye megtükrözik rajta... Csak Imre érintésére rezzen fel ismét olyan mozdulattal, mintha elhessentene agyáról valamit. Megfogja az érintő kezet, ott tartja karján, aztán elmerengő tekintetét hosszan függeszti a férfi arcára:

— Vagy pedig, — susogja megint elhalkulva, — egyetlen bolond tánc minden... Minden, amit csinálok.

Aztán feleszmélő hirtelenséggel kapja meg a férfi másik kezét is és feláll:

— De most jut eszembe... jöjjön csak!... Maga nem tudja ezt az új táncot... Most megtanítom.

— Ne gyerekeskedjék!

— Semmi vonakodás! Kell a karriérhez... Jöjjön.

S talpra unszolja a férfit... Hajlékony, karcsú derekát körülölelteti vele s már vonja is magával:

— Egy-kettő-há... lépjen a lábam után, mintha rá akarna taposni... úgy!... Egy-kettő... Bátrabban. Ne féljen, nem találja el... Ugy... Édes nagydiákom, örökké tanulunk... Nem engedem öreg medvévé álmosodni, drága nagy vadócom... Egy-kettő...

Imre szégyenkezve lépett a táncba, de régi rutinjára is büszke még, hát hamar beletanul a lépésekbe. S már követi az asszony hajladozását, a vére is kedvvel mozdul a dologhoz, átveszi az ütemet, aztán erős karjával már ő irányítja lendületüket, már tartja az asszonyt és diktálja lépéseik ritmusát... Vilma pedig egyre lágyabban, simulóbban lép vele, tanító fölénye lassan lázas odaadássá bénul, oktató szavai pedig egyre szenvedélyesebb, esztelenebb susogásokká izzanak...

Az asszony szája már ott forróskodik fülénél, szavai szinte tüzes taplóként nyomulnak agyáig.

Megállnak a táncban és utolsó mozdulatuk megmarad ölelésnek. Imre még bontakoznék egy bizonytalan mozdulattal, de az asszony bilincselő karja gyorsan visszazárja fejét a bénító kalodába.

Imre lassan mégis az asszony felé fordítja arcát,

hogy a szemébe lásson, hogy megértse... De Vilma csak a szájukat engedi találkozni.

Reggel Imre tér magához előbb. Az ablak felé lép s két tenyerét az arcára szorítja. Kibámul az ablakon, igyekszik okos tervekre gondolni, hogy ma mi mindent kell és mi mindent fog elintézni.

Szájában elfanyarodott ízek, idegeiben vágytalan lomhaság.

Mintha valami sivár messzeségből verődnék hozzá az asszony hangja:

— Elmegy?

— El!

Nem akarta, hogy ez a szó ilyen keményen kattanjon, mint valami zár egy örökre elcsukódó ajtón. Meg is hökken s a tükörben keresi Vilmát... Az asszony félénk tekintettel kíséri Imre minden lépését.

Így mégsem rohanhat el.

Odamegy és Vilma felé nyujtja kezét.

— Eljön még? — kérdi alig hallható hangon az asszony.

— Nem.

Balog nem mondta ezt keményen, kiméletlenül, inkább borongó mosolygással s mégis érzi, hogy fájdalmat okozott vele.

Vilma csak később felel, amikor már kifelé mennek, az előszobában:

— Miért mondja ilyen gyorsan, hogy nem?... Hiszen nem tudhatja!

És kedves intelemmel emeli fel ujját, amikor kinyitja az ajtót a férfi előtt. Imre gyors kézcsókkal búcsúzik s úgy érzi, börtönből lépett ki.

IX. FEJEZET.

Ügyes-Nagy János rettentő, nagytakarításos bútortologatásban van, amikor Imre haza ér. Köszönni is inkább szemmel köszön gazdájának, mint szóval. A szóból csak annyi hangzik: «...ggelt». Bár hiszen

a szeme sem köszön sokkal nagyobbat. Inkább kérdőformán sandít, hogy hát ez mi? Most kell hazajönni?

Balog a nagy útról érkezettek kimerültségével lépett a lakásba s bosszantja a felfordulás:

— Hát te mit keveregsz itt?

Ügyes-Nagy János felropogtatja derekát a sok hajladozásból s meggondolja, feleljen-e vagy sem:

— Átrakom az egész frekvenciát gusztusosabbra, — vágja ki végre.

— Minek?

— Mert, hogy azt gondolom: így nem tetszett az este a tekintetes úrnak. Aztán, hogy azért nem tetszett hazajönni az éjszaka, gondolom. Hát gondoltam, kirittyentem az egészet, mint egy friss menyecskét, igaz-e? — S vigyorogva kínálja örvendezésre nagy vállalkozását. Nevessen már a gazdája is! Mit vágja itt szügybe fejét, mint egy nyájból kivert?...

— De sok gondolatod van!... Egy miniszter is megélhetne belőle, — rántja el kénytelen mosollyal a száját Imre is.

— Az én eszemből?... Meg! — hagyja helyben János ura véleményét teljes önérzettel.

Imre bemegy a hálószobába. Szerencsére ott még nem dulakodott belső kamarása... Az ágya megvetetten várja, de nem tud rögtön az alváshoz készülődni. Még kavarog az agya, az idegein fáradtság és csömör kergetőzik. Leül az ágy szélére ruhástól s azon gondolkodik, hogy mit gondoljon egyáltalában. Egész bolond, mába nyúlt tegnapját hova tegye?

János utánaóvakodik s miközben a keze valamivel piszmog, hol a szoba egyik, hol a másik sarkából sandít gazdájára. Körüljárja kétszer-háromszor is, hogy bizonyosan és egészen itthon van-e a tekintetes úr... No, aligha!... Felében ott maradt valahol, mert nagyon elbámulja magát a világból.

Imre végül is észreveszi sündörgését:

— No, mi bajod? — kérdi mogorván.

— Várom azt a pincérgúnyát, — mutat a szmókingra János ijedten...

Bizonyos, hogy nemcsak azt várja...

Balog kezdi neki odaadogatni a kalapját, felöltőjét. A «pincérgúnya» azonban sehogysem akar lekerülni róla. János már egyik lábáról, a másikra billeg... Imre végre lekanyarítja a szmókingkabátot és odaveti. János úgy megragadja a levegőben, mintha az üdvösségébe kapaszkodnék, aztán menten paskolva tapogatja:

— No, itt van! — nyugszik meg nagy lélekzettel.

— Mi?

— A tárca... A pénz is benne van?

— Benne... De mi közöd hozzá?

— Számadatolom, hogy mennyit fogyott... Lappadt nagyon?

— Nem... De hozzád vágok valamit, ha most meg mered számolni.

János sértődötten teszi le a tárcát az éjjeli szekrényre:

— Máskor mindig, hogy nézzem meg... Most meg, hogy hagyjam békén... Hát bánom is én!... Aztán majd, ha fel teccik ébredni, kezdődik a nóta: «János, mennyi a pénzünk?»... János nem tudja... Akkor jön a patália: «Te buta, miért nem nézted meg?»... Hogy mér' nem!... Akkor maj' jön, hogy mér nem...

— Hát nézd meg! — vonja vállát Balog s hozzáfog, hogy cipőjét lerugdossa... Csak úgy.

— Kifűzni, kifűzni, mert majd megint kibicsaklik a nagy lábaujja, — figyelmezteti őt János jóakaratúlag s már számolja is a tárca tartalmát. — A nagyja megvan, hála Isten!... A házmesternek mennyit teccett adni? Mer' az este mán berúgott annak a tiszteletére, hogy megint itt vagyunk...

János leginkább a házmestereket nem állhatta Pesten. Sehogysem fért a begyébe, hogy olyan semmi munkáért, mint a kapunyitogatás-csukogatás, meg a

házban való egésznapi, álmos szöszmötölés, valaki ingyen lakást, de még pénzt is kapjon:

— Majd ne tessen úgy tömni, mint azelőtt, mer' most mán nehezebb világ van... Csak annak a kúcszörgetőnek van még olyan sora, mint a császárnak... Majd én adok neki mindig kapupénzt, másnap.

— Jó, jó csak ne dörmögj már annyit! — nyujtja oda Imre a két lábát, hogy a pantallót lehúzhassák róla. — Szaladj fel Ilonkáékhoz s kérdezd meg, hogy mikor mennek csolnakázni. Engem aztán egy órával előbb kelts fel, mert én is megyek.

— Oszt' ha mingyán lesz az a csónakázás?

— Akkor rögtön fürdőt csinálsz és beszólsz... Isten áldjon meg!

Vagyis alászolgája... Ami mondanivalója még netán akadna Ügyes-Nagy Jánosnak, tegye el máskorra. Hát indul is a ruhahalommal a karján, kifelé.

Imre pedig bebujik a paplan alá. Didereg egyet, aztán felmered a mennyezetre... Csak nem gondolkodni most! Hadd muljék el hát ez a nap «lineák nélkül»... A multnak adja ráadásul... Csakhogy az a mult most egészen visszajött... No, nem! Szó sincs róla... Elhibázott, oktalan játék lenne. Neki ez a szerelem már nem kell. Talán nem is ez a szerelem, hanem az ilyen szerelem nem kell.

De hasztalan igyekszik elaludni, idegein mégis elkezdődik a nap. Agya égni kezd gyötrődő izgalommal; Vilmát s az egész hirtelen jött szerelmi tornát elkergetik róla a gondok. Kétszer is kiugrik az ágyból, hogy mégis csak reggel kezdje a napot. A feje azonban zúg. Nem, nem, pihenni kell!... Különben a tegnapja sem volt teljesen haszontalan. Nem volt kár megismerkedni Vilma barátaival...

Visszafekszik...

S gondolatai megint visszakanyarodnak az asszonyhoz. Mégis csak kínos helyzetbe került vele szemben. Ez az asszony nemcsak, hogy újra belenyúl az életébe, de már irányítja is, már utakat jelöl

neki. Elfogadhatja ő, hogy Vilma akarjon a számára helyet és célt találni?...

Nem, ezen most nem gondolkodik!... Véletlenek különös játéka, hogy az asszony ekkora jelentőséggel lobbant fel megint. De ez a lobbanás mindjárt túl is feszítette a lehetőségek határait. A mai vad és teljes találkozása az asszonnyal egyúttal rövidzárlat is lett, amelyben kiégtek a mult összes lámpái.

A másik szobában megint János kezd motoszkálni... Az elébb az előszoba ajtaja csattant, tehát inasa már visszajött Ilonkáéktól:

— No, mi van? — kiált ki hozzá, hogy megnyugtassa, még nem alszik s János bejöhet.

— Tessen csak aludni, — inti nyugalomra kamarása, ugyancsak ajtón át való kiáltozással: — Mit főzzek?

Tehát a csolnakkirándulás csak délután lesz, ha János még ebédet is akar főzni... Annál jobb!

— Amit akarsz, — vágja magát hanyatt a párnán megnyugodva.

Szeme a szembeeső falon apja olajfestményű arcképére esik. Egy náluk nyaraló festőbarátjának munkája... Apja szigorú, szép arcát azért helyezte így el lakásában, mert éppen legidegesebb, legálmatlanabb éjszakáin csak úgy tudott elaludni, ha azt a képet nézte. Annak valahogy számot adott mindig, minden dolgáról.

Most is...

— Nem kell haragudnod, — vitatkozik a képen keresztül gondolatban apjával. — Ebből semmi sem lehet. Nem azért, mert te nem akarod, hanem, mert én nem... Én! Érted?... Tudom, tudom... Én is azt akarom. Semmi asszonyt többé az életembe... Most már csak egyet. Azt, aki az egész életem társa marad. De most még azt sem keresem... Tudom, tudom: előbb az életemet. Hiszen ez természetes. Tudom, tudom: minden szenvedély üres lélektelen fára-

dozás. Szamárság volt. Persze, hogy az!... Elrontottam vele valamit, ami szép volt: a multat... Akkor nem volt igazatok, mert akkor szerettem... De most?... Most már én is tudom, hogy nem az asszony a minden és azt is, hogy életünk nem a miénk, hogy akkor a legszebb az életünk, ha észre sem vesszük, amikor másoknak odaadjuk... De hiszen ezt az asszonyon kezdjük tanulni, édesapám! Akkor mozdulunk el az élet felé, amikor egy asszonynak akarjuk odaadni magunkat. Ezen kezdődik az élettorna... Ez az asszony nem az, tudom!... Ha ő volna, úgy már akkor meg tudott volna tartani, akármennyire nem akartátok is ti... Elfogadnám-e, ha szerelem tudna lenni?... El!... De nem az... Hogy, hát akkor minek? Ha csak szenvedély, akkor minek?... Igaz!... És én szégyellem is magam ezért a napért... Bocsássatok meg érte!... Bocsásson meg érte minden és mindenki...

Nem az apjával, hanem az élettel szemben való alázat érzései között aludt el...

János pedig tovább próbálgatja lakberendező képességeit... Az íróasztalt odatolja egészen az ablak alá, a legnagyobb világosságba:

— Hadd lássa, hogy ilyene is van neki — dünnyögi tologatás közben. — Itt Pesten is, nemcsak odahaza!... Íróasztal... Necsak mindig az ágy meg a fürdőkád, ha itt vagyunk Pesten... Papírt is teszek ide neki, hátha ír rá valami okosat... Ehol a naptár is!... Vagyis, hogy több nap, mint kolbász, akinek van esze hozzá, hogy errül felgondolja... Mit főzzek neki? Ha korhelylevest főzök a fejemre borítja, pedig az dukálna... No, majd kitaláljuk!... Ezt a fityfirittyládikót a szerelmes levelekkel meg kiteszem a kamrába. Mán úgyse olvassa őket, én is kitanultam mind, bár hiszen a fene érti némelyik-másikat, olyan tudományosak ezek. Itt még az asszonyok esze is olyan politikusan fog, mint otthon a jegyzőé... Hát ez a hegedű?... Jó lesz a könyvszekrény tetején is. Most nem

muzsikálunk!... A pipákat itt hagyom neki kéznél, tán vesz beléjük dohányt, oszt' szíhatunk...

Ebbe már magát is belegondolta János, mert ez a gyengéje neki is megvolt. Szívesen kóstolta meg a gazdája dohányát, amelytől nem is nagyon tiltották el.

Kint félénket, rövidet berren a csengő...

— Hát ez ki? — morfondiázik egyet bosszúsan s tétovázva indul ki az előszoba ajtóhoz. Valami asszonyforma topog odakint. — Csak nem az a?... No csak gyere be, tubám!

S készül, hogy, ha netán «az az asszony» nem maradhat nyugton még most sem, ha netán mindjárt újra akarná kezdeni, akkor majd miket mond neki: «Most alszunk, kérem, mert igen elkanászkodtuk az éccakát... Jobb tenné kegyed is, ha lepihenne odahaza, mert mára elég vót... Kár az olyan gyufát csiholni, akit eccer mán elgyujtottak... A tekintetes úr alszik, oszt' aszonta, hogy mindenkit dobjak ki»...

Ilyen orrontani való gorombaságokra hegyezi nyelvét, amíg az ajtót nyitja. Hanem aztán nagyot világosodik a tekintete s képe csupa mosolyba esik. Annyi vidám redő kerekedik a szája körül, mint tóba dobott kő nyomán a vízfodor:

— Keziccsókolom! Jaj, kisasszonykám, de jó hogy jönni tetszett! Ipp olyan munkába vagyok, akihez a kisasszonyka jobban ért... Rendezkedek, csinosítom a házat. Tessen mán bejjebb!...

Ilonka áll az ajtó előtt... Kipirultan liheg és félénken visszanéz a maguk ajtajára, nem tör-e ki valami üldöző vész arrólfelől... Aztán besurran.

— Mindjár' felverem a tekintetes urat, — készségeskedik János s már rohanna be gazdájához.

— Isten őrizz! — kapja el karját Ilonka. — Csak azért jöttem, hogy nem háromkor, hanem csak négykor megyünk csólnakázni... Ugy ébressze fel, hogy csak négykor megyünk, érti?

Ügyes-Nagy János érti, hogyne értené... A kisasszony jó szíve megszánta a gazdáját s most azt

akarja, hogy az éjszakában kóborolt lélek jobban kipihenhesse magát:

— Hát aggyunk néki még egy órát? — tanácskozza meg nagy komolyan s nem minden szigor nélkül a gazdájával szemben. — Jó lesz, no... Ámbár, ha én a kisasszonynak lennék, most rögtön kiharangoznám a házbul.

— Nem, nem!... De mit csinál itt maga? — néz szét Ilonka az agyonkuszált lakásban.

— Rendezkedek... Mondtam, — feleli némi önérzettel János.

— És miért kezdik mindjárt ezzel?

— Kezdjük, bizony, kezdjük! — tetszik meg a szó Ügyes-Nagynak. — Ugy tessék ezt venni, hogy mink most már egészen másképp akarunk itt lenni, mint azelőtt. Átrakodunk egészen, még a bútorba is... Az ám!... Uj korszak hajnala, ahogy a tiszteletes úr predikálta épp a mult vasárnap... Az következik most mán... Én is azér' dógozok mindjár' ilyen nagyot, hogy mán az elején meglegyik a svung, teccik tunni... Meg aztán meg is untuk mán így, — magyarázza nagy igyekezettel a helyzetet.

S még nagyobb jelentőséget is akar adni a dolognak:

— Meguntunk mink mán minden régi dógot, — teszi hozzá tehát nyomatékkal s kíváncsi figyeléssel, vajjon megértik-e, mit akar ő mondani. Hogy nem amolyan dinom-dánomos, boros, asszonyvilágra készülnek ők most, mint, teszem, azelőtt.

Ilonka bekukkant az első szobába és semmi jelét nem adja, hogy érti János ekszplikációját:

— Azt a fotöjt jobb lenne ebbe a sarokba tenni. Tágasabb lenne az egész, — mondja halkan, hogy hangja be ne hasson valahogy az alvóhoz. — A két képet akassza szembe az ablakkal. Jobban látszik!

Ám elrestelli, hogy mit is rendezkedik ő itt?... Kicsit tolakodónak érzi tanácsait s gyorsan abbahagyja:

— Hát csak igyekezzenek!... Isten vele, — siet vissza az előszobába. — Négykor! Ne felejtse el...

— Igenis.

A leány ugyanolyan lopakodva, mint ahogyan jött, visszamenekül lakásukba. Örül, hogy nem vették észre kirándulását. Otthon rögtön a konyhába szalad, hogy a délutáni elemózsiákról gondoskodjék: Mari ezt is, Mari azt is, Mari így, Mari úgy...

Anyja hallgatja egy darabig, aztán lecsap a rendelkezésekre:

— Nos, mi az?... Ritter von Cibakháza miatt talán el fogod vinni az egész éléskamrámat? Azelőtt elég volt két vajaskenyér kettőtöknek... Most kaptok egy harmadikat is.

— De, mama, nem lehetünk smucigok... Ő olyan sok mindenfélét hozott nekünk.

— Majd visszaeszi még, ne félj, ahogy én az ilyen túlatiszai étvágyakat ismerem.

— Éppen az... Ők nyereg alatt puhított húst esznek odahaza. Mit kezd ő egy szelet vajaskenyérrel?

— Jó... Engedélyezek húsz karika szalámit.

— Tíz nekem, tíz Karcsinak... No és a vendég? A meghívott vendég?... Ennek a jelentőségét kell megértened, mama, «meg-hí-vott», — évődik Ilonka, mert jól tudja, hogy végeredményében vihet, amennyit akar és azt, amit akar...

— Hát nem bánom: neki külön húsz karika... De most slusz! — enged Emma néni kegyesen a szigorán...

— És egy üveg bor...

— Ne guríttassak utánatok mindjárt egy hordó sört is?... Talán telefonálj annak a Haggenmachernek vagy Drehernek, akinek azok a kövér lovai is vannak...

— Az ötlet jó, de ki fogja hazahozni... az üres hordót?

— Hát akkor telefonálj egy lóért is... Majd az!...

— Ló?... Remek!... Neked micsoda ötleteid

vannak, anyukám! — élénkül Ilonka s a kétségbeesetten szabadkozó Emma néni mindkét arcán akkorát csókol váratlan atakkal, hogy még a szakácsné is feljajdul bele, pedig az csak nézte. Már menekül is a szobák felé!... Bizonyos, hogy ez a kedvében való túlbuggyanás nem olyasmi, amit mindig megszoktak tőle, bár hiszen jókedvű alapjában. De most szinte nem fér a bőrében, ha emberek szeme elé kerül. Holott, amikor egyedül van, túlhamar elkomolyodik. Valami zavarát leplező fenekedéssel, — kétségtelen. Most is, egész erejével kiereszti kedvesen csengő hangját futamodás közben s egy régi sanzon szövegét forgatja ki:

— Jaj de jó volna egy ló,
Egy szép, kicsi ló, úgy-e jó...

Emma néni, szakácsné, szobaleány, — mindnyájan derűs meghökkenéssel néznek utána... S még nem ért az ajtóig, amikor Emma néni utánacsördít:

— Talán a ritter... Nyergeld meg, kérlek. Elég nagy darab lesz lónak...

Ilonka szájáról menten lehal a nóta. Idegesen fordul vissza s szeme akkorát villan, mint a szellőlegyintett parázs:

— Mama!

De viszont ettől a hangtól is megijed és siet érthetővé tenni felfortyanását, hogy hát nem ő sértődött meg, csak épp a cselédpletykától fél, hátha azok visszamondják:

— Pas devant les filles!... — figyelmezteti anyját halkabban.

Emma néni is megrestelkedik, ám nem hajlandó azonnal bevallani meggondolatlanságát:

— Er wird es noch aushalten können, — állapítja meg még mindig kellő szigorral.

A lányok megszokták már, hogy ha az úrék előttük idegen szót váltanak, akkor nekik semmi közük sem

lehet a fülükhöz. A fülüknek meg mindjárt a nyelvük is utánabénul... Nagy csend marad Ilonka után a konyhában, ami meglehetősen zavarja a méltóságos asszonyt. Fölösleges eréllyel osztogatja utasításait s a drótonrángás már szinte kattog körülötte... Szerencsére eloldja a nagy hallgatást János, aki szatyorral a karján szuszmog be az ajtón. Emma néni örül neki, hogy végre rálobbanthatja valakire meggyűlt haragját, még pedig férfiemberre, aki majd jobban kibírja s nem nyiffan el minden szóra:

— Hát maga mit keres itt?... Minálunk nem lehet ám a leányok körül legyeskedni, hallja! — förmed a belépőre akkora haraggal, hogy ebből egy rész már egészen bizonyosan nem Jánosnak szól... A gazdájára is jut...

De Ügyes-Nagy eléggé megkérgesedett már az ilyesmihez:

— Mit a lányok! — legyinti semmi jelentőségűvé a szerelmi indulatokat ezúttal. — Ebédet főzni jöttem, nem asszonyokat. — Amiből nyilvánvaló, hogy máris ráragadt Jánosra egy pesti szó, a «főzés»... Bizonyára a tegnapesti nagy megbeszéléseken ragasztotta rá a házmester.

— Ebédet? Itt? — ámul Emma néni. — Ne fáradjon! Majd mi elintézzük, — tuszkolja kifelé a hivatlant, egyelőre még csak szemmel.

— Nem itt... — nyugalmasodik bele a töprengésbe János s látszik, hogy igen megfont a bog, amelyet esze oldoz. — Odahaza!... Csak itt gondolom fel, hogy, úgy-e: egy verdung zsír, négy fej hagyma... a hús hadd eressze ki az első levit, úgy-e, akkor aztán a paprikát a hegyibe... Mi? — fontolgatja a gulyásfőzés eshetőségeit s a szakácsnéra mereszti szemét...

— Hát mit is akar maga? — kezd a dolog velejére jutni Emma néni.

— Mondom... Megfőzök — világosítja fel János a gyengébb fogású asszonyi értelmeket maga körül.

— Mit?

— Gulyást! Azt tudok a legjobban. De egyébre is vállalkozok. Maj' itt beleszokok kicsit, ámbár otthon a nemzetes asszony mán kitanított, mit, hogyan szeret Imre úr... Igaz, hogy csak azt mondta meg, amit egyik-másik kosztban szeret, a többi részit az ételnek nem. De hát a sava-borsa az igazija, igaz-e?... A többit nem nehéz kitalálni, azt úgyis látja az ember... A húst, zsírt, miegymást, ami benne kell legyék, mer' esszük...

— Mennyi húst főz meg maga? — gyanakodik egyre élénkebben Emma néni.

— Egy kilót...

— Négy fej hagymával?... Mekkora hagymával?

— Ekkora! — mutatja oda a térben nem jelentéktelen helyet elfoglaló öklét János.

— Mennyei atyám! Hiszen megéteti a gazdáját, — rémüldözik Emma néni...

— Semmi a' nékünk, — nyugtatja meg Ügyes-Nagy a hüledező méltóságos asszonyt. — Iszunk rá e'kkis kiristájvizet, oszt' kész... Mintha hagymát nem is szagoltunk vóna... Mink így szeretjük.

— Hát jó! — mosolyog össze Emma néni a saját konyhatudósaival. — De aztán az ablakot ki ne nyissa, amíg kotyvasztja... Vagy szóljon a házmesternek, hogy szereljen egy ventillátort az udvar fölé, mert én nem engedem a lakóimat kifüstölni.

Mit, hogy a házmester?

János kihúzza magát meggondolt óvatossággal:

— Ventelláció?... Dehogy szólok én annak a kúcskoptatónak... A' még aludni se' tud ingyen. Hát még egy ventelláció!... Még a zsírunkat is kiolvasztaná érte belőlünk, — veszi János egész komolyan a háziasszonyi óhajtást. — Értjük mink ezt, csak tessen ránkbízni. Az egész ház meginvitáltatja magát hozzánk a szagára...

Ezzel aztán fel is oszlik a gasztronómiai nagytanács. Emma néni el-, János meg kivonul a konyháról s vele együtt a gyomori élet határtalan jelentősége is,

amelyet Emma néni a saját házában szigorúan és komolyan vett, miután az életnek ezt a részét kizáróan ő dirigálta. Megdönthetetlen tekintély, aki azonban nem igen törődik azzal, hogyan rontják el világnézetüket mások négy fej vöröshagymával, napokra...

Emma néni inkább Ilonka után néz, mert sehogysem tetszik neki az a leány ma...

— Kérlek, ezentúl tisztelni fogom Cibaki urat, nehogy a személyzet előtt mégegyszer megleckéztess, — lép be a szalonba, ahol Ilonka valami régi albumot forgat szórakozottan. Egyáltalán nincs dúló-fúló kedvében, inkább aggodalom az, ami behozta. A leánya nyugtalanságát figyeli s nem tud hirtelenében másképp a tárgyra térni.

Meglepi azonban Ilonka váratlan nyugalma:

— Meg kell, hogy érts, anyukám, — felel a leány szelíden és komolyan a csípésre, de sem modorában, sem hangjában nyoma sincs valamely érzékeny hevülésnek. Érzik, hogy amiről beszél, arról már gondolkodott is. — Imréről rosszul esik tréfálkozva beszélnem. Hogy mi ez, egyelőre nem nevezem meg, mert még magam sem tudom. Nem túlságosan szoktam komoly emberekben gyönyörködni, hiszen tudod. Eddig a nevetést mindennél jobban szerettem s tegnap, amikor őt hallgattam, ahogyan beszélt a gondjairól, bajairól, — de nemcsak a magáéról, mert amikor beszélt, egyszerre azon vettem észre, hogy az ő gondja és baja nem is olyan egyéni, mindnyájunknak baja és gondja, — hirtelen megijedtem egy kicsit magamtól...

— Hüjha! — néz kedvesen mosolyogva Emma néni a lányára. Nem gúnyolja. Felvont szemöldöke olyasfélét mond, hogy «no ezt már én is meghallgatom»... És gyorsan odaül Ilonka mellé, hiszen erről akar ő is beszélni.

S a leány meghitten, bizakodón fordul szembe vele:

— Sohasem esett jól a szomorúság, de az, amely tegnap az Imre hangjában lappangott, még a tréfái

mögött is, megborzongatott... Hirtelen olyan különösen kezdtem örülni annak a komoly, egész embernek... Még sohasem szégyeltem, hogy én mindig nevetek, de tegnap igen... Mit gondolsz erről?

Emma néni csakugyan elmerülten hallgatja már leánya szavait. Az egyenes kérdésre szinte riadtan veti fel fejét:

— Hogy mit gondolok? — nyúl Ilonka kezéhez, de anélkül, hogy a szemébe nézne. Okos mosollyal tétovázva ingatja fejét. — Hát mit gondoljak, drága gyerekem?... Azt, hogy te sem vagy már gyerek... Mi is megijedtünk tegnap... Én és az apád... Mi is észrevettük... Ezt no, amit mondasz.

— Ezt már hallottam tegnap este is.

— De nem én mondtam... Tegnap igazán megijedtem, amikor Cibaki úr... no jó, hát amikor Imre enyelgett azzal... Enyelgett no!... — S Emma néni most már a haját simogatja meg leányának, aki azonban, ha nem is erőszakosan, mégis határozottan elvonja fejét anyja keze alól. Mintha óvó aggodalma alól is kedvesen szabadkoznék:

— Most már hagyjuk ezt, mama, ha ilyen nagy lettem... — mosolyog. — Hallgass meg inkább...

— Óh, én szívesen!... De ez már nem számit, ha én hallgatlak meg, — igyekszik Emma néni a régi tréfálkozások hangjához visszatérni, mert túl hirtelen éri az egész, különös élmény: nagy leánya van, kinek, lám, az egész élete elszakadhat tőle, akivel egyszerre csak elkezdenek olyasmik történni, amikhez neki lassan mind kevesebb köze lesz. Még az is lehet, hogy nemsokára olyan messzeségben, ameddig ő már nem hall, ahova már nem lát el, folyik egy élet, — az övének közvetlen folytatása, — olyan rendszerrel, olyan külső és belső körülmények között, amelyekről neki fogalma sincs.

— Én lassan már csak nézni fogom, hogy mit csinálsz... — mosolyog kicsit borusan s már nem igyekszik dédelgető pártfogásába venni leányát. —

Tudod, drága gyermekem, én nemsokára amolyan kimustrált rádióleadó állomás leszek az életedben.

— Micsoda?

— Kimustrált rádióleadó! Ugy, ahogy mondom. Túlságosan költői?... De stimmel!... Én majd csak küldözgetem utánad aggodalmaimat, intelmeimet, szeretetemet s te, mint fiatal csikó, akarom mondani antenna, vagy hallgatsz még rám, vagy sem... Azt hiszem, hogy inkább nem.

Ilonka megérzi anyja rejtett szomorúságát az állandó és megszokott derű álarca alatt is. Gyorsan próbál visszagyerekesedni neki:

— Nem, anyukám, nem!... Igérem, hogy jó kis antenna leszek továbbra is. — S nagyot, pajkosat nevet, de nem sikerül őszintére a dolog... Megijed... Már tegnap is megbukott vele, amikor Imrét hátba lökte süldő kedveskedéssel, de mindenki meghökkenve nézett rá. Riadtan veszi észre, hogyan szorul be egyre záróbb sorompók, egyre felelősebb érzések közé... S most ő kap újra anyja keze után:

— Tudod, csak éppen el akarom mondani. Te az ilyet jobban látod... Még csak annyi a különbség a között, ahogyan őrá gondolok, már mint Imrére és a között, ahogy a többi fiúra... Vagyis, hogy ő már nem is fiú... No mindegy! Szóval nála egyáltalában nem törődöm azzal, hogy tud-e például tenniszezni... Nem fontos... Próbálna csak a Karcsi nem tudni tenniszezni!... Nem is ismerném... Vagy az Endrét... De Imrének nem teszem ezt kötelezővé. Ő csak beszéljen inkább olyan okosakat, mint tegnap este. Az áll jól neki!... És én olyan jól, nyugodtan éreztem magam... Tudod, azért engem is foglalkoztattak már a mai zavaros, lehetetlen idők, de amikor Imre beszélt, az jutott eszembe, hogy «no nem lesznek túlnagy bajok, amíg olyan rendes, okos emberek is vannak, mint ő»... Mit nevetsz?... Frivol vagyok?

— Nem... Nagyon drága vagy!... És igen helye-

sen, ezt az egész dolgot az első elemin kezded, — fékezi önkénytelenül kifakadó vidámságát Emma néni. — Szóval annyit már megállapítottál, hogy Balog megnyugtatóan okos ember... A ma éjjeli kirándulása ugyan némi kétséget támaszt bennem...

— Erről ne beszélj, anyukám!... Én valami vergődés tehetetlenségét látom ebben. Valami hajszoltságot. Hogy pontosan mi lehet, nem tudom...

— Tehát már ezen is gondolkoztál?... Akkor jól van!...

— Miért?... Nem jól tettem?

— Nagyon jól tetted... És én... — Itt Emma néni hirtelenében maga sem tudja, mit mondjon. Elkomolyodásában egyre mélázóbb. Zavara csöndes, befelé való töprengéssé símul. Tekintete nyugodt, derült, de a derűben halk lemondásféle is lappang. — Én már nem igen látok ebben a dologban tisztábban, mint te...

Mélyet, nagyot sóhajt... Bánat is van benne, de valami felszabadulás is: megmenekül lassan a szorongó aggodalmától. Két keze közé fogja leánya arcát és Ilonka most nem húzódik el:

— Ne vedd tőlem könnyelműségnek, vagy éppen kényelmeskedésnek, drága szívem. — S Emma néni szemén megcsillan egy elnyomott könny fénye; búcsúzó hangulat, de öröm is, hogy nyugodtan mondhatja, amit most mond. — Eddig még sohasem beszéltem így veled, mert nem hittem, hogy nyugodtan tehetem... De most már mondom: te tudod, mit csinálsz...

Ilonka összerezzen: elengedték a kezét!... Emlékszik azokra az első félelmeire, amikor egy-egy dologban lassan magára hagyták, amikor például először mehetett ki évekkel ezelőtt felügyelet nélkül az utcára... Külön, új rém lett neki minden: a villamos, amelyet pedig már észre sem vett, az autó, az emberek, akiket ki kellett kerülni; még az utcaseprő is problematikus lett, vajjon jóindulattal viseltetik-e

iránta?... Vagy amikor először engedték egyedül társaságba... Megdöbbent, hogy mennyiféle indulat, akarat verekszik egymással a világban, mennyiféle emberség s neki is külön indulattá, külön akarássá és gondolattá kellett lennie... Külön emberré az emberek között... Találkozott már férfiakkal is, csápolva tapogatóztak már körülötte apró szenvedélyek, amelyeknek hírét hazavitte s otthon az övéivel való élénk játékos gondolatváltások között elintézte...

Ebben a dologban még mindenki fogta a kezét...

És most?

Most egyszerre az anyja engedi el!... Egy férfival szemben... Önmagára utalja...

És Ilonkának külön, új rém lett a férfi... Holott zsúrozó rohangálásai, táncai, sportolásai közben szentül meg volt győződve, hogy mindent tud arról a természetrajzi képletről, amelyet férfinak hívnak... Ám, hogy most szabadjára szembekerülhet vele, valósággal rettegő bizonytalanság szállja meg... Egy egészen új érzés: — a minden eddiginél félelmesebb, a halálos felelősség.

Felelősség önmagával és — a férfival szemben...

— Tudom, mama, tudom, hogy mit csinálok, de...

— Óh, most nem naivkodik!... Riadalma egészen őszinte. — De úgy-e, ha esetleg kell majd, segíteni fogsz?...

— Segítek! — bólint rá mosolyogva Emma néni s mosolyában már nincs anyai pártfogolás. Annál több: emberi szolidaritás, egyenrangúak szövetsége...

Valami felavatásféle volt ez itt, a meghitt csöndességű, tiszta szalonban, ahol a legnagyobb események is egyszerű, halk szavakban történnek, ahol az élet minden szenvedélye épp úgy megmozdul, mint bármelyik más táján a világnak, de nem csúszhatik ki az öntudat ellenőrzése alól... Ilonka bizonytalan megremegése sem jelent gyáva megfélemledést, önmaga felől való rettegést. Ez a remegés csak az új vállalkozások izgalmát jelenti. A lélek érzi és tudja erejét,

de tiszteli az életet, amellyel szemben a legkisebb hibát sem akarja elkövetni.

Nagy szorongásában Ilonka remegő szájjal csókolja meg anyja kezét:

— Köszönöm.. .

Felállnak, egy-két pillanatig szembenéznek egymással, aztán Emma néni derékon öleli leányát... Így tesznek néhány lépést a szalonban együtt.

— De ha majd nem tudok segíteni, ne ijedj meg! — fejezi be első ilyen, szinte barátnői beszélgetésüket szomorkás mosollyal. — Az élet természetében rejlik, hogy neked egyre kevésbbé tudnak segíteni mások, neked viszont egyre többet kell segítened másokon...

— Tudom, — hajtja le fejét elgondolkodva Ilonka. Szeme kékjében apró töprengések, vállalkozások felhőznek. Ezzel véget is ér rövid, szelíd, vallomásos asszonydiskurzusuk. Arcuk nem ünnepélyeskedik, bármilyen nagy dolog történt is csöndes szavaik mögött... Az ajtóig kíséri anyját s ott most már ő is zavartalanabbul, kicsit határozottabban engedi el anyja kezét.

Emma néni pedig visszasiet a konyhába egyet, frisset perlekedni a maga gúnyorkás, senkit nagyon meg nem bántó, vidám modorában...

A szalonban akart előbb, de ott már nem sikerült... Ott most nem lehet!...

X. FEJEZET.

Már úgy volt, hogy a mindig előkelően eseménytelen életű Üllői-úti ház mai délelőttje is ugyanolyan zavartalan egyhangúsággal telik el, mint bármelyik másik délelőtt. Sem kint az udvaron, sem bent a lakásokban nem történik semmi figyelemre méltó... János ebédfőzése sem okozott különösebb izgalmat a házban, semmiesetre sem akkorát, mint amekkorát rémként festett a falra Emma néni. Igaz ugyan, hogy a felsőbb emeletek lakásaiból, ahova János gulyásá-

nak párája elhatolt, többen is kijöttek s kíváncsian, mohón kezdtek egymásnál érdeklődni, hogy kiknél lehet szakácsnőválság, vagy kik mehettek tönkre, hogy már a szagával is ilyen gyomoridegekig ható paraszt-gulyást főznek valahol. Egy falujából most szélnek eresztett kis konyhaleány percekig ácsorgott kint a folyosón, érzelmes «óh-óh»-okkal szippantgatta a honvágyat támasztó, csodálatos párákat és amikor beparancsolták a konyhába, de még az ablakot is bezárták a szag előtt, elsírta magát, hogy itt még «szagulni se szagulhassa az ember azt, amit akar»... Ez volt a legjelentékenyebb esemény a ház konyhanépe előtt. A belsőbb szobákban pedig a probléma, vajjon valóban az első emeleten, közvetlenül a háziúrék mellett lakó siberék mentek-e tönkre, vagy a második emeleti kormányfőtanácsos visszaélései derültek-e ki váratlanul... Csak később tudódott ki a házmester útján, hogy Máté-Balogék érkeztek meg tegnap este.

— Hja, persze!... Főz az Ügyes-Nagy, — nyugodtak meg erre a kedélyek mindenfelé...

János valóban a gulyást kavargatta s már ő is szentül meg volt győződve, hogy ebben senki sem fogja megzavarni, amikor úgy tizenkét óra tájt megint berren a csengő.

— Tyhüj a teremfáját, de tudja ez a büdös város, hogy mán meggyüttünk! — kénytelenedik el haragosan a tűzhely mellől s csak amúgy fehér kötényben, ahogy szakácskodott, kikomótoskodik az ajtóra... Kinyitja.

Két elegáns fiatalember áll a folyosón, hogy Máté Balog urat keresi.

— Itt lakunk, — engedi beljebb őket János teljes méltósággal. — Milyen ügyben teccik?

Felelet helyett névjegyet nyomnak a markába, hogy vigye be gazdájának.

János azonban nem fordult rögtön a sarkán. Tétovázik:

— Az ügyet tessék inkább mondani, mer' az ilyen

fityfiritty vizitkártyával mán becsapott egyszer bennünket egy biztosító vigéc — fitymálja ujjai között a kis fehér lapot.

— Olvassa el! — sértődik idegesen egyszerre mind a két úr s már hátat is fordít neki.

— Ha tudnám, — kíséreli meg János az analfabetizmus látszatának ősi, paraszti trükkjét, holott kitűnően olvas is, ír is... De otthonról tudja, hogy az írástudatlannak mindent olyan akkurátusan megmagyaráznak, abban semmi hiba nem lehet. Ezért kísérletezett. Az erélyes hangból és hátatfordításból így is megtudja, hogy nagyobb urak ezek, mint holmi vigécek, csak azért még a hátukról is olvassa egy darabig, hogy mekkorák ugyan?... Közben suttyomban a névjegyet is elolvasta, hogy «Csejtey Sándor»...

— Melyik ág vajjon? — boklászik aztán befelé töprengő lassúsággal.

Néhány pillanat mulva megbizonyosodott gyorsasággal siet vissza az előszobába, hogy az az úr odakint nyilván a legigazibb Csejteyek közül való lehet, ha a gazdája olyan frissen ugrott ki nevére az ágyból:

— Vezesd be őket, te szamár! Mit okoskodol velük?...

Okoskodni ugyan mindenkivel kell, de azért:

— Tessék!... Kerüljenek beljebb az urak. — S még bent is igen tessékeli őket a székkel, cigarettával. A széket nem, a cigarettát némiképen szánja tőlük, mert még nem tudja, mi járatban vannak.

Aztán hamarjában nem is fogja megtudni, mert, sajnos, ki kell mennie. Majd, ha a tekintetes úr beszédes kedvében lesz... János nem hallgatózik, nem szokása, de azért nagyon messzire sem megy az ajtótól, ha netán bentről élénkebb szóváltás kerekednék, kéznél lehessen.

De odabent csöndes, barátságos hangok csengenek... No, akkor vissza lehet vonulni a gulyás mellé s hazagondolni!

— A Zeltbrock-ügy? — lép ki szobájából Imre hevenyén felkapkodott ruháit igazgatva.

— Az, kérlek, — siet feléje kéznyujtással Csejtey, — de nem abban a formában, mint gondolnád... Egészen más formában, sajnos.

— Hát mégis okoskodik? — vonja össze szemöldökét Balog s szinte szomorú, hogy akkor nem tehet mást, mint összevagdalja.

— Nem, egyáltalán nem okoskodik... Szegény Stefi nem is okoskodhatik, — mosolyognak egyszerre mind a ketten.

— Hanem? — És Imre most már egyáltalán nem érti a helyzetet.

— A legszivesebben nagyon is jóban lenne veled... Az egész világgal... A világ egy része azonban vele nem akar jóban lenni. Még ez sem volna baj... Van azonban a világon egy ügyvéd s az végkép haragban van vele... Ez már veszedelem. De mit kerteljek? Bűnvádi feljelentés készül szegény Stefi ellen... — komolyodik el végre Csejtey s megigazítja monoklijját.

— S nekem ehhez lehet valamilyen közöm? — csodálkozik Imre egyre zavarodottabban.

— Hát, hát, kérlek, — tétovázik Csejtey maga is erős zavarban s társa is egyelőre csak egy «hát, kérlek»-kel tud neki segíteni, amikor tanácstalanul ránéz. — Rajtad múlik... Hogy is mondjam... a jóindulatodon múlik, akarod-e, hogy közöd legyen hozzá... Kínos nekem a dolog... Zeltbrock a tegnapiak után nem nagyon számíthat rá, hogy segítségére siess.

Imre elhárító mozdulatot tesz:

— A tegnapiak engem már nem is foglalkoztatnak... Nagyon szívesen állok rendelkezésre, ha tehetem. Sokkal szívesebben, mint verekedni...

— Még ez a kedves készséged sem teszi könnyebbé a dolgot. Arról van szó, hogy Stefi szokásához híven megint butaságot csinált. Ezúttal azonban nem ártat-

lant, mint eddig... Az apja nevét ráírta egy uzsoraváltóra s az örege megtagadta a kifizetést. Az ügyvéd feljelenti, ha nem rendezi az ügyet...

— Fizessem én ki a hamis váltót? — döbben meg Balog erős rökönyödéssel, de erre szinte egyszerre tiltakoznak mind a ketten:

— Szó sincs róla!... Ilyet aztán igazán nem várhatna tőled senki. Stefi a legkevésbbé... Máskép segíthetnél! A fenyegetőző ügyvéd ugyanis Vilma asszony férje... Dr. Eckert... Gondoltuk, ha te kérnéd meg Vilmát, bírja rá férjét valami halasztásra.

Imre talán még megdöbbentebb, mint az imént. Idegesen nyúl cigarettáért, összevont szemöldökkel sodorgatja, hármat-négyet is szippant hevesen:

— Igazad van... Kínos!

Hogyne!... Reggel azzal jött el az asszonytól, hogy semmi komoly köze nem lehet és ne legyen többé hozzá. Nem akarja visszaengedni az életébe. Tegnap egy botlás s ma rögtön utána egy véletlen, hogy kérnie kellene tőle valamit!... Egyre lehetetlenebb helyzetbe sodorja egy sereg apró, óhatatlan körülmény, ami ellen alig tud védekezni. Ha nem tudná, mennyire lehetetlen, hinné, hogy még ezt a Zeltbrock-esetet is Vilma rendezte meg számára. Vilma azonban nem nyúl ilyen közönséges eszközökhöz, de azonfelül is képtelenség az egész.

— Kínos... Nem mondhatom meg miért. Különben, uraim, nekem sincs közelebbi barátságom Vilma asszonnyal, mint bárkinek közületek.

Bosszantja a másik kettő «megértő, diszkrét» mosolya s most már határozottan jelenti ki:

— Nem... Erről szó sem lehet... Találjatok ki akármilyen más megoldást.

Mert hasztalanul erőlködik józansága, hogy Vilmának mindehhez semmi köze sem lehet, újra meg újra elkapja a gyanakodás: ez a két ember itt, akit tegnap még csak nem is ismert, aki ma már itt van a lakásán s tárgyal vele olyasmiről, amihez hónapok

bizalmas együttléte sem lenne elegendő magyarázat, — valamilyen módon rejtett szövetségesei az asszonynak. Nem tudatosan. Bizonyos, hogy nem Vilma küldte őket, de a véletlenek szövevényében akaratlanul is ugyanazon a szálon dolgoznak, amelyet pedig Imre mindenkép el akar szakítani, nem engedi beleszőni az életébe. Azt sem akarja, hogy ezek az emberek akármilyen kapcsolatot is lássanak közte és az asszony között.

— Feltétlenül valami mást, uraim!...

A hangja is olyan határozott, hogy már meg is bánja... Az asszonynak ebből a szigorú elhárításából is másra, többre gondolhatnak, mint amennyit ő akar.

Vendégei tanácstalanul merednek egymásra. Homlokuk megráncolódik a kérdésben, hogy hát akkor mi legyen?

— Volna egy másik megoldás, — szólal meg habozva kis idő mulva Csejtey. — Ám azt semmiképp sem kérhetjük tőled.

— De csak parancsoljatok!

— Ebben többen lennénk, mert Stefiért már nehéz, hogy úgy mondjam, egyénileg kiállni, — mosolyog finoman a nyurga fiatal ember. — Mi néhányan vállalnánk kezességet azért a... meggondolatlan... hogy is csak...

— Mondd ki bátran: azért a hamis váltóért, amelyért derék ellenfelemet feltétlenül becsuknák, — kényszeríti a gyerek nevén szólítására vendégeit Imre.

— No, igen! — zavarodik meg mind a kettő. — De bocsáss meg!

És már fel is állnak mind a ketten:

— Ez természetesen lehetetlen!... Bár hiszen egyelőre csak kezesség...

— Egyelőre! — Most meg Imre mosolyodik egyet finom maliciával. — Idővel elháríthatatlan adósság, amelyet kíméletlenül be fognak hajtani valamenynyiünkön... Várjunk, uraim!... Isten ments, hogy

leckéztetni akarnálak benneteket, de egy kicsit azért nem árt gondolkodni: nem oktalanság-e segítségére sietni valakinek, aki esetleg menthetetlen?... Ezt a kezességvállalást valahogy olyasminek is érzem, mintha a fuldoklónak a fejére ütnék a mentőrúddal... Nem okosabb volna-e hagyni, hadd merüljön egyet Zeltbrock, hadd nyeljen egy kis vizet?... Máskor talán respektálni fogja az örvényt... Hiszen még nem is tudjuk, mennyire tud... úszni!

— Maradok a hasonlatodnál, kedves bátyám, — ül vissza némi reménykedéssel helyére Csejtey. És társa, akiről Balog tegnap este óta még mindig csak annyit tud, hogy «Tivi»-nek hívják, szintén visszaereszkedik a bőrfotöjbe. — Stefi végeredményben már nyeli a vizet szegény... Két nap óta fojtogatja a Vilma férje.

Imre már félig-meddig felelősségrevonásnak veszi a «Vilma férje» emlegetését s erélyesen szól közbe:

— Az az úr nem érdekel... Különben is már a másik megoldásról beszélünk...

Pillanatnyi zavarodott csend ismét... Aztán Csejtey az ilyen kínos beszélgetések megszokott módszeréhez, a kedélyeskedéshez folyamodik:

— Stefi kitűnő úszó... Köztünk legalább is bajnok... De hát neki is lélegzetet kell vennie, hogy a rövid lejáratait kiereszthesse kissé hosszabb távra. Már egészen beszámíthatatlan az idegességtől. Tegnap sem akart veled okvetetlenkedni. Éppen azért ment a páholyodba, mert látta, hogy Vilmával vagy. Ne haragudj, nem akarunk mindig ezzel előhozakodni, erőszakoskodás volna, csak éppen Stefi tegnapi viselkedését akarjuk megmagyarázni... Vilmával voltál s azért ment oda... Kérni akart. Vilmát akarta megkérni, de már vele is volt egy kellemetlen afférja... Szóval már fuldoklik szegény... Túlságosan nyeli a vizet, kérlek.

— Én ugyan úgy látom, hogy inkább a bort nyeli túlságosan, — tartja meg most már némileg

gúnyoros fölényét Imre, de jóindulatúan... Bántani senkit sem akar. — Örülök, hogy a kettőnk ügye ilyen magyarázattal ér véget. Én is ideges voltam... Hogy kínlódik, azt láttam.

Az utolsó szavakat már elgondolkodva mondja, mert megint váratlan, gyanakodó gondolata támad: Vilma ne tudná, hogy Zeltbrock az elvált ura keze között vergődik?... Vagy nagyon is tudja?... Tudja és segít — az urának?... Vilma sokszor olyan különösen viselkedik. Érthetetlenül.

Egyre furcsább, rejtelmesebb minden e körül az asszony körül. Hiszen most megtehetné, — a hirtelen főtt barátságot ő is felhasználhatná — nyílt kérdést vethetne fel, vajjon milyen szerepe van kétségtelenül előkelő társaságukban Vilmának. Felhajtója talán az urának?... Eckert pénzt ad neki, még pedig, úgy látszik, elég sokat... Ezekért a szolgálataiért tenné?... Nem, nem! Ez is ostobaság... Ezek az urak mindig tiszteletteljes modorban beszélnek vele is, róla is.

De kételyek rágják már s magyarázhatatlan indulatú ötlet unszolja, hogy csináljon valamit ebben a váltóügyben. Valamit, amivel elgáncsolja az asszony játékait, ha azokról lenne szó.

A merész vállalkozás ideges feszültségével kérdezi:

— És milyen összeget kell vállalni ebben a szövetkezeti alapon való kezességben?

Vendégei, ha vártak is ilyenféle kérdést, mégis meglepődnek. Imre hangjából hajlandóságot vélnek hallani s ezen ütköznek meg. Csejtey már szinte hebeg, de kénytelenül magyarázgatja:

— Kérlek, ez az obskurus váltó... Nos, igen, ez a hamis váltó... hát szerencsére nem nagy összegről szól... Kétezer!... Négy darabba váltanók, négyszer ötszázasra. Négyen írnók alá valamennyit: Én, Selley, Tivi és... és...

— És én! — jelenti ki Balog gyors, felvillanó elhatározással. Egy rövid éles tőprengés utórezgése még ott lüktet megremegő orrcimpáján s a keményen

összeszorított fogsoron feszengő halántékán... Vendégei nem mernek kérdezősködni sem, annyira megbénítja őket ez a minden teketória nélkül való «belemenés»... Mi ez?... Uri gesztus?... Vagy inkább valami rejtett rúgóról pattant fel ez az elhatározás?...

Már szinte maguk szeretnék visszacsinálni a dolgot első meglepetésükben:

— Hogyan? Ezt nem értem, — tér lassan magához Csejtey. Aztán figyelmeztető mosollyal fordul Imre felé. — A selyemzsinórra nem gondolsz?... Tegnap nekem selyemzsinórt emlegettél...

— Én rám tehát ötszáz esnék, — folytatja változatlanul elhatározását Balog s látszik, hogy különös töprengése még egyáltalán nem szűnt meg... Csak később felel mosolyogva a fiatalember célzására:

— No, ötszáz pengő még nem akkora zsinór, hogy körülérné a nyakamat...

Ketten nevetnek a könnyedén odavetett magyarázaton: ő és Csejtey... A harmadik, a Tivi, csak mosolyog. Ezt a Tivit Balog eddig egyáltalában csak mosolyogni «hallotta». Egy szavát sem különben, sem tegnap, sem ma... Még arra sem emlékszik, hogy bemutatkozáskor a nevét megmondta-e.

— Köszönöm, kérlek, — fejezi be a váltóügyről való tárgyalást Csejtey. — Ha rákerülne a sor, akkor nem veszed hát rossz néven, hogy jelentkezünk nálad... Majd Tivi felhozza a váltókat...

Szóval ez a mosolygó Tivi amolyan jófiúféle a társaságban... Közéjük való, de nem valami fellegkavaró jelenség. Apró szolgálatokra szívesen áll rendelkezésére barátainak; ha kell, párbajsegéd, ha kell levélhordó, üzenetátadó... Iszik, eszik, mosolyog, fizet és hallgat... Gondolkodik-e közben, — néha legalább! — sohasem derül ki. Amit a barátai rendelnek a bárban, ő is azt rendeli, ha azok váltót írnak alá, ő is aláírja, amikor azok a pénztárcájukat veszik elő, ő is előveszi. Önmagától semmit sem csinál... Talán aludni is csak úgy tud, ha valaki előbb elalszik előtte.

Csejtey most hirtelen mintegy az Imrével való tegnapi beszélgetését folytatja, hogy úgy ne tűnjék, mintha kizáróan a Zeltbrock váltói érdekelték volna, amikor ilyen gyorsan levizitelt Balognál.

— Mondtad, hogy Pesten akarsz maradni, — igazítja meg monokliját, ami nála mindig új témára való áttérést jelent. — Remélem, a társaságunkhoz fogsz tartozni... Nagyon örülnénk neki.

No ez majdnem úgy hangzott, mint a Zeltbrock tegnapi elragadtatása, amikor azt hitte, hogy Imre bianco fogja aláírni a váltóját...

— Igen, itt maradok, mert itt kell maradnom. Kedves vagy... — feleli Imre most már megnyugodva, hogy túljutott valamin, aminek az értelmességét nem nagyon méricskéli többé. Mosolyával egyúttal feloldja Csejteyt. Nem kötelessége iránta is barátságosan érdeklődni, miután — az ő bőrén — már elvégezte dolgát a régi barátjával szemben.

— Alapjában jó fiú ez a miniszteri unokaöccs, — gondolja vidáman, aztán ő is kénytelenül folytatja a beszélgetést, ámbár jól tudja, hogy a magján már túl vannak:

— Milyen banknál is vagy te?

— Export-import... — rövidíti a bank nevét nem jelentéktelen öntudattal a fiatalember, hogy a többit úgyis kell tudni...

— És mit csinálsz ott, hogy így elkódoroghatsz délelőtt? — ingerkedik Imre kedveskedőn.

— Igazgatom, — felel Csejtey jókedvűen, mintha maga is mulatna kicsit előkelő rangján. De aztán elkomolyodik. — Hát nem egészen ilyen mulatságos dolog azért...

— I-gaz-ga-tod? Hüj, még a végén hozzád fordulok állásért! — indul Imre a szekrény felé, ahol pálinkás üvegei állnak... A hangja tréfás, de nem tudja leplezni, hogy a hang mögött lappangó gondja ezt akár komolyan is venné... Ha!... Ha éppen úgy fordulna. — Praxi lennék nálad...

— Azt nem... De ha komolyan gondolsz ilyesmire, van valami más, — fordítja a tréfát visszájára az igazgató úr is. Érzik a szaván, hogy csakugyan van határozott gondolata.

— No ne bolondozz! — tér vissza Imre egy szilvoriumos üveggel meg három kis pohárral... Leteszi a tálcára és tölt... Az arca azonban kigyúlt, a szeme is nagyobbat lobbant, mintsem akarta.

— Nem bolondozok. — S az igazgató úr már szinte egészen hivatalos arcot ölt. — A nagybátyám engem akart kiküldeni egy olaszországi útra X. kegyelmes úr mellé. Gazdasági tárgyalások folynak. Éppen azok a problémák merültek fel, amelyekről te beszéltél tegnap nekem... Bocsáss meg, fiatalabb vagyok, de megállapítottam, hogy tökéletesen érted a kérdést és azokat a teendőket — amolyan titkári munka féle az öreg korifeus mellett — remekül el tudnád végezni... Jobban, mint én, mert ilyen mezőgazdasági dolgokhoz én nem értek annyira...

— Ejnye, ne ijesztgess! — akarja még mindig az élcelődés levegőjében tartani az égből pottyanó alkalmat Balog, de már csak a csalódástól való félelme miatt. — Még a végén országos ügyeket fogsz velem elintéztetni.

Kocintanak, isznak...

— A dolog sokkal komolyabb, mint gondolod, — erősködik viszont Csejtey. — Én nem vállalhatom, mert a bankban most szükséges, hogy itthon maradjak. A nagybátyám azonban rámparancsolt, hogy keressek megfelelő embert... Tegnap este már rád gondoltam... No, de ezt itt most nem intézhetjük el... Gyere be hozzám.

— Megyek én! — teszi le poharát Balog s izgatottan kezd újra cigarettát morzsolgatni ujjai között.

— De sürgősen!... Gyere már holnap!

— Már holnap megyek, — mered tágra nyíló szemmel vendégére Balog, mert végre is át akar látni rajta. — De rossz néven venném...

— Sok okod nincs rá, hogy jó véleménnyel légy rólam, — vág elébe Csejtey. — Ám ekkora ízléstelenséget mégse tételezz fel... Nem csaplak be.

Feláll búcsúzni... És a jelentős «holnap» még kétszer elhangzik az előszobában is, kemény kézszorítások közben.

Balog percekig kábultan áll még az előszobában, amikor vendégei eltávoznak... János többször is óvatosan felnyitja a konyhaajtót, de mindannyiszor gyorsan visszavonul, annyira nem lehet most a gazdájához szólni.

Jánosnak vagy ötödik leskelődését — mert az ajtó mindig nyikkant egy parányit — végre Imre is észbe kapja. Ha most ez a házi minisztere, szokás szerint, megkérdezné, mi esett, mi nem esett ott bent a szobában, ugyan mit felelhetne?... Mi egyebet: kidobott ötszáz pengőt az ablakon... De még, ha csak annyit!... Mit tudja, hogy a többi aláíró kicsoda?... Ez a Tivi például... Hiszen még csak nem is ismeri őket; a társadalmi állásukról valamelyest, de hogy alapjában kicsodák, sejtelme sincs róla. No, nagyon szégyelnie kellene a választ a János kérdésére!... Következésképp rá is mordul keserűen:

— A magad dolgán tartsd a szemed, mert kiverem, te!...

— Hijnye, a nyikogó mindenségedet! — adja tovább a fenyegetést a hamar becsukott ajtónak Ügyes-Nagy titokban. — Te se' mukkansz nékem többet, úgy megkenlek délután, megállj!...

S igen nagy haragot tart az ajtóval...

Imre pedig önmagával... Még mindig ott áll az előszobában, mintha nem merne bemenni, nem merne az elé az arckép elé kerülni, amellyel pedig olyan tűrhetősen ki tudott egyezni még reggel, az éjszakai elkanyarodás felől. De most?... Mit mondhatna annak is, lám, az apja arcképének, amely ugyan holtmivoltában is értelmesebb Jánosnál?... Még a leg-

nagyobb értelemnek sem elég magyarázat, hogy az «összeköttetést», az «előrejutást» meg kell fizetni. «Ezek olyan urak, akik alá tudják vetni vállukat az elakadt szekérnek»... Mindegy! Az urak még az ujjukat sem mozdították érte, amikor ő már kifordította markából az ötszázat, mint a pelyvát.

— Még harminc ilyen butaság, — számítja ki gyorsan — és beállhatok János mellé a sorba, részaratónak jövő nyárra... De még tíz is elég az ilyen butaságból!...

Bent aztán mégis magához tér lassan s valahogy elcsittítja háborgását... Hátha mégis sikerült elkapni valami kötél végét, éppen ezzel a butasággal... Az az olaszországi út!... Ha abból valami kerekednék, nem bánná ezt a nagyon is ároknak szaladt első napját... Nem bánná nagyon.

De még akkor is!... Végeredményében mi ez a vitézi élet itt a pénzzel, ezek között?... Egészen bizánci kép merül fel előtte: «a mulatozó urak hátterében a kajánul leskelődő vámszedő, Ecker doktor, az ügyvéd... és a dirigáló asszony, Vilma!... Ki ez az Ecker? A Vilma férje... És Vilma? Mit csinál itt? Mit jelentenek rejtett, titokzatos játékai?... És különös hatalma ezeken az urakon?»

Agya szinte fáján gyúl ki a forró töprengésben. Csak kérdései vannak, amelyekre viszont nincsenek elfogadható feleletei. Szeme, arca is ég már és — nem tud visszabujni heverőhelyére.

Fürdőért csönget Jánosnak, hogy legalább a testét frissítse fel, ha az esze béna... Ezt az egész pénztornát a Vilma ellen fellobbant acsarkodásában módolta ki, hogy a körmére koppintson az asszonynak, ha esetleg ő is ott tartja kezét a Zeltbrock sorsában... De mire volt ez jó? Mit fájt neki Zeltbrock? Csak épp, hogy Vilma kedve ne teljék?...

Hiszen ő már formálisan verekszik az asszonnyal!...

XI. FEJEZET.

Ilonka délelőttje sem múlott enyhébb vergődések között. Tegnap este még le tudta rázni azt a hangulatát, hogy idegesíti Imre és Vilma barátkozása, még vállat tudott vonni, hogy semmi köze az egészhez, tőle azt tehetnek, amit akarnak... El sem tudta volna képzelni, hogy Balog egy-két odavetett szava: «Jelentkezem férjnek», majd később az ablak alatt: «Te kis őrangyal!» — az egész éjszakáját elveheti... Könnyű kis szánalom volt, amit a férfival szemben érzett, mert ösztönszerűen megsejtette, hogy Imre nehéz, utolsó kártyaként kijátszott vállalkozással jött el hazulról s hogy vídám tréfálkozása mögött valami szorongás lappang, — szorongás a holnaptól. Egy ember, aki teljes férfikorában hirtelen otthagyja birtokát, egész addigi életét, az vagy menekül valami elől, vagy nagyon nagy életet lát maga előtt... De lehet, hogy mind a két okból van egy kicsi abban, hogy Imre ilyen váratlanul Pestre jött — új életért.

— Semmiesetre sem azért utazott fel, amit tegnap csinált, bármit csinált is! — mondja Ilonka az ebédnél, amikor Imre szóba kerül...

Apja vetette fel, hogy megjött-e az a «lump» és mit csinálhatott vajjon az éjjel.

— Hát ugyan miért jött? Te már tudod? — mereszti nagyra szemét a bátyja s valami okvetetlenkedés van a derűs tekintetében.

— Te is hallottad! — erélyeskedik Ilonka. — Megmondta tegnap...

— Ugyan!... Csak restelli bevallani, hogy megint mulatozni jött egy kicsit... Talán éppen az az asszony hívta...

Ilonka hirtelen mohón hajlik a tányérja fölé. Szerencsére háttal van az ablaknak s így csak a fülén látszik, hogy vére a fejébe tódult.

— Nem gondolnám, — mondja később csendesen.

A leány zavara mindenkire átragad. A két férfit, Karcsit és Sándor bácsit, leginkább az lepi meg, hogy Emma néni nem kap mindjárt bele megszokott gúnyorgásaiba, bár Imréről van szó. Sőt, segítségére siet Ilonkának:

— Én is azt hiszem: most egészen másért jött, mint azelőtt szokott...

— Ejnye, de sokat tudtok már ti ketten! — csodálkozik Sándor bácsi s ő inkább a fia pártjára szegődik.

Ez a pártmegoszlás egyébként a megszokott az itthoni csöndes, vidám vitákban. A két férfi lehetőleg mindig közös álláspontra helyezkedik, hogy legalább néha napján nekik is igazuk legyen. Igy is ritkán sikerül.

Ma különösen nem... Emma néni olyan lelkesedéssel veszi védelmébe Balogot, akit pedig többnyire mint Ritter von Cibakházát emlegetett, hogy Karcsi és Sanyi bácsi elképedése csak növekedhetik... Igazi tiszteletté nő Imre iránt, úgyhogy amikor az bekopog ebéd után, már olyan reverenciával fogadják, amely bocsánatkérésnek is beillik.

— Jó, hogy jösz, — hangoskodik Sándor bácsi eléje. — Az asszonyok majd lenyelnek miattad, engem is, Karcsit is... Ugy védenek, mintha szövetségeseid lennének. Kijelentik, hogy te vagy a legkomolyabb ember a világon.

— Legalább is szeretnék az lenni, — csókol kezet Imre a ház úrnőjének s a többiekkel vidáman kezet szorít. — Ha már Emma néni is elhiszi rólam, akkor magam is kénytelen vagyok komolyan venni.

— Akarom is!... Nehogy aztán vízben hagyj itt engem... Ülj le, egyél egy kicsit ebből a tortából. Még ráértek befulladni a Római fürdőnél, — tolja eléje a tálat Emma néni!

Imre kényelmetlenül szabadkozik.

— Óh, én már szívesen lennék a Dunán!

— No, olyan nagy baj azért még nincs, hogy

ennyire siess a Dunának szaladni, — élcelődik az öregúr. — Hát hogyan szabadult irhád a kolléganőd kezéből?...

— Nem volt különösebb veszedelem, — próbál Balog könnyedén elsiklani a kérdés fölött, de arca olyan vörösre gyúl, hogy hirtelenében mindenki keres magának valami foglalatosságot, csakhogy magához térhessen.

Sanyi bácsi már szívesen leharapná a nyelvét is, ha ez az ügyetlen kérdés még el nem röppent volna róla.

— Téged, úgy látszik, jobban izgat az a kolléganő, mint őt, — menti a helyzetet Emma néni...

Hálás pillantást kap ezért Imrétől, ő viszont lesujtót küld Sándor bácsinak.

Az öreg professzor sürgősen tér át más témára:

— Szép időtök lesz, gyerekek! Az utolsó gyönyörű őszi nap talán, — s behajtogatja lelkesen a szalvétáját.

— A sajtról még nem nyilatkoztál, apus, — csíp rajta Ilonka is egyet, de rögtön felugrik s kissé túljókedvű, engesztelő kacagással borul a meggyötört öregúr nyakába.

— Te kis betyár! — legyinti meg Sándor bácsi kedveskedőn leánya arcát. — Na, menj, menj, menj, menj!...

Ám ő is valami ideges nyugtalanságból, inkább magához öleli féltőn gyerekét, mintsem eltólja neheztelőn. Egy pillanatra mélyen, szinte borongó szomorodással néz Imre szemébe. Tekintetén mintha könyörgés is villanna, de aztán csak egy szelíd, fáradt mosoly marad meg ajkán ilyesféle kifejezéssel: «Látod, milyen gyerek ez még? És mi mennyire szeretjük?»...

Balogban a zavarodottságot hirtelen megindultság váltja fel. Azon méri meg, mennyire zaklatottak lehetnek idegei, hogy a szeme könnybelábad.

Hiszen eddig még minden fiatal nőt csak a vérével «nézett», — a vérével és idegeivel. A puszta szerelmen

kívül az élet egyéb vonatkozásában nem igen törődött velük. Minden egyébtől elkülönítve a nőnek csak a szépségét figyelte; a hangját, alakját, mozgását, a temperamentumát és okosságát. Hogy egy-egy nő, akivel hosszabb vagy rövidebb találkozása volt életében, azonfelül, hogy nő, még valaki más is, — leánya, vagy testvére valakinek, — soha sem foglalkoztatta. A világból kiszakítottan, csak önmagának mért meg minden nőt, neki valakije-e, vagy lehetne-e valakije?... A nő minden gondolatát is a maga számára követelte. A szerelmeket azonban becsületesen végiggondolta, nem akart csak futó társa lenni senkinek, de ha elromlott egy-egy szerelme, csak egy kérdést vetett fel: mit vesztett ő és a nő, akivel szakított?... Soha nem izgatta, hogy az eltávozó, vagy elhagyott nőhöz még másfajta érzések és másfajta vonatkozások is vannak a világon, mint a férfi és nő viszonya... A nő nem volt számára szociális lény s ez minden ifjúság kegyetlen, pogányos kedve volt benne is.

Annál jobban lepődik meg saját magán — most... Különös meghatottsággal veszi tudomásul, hogy Ilonka nemcsak férfikedvet megmozgató, pompás, fiatal leány, akit ő férfias, tiszta elragadtatással szemlél, de azonfelül leánya is Sándor bácsinak, Emma néninek, húga Karcsinak s nő voltán felül kedves valakije egy sereg embernek. Azelőtt Imre szülőt, rokont, testvért valahogyan felesleges tehertételnek érzett minden nőnél, sokszor bosszantó koloncnak; most lelke mélyéig megrendíti, hogy Ilonkát ennyire szeretik mások is. Olyanok, akiknek ehhez a sokkal tisztább szeretéshez joguk van.

Villámként éri a vágy, hogy neki is joga legyen ilyen szeretéshez Ilonkával szemben... Szeretéshez, amely a szenvedélyen túl is megvan, sőt anélkül is...

Most nem bosszantja, inkább megnyugtatja, hogy e körül a leány körül — család is van, nemcsak szerelem... A felfedezők izgalmát érzi, hogy Ilonkának az emberségét is megkeresse és necsak az asszony mi-

voltát... Jólesően, bár idegenül feszeng az új érzésben, mint egy magános lovas, aki hosszú, kóbor útról, lázas és mégis téli vadságú rohanásból meleg tűzhelyes, családgondú tanyára téved.

— No, add ide Sándor bácsi, azt a gyereket! Elvisszük, megmártjuk egy kicsit a Dunában...

Balog, ha ravaszul kiszámítja, sem mondhatott volna mindnyájuknak kedvesebbet. Az apai aggodalom mellé odatolta az apáskodó dédelgetést, ahogyan drága és féltett kincset szokás egyik tenyérről a másikra átcsúsztatni, finoman, óvatosan, hogy baja ne essék.

— Nesze, vidd! — engedi ki karjából és aggodalmából az öreg professzor leányát, mintha gyereket kínálna oda nemlétező mumusnak.

Valamennyiök szívéről leválik a szorongás. Imre tegnap este mindnyájukat megriasztotta azzal, hogy észrevette Ilonkát, az imént pedig egy másik nő rátapadó árnyékával lépett be közéjük, annál felszabadítóbb, hogy most ilyen önkéntelenül hozzáigazodik az ő érzéseikhez... Elkéri tőlük Ilonkát, mint egy gyereket, akit kivisz sétálni a lapdatérre...

Még Emma néni is, aki délelőtt elnehezedő szívvel szabadította fel leányát a gyereksorból, szívesen veszi, hogy Imre viszont még visszasorolja oda. Nem bizakodik el. Jól tudja, hogy az ilyen bácsiskodó hangulat mögött végeredményben mégis csak ott áll a férfi. Ám megnyugtató, hogy hajlandó önmagát kötőfékre fogni. Vidáman engedi útnak őket:

— Ilonka délelőtt már becsomagolta az éléskamrát, nyugodtan mehettek... Ha esetleg egy lakatlan szigetre vetődnétek, egy hétig nem fogtok éhen halni hajótörés esetén sem. Addig pedig majd csak jön valami hajó. Ahogy én olvastam; eddig még minden Robinsont megtaláltak.

— Hajótörés esetén én mindenesetre Péntek leszek, — veszi át anyja tréfáját Károly. — A fazéknál fogok tartózkodni.

— És én? — tolakodik a játékba Ilonka is.

— Neked a Defoe nem írt szerepet, — inti le Emma néni.

— Te leszel a Vasárnap, — bókol egy medvéset Imre is a mulatozásban.

Aztán útra készülnek. Károly a hátizsákot kanyarítja vállára, Imre is kap valami motyót... Sándor bácsi gyufa- és cigaretta-ellátmányok iránt érdeklődik, majd a tárcáját szedi elő:

— Pénzetek van?

— Van, de adhatsz? — jelenti be vállalkozó készségét Károly, csakhogy Imre már vonja is kifelé:

— Van nálam.

— Maradt?

Sándor bácsi megint hajlandó volna nyelve felétől megválni, mert Imre a kérdésre kínosan megzavarodik, a váltóhistória jut eszébe. Itt, ebben a józan körben hirtelen igen nagy ostobasággá züllik délelőtti hősieskedése...

Emma néni segít most is:

— Édes Imrém, ha Sándor bátyádat valaha is meg akarod nyerni magadnak valamilyen ügyben, csak egy módon teheted: fedezd fel azt a kémiai eljárást, amellyel az egy pengősökből öt pengősök lesznek... Tisztelni fog.

— Már gondolkoztam róla, — menti tréfába zavarát Balog s azzal már mennek is, Sándor bácsit Emma néni prédájául hagyják.

Utjuk könnyű tréfálkozások, kacagások között telik el a Római-fürdőig. Ott van Károly csolnakja egy fabódéban, amelyben szükség esetén zivatar elől is meghúzódhatnak.

Gyorsan öltöznek át könnyű evezős ruháikba. A két férfi vállára kapja a kétpár-evezős csónakot, leviszi a vízre, felszereli, aztán a parton hagyott végére ül, úgy várja meg, míg Ilonka is elkészül... A leány is rövidesen utánuk siet az elemózsiás cókmókkal.

Nem szállnak rögtön a vízre. A langyos, sugaras koraőszi délután bágyadt csöndje ott tartja őket a parton. Amíg a leány távol volt, a két férfi komoly, elgondolkodó beszélgetésbe fogott. Most is azt folytatja. Vidám úti tereferéjüknek különös ellentéte minden szó. A leányban megvillan a kedv, hogy, mint azelőtt szokta, hirtelen elűzze az ilyen beszélgetést másfelé. De Balogék arca annyira gondterhes, annyira szinte személyes élményként beszélnek a «nagy politikáról», hogy nem meri megtenni. Éppen Imre beszél:

— Nincs értelme — felel valószínűen Károlynak egy előbbi kérdésére — rajtunk, gazdákon, úgy segíteni, hogy külföldi kölcsönt vesznek fel... Akármilyen tökéletesen invesztálom a kölcsönt, a befektetés nem nekem dolgozik, hanem a kölcsönadónak... Talán ez a túlkultúrált kölcsönpolitika a világ legnagyobb baja... Kölcsön, kölcsön, kölcsön... Egyebet nem is hallasz... És ez a tőke eltehetetlenedésének a bizonyítéka. Vagy legalább is elkényelmesedett s nem gondol rá, hogy éppen a tőke legfőbb kötelessége — dolgozni... De a termeléshez nincs fantáziája, vagy energiája nincs... Elmegy inkább «jól bebiztosított» kölcsönnek, rettentően körülteremtettézett garanciákkal, amelyek azonban csak papiron vannak meg. Ez a tőke minden aktivitása. Közben az adóst úgy összekötözi, hogy a pénznek megszűnik a motorikus ereje. Az adós is passzivvá tehetetlenül. Valami francia lapban olvastam ragyogó ötletet erről: a tőke «yo-yozik»; elengedi a pénzt meg visszakapja, elengedi, visszakapja, még pedig gyorsan, úgyhogy a pénz mozgató erő helyett buta játékszerré züllik... Ez a kölcsönpolitika ma...

Ilonka sürgősen elhatározza, hogy soha életében nem yo-yozik többet. Milyen szerencse, hogy Imre még eddig nem látta őt yo-yozni! Pedig a «buta játékszer» most is ott van a csomagjában. Éppen arra készült, hogy a kirándulás alatt bebizonyítja, mily

bajnokot megszégyenítő tökéllyel kezeli... Jaj, csak a vízbe ejthetné valahogyan, hogy Imre ne vegye észre!...

— Igazad lehet, — válaszol Károly a maga finom halkszavúságával. — A tőkeparalizis korában élünk. Csak az a kérdés, hogy az az eltehetetlenedés pillanatnyi félelemből ered-e, vagy pedig szerves hiba már. Reméljük az előbbit!

— Reméljük! — sóhajt Ilonka kedves nagyképüséggel, közben azonban a lehető legnagyobb elreménytelenedéssel horgasztja fejét a mellére.

A két férfi rámosolyog. A mosolyokban bujkáló jóindulatú becézés azonban fölizgatja a leányt. Mit hencegnek itt ezek az urak?... Azt hiszik olyan nagy tudomány az a politika, az a közgazdaság, vagy hogy a csudába hívják az ilyesmit:

— Mit vigyorogtok?... — szól rájuk szigorúan. — A pénzzel azt kell tenni, amit én. Gyorsan elkölteni. Gyorsan és okosan... Mondta a miniszter is... Aztán a kereskedő is gyorsan és okosan költse el, a segédurak és azok feleségei, aztán a fűszeres, a munkás, továbbá az összes szegényemberek. És amikor már mindenki elköltötte, akkor...

— Nos?... Akkor? Akkor mi legyen? — kérdik a férfiak változatlanul gunyorkás mosollyal.

— Akkor én újra kezdem, — rántja meg a vállát Ilonka fölényesen, hogy mi az neki...

— Mibőőől? — hagyja el egyszerre mindkét férfi ajkát az ismert sziúindián csatakiáltás.

Ilonka riadtan néz maga körül, hallják-e mások is ezt a két konfidens férfit s nem kell-e szégyenkeznie miattuk:

— Abból, amit majd becsületes munkámmal keresek... Ne üvöltsetek!...

Károly szelíden, most már ebben a tréfálkozásban folytatja előbbi problémáikat:

— És ha a becsületes munkád nem kell senkinek?

— Akkor abból, amit apus ad kölcsön addig, amíg majd kell...

— De ha majd sohasem kell és senkinek sem kell?

— Hát olyan nincs! — dönti el a fogas kérdést Ilonka ellentmondást nem tűrő meggyőződéssel. — Akkor is csinálok érte apusnak egy csapat nyakkendőt... Hiszen apus még egészen fiatal ember, miért ne hordhatna mindennap másik kravátlit?...

— Végeredményben igazad van, — áll fel Imre s készülődik a csónakba lépni.

— Reméljük, a tőke is olyan fiatal még, mint apus és ha másra nem, luxusra költi el a pénzét — fejezi be a látszólag indulattalan, de férfigondjaikat megmozgató vitát Károly is jókedvűen.

— Jó is lesz abbahagyni az ilyen kommunista beszédeket, — próbálja Ilonka egészen a frissebb, derültebb színére fordítani kedvüket a maga kedvével, bár titkolt, aggodalmas részvéte fordul különösen Imre felé... Mindig komoly baj lappang amögött, ha férfiak a munkájuk külön csinja-binja helyett, túlságosan ráérnek az egész világ bajáról elmélkedni...

— Még idecseppen valami detektív és azt hiszi, hogy mi is olyan «természetbarátok» vagyunk, amilyeneket a bíróság mostanában nyakra-főre elítél, mert a zöldbe járnak szervezkedni.

Imre is elhessenti szorongató gondjait... Körülölelteti magát az őszi délután aranyosztó langyosságával. Megcibált idegeinek zsongító pihenő a leány egy-egy tiszta, csengő kacagása... Ilonka berakja a cók-mókot a kormányülés mögé és tovább zsémbel:

— Csak ti férfiak ne csinálnátok mindig olyan nehézzé az életet, az örökös spekulálásaitokkal... Hallgatnátok inkább mi ránk...

— Jobb lenne feltétlenül, — hajt menten a szóra Balog...

Ilonka visszafordítja fejét rendezgetésre hajoltából:

— No, úgy-e? — nevet fel dévajul, előre hullott fürtei alól és ebben a nevetésben ismeri el engesztelkedőn kisebb valóságát az ilyen dolgokban...

— Feltétlenül...

És Balog alig észrevehető nyomatékkal igyekszik a szót többet mondóvá tenni, visszahelyezni a szerényen elhúzódó leányt rangosabb voltába.

Ilonka hamar visszahajlik munkája fölé... Akkor veszi észre, hogy hija van a fölszerelésnek:

— Kari, benthagytuk a kormánylapátot — szól oda bátyjának közönyös hanggal, de nem néz fel rá sem.

Károly visszamegy a bódéba a hiányzó felszerelésért...

Imre pedig megrezzenő ösztönnel érzi a leány zavarát s hogy elértette az előbbi kedveskedés hangsúlyát... Most újra szólna, de nyelve nem szolgál elég készséggel. Végül is csak a nevét tudja kimondani figyelemre hívón, halkan:

— Ilonka!

Azt a tudatoskodó és mégis szórakozott, várakozó, szívesen fogadó és mégis félénk mosolyt, amellyel Ilonka ismét visszafordul, minden nő tudja és a férfinak adandó első ajándéknak tartogatja. Ebben van az, hogy «tudom, akarsz valamit mondani, már régen akarod, de nem mered: hát merd!...»

Balogot azonban szóval is eszméltetni kell:

— Nos?

Szomorú tétovázás a férfi arcán, el-elhalványoló pirosság s mély lélekzetet kell venni, hogy a gégén egy-két szó kiférjen:

— Meg szeretném mondani, hogy az este, az éjjel...

Ilonka kiegyenesedik és nyugodtan, komolyan néz a férfi szemébe, csak a keze emelkedik szelíd tiltakozással:

— Ne most mondd meg!... Én erről többet szeretnék tudni s Karcsi zavarna... Várj!

Hálás villanás a férfi tekintetén, mert megindultsága remegteti. Hajtja valami, hogy mondjon el mindent, ami az éjjel történt, mert ezzel saját agyán is tisztábbra moshatná a dolgok képét, de most rögtön elmondani kínos volna... Jó, hogy a leány már tud a vallomásos szándékról, ám ő még lélekzetet vehet és meggondolhatja, hogyan adjon számot mindenről... Nehéz, mert őszinte is akar lenni, de visszatetszést sem akar kelteni.

Károly már jön is a kormánylapáttal a bodé felől, tehát amúgy sem folytathatnák fülledt, hirtelen beszélgetésüket... Mert Károlyra nem tartozik!

— És Ilonkára miért? — lepődik meg Balog a saját gondolatán...

Aztán, amíg Károly mögötte közeledik, merengő ráfigyeléssel nézi a leányt újra. Ugy, ahogyan tegnap este. Ilyen tétova nézéssel eszmél fel, aki sokáig ment valami úton, erdőn, vagy pusztaságon anélkül, hogy sokat törődött volna vele, merre jár. Ezzel a tekintettel önmagát keresi meg, helyét a világban, az egész addigi út nem érdekli többé. Akár vissza se találjon, csak az adott pillanattól kezdve szeretné tudni, merre menjen, vagy hol van egyáltalán.

Ilonka zavartalan, ugyanolyan kérdező mosollyal állja a tekintetét. Sem kihívás, sem támadás nincs egyikük szemében sem, különös néma nézésük mégis feltűnik a leány bátyjának. Károly sejti, hogy a két ember között történt valami, talán csak egy szót mondott egyikük s annak a szónak az ő jelenlétében nem lehet folytatása.

— No, mehetünk! — mondja, amikor beüti helyére a kormányt. Nem lesi meg, hogyan engedik el amazok egymás tekintetét, de elhatározza, hogy egy pillanatig sem hagyja őket többet magukra.

Beszállnak... Ilonkával közvetlenül szemben a bátyja ül... Nem volt ebben céltudatosság, önkéntelenül adódott így, de Imre örül, hogy amíg eveznek, nem ő ül az elülső pár evezőnél. Jó, hogy rej-

tőzhetik Károly mögött el-boruló tekintetével és elgondolkodó arcával...

Az evezőket víznek feszítik s könnyedén leemelik a csónakot a fővenyről. Ár ellen fordulnak Szentendre felé. Egy ideig az evezés örömébe merítik el minden figyelmüket, jólesik a gyors siklás és könnyű ringás a fodrozó vizen...

Balog tovább rágódik előbbi gondolatán. Miért éppen ez a leány az most körülötte, akivel legszívesebben beszélgetne az életéről? Mindenről, ami van és arról is, ami csak terv még. Ilonka még egyetlen kérdést sem tett fel s benne mégis szinte legyőzhetetlen a vágy, hogy éppen neki magyarázkodjék, előtte tervezgessen... Valószínű, hogy a leánynak az élet zűrzavaraitól való teljes elvonatkozottsága teremti az ő lelkében ezt a hajlandóságot. Talán azt akarja, hogy ez a teljes előítélettől való mentesség mondja meg, mit gondol az ő tegnapjáról is, holnapjáról is.

Csak ennyiről van szó legfeljebb!... Többről semmi esetre sem... Egy drága, tiszta gyerek Ilonka, aki bizonyára még nagyon okosakat, egyszerűeket és őszintéket gondol mindenről a világon s ezért érdekelnék véleményei... Az elébb is, amikor a gazdasági bajokról beszéltek, milyen igaza volt a maga módján... Még tiszták az ösztönei s ezért talál elevenére a dolgoknak. Semmi oka még, hogy ne azt lássa igaznak, ami csakugyan igaz. Nem voltak harcai, tehát nincsenek még sebei sem, azért nem rángatózik a hazugság vitustáncában, sebeinek felszakadásától, vagy új sebektől való félelmében... Nem kiszámíthatatlan és nem titokzatos... Még semmi szüksége ilyen fegyverzetre.

Felfrissítő és megnyugtató vele lenni... Csak ennyiről van szó.

Mögöttük harminc-negyven méterre egy nyolcevezős közeledik. Amikor kormányosa észreveszi őket, gyorsabb tempót diktál. Kemény vezényszavai egyre

hangosabbak. Mosolyog és az evezősök közül is, hol az egyik, hol a másik néz vissza vidámkodva, miközben az izmos, barna karok hatalmasakat rántanak az evezőkön... Szemmelláthatóan az ő üldözésükre indultak. Csónakjuk nagy ugrásokkal száguld utánuk. Egy-egy hangos kiáltás elhajított lasszóként csapódik feléjük:

— Fogják meg!... Ahá, a szökevények!... Gyerünk, befogni!

A nagy zsivajra Ilonka visszafordul:

— Friciék nyolcasa, — szól oda kicsit rövidlátó bátyjának zavart kedvvel s látszik, hogy nem nagyon örül ennek a találkozásnak, amely pedig máskor talán kedvére volna...

Ma jobban szeretné, ha magukra maradnának...

Annál nagyobbat ujjong Károly:

— Friciék?... Remek!... Hipp, hipp, hurrá, szervusztok gyerekek! — S rákot fog evezőjével a nagy örvendezésben.

A nyolcas rövidesen egyvonalba kerül velük:

— Kezétcsókolom Ilike! — süvölt át hozzájuk a kormányos hangja s a többiek is: — «Kisztihand, zsivio!... Ejja, ejja allala!»... — S egyéb szilaj rikoltozással üdvözlik Károlyékat.

— Isten hozta az urakat! — mosolyog vissza Ilonka kényszerű barátsággal.

— Magunk is igyekeztünk... Hova, hova?... Csak úgy?... Akkor jöjjenek fel Szentendrére! Csapunk egy kis murit.

— Nem lehet... Későn érnénk haza, — igyekszik Ilonka elébe vágni az összekeveredésnek, mert látja, hogy bátyjában nagy a hajlandóság holmi jókedvű kiruccanásra.

— Ugyan... Jöhetnek visszafelé, amikor akarnak... Mi majd lekísérjük magukat... Hiba nem lesz...

Alig akar vége szakadni a hangos, vidám invitá-

lásnak... És Károly, talán maga sem tudja miért, de kapkodó gyorsasággal fogadja el a meghívást:

— Megyünk utánatok... Hol lesztek?

Bemondják az egyik szentendrei parti vendéglőt s minden teketória nélkül aziránt érdeklődnek, hoznak-e Ilonkáék elemózsiát és mennyit.

— Hohó, teljes ellátás! Éljen! Mire maguk odaérnek, már meg is terítettünk, — rikoltoznak megint, amikor megtudják Emma néni éléskamrájának mai deficitjét. — Cigányokról gondoskodva lesz...

— Tudom a legújabb táncot, Ilike, — szólt át most az egyik evezős, aki eddig nem vett részt a nagy rivalgásban, de amióta csak találkoztak, le nem vette szemét a leányról. — Megtanítom.

Imre önkéntelenül is kicsit sötéten néz a lelkes ajánlkozóra, akinek Ilonka sem felel, — úgy tesz, mintha nem hallotta volna...

A nyolcas aztán elhúz mellettük sűrű «kezitcsókolom»-mal és «viszontlátás»-sal s még Imrének is jut egy-két barátságos «van szerencsém»... Látszik, hogy az ismeretlen valaki fékezte őket, különben talán még kavargóbb hujjongást csaptak volna.

Amikor már elég távol vannak, Ilonka kedvetlenül szól rá Károlyra:

— Megkérdezhettél volna engem is, van-e kedvem velük lenni?... Ezt egészen a magad szakállára csináltad, Karikám.

— Ugyan, hát miért ne lehetnénk velük? — hökken meg Károly elhunyászkodva.

— Nem bizonyos, hogy Imre jó néven veszi, ha ezek közé a fenevadak közé visszük, — érdeklődik át kérdő tekintettel Ilonka a bátyja fölött, Imre felé.

Balog helyett gyorsan megint Károly felel:

— Hiszen olyan aranyos pofák!... Majd meglátod, Imre is jól fogja magát érezni köztük.

Balognak csakugyan nincs túlságosan inyére ismét társaságba keveredni. Szívesebben elhevert volna valahol a parti gyepen a csöndes délutánban. Más-

felől viszont arra gondol, hogy idegen lévén, könnyen magára maradhat a társaságban is, nem kell résztvennie a mulatozásban. Neki tehát végeredményben mindegy, mit csinálnak... Azok a fiúk tényleg jókedvű, mulatságos figurák, csak a tánctanárnak ajánlkozó, vékonyhangú nyegle ne lenne közöttük:

— Mehetünk, ahova az úti marsall akarja, — hagyja magukra terülni Károly akaratát s szelíden bólint Ilonkának is, hogy hadd mulasson hát a bátyja a maga kénye-kedve szerint.

De azért lopva figyeli őszinte-e a leány nemakarózása... Ugy tűnik, hogy igen, mert Ilonka megnyugszik ugyan, de egyáltalán nem örül a váratlan batyusbálnak.

Szótlanul eveznek tovább. Károly a nyolcas egyes tagjairól mond el apróságokat, de nem nagyon figyelnek rá. Ilonka, mert maga is tudja mindazt, amit bátyja mond, Imre pedig, mert nem érdekli. Klubtársai Ilonkáéknak az imént elviharzó fiatalemberek, tehát Vilmának is... Vilma ezek között is él... Nemcsak politizál, — sportol is... Vajjon mit csinál még?

Imre azon kapja magát, hogy ez a gondolat nem izgatja, sőt az utóbbi kérdést már egészen gúnyosan teszi fel magának. Elpirul azonban, mert szégyenli és cinikusnak találja közönyösségét. Nem szép dolog így gondolni arra az asszonyra, aki neki mégis csak valakije volt...

Még ha csak élete első szenvedélye, akkor is!...

És most itt, Ilonka közelében, mintha engesztelődnék reggel óta feszengő haragoskodása Vilmával szemben. Nem akar igazságtalan lenni hozzá... Hiszen, lám, Ilonka is éli ugyanazt a kavargó, nyugtalan társaséletet, amelyet ő az asszonynak szinte felró!...

De Vilma nagy társasághajszáját, ha elítéli is magában, nem nagyon bánja. Ilonkát azonban nem szívesen tudná ugyanabban az üres élménykergetőzés-

ben... Bár hiszen, hogyan éljen ma egy fiatal leány, akinek nem sok gondja van a ház körül s egyéb problémái sem igen lehetnek még az életben?... Leány, a szülői házban él, állás és feladatok nélkül. Könnyebb lenne elüresednie, elfelületesednie, mint Vilmának. Zsúrokon, tenniszeken, egyebeken.

És mégis!... Ebből a leányból valahogy teljesebben, kevésbbé idegesítően sugárzik az élet, mint abból az asszonyból. Érthetőbb és átfoghatóbb valaki.

— Egészséges — mondja ki magában a szót önkéntelenül Balog... S ezen nemcsak azt érti, hogy a leány nem köhög, nem sápadt, nem sánta, de hogy embersége, egész lénye épebb, megfoghatóbb és holnap is az, ami ma. Sem esze, sem kedve nem torzul el váratlan hangulatokon úgy, mintha örökké váltakozó görbe tükrökből meredne ki a világba... Szándékai, hangulatai tartósak. Most sem örült meg a kínálkozó társaságnak, mert harmadmagával akart maradni ma. Bosszantja, hogy a bátyja miatt terve nem sikerül és harcol is a maga elhatározásáért:

— Ugy-e, Karikám, nem maradunk velük sokáig?

— Nem, nem, csak egy órát legfeljebb... De ha nem akarod, akkor hagyjuk az egészet, — bánkódik bátyja az elsietett találkozóra ígérkezés miatt.

De ezt sem akarja. Nem akarja a bátyja kedvét szegni:

— Most már csak menjünk oda... Igazad van: Imrének sem árt, ha megismerkedik néhány emberrel... Rövid ideig egészen jól lehet bírni a fiúkat.

Jósága rögtön mindenkit igazol és véd. Ha csak lehet, mindenkit meghagy a maga örömében, igazában.

— Drága csacsikám! — mosolyog később is biztató engesztelődéssel bátyjára, aki észrevette, hogy huga egy kicsit áldozatot hoz érte s elszontyolodott. — Ne félj, nagyon jól fogunk mulatni... Te is, Imre, majd meglátod!

És megint tréfál, nevet, vidámkodik, nem akar

gondja, zavara lenni senkinek. Izmos karjával hirtelen elkapja a csónak két szélét és kihívón integet oda Balognak, miközben alaposan meghintáltatja a könnyű sajkát, hogy majdnem beloccsan a víz az ülésekre:

— No, gazduram, most mondjon olyanokat, mint az este, ha mer!...

— Azért is merek, — adja vissza a kihívó nézést Imre minden teketória nélkül, felriadva hallgatag elmélázásából.

— No hadd halljuk! — S Ilonka még merészebben meglengeti a csónakot. Látszik, valami csinyre készül.

— Ne bolonduljatok! — kapkod a lapáttal egyensúly után Károly...

Ettől még fenekedőbb kedve támad a leánynak. Nevetése csattogó visszhanggal veri fel a partokat:

— Halljuk, híres!

— Végy egy noteszt és írdd be: — mondja Balog konokul, tempósan s még mutogat is hozzá, — Vőlegénynek elsőül jelentkezett Máté-Ba...

Torkán akad a szó, mert a leány hirtelen ledobja evezőskabátját, befogja fülét s mielőtt ő befejezhetné mondatát, kifordul a vízbe... Csak jó idő mulva s elég távol a csónaktól, merül fel ismét. A fülét még mindig befogja:

— Beszélsz még? — kérdi pajkosan s biztosan, erőteljesen tapossa a vizet. — Ha nem hagyod abba, visszamerülök s nem jövök fel többet.

— Próbáld meg, ha tudod! — kiáltja Imre... Már ő is levetette kabátját s mint valami fuldoklónak, hatalmas ugrással utána veti magát a leánynak.

A megmentendő élet azonban nagy gyorsasággal szeli előtte a vizet. Menekül a segítség elől. Balog alig ér a nyomába, végül azonban mégis befogja.

Akkor aztán csöndesebb tempóval úsznak egymás mellett s jó messze mennek a csónaktól. Mintha csak ezt a módját választották volna, hogy kettesben maradhassanak. Semmiesetre sem a legkényelmesebb

tête à tête, de Balog minden áron folytatja a csónakban megkezdett beszélgetést. Kicsit lihegve, kapkodva, de rendületlenül:

— Ird be, kérlek... a noteszedbe... hhhogy...

Ilonka megint gyorsan elmerül... Balog megvárja, hol bukkan fel s újra csak utánaveti magát:

— Ird be... — kezdi elölről s a leány már kifáradt, nem tud újra a víz alá bukni. — Ird be... hogy én voltam... az első, aki...

Ilonka most már csak szóval tud védekezni:

— Most ne mondd... most nem tudom... behírni... he-helázik a... pphapír... hé-hés nincs is... che-che-ruzám.

Hanyatt fekszenek a vízen, hogy kipihenjék a heves kergetőzést s lélegzethez jussanak, mert a leány tréfáján még nevetniök is kellett. S vízben nevetni nem olyan egyszerű; könnyen nevet az ember a tüdejébe egy-két kortyot, akkor aztán köhöghet... Amikor valahogy magukhoz térnek, a leány szólal meg előbb. Nyugodtan és komolyabban, mint ahogy maga is akarta:

— Imriském... ha lehet... ne mondd azt a noteszt többet.

Balog gyorsan feléje fordítja arcát s közelebb úszik hozzá. Még a fizikai megerőltetés mögül is elővillan vonásain meglepettsége:

— Bántó?... Ne haragudj! Nem teszem többet...

— Igen... Ne tedd!

S a leány már nem törődik vele, hogy egy kis szomorúság is csúszik a hangjába s hogy Balogot gondolkodóba ejti könyörgésével... A férfit is hasztalan hűti a víz hidege, néhány pillanatig heves dobbanásokkal lüktet szíve a torkában...

Végül szólni tud megint:

— Ezzel nem tréfálkozom többet... De, tudja Isten, mondanám komolyan is... — Hosszan figyel a leányra, de hogy az nem felel, bátrabban folytatja: — Még nem tudom... Még jóformán magamat sem

kérdeztem meg: mi ez... De tegnap, mikor a pénzemmel az a rémület volt, én hirtelen olyan nyugodt lettem... Akkor, amikor te szóltál hozzám... Nem tudom, mi volt... Nem törődtél a pénzemmel... csak velem... Jólesett nekem... Nem tudom, mi volt... Az a nyugalom és önbizalom szállt meg egy pillanatra, amelyet már régóta keresek... Te okoztad... A pénzem már szinte nem is izgatott, majdnem örültem akkor, hogy elvesztettem.

Egy darabig némán úsznak az ár közepe felé. Aztán megint Imre szól:

— Nem akarlak megzavarni... De szeretnék veled négyszemközt beszélni... Ne félj, nem vallomás... Meg nem azért... De te őszinte vagy és hinni tudsz... Tervek nélkül hallgatod az embert... Találkozz velem egyszer...

A leány csak jó idő mulva felel. Erősen meggondolta, mielőtt kimondta:

— Gyere le holnap délután hozzánk... Egyedül leszek...

— Igen... Köszönöm...

... Károly kiált most utánuk nyugtalanul:

— Gyertek már kifelé!... Kifulladtok... Ilonka, ne gyerekeskedjetek! — S mert nem felelnek neki s nem is indulnak a part felé, a víz sodra pedig már lefelé kezdi vinni őket, utánuk fordítja a csónakot. Evezni kezd.

Imre és Ilonka végre kifelé kanyarodnak. A leány arca is ég már, hasztalan meríti a vízbe időnként... Szótlanok és elfogódottak... Ilonka egészséges jókedve azonban végül mégis fölébe kerekedik minden zavarának. Felnevet... Nevetését a víz fodrai messzire elzsongatják s ritmusukkal lüktetőn felcsendítik a tiszta kék ég felé.

— Min mulatsz? — kérdi Balog megütközve, mert ő még nem bírta le elfogódottságát s szinte tárgytalanul akarozó izgalmát.

— Azt, hogy nekünk erre a megbeszélésre... a Duna közepére kellett jönnünk...

Amin aztán Imre is mulat. Két-három hatalmas tempó közben tettetett bosszankodással morfondiázik:

— Hát mi a csudát csináljak?... Amikor terád annyira vigyáznak...

— Énrám? — fordul ismét hátára Ilonka, miután kacagása közben vizet nyelt. — Rosszul tudod... Én már magamra vigyázok... Már nagyon régen.

No, csak reggel óta... Sőt már jó dél felé járt az idő, amikor édesanyjával erről a magavigyázásról beszélgetett. De hát a felszabadulók önérzete mindig az első napon a legnagyobb; inasoknál, érettségizett diákoknál, fiatal leányoknál egyaránt. Ilonka olyasformán is érzi magát, mint amikor érettségi után kilépett a liceum kapuján s megvárta, — életében először nagymerészen — hogy a fiatal fizikatanár, aki éppen szembejött vele az utcán, — előre köszönjön neki.

Ugyanezzel az öntudattal fogadja most Károly okvetetlenkedését is. Bátyja ugyanis a csónakba visszakapaszkodásuk után csöndes iróniával jegyzi meg:

— Máskor, ha négyszemközti találkozót beszéltek meg, jusson eszetekbe, hogy a víz nagyon jó hangvezető közeg. Mindent hallottam...

— Isten éltesse a közegedet! — vág vissza Ilonka nyelveskedve. — Nagyon megbízható... De nélküle is megtudhatod, hogy holnap délután egyedül fogadom Imrét...

Micsoda fennhéjázó gőg akart lenni ebben a szigorú replikában!... Olyan gőg, hogy menten hunyászkodnia kelljen körülötte az egész világnak s még a parti fák is rögtön hajbókoljanak ijedtükben. De a játéknak szánt gőg mögött megcsuklott a hang és komoly, megbántott önérzett lett az egészből.

— Kérlek, — bókol rá Károly, de az ő fejhajtása

is sértődött... Balog pedig nem szólhatott közbe semmi jogon és semmi képen.

Legfőbb ideje tehát erősen meghúzni az evezőket és minél hamarabb eljutni Szentendrére...

XII. FEJEZET.

— Mélyen tisztelt sporttársak!... Amidőn elhatároztuk, hogy Szentendre kavicsos partjain fogadástokra felvonulunk, mi a «Karakán» nyolcas tagjai öreg huszonnyolcasok...

És így tovább... Egy sereg hajmeresztő szójáték bugyborékol ki az eléjük lépő kormányos fogai közül, mint kókler szájából a papírszalag.

A nyolcas többi tagja vállra vetett evezővel, feszes glédában áll, úgynevezett «fapofával», amit annál könnyebben tud megtenni, mert a kormányos rég ismert vicceit senki jobban nem únja náluknál... Az ünnepeltek sem mulatnak már rajtuk, csak Imre mosolyog kényszeredett udvariassággal.

De viszont a «muri» hangja meg van adva. Senki, még véletlenül sem szólhat egy okos szót sem... Ha valaki azt találja mondani: «Olvastátok?», tovább nem jut, mert kórusban zúg rá a felelet: «Igeeen, mi vagyunk az olvasók, igeeen» vagy: «Hallottátok?»... «Igeeen... Mi vagyunk a hallgatók, igeeen»... És ez a korális üvöltés azt jelenti, hogy senki se merjen előállani egyéb problémával, mint hogy a rúdugrás világrekordja négy méter harminc centiméter-e vagy még ennél is több, vagy, hogy a japán Tsuruta a rizstől olyan «rizsfelfujt» gömböc-e, de netán a sertéskarmenádlitól? Ezzel kapcsolatban, aki meg tudja állapítani, hogy Japánban van-e egyáltalában sertés vagy sem, már a «művelt középosztály»-hoz tartozik. Ezt is úgy mondják ki, hogy «műűvelt»... Kicsit bőgésszerűen... A nagyokat bődülés különben is fontos, mert a tüdő jelentős kapacitásáról, a «sportmellről»,

tesz bizonyságot. A mellre különösen vigyázni kell s lehetőleg kétszer akkorának kell viselni, mint amekkora valóban. A lábak és a törzs, mintha csak arra teremtődtek volna ebben a társaságban, hogy a mellet hordják, amelynek csak kidülledni szabad. Néha annyira, hogy már a szem is utánadülled a lélekzetlen erőlködéstől. Iskolát tartanak abból, mint kell időnap előtt tüdőtáguláshoz jutni... Majmok egy kicsit, akik megfeledkeznek róla, hogy a test rendeltetése az agy szolgálata s ezért kell egészségesnek lennie. Ők megfordítják a dolgot: egész agyberendezésükkel szolgálják a testi kultúrát, sőt agyonszolgálják, úgy hogy szegény testük végül is nem tudja visszaadni a kölcsönt agyuknak... Az agy aztán, — néhány valóban tiszteletre méltó kivétellel természetesen, — a szigorlatokon és alapvizsgákon sinyli meg jóindulatát... Node, nagyobb baj azért nincs!... Egy-két elvesztegetett esztendő legfeljebb, mert zsebpénz- és apanásmegvonásokkal idővel közbelép a szülői jóakarat is és nagymértékben elősegíti — az észretérést... Akkor aztán az agy is megkapja a magáét.

Imre gladiátori alakja ijedten tehetetlenkedik a sok «kisportoltság» között. Amikor ezt a szót már vagy tizedszer hallja, mint legjelentősebb érdemet emlegetni, észrevétlenül odasúgja Ilonkának:

— Tényleg mindent kisportoltak magukból, maradék nélkül...

És a sok büszkélkedő test között szégyenkezve próbálja nemlétezővé zsugorítani a maga alakját.

Mint emberevők a friss falatot, olyan harci tánccal kísérik fel őket az evezősök a vendéglő terraszára... Különben valóban kedvesek és jóindulatúak... Csak jókedvűek akarnak lenni s bár egyebekben udvariasak, a jókedvüket egy kicsit erőszakosan tukmálják rá mindenkire. Balogot, aki vagy tíz évvel öregebb bármelyiküknél, nagyon respektálják, de kíméletlenül igyekeznek elismerését kivívni kiszólásaikkal, amelyek vagy talpra esnek, vagy nem... In-

kább nem... Visszaélnek azzal, hogy Imre újonnan közéjük cseppent ember és akárki is, nem intheti le őket... Kénytelen tűrni és hallgatni.

— Bird ki őket egy darabig! — súgja vissza Imrének a leány gyorsan. — Megszökünk, mihelyt lehet, tőlük!

A társaság hangos zsivajára, mintha egy távoli gramofon felelne időnként... Ez a gramofon a papagályokéhoz hasonló éles, rekedtes hangon állandóan azt kürtöli világgá, hogy «az ő babája egy fekete nő, akinek szeme, haja, faja is fekete»... Valahányszor ez a távoli pléhpapagály megszólal, az Imre körüli társaság abban a pillanatban önkéntes dalárdává alakul és a legkülönbözőbb hangnemből búgja utána, hogy neki is fekete nő a babája. «Cigányokról gondoskodva lesz» — ígérték a lapátosok, amikor előre siettek s Imrének nagyon szíve szerint esnék most akár csak egyetlen vályogvető is, hogy agyonnyomná vele az idétlen gajdolást...

Még szerencse, hogy Ilonka hamarosan kirakja az abroszra Emma néni büszkeségeit, — a szendvicseket, szalámit, miegymást, — s a szájak a maláji nő tüzetes leírása helyett inkább a falatozáshoz fognak... Az evezős étvágyak általában tökéletesek s az egészséges fogak alatt rövidesen felőrlődnek az utolsó emészthető morzsák is... Az intermezzó azonban rövid s a távoli gramofon is újra kezdi kihívó magatartását. Arról nyekereg, hogy milyen jó a vasárnap, amikor az ember «álmában mocorog, hortyog, mosolyog mmm». Ezt is utána bömbölik a legények s közben késsel, villával, pohárral verik a taktust. Az «mmm»-öt pedig olyan fájdalmasan nyujtják, mintha a saját nyelvükbe haraptak volna.

— Megkeresem ezt a szólóénekest és agyonütöm, — jelenti be a falatozás végeztével Balog s már fel is kel helyéről... Nem bírja tovább. Neki ez a hangoskodás és fenekedő kedv most kibírhatatlan.

Meg is torpan körülötte a fölületes tréfálkozás, féktelen harsogás, de nem engedi kedvüket lelohadni:

— Mulassanak az urak... Én egy kicsit járok, mert az éjjel elfelejtettem aludni.

Erre újra kitörő lelkesedéssel figyelmeztetik a vasárnapi pihenő előnyére, a hortyogás-mocorgásra s az álombeli mosolygásra... Ezúttal az «mmm»-öt úgy küldik utána, mint a lysoform-plakát sanda érdeklődője.

Csak Ilonka mered rá kérdő zavarral s kicsit szomorúan. Imre majdnem alázatosan hajlik oda hozzá:

— Ne haragudj! nem maradok el soká és nem fogok elveszni... A part mellett járkálok, hogy el ne tévedjek, — teszi hozzá mosolyogva.

A leány felhasználja az újabb elhangosodást és a feléje hajló Balognak megint gyorsan odasúg:

— Igen, maradj a parton! Amint lehet, utánad szököm. — Titkos szövetségesként megszorítja Imre kezét...

Ekkor váratlanul sír át hozzájuk az asztal túlsó végéről ugyanaz a vékony hang, amely a csónakos találkozáskor Ilonkának táncórát ígért a rumbából vagy biguinből:

— Szervusz, kedves bátyám! Meg sem ismered a szegény embert.

Hát ez ki?... Imre hunyorogva veszi szemügyre a fiatalembert, aztán meglepetten köszön vissza neki:

— Szervusz... — De jó időbe telik, amíg csakugyan felismeri... Tivi, a néma Tivi! Délelőtti látogatója... Olyan arca van, hogy Balog menten megállapítja magában: még legalább tízszer találkozniok kell, ha valahogy első pillantásra fel akarja ismerni. Olyan ez az arc, mint az egész ember. Lényegtelenül, kifejezéstelenül, minden egyéni jelleg nélkül van jelen mindenütt. Tegnap a bárban s ma itt, az evezősök között egyaránt... Ott is, itt is pontosan az, akit a társaság leírásakor úgy szoktak megemlíteni: «És még valaki»... Az ember belebotlik, mert sohasem veszi

észre idejében s ha százszor határozza is el, hogy egyszer valakitől megkérdezi a nevét, — sohasem kérdezi meg... Még a nők, akikkel táncol, sem tudják a nevét, ami pedig majdnem lehetetlen.

Imre sem veszi most sem túlságosan tudomásul... Elfogadta a köszönést s már megy is.

A terrasz rácsán túl langyos zuhanyként engedi idegeire omlani a magányt.

Némán, lassan lépked a parton. Szemén és fülében elhozta magával Ilonka gyötrődő kérdéssel megvonagló arcát «miért mégy el?» és lázas hévvel odasuttogott ígéretét, hogy mindjárt utána jön... De most nem kívánja valahogy a leány közelségét. Egyedül akar lenni. Tisztuló aggyal bámul a hegyek mögé bukó nap elvérzésébe, ahogyan az semmiképp elmúlni nem akaró fényvergődésével vörösre festi a fél eget s néha egy-egy lombnyílás vagy vízcsepp lencséjén át fehérré izzott pillantást, hatalmas sugárkévét dob vissza a világra, egy-egy kétségbeesett ígéretet, hogy hajlandó még tovább is a nappal tiszta fényével égni mindenkinek. A végtelen ritmus örök törvénye mégis lemeríti a homályba. Csak a vére ég még egy darabig a horizonton, de az is gyorsan tünedezik, mint pára a meglehelt acélról.

Imrében is mintha egy visszakérezkedő világ nyujtogatná szilárd pont után kapkodó karjait... Izmaiban még ott van a délutáni, hancurozó úszkálás jóíze, kellemes bágyadtsága. Jó volna a testet meghagyni fiatal örömeiben, vérkergető mozgások szenzációiban, ha mindez nem önként távoznék lassan a testből, amikor végül mégis csak a központi idegrendszer akar uralkodni és örülni. Egy bizonyos ponton túl az ember lanyha, önmagának szóló örömei már nem elegendők. Az izmok mozgásától, a vér iramától eredményességet vár: megépített tornyokat, hidakat; valamit, amitől valakivé lehet lenni... Az ifjúság fuldokolva csápol még az emberben az önmagáért való ragyogásért, de egyre hosszabb időre bukik le a

munka sötét vizébe... És egyszer végleg elnyeli a munka láza.

S jaj, ha addigra nagyon magára maradt az ember!... Ha senkinek sem fontos, hogy a világon van-e még vagy sem... Itt a parton most magánosan lépkedni jó. Mindenkinek szüksége van arra, hogy időnkint egy-két órát, ha kell napokat is, ne tartozzék senkihez, csak önmagához... De így élni végtelenül?...

Imre megborzong: lám, most is miért szaladt el az emberek közül? Miért nem akar ahhoz a társasághoz tartozni, amikor tulajdonképen azért jött el otthonról, mert igen is hozzá akar tartozni az élethez, olyasvalaki akar lenni, akire másoknak is szüksége legyen? Többeknek, mint otthon!... Azoknak ott, a csárdában bizonyára nem okozott bánatot, hogy eljött közülök, sőt feltétlenül akadt olyan, aki örült távozásának... De miért fut ő el mindig és mindenki elől?

Fölöslegesnek lenni a legiszonyúbb kín a világon... Még így, kicsinyben is, egy hirtelen összeverődött társaságban, hát még a nagy egyetemességben!...

Imre, aki azelőtt sokszor cinikus fölényeskedéssel beszélt a munkanélküliség problémájáról, hogy «örüljön, akinek semmi dolga és mégis él», — az utóbbi időben saját magán érzi meg a fölöslegesség minden gyötrelmét... Otthon nincs rá szükség, mert vele együtt sem megy jobban a gazdaság, mint nélküle... És itt?... Mit fog itt csinálni? Azt, amit tegnap és ma? Ilyen kirándulásokat?... Ahhoz már nem elég felelőtlenül fiatal... Sőt!

Agya újra vad kétségbeeséssel gyúl ki. Most megint nagyon megkívánja Ilonka társaságát... Vissza is néz a csárda felé, nem jön-e utána véletlenül.

Nem jön!...

Arccal arra fordulva marad... Várja... Egyre izgatottabban várja a leszálló alkonyatban. Nem valami ideg- és vérszenzációért, ahogy azelőtt várt nőket.

Egészen más érzésből... Ilonka az egyetlen ember Pesten, akihez szenvedélytelenül is szívesen tartoznék, akárcsak az apjához, anyjához... Tán az első emberi szolidaritás, amelyet — nővel szemben érez!...

— De miért értékelem többre, mint akárki mást? — döbben agyára a gondolat. — Mint akár Vilmát is?... Miért?

Nincs rá felelet s ettől még nagyobbat rémül. Megrázza a félelem, hogy alapjában most sincs többről szó, mint bármelyik másik nőnél életében...

A nyekergő gramofon megint elkezdi a távolból rikoltozni: «Az én babám egy fekete nő, a szeme fénylő fekete kő»... Ugy éri most Imrét, mint egy vergődéseire felelő gúnyos hahota.

Dühösen fordul a hang irányába. Kedve volna nekimenni a buta masinának és belerúgni azért a gúnyolodásért, hogy soha sincs többről szó, mint fekete vagy szőke nő-e a babánk, akin ezenfelül sem találunk több tulajdonságot, csak amennyi az ilyen néhány soros, hülye strófába belefér. Nyolc-tíz jelző, amit egy-egy nőről tudunk, semmi egyéb...

Elromlik a szájíze s nem vár tovább a leányra... Nem, nem akar vele az egyre mélyebb homályban találkozni. Inkább elindul csakugyan, a nyekergő hangok irányában...

XIII. FEJEZET.

Egy másik, ugyancsak nyári vendéglő terraszán duhajkodik az ostoba szerszám... Körülötte szintén evezős társaság. Férfiak, nők vegyesen. Egy részük táncol, a másik vitatkozik. Egész kis bábel egy rongyos csárda zöldre festett rácsai mögé zárva:

«Sanyi! Te úgy cibálod Elvirát, mintha a lovad volna»... Röhögés... Egyik nő sem sértődik meg s nem derül ki, melyik az Elvira. Bizonyos, hogy nem érzékeny teremtés... Egy másik férfihang: «Huj, de kedvemre vannak ezek a nők ma! Ilyen nőket rendelt

nekem az orvosom»... Semmi... A többi nő sem érzékenyebb Elviránál... Női hang: «Bandi, hogy te milyen állat vagy? Mit dobálsz avval a kenyérgombóccal»... A Bandi sem sértődik meg. Ellenkezően: «Tüzér voltam a tábori pékeknél, szívem, nem tudok leszokni»... Röhögés... A gramofont egy összeborult szerelmes pár kezeli. Lenyalt frizurájú fiú és kócos, fekete leány. Ugy látszik, azért mondja a gramofon már félórája ugyanazt a kuplét, mert a fiú mindenáron meg akarja győzni a leányt határtalan rajongásáról s valahányszor a gép kifárad, a fiú újra felkurblizza. A legkényelmesebb szerelmi vallomás, amelyet Balog életében hallott... Az egyik zugban vad vita folyik hosszúhajú intellektuelek között:

— Nekem ne magyarázz! Ez evolúciós elmélet, már rég túlvagyunk rajta, — csapkodja az asztalt egy huszonötév körüli szociológus. — A tőke teljesen képtelen a regenerálódásra, következésképen nem is tarthatja tovább kezében a világ gazdasági rendjét... Pász!

— Ahá, a «természetbarátok» — gondolja Imre felvillanó érdeklődéssel s leül a rácson kívül egy kövön. Az alkony már annyira leszállt, hogy nem láthatják meg s ő nyugodtan figyelheti a zsivajgó társaságot, amely nyilván teljes biztonságban érzi magát, mert egyszer-kétszer ugyancsak dühösen elmélkedik «osztályharc»-ról, a «tőkés társadalom pusztulásra érettségéről» s egyéb ilyesmiről.

Balogot ideges kínjában szinte mulattatja most mindez... Végighallgatja és nem sejti, hogy rövidesen váratlan ökölcsapások is érik, szórakozás helyett... Mindjárt az első ütés kellemetlen:

— A tőke yoyozik, barátom, veled is, velem is, a pénzével és mindennel, — hallja az asztalt csapkodó szociológustól ugyanazt, amit ő mondott alig másfél órával ezelőtt Károlynak... Az a kölyök odabent nem lehet műveletlen fráter, mert ahogyan ezt a yoyohasonlatot mondja, érezhető, hogy ugyanabból a fran-

cia lapból olvasta ő is... De micsoda vad lázzal forgatja a különös ötletet! Micsoda dühös következtetéseket von le:

— Ma a polgári gondolkodás sem különb a tőkésénél. Az is mindent ilyen rövid madzagon rángat, mihelyt a pénzéről van szó... Volt egy kolléganőm az egyetemen. Nagyon jóban voltunk.

— Helyes! — szólt közbe egy másik hosszúhajú. — Én is a kolléganőkkel való jóviszony fenntartása mellett szavazok... Tehát jóban voltatok.

— Jóban! — hárítja el cinikus, sejtető mosollyal az okvetetlenkedést a szociológus. — De éppen ezt akarom magyarázni. A lehető legjobb barátságban voltunk. Együtt jártunk a szemináriumi órákra, együtt dolgoztunk. Nagyon művelt, okos leány volt. Igazán érdemes volt vele foglalkozni. Amikor a szakvizsgára került a sor, nekem nem volt meg a vizsgadíjam. Felhatalmazva éreztem magam, éppen a barátság jogán, hogy ezt a nőt kérjem meg, adjon kölcsön, amíg pénzhez jutok, hogy ne kelljen egy félévet veszítenem... Hát láttátok volna, mit csinált!... Ő, aki a legjobb barát, a legkészségesebb kolléga volt...

— Minden tekintetben? — idétlenkedik megint a másik és a többiek vihognak szellemeskedésére...

— Éppen elég tekintetben, de ne hülyéskedj! — vág vissza azután a szociológus s nem lehet megállapítani, hogy a kérdés azért kellemetlen-e neki, mert megakasztották előadásában, vagy mert túlságosan kiméletlennek és modortalannak találja avval a nővel szemben, akiről beszél. — Szóval, ahogy mondom: a legjobb barátból, a legőszintébb kolléganőből egyszerre kitört a burzsoá. A rövid madzagon, gondolkodása yoyomadzagán rögtön visszarántott minden barátságot és jóindulatot: «Nem óhajtok olyan hírbe keveredni, kedves kollégám — mondta olyan fölényes hidegséggel, hogy majd elsüllyedtem — mintha én hajlandó volnék férfiakat anyagi támogatásban részesíteni»... Ezzel intézett el!

— És ki volt az a szívtelen nő? — gúnyolódik most már másvalaki a társaságból.

— Nem fontos, — legyint az előadó. — Egy Üllői-úti háziúr leánya... Az apja maga is tanárember. A leánya már csak ezért is figyelemmel tartozott volna egy tanárnak induló kollégával szemben.

Imre eddig szórakozott mulatozással hallgatta a hevesen magyarázó, handabandázó fiatalembert... Utolsó szavainál azonban felüti fejét... «Üllői-úti háziúr... Tanárember... A leánya»... Olyan szorongás kapja el a torkát, mint, amikor az utcán járó több emelet magas ház tetejéről egy cserepet, vagy hógörgeteget lát lassan leválni s egyre gyorsulóbb sebességgel hullani egy pontra, amely felé gyanutlan ember közeledik. Már nincs idő odarohanni, a figyelmeztető kiáltás is későn volna már s csak rémült kíváncsisággal lehet lesni a végzet elmozdíthatatlan ujját, hogy mit akar: tragédiát-e, vagy groteszk komédiát? A veszedelem rázúdul-e a gyanútlan emberre, vagy mellette csap le nagy robajjal?...

A szó indult el most ilyen fenyegető siklással... Semmit sem lehet tenni, mint várni: kimond-e odabent az a fiatalember egy nevet és azt a nevet mondja-e ki, amelyre Balog ösztönszerűen gondol?...

Bent nyeglén unszolkodnak a tüzes szociológus hallgatói:

— Mondd már, hogy kicsoda?... Ismerjük?... A nevét mondd meg, majd számon tartjuk.

— Hiába mondanám a nevét, úgysem ismeritek, — húzódozik a társadalmi titán, de mosolya primadonnáskodó s bizonyos, hogy csak kéreti magát. Ha Imre most elkaphatná a végzet ujját, ha odaszólhatna a fiatalembernek, hogy ez után az ízléstelen előadás után térjen eszére, ne mondjon ki nevet... Akárkié a név, ne mondja ki.

De ő sem tehet egyebet, minthogy tehetetlen kíváncsisággal és minden idegszálával odafigyel...

A fiatalember pedig csakugyan kimonja Ilonka nevét...

Mintha varangyosbéka ugrott volna Imre szemének; az első pillanatban nem is lát már, csak valami szédítő undort érez. Undort az iránt a férfi iránt, aki ravasz pózokat játszik és agyonspekulált, szegényes életébe belesejttet egy történetet, egy suta hősiséget, amelyről még leghiszékennyebb hallgatói is rögtön érezték, hogy nem történt meg.

És mégis vetődik árnyék Ilonkára is, ha «jó kollégája» tudott lenni ennek a lehetetlen figurának, ha együtt tudott vele dolgozni. Elképzelhetetlen, hogy ez a handabandázó legény el tudta volna leplezni gyengeségeit és nevetséges jelentéktelenségét, hiszen hamis pózai annyira átlátszóak, hogy még ezek a vele hasonszőrűek is mulatnak rajta.

Első indulata megrántja Imrét, hogy berohanjon és ököllel szerezzen elégtételt a leánynak is, a saját érzéseinek is... Menjen be, a nevét se mondja meg, semmit, csak üsse le és hagyja ott a széllel bélelt társadalomtudóst... Megállítja azonban első indulatát, mert a fiatalember tovább beszél. Lírai elérzékenyedés, majdnem tragikus bánat rezeg a hangjában s Balog most már végighallgatja:

— Igy álltam meg én az utamon, rongyos nyolcvan pengő miatt, de ezt a burzsoákisasszony nem tudta megérteni, pedig mondom nektek, hogy művelt, okos, jólelkű teremtés volt.

— Ej, ej! Gyanus, hogy annyira hangsúlyozod ezt a jólelkűséget, — ingerkedik a szociológus vitázó ellenfele...

Jobb érzései mozdultak-e meg erre a szónokló fiatalembernek, vagy ösztönszerűen fél a ki nem mondott hazugságot túlhosszúra feszíteni, de Balog örömmel hallja, hogy legyűri kérkedő hajlandóságát s erélyesen visszautasítja az okvetetlenkedést:

— Szamár vagy... Semmi olyan jólelkűségről nincs szó, amilyenre te gondolsz.

Az előbbi vad gyűlölet hirtelen részvétté csitul Imrében. Ökle is kiengesztelődik, megfeszült izmai ellanyhulnak. Gyerekes jóhiszeműséggel enyhül: ez a legény valahogy mégis különb a társainál és ő most már majdnem együttérzéssel hallgatja kesergését:

— Nem tudtam a diplomámat megszerezni, — folytatja a szociológus — félbenmaradt egzisztencia lettem, de már nem is bánom. Őszintén megmondom nektek: az én gusztusom akkor ment el, hogy ennek a társadalomnak egyáltalán tagja akarjak maradni, amikor a leánytól a visszautasítást kaptam és ebben a formában. Ennek a társadalmi rétegnek a gondolkodása nem menthető meg a szociális szolidarítás számára, ha még az olyan is, aki közülök a legkülönbek egyike, — mert az a leány az volt, — egy ostoba előítélet miatt, gondolkodás nélkül engedi elesni az embert maga mellett.

— Hát te nem tudtad volna azt a pénzt máshonnan előteremteni? — kérdi egy halkszavú, szőke fiú, aki eddig sem vett élénkebb részt a vitában.

— Talán... De mondom, akkor hirtelen elment a kedvem tőle... Az a nő vette el, aki pedig nekem tisztelőm volt.

— Tisztelőd volt-e, nem-e: nem tudhatom, de egyetlen társadalom sem fog úgy berendezkedni neked, hogy egyének egyéneket mentsenek meg... Arra a nőre semmi okod haragudni...

Imre tapsolni szeretett volna a csöndes okossággal vitatkozó szőke fiatalembernek. S kicsit gúnyos mosollyal hallgatja már a szociológus heves, lélekzet után kapkodását:

— Kérlek, kérlek, nem értesz meg... Én nem is arra a nőre haragszom, hanem az egész gondolkodásra, amelyből ő is a világnézetét veszi... Én sem egyénekre haragszom kérlek, de az egész együttesre. Az ensemble nem tetszik nekem... A szociális gondolkodás teljes hiányát kifogásolom.

S még egy sereg frázis, amely már nem is érde-

kes, mert mindenki hallotta ezerszer. Negatív gondolatok tömkelege, amely amíg bírál talán igaza van, de amely pillanatban aktív tényezővé válik, az örök emberi hibák ugyanolyan végtelen sorát követi el, mint amelyért vádol és lázadozik... Az ember nem lesz jobb ezektől a gondolatoktól, következésképen az élet sem...

Balog már félfüllel is alig hallgat oda... Hiszen tudja, miről van szó! De megdöbbenti, hogy a társadalmi harc fantomjai már ennyire mindent beborító, félelmes árnyékká nőhettek, hogy minden és mindenki belekerül, még a legkisebb mozdulatával is. Még Ilonka is, aki pedig talán úgyszólván még az «élettől távol» tölti napjait. Már botlása, vétke, talán bűne is van egy másik emberrel szemben — öntudatlanul. Az élet roppant rohanása teszi szűkké az életet, hogy mindenki mindenkibe belebotolhatik s váratlan katasztrófákon összeütközhetik. Balog szeretné csöndesen odasúgni az ágáló fiatalembernek, hogy már a biblia is arról panaszkodik: «az emberek megsokasodának»... Megsokasodtak és már nem fértek el egymástól az akkori világban... Ezerszer akkorára nőtt a tragédia ma, amikor a megsokszorozott egyén korát éljük. Ma az egy ember nem egy ember, de tíz és száz lehet. Amennyi lenni akar. A technika teret és időt egyre legyőzhetőbb akadállyá zsugorít s az egy ember napjában tízszer is lehet döntő, sőt személyesen ott lévő valaki a világ tíz különböző pontján. De akár százszor is. Az a nagyobb hatalom, aki minél nagyobb sugáron és minél többször valaki és minél több embert tud fölöslegessé tenni, önmagával behelyettesíteni. A «megsokszorozott ember» századában él a legszerencsétlenebbül maga az Ember. A legyőzött tér és idő megbosszulja magát és gúnyos nevetéssel teríti le az egyetemes embert. A föld, amely tízszer annyi embernek elég lenne, mint amennyi él rajta, ma nem elég nagy terület annak a néhány ezer embernek, aki — hatalom... Ez a legyőzött tér

bosszúja!... Alkotás, amely azelőtt évtizedes álma lehetett az agynak és munkája ezer és ezer kéznek, ma csak felvillanó, ötletnyi öröm az elgondoló agynak, néhány heti biztonság a dolgozó kéznek s már vége is, már újra ideáltalan az agy és munka nélkül való a kéz... Ez a legyőzött idő bosszúja!

— Bizony, fiatalember... — fejezi be Imre gondolatbeli vitáját — az idő és tér bosszúját nem szükség véres valóságokra váltani... Ne bántsuk egymást!... A tőkét viszont szidja, fiam, ameddig akarja, hátha megjavul...

S mosolyogva kel fel hallgató helyéről. Indul vissza annál is inkább, mert a gramofon ismét a fekete nőről szóló fejtegetésekbe bocsátkozik, szinte egyenértékű zenekíséretéül a fiatalember fejtegetéseinek.

Igyekszik mulatságos oldaláról felfogni az esetet... El is határozza, hogy meglepi Ilonkát: fejére olvassa ezt az embert, akit a leány «tönkretett».

Csak jönne már!... Vagy megfeledkezett róla?... Talán azok is táncolnak már ott, a másik vendéglőben s a leánynak is jobb mulatság a rumba rejtelmeit kutatni, mintsem vele találkozni?

Kezd nagyon ideges, sértődött kedvében lenni... Önkéntelenül megint hasonlítgatja egymáshoz Vilmát és a leányt:

— Játszik Ilonka is, akárcsak az asszony, — gondolja akaratos szigorúan. — Legfeljebb annyi a különbség, hogy, amíg az asszony kicsit hazárd mulatságként, valósággal kártyázza az életét, addig a leány a gyerek önfeledtségével mulat. Játékában nincsenek rejtett célok, csak jól akarja magát érezni, semmi egyebet... Végeredményében azonban játék ez is. Nem sokkal többet érő, mint az asszonyé...

Ha befelé tiltakozik is az egyre ijesztőbb ítélet ellen, szabadulni mégsem tud tőle.

Végre megjelenik a leány szilüettje a másik vendéglő lámpái előtt... Tétova bizonytalansággal indul

le a parton s izgatottan kutat vízmentében, vízellenében, mert elég ügyetlenül, nem beszélték meg előre, hogy merre menjen Imre után... Balog egy halk, de messzeható «halló»-val kénytelen felhívni figyelmét.

Ilonka sietve indul a hang irányában... Amikor találkoznak, kezet fognak s így akaratlanul is nagyobb jelentőséget adnak találkozójuknak, valami titkos elszövetkezés ízét... A leány nem tudja elfojtani izgalmát, egy-egy rövid ideges nevetése, hangjában az elfojtott lihegés árulkodik arról, hogy légyottjukat többnek éli egyszerű, ártatlan találkozásnál:

— Megszöktem, — nyujtogatja a nyakát huncutkodva s gyorsan, szinte menekülőn szegődik Imre jobbjára, még bele is csimpajkodik kissé s úgy vonja magával lázas igyekezettel. — Kari most szédül a testvéri aggodalomtól... Hát nem majom?... Őszintén szólva, meg is aláz engem a csacsi.

A szeme ég és zavara nem tud elmúlni az izgatott, gyors beszédben. Végül is durcásan rászól Imrére:

— Hát miért nem beszélsz?... Megnémultál?...

Balog az egész idő alatt a sokat tudók mosolyával figyelt rá. Most sem hajlandó engedni gunyorgásából:

— Gondolkozom, — mondja konok elhatározást színlelve, hogy néma töprengését nem fogja könnyen feladni.

— Luxus, — jelzi Ilonka, hogy ő sem hajlandó sokkal kiméletesebb lenni. — De legalább azt mondd meg, hogy min gondolkozol... Hátha nem érdemes.

Balog nem enged:

— Nagyon fontos, kérlek, — nagyképüsködik tovább. — Azon töröm a fejemet, hogy minek nevezzelek magamban...

Ilonka riadtan fordul oda s valami idétlenkedéstől való félelemmel kérdi:

— Engem?

— Igen...

— Ahogy parancsolod... De nehogy valami romantikus ostobaságot gondolj ki, mert itt hagylak.

— Pedig, ami eddig eszembe jutott, egészen jó lehetne egy izgalmas regény címének is, — folytatja Imre változatlan fontoskodással. — Mit szólsz például ehhez: «Két világ démona»...

— Én?!... Én, mint démon?

És Ilonka szemöldöke bosszúsan vonódik össze. Hangja is komoly megütközéssel cseng. Nyilvánvaló, hogy nem tartja szerencsésnek Balog tréfálkozását.

— Igenis, te! — rendületlenkedik Imre, mintha semmit sem törődnék vele, hogy a leány már-már megsértődik.

Ilonka megáll: Ideges kutatással mered Balog szemébe:

— Mi van veled?... Az előbb még semmi bajod sem volt?...

— Az lehet. De közben rájöttem, hogy a világ legszívtelenebb teremtésével sodort össze végzetem, — szaval Imre tréfás páthosszal. — Egy nővel, aki mosolyogva lép át szíveken, kegyetlenül tesz tönkre egzisztenciákat maga körül... Félrevezet gyanutlan, hiszékeny fiatalembereket, aztán vad kegyetlenséggel vágja körmét szívükbe... Stb....

De ekkor már kifakad kacagása s utánakap az elfutni készülő leánynak, megragadja puha, gömbölyű karját és úgy kényszeríti, hogy szembefordúljon vele ismét:

— Ne haragudj, — hagyja abba fenekedését s teszi hozzá most már némi magyarázó hajlandósággal: — Ott, abban a vendéglőben, az imént leplezett le téged egy fiatalember...

— Kicsoda? — tágul kerekre Ilonka szeme szinte rémülettel. — Ne őrülj meg!... Lelepleztek?... Engem?... Kicsoda?

Olyan szinte haragos követelőzéssel beszél már, hogy Imre megijed:

— Nem tudom a nevét, — mondja elkomolyodva s azon bosszankodik, hogy ilyen sutára sikerült a

játék. — De gyere oda, megmutatom... Valami évtársad volt az egyetemen...

— Érdekel, — jelenti ki Ilonka, de szemmellátható, hogy valami szorongó aggodalom gyötri, mi akar kisülni az egészből.

Sietős léptekkel mennek a másik vendéglő felé s nem kell egészen odaérniök, amikor Ilonka megdöbbenve megáll:

— Reiter Sándor!...

A nevet olyan szinte bűntudatos ijedtséggel mondja ki, hogy Imre megremeg, akaratlanul is gyanakodások lepik meg. Miért ijedt meg ez a leány ennyire?... Csak nem rejlik valami megdöbbentő valóság is a fiatalember pimasz célozgatásai mögött?... Több közük lenne egymáshoz, mint két kolléga semmitmondó barátsága?... Mi ez?

Lélekpattanón figyeli a leányt. Annak meredt rámulása a fiatalemberre sokkal hosszabb ideig tart már, semhogy egyszerű meglepettség lehetne. És a kérdése is milyen fuldokló szinte:

— Miket beszélt rólam?

Hangjában is rettegésféle lappang, mintha valóban komoly oka volna valami leleplezéstől félni. Imre ösztönszerűen is úgy felel, hogy kipróbálja hirtelen villant gyanuját:

— Nem adtál pénzt a vizsgájára, holott régi barátságotok jogán kérte tőled, hogy segíts rajta.

Ilonka azonban már magához tért meglepetéséből. Hidegen és határozottan üt vissza a szóra:

— Semmilyen barátság jogán nem kérhette...

És ez a határozott hidegség Imrét is rendreutasítja kicsit, hogy hagyja abba rosszízű tréfálkozását.

A leány végül is közönyösen fordul vissza a part felé. Szótlanul lépkednek egy darabig a langyos homokon, de magában elintézni a véletlenül eléjük bukott esetet egyikük sem tudja. Imre nem, mert látja, hogy Ilonka látszólagos hideg közönye mögött mégis csak ágaskodik valami elfojtott idegesség, a leány pedig

azért nem, mert úgy érzi, tartozik valami magyarázattal Imrének:

— Démon!... Nagyon gyorsan hajlandó vagy megbélyegezni engem, Imriske, — mondja olyan szemrehányó hangon, amelybe csalódás is, megbántottság is vegyül. — Sokat dolgoztunk együtt Reiterrel ez igaz... Lehet, hogy buta előítélet volt tőlem, mikor megtagadtam a pénzt... De hogyan is adhattam volna?... Ha odaadom azt az összeget, Isten tudja, miket gondolhatott volna a szerencsétlen... Hallom: később elzüllött... No, jó, de mit tehetek én arról?... Ezért engem senki sem vonhat felelősségre... Különben sem volt annyi pénzem; nekem is apustól kellett volna kérnem... S mit gondolt volna szegény apus?... Nem, nem, lehetetlen lett volna... Én nem tehetek róla.

Mégis a lelkiismeret vergődése hánykolódik rövid felkiáltásaiban:

— Ugy-e, nem tehettem mást?... Vagy azt gondolod, igen?... Mondd!... Ha egy leánykollégáról lett volna szó, természetesen megteszem... De igazad van, miért ne tehettem volna meg egy férfi kollégával szemben is?... Buta voltam!... De talán elzüllött volna akkor is... Nem, nem, ilyen kicsiségen nem múlhatnak karriérek?... Nem, még ma sem...

Aztán hirtelen, félénken néz fel a férfira:

— Megvetsz, Imriske?

A hangja halk és megremegő... Balog kénytelen a kezét megfogni s az arcát bíztatón megsimogatni, mert sírásféléhez áll közel a leány:

— Dehogy vetlek meg!... Ne gyötörd magad... Valamirevaló férfi sorsa nem múlhatik ilyen jelentéktelenségen.

— Ugy-e, hogy nem? — kap a szón Ilonka fojtott félelméből szabadulón. Aztán valami gyerekes extázissal teszi hozzá: — Hiszen, ha rajtam mulna, szívesen tenném boldoggá az egész világot.

— Nono, elég lesz, ha csak egy embert teszel boldoggá, — nevet Imre a lázas vállalkozó kedven. — Az is nagyon nehéz...

Ilonka már vissza is vonja előbbi fellobbanását Kicsit magára ijed, mert világboldogító hajlandósága csakugyan megmosolyogni való, de amit Imre mond, azt sem érti hirtelen egészen világosan:

— Egy emberen még nem gondolkoztam, — mondja csöndesen, várakozón, hogy Imre szóljon még valamit... Balog szól is és nem éppen Ilonka szíve szerint valót:

— Ez a baj! — mondja ő is csöndesen s csak félig tréfálkozó az a korholásféle, amely hangjába vegyül. — Ma mindenki azon gondolkozik, hogyan lehetne a világot megváltani. Azelőtt az emberek közelebb keresték a megváltani valóikat s örültek, ha egymáson segítettek...

— Értsd meg: semmi segíteni valóm sem akadt Reiter úron! — idegesedik el Ilonka s roppant ostobának találja helyzetét, amelybe sodródott egy buta véletlen jóvoltából. — Nem volt elég közel hozzám...

A közel szót azzal a nyomatékkal mondja ki, ahogyan az a mai beszélgetésekben a «mindent» szokta jelenteni. Aztán majdnem sírós könyörgéssel teszi hozzá:

— Mondd, Imriske, azért vagyok veled, hogy Reiter úrral szemben elkövetett bűneimért vezekeltess?...

— Ki beszél itt már Reiter úrról? — legyint Balog elintéző gesztussal. Tekintete távolokba siklik, mintha onnan várná a gondolatot, amely beszélgetésüket abba a mederbe terelje, ahova maga is szeretné.

— Jaj, ne haragudj! — döbben rá Ilonka «közelebbi megváltani valóira» s megragadja Imre kezét. — Tudom, hogy másról akarsz beszélni velem... De én... én...

Megint felcsattan egészséges, vídám, messzecsengő nevetése:

— De hát én csak nem kezdhetem azt a beszélgetést, Imriske!... Tudom, hogy miről akarsz velem haditanácsot tartani?...

— Éppen erről... Az örökös nagyot akarásainkról... Messiáskodó szándékainkról...

— Azt hittem magadról, — hagyja abba Ilonka gyorsan a nevetést, amikor észreveszi, hogy nem tudja többé semmitmondó vidámkodásokba magával rántani Imrét. Meg is remeg befelé, mert szorongatja a felelősség, hogy most már nem játszani, hanem gondolkozni vannak együtt... Várja a szavakat és fél is tőlük, mert tudja, nemcsak szavak lesznek már.

— Persze, hogy magamról...

Balog szinte elkomorult arca egyre gondolkodóbb. Maga sem érti, miért éppen Ilonka játszadozó kedvét akarja megállítani ebben az életben, a világ zürzavarában, hogy a maga életére figyeltesse. Talán éppen, mert túlsok játékot lát maga körül mindenben. Mindenki életének van valami hazárd íze, de már nemcsak a sors véletleneitől, hanem attól, hogy mindenki maga is játszani akar. Vagyonok nyargalászása egyik kézből a másikba olyan vad már, mint a tétek hempergése a zöld asztalokon... Közben mindenki nevet!... Még az is, akinek csak sírnivalója van. Sőt! Talán azok nevetnek a legveszettebbül, akiknek lassan már csak síratnivalójuk van... Ezért utálta meg valahogyan Imre olyan szívből a nevetést, hogy már az Ilonkáét sem bírja el... A talán egyetlen őszinte nevetést maga körül... Még azt sem!

— Magamról hát! — folytatja szinte magának gondolatait. — Én is hazaszaladtam innen tíz évvel ezelőtt «forradalmasítani»... Forradalmasítottam a gazdálkodást. Az egész falut. Kivertem egy sereg ember szájából a kenyeret, de a magam falatja sem lett tőle biztosabb... Most aztán hazulról szaladtam el, nehogy egészen meg találjam váltani szűkebb hazámat. Féltem, hogy agyon «okszerűsítek» magam

körül mindent, hát elmenekültem... Most itt akarom a világot megváltani s azon veszem észre, hogy már itt is fölösleges vagyok. Itt is mindenki igyekszik a világot megváltani... Közben úgy potyognak rakásra a megváltottak, mint ősszel a legyek... Kezdve a te Reiter Sándorodon és végezve, akin akarod... És, aki csak orra esett itt, mind azzal kel fel a porból, hogy no most megváltja a világot... Az ördög vinné már el az egészet!

A magukban beszélők lendületével lovalja magát egyre fenekedőbb haragba, úgyhogy Ilonka rémülten megáll mellette:

— Te, Imriske, — hebegi komoly reszketéssel — én délután félrevezettelek benneteket... Én nem értek a politikához... Én az ilyesmihez nem értek...

— Ne is! — vágja rá Balog olyan fenyegetéssel, amely semmiképp sem alkalmas a leány megnyugtatására. — Inkább idefigyelj, ni!... Amik itt történnek... Itt van Vilma... Volt egy férje, Baconay Feri. Jó barátom volt, értékes, nagyszerű ember. Halálosan szerelmes a feleségébe. A felesége, egy fiatalkori botlásán kívül, amelyet a férje is sejtett, egyebet el nem követett ellene s az a ragyogó, okos, tehetséges ember egy szép napon agyonlövi magát — a felesége miatt... Itt vagy te!... Lézengett körülötted valami kollégád; okos, tehetséges, művelt ifjonc, aki azért, mert te nem adtál neki egyszer nyolcvan pengőt, fogja magát, sarokba vágja az egész egzisztenciáját és elindul a börtön felé... Mert ott fogja végezni... Hát ez az!... Itt van Vilma és itt vagy te; mind a kettőtök kezén leperdült egy férfisors a semmibe... Miattatok?... Csudát miattatok!... E miatt az egész eszeveszettség miatt, ahogyan itt ma élünk... Igazatok van. Neked is, Vilmának is: egyikötöket sem lehet felelőségre vonni. Legfeljebb egész nemeteket, hogy ilyen hülye, üres, táncoló kedvében hagyjátok meg a világot... Mi van itt?... «Gazdasági válság, erkölcsi válság»: sikongják a füledbe mindenfelől...

És a gazdasági válság közepette olyan veszettül táncol és mulat itt mindenki, ahogyan gazdagsága tetején nem tombolt a világ... Erkölcsi válság?... Remekül érezzük magunkat benne...

Balog kifullad a hosszú szónoklatban... A leány pedig mukkanni sem mer. Riadtan hallgatja, hogy a férfi majdnem káromló, keserű tirádája miért zúdul éppen az ő fejére. Csak sejti, hogy az ilyen harsogó frázisok mindig valamilyen pálfordulókor zúgatják a férfiagyakat, hát esze ágában sincs akár egy szót is közbevetni. Máskor micsoda fennhéjázón mulatna mindezen? Most inkább részvéttel hallgatja Imre vad kifakadását. Ijedten fogja a férfi kezét és csakugyan valami bűntudatfélével lépked mellette. Félelme alá azonban öröm lapul, majdnem büszkeség, hogy a férfi őt méltónak tartja ezekre a gondolatokra. Férfiember ilyenekkel ismeri el, hogy megbecsüli a nőt, akivel beszél...

Leányösztöne csak ennyit ért az egészből... De szeretné a férfit is megállítani kínlódásában s ezért kedves tréfálkozással símul a vállához:

— Énrám azért ne haragudj! — Ám abban a kedves szelídségben, ahogyan a férfi vállát remegő ujjal megsimogatja, ott lappang a kérés is, hogy Imre csak folytassa.

Balog hangja hirtelen restelkedéssel csittul el:

— Nem terád haragszom...

Jó ideig némán mennek egymás mellett, egyszerre váratlan lobbanással újra kigyúlnak a férfi szavai:

— Különben mit kerteljek?... Terád!... Micsoda öröm ez az örökös tánc, murihajsza neked is?... Kell ez neked?... Nem kell!... Akkor miért csinálod?... Nem tudod... Szeretnél valami mást csinálni?... Persze, hogy szeretnél!... Akkor miért nem?... Nem tudod... Kábult öntudatlansággal forogsz te is a forgó világgal...

— Huj, de szépen mondtad! — védekezik végre

Ilonka a ráolvasás ellen, de megismétli a bocsánatkérő hozzásimulást. — Ám tudod, én most mégis boldog vagyok. Nekem még ilyen dühös udvarlóm nem volt... És tudod, mikor lennék a legboldogabb?... Ha most azt mondanád és igaz is lenne, hogy még soha ilyen dühösen nem beszéltél... Ha bevallanád, hogy én vagyok az első nő, akit összeszidtál...

— Éppen ezt akarom mondani, — neveti el magát Balog önkéntelen magára eszméléssel.

Halk, boldog sikoly és Ilonka két kézzel kapja fel és szorítja kitüzesedett arcához a férfi kezét:

— Még veszekedj velem, Imriském, még!... Én már annyiszor szidtam össze magamat mindezért, de nem használt... Veszekedj velem, drágám!... De mondd, igaz?

— Mi?

— Hogy nővel még így nem veszekedtél...

— Várj már!... Hát veszekedtem már nővel... Már más nővel is veszekedtem...

Ilonka csalódottan engedi el a férfi kezét. Nagyokat nyel szégyenkezésében. De ragaszkodik még látszólag naiv gondolatához s ezért halkan, félénken megkérdezi:

— És haragudtál is rá?

Balog lassan megérti milyen érzése után kutat a leány. Őszintén elgondolkodik s csak jó idő mulva mondja ki:

— Nem... Nem haragudtam egyikre sem.

— Vilmára sem?... Nem azt kérdem, hogy nehezteltél-e... Haragudtál-e?...

És olyan lázas reménykedés reszket a leány hangjában, amelyet most már lehetetlen félreérteni... A név, amelyet kimondott talán csak azért vált jelentőssé a leány előtt, mert Imre előbbi kifakadásában Vilma volt az egyetlen nő, akit megemlített, akit együtt emlegetett Ilonkával... És a leány finom ösztöne rögtön ezt a szerelmet választja

ki a férfi életéből... Ezt tapogatja körül, erről akar megtudni egy látszólag jelentéktelen dolgot: tudott-e Imre Vilmára haragudni?...

Balog megdöbbent csodálkozással fedezi fel önmagában, hogy Vilmára valóban — sohasem haragudott... Vilma semmi ténykedése nem vált számára olyan jelentőssé, hogy ezt a nagyobb feszültségű indulatot kiváltsa belőle... Valóban: legfeljebb csak neheztelt rá... Nagyon nem vett tőle szívére semmit. Még akkor sem, első, fiatal lázaikban.

— Nem haragudtam rá...

És ámuló érdeklődéssel néz a leány szemébe... Milyen ösztön teszi képzeletében ilyen értékelő indulattá a haragot? Hogy haragudni csak azokra tudunk, akikhez mélyebb közünk van, akiket szeretünk...

A leány visszaadja az élesen kutató nézést:

— Biztos ez, Imre?... Csakugyan sohasem haragudtál rá?... Például ma reggel sem?... Amikor eljöttél tőle?

Balog arca megvonaglik, a vér elönti fejét. Tudja, hogy nem kell magyarázkodnia már, csak őszintén felelnie... Nem kell már elmondania semmit, csak most hazudnia nem szabad.

Megint nagyon átkutatja idegeit, indulatait. Tompa, alig hallható hangon felel, mintha maga sem szívesen hallaná, amit mond:

— Nem... Nem haragudtam rá ma sem. — És érzi, hogy ha ki is mondta, mert ki kellett mondania, amit a leány várt, valami nagyon vígasztalót, a leány feszült várakozását feloldót mégsem mondott. Ezt a feleletet ugyanis neki szégyelnie kell... Jó idő mulva teszi hozzá:

— Csak magamra haragudtam.

Ilonka már előbb elengedte kezét, most egy kicsit el is távolodik tőle. Ő nem nyúlhat utána, mert érzi, hogy a leány gyötrő csalódottságában akar kicsit magára maradni.

— Szegény asszony... Lehetetlenül szórja szét magát a világban.

Szebben a leány nem vehette volna tudomásul Vilmát Balog Imre életében... Halk, nehéz sóhajtásában csak szánalom van és semmi irígység, semmi gyűlölet. Féltékenység sem. Egy pillanatra beleolvadt egy másik nő sorsába és haragudott a férfira, aki azt a másik asszonysorsot megzavarta. Ebben a pillanatban talán azt is szívesebben tudomásul veszi, hogy Imre egész lelkével szerette, vagy még most is szereti ezt az asszonyt... Ő sokat, talán mindent vesztene vele, de így az egész mégis szomorú.

Sétájukat egyre lassúbb tempóra fogja, végül megáll:

— Menjünk vissza!

Félénken és határozatlanul mondja... Tudja, milyen fájdalmat okoz, de most képtelenségnek érzi, hogy sokáig együttmaradhasson Imrével. Erről kellene beszélniök... Vilmáról... Tudja, hogy, ha szerelmi párbajról volna szó közte és az asszony között, ő most az asszony fölé kerekedhetnék. De olyan olcsó lenne legyőzni valakit, aki már amúgy is bukott ellenfél!... Sőt, hogy a másik asszony olyan nagyot bukott, őt is megfélemlíti. Imre bizonyára nem lesz ízléstelen, nem fog rosszakat mondani Vilmáról, de... De ne mondjon róla semmit, ne magyarázzon meg semmit. Ő vagy tudomásul tudja venni, vagy sem... Ám ezt egyedül, önmagával akarja elintézni... Mert tudni, mindent tud már erről a dologról.

— Menjünk!...

Imre tehetetlenül indul utána... Azzal, hogy ma reggel csak önmagára haragudott, mindent megmondott a leánynak, amit csak meg akart mondani... Többet most ő sem szólhat... Viszont képtelen elviselni, hogy semmit se tudjon meg Ilonka érzéseiről:

— Ilonka!... Csak egyet még... — szól utána csöndesen. — Visszafordítom a te kérdésedet: tudnál-e te énrám haragudni?...

Megállt, hogy a leányt is megállásra és szembenézésre kényszerítse. Ilonka tétova, szomorú mosollyal néz vissza rá:

— Tudnék, — feleli kis idő mulva s tekintete félénk kérdezősködéssel járja végig a férfi minden arcvonását, mint reflektor, amely sötétbe merült tájak titkát kutatja. — Tudnék... Sőt!

— Sőt?

— Máris tudok... De most még tudok megbocsátani is olyan bűnt, amelyet önmagad ellen követsz el... Később már nem... Később már csak azt, amelyet ellenem követsz el...

Imre két lépéssel utóléri, megint felkapja a leány kezét és hosszan, hevesen szorítja szájához.

XIV. FEJEZET.

Imre mindent várt, csak azt nem, hogy «Ilonka áldozata» másnap délelőtt már meg is jelenik az ő lakásán... Tíz óra tájt ébredt s az előszoba felől hangos szóváltást hall. Jánosé a vezérszó:

— Ide ugyan nem, fiatal úr!... Először nem fog bemenni azért, mert én nem engedem; másodszor azért, mert a tekintetes úr alszik; harmadszor pedig mert ha ébren volna, sem lenne kíváncsi magára.

Egy másik hang, amelyet Imre valahonnan ismer, igyekszik kicsit nyávogó erőlködéssel János érveit megsemmisíteni:

— Feltétlenül fontos, értse meg!... Engem vár a gazdája.

— Várja a fenét, azt sem tudja, hogy mi fán terem az a hadirokkantak önsegélyző egylete... Értjük mink már ezt... Pénz kellene, fiatal úr!... Aztán a csuda tudja, honnan orrontják meg maguk ilyen gyorsan, hogy az én gazdámtól nagyon könnyű a pénzt elvenni...

János elhibázta... Ha egyáltalában mondhatott

valamit, ami miatt perbeli ellenfelét végkép nem tudja lerázni a nyakáról, csak ezt kellett mondania. Az, aki odakint olyan szenvedéllyel propagálja a hadirokkantak önsegélyezésének eszméjét, erre a szóra tán még élete árán is feltétlenül igyekszik bejutni Imréhez... Egyelőre azonban még nem az életét, csak beszélő izmait készteti áldozatkészségre:

— Figyelmeztetem, hogy módomban áll a gazdáját a maga viselkedéséről levélben is értesíteni.

— Az nagyon jó lesz! — egyezik bele az írásbeli elintézésbe János sürgősen. — Csak tessék neki írni akkora levelet, amilyet az asszonyok szoktak neki... Oszt sírhat is benne annyit, amennyit azok, de most be nem megy, uram.

— Botrányt csapok...

— De csak egy ajtóval kijebb, ha még egy hangos szót szól...

Imre csöndesen mulatna magában testőrének erélyességén, ha nem izgatná a másik hang ismerős volta. Csak a füle emlékszik a szeme nem. Sehogy sem tud agyán felbukkanni a betolakodó valaki képe.

— No mi az odakinn? — kiált végre olyan hangosat, hogy az egymás hangját fojtogató felek megérthessék. — János, mi az?

Inasa menten beugrik s gyorsan berántja maga után az ajtót s szinte ropognak ujjai, olyan keményen tartja a kilincset, amelyet valaki kívülről igyekszik lenyomni.

— Pénzelszedő, — líhegi riadtan — csak tessék tovább aludni... Nem adunk neki egy vasat sem.

Imre mosolyog s miután máskor is szerette elképeszteni inasát, most is odaszól:

— Csak engedd be!... Ismerem azt az urat.

Alig lazul János ujja a kilincsen, már vágódik is ki az ajtó s besurran rajta a ház hivatlan látogatója.

— Reiter Sándor vagyok kérem, — csapja össze a bokáját katonásan, aminek ellensúlyozásául viszont

igen kereskedősegédesen hajlítja derékszögbe derekát. — A hadirokkantak önsegélyző egyletének főtitkára, kérem.

Imre összevont szemöldökkel, szúró tekintettel figyeli:

— Tegnap, ha nem csalódom, még társadalomtudományokkal foglalkozott.

— Igen... Általában, — készségeskedik pult mögötti modorban a fiatalember, de aztán meghökken s arca egyszerre olyan vonaglásba kezd, mint egy bozsogó hernyófészek. — Hogy tetszik?... Hogy tegnap este?...

Mint minden tettenért, vagy leleplezett valaki, mosollyal igyekeznék jelentéktelenné tenni azt, amit ráolvasnak, de a mosoly sokkal inkább sikerül rémületnek... Szája széle vibrál, mint az üldöző elől hátráló macskáé:

— Igen, általában... Tegnap este is valószínűleg, — hebeg egyre kényszeredettebb kedveskedéssel. — Foglalkozom szociológiával általában... Természetesen csak mint tudomány...

Imre jól mulat magában, de hideg merev arccal nézi, hogy zavarhassa a riadt mentegetőzőt. És akkor a fiatalember arca is hirtelen megmered. Jellegzetes sajátsága a kritikus helyzetbe kerülteknek: önkéntelenül átveszik vallatójuk minden arckifejezését, minden mozdulatát s úgy igyekeznek mindenáron jó fiúk lenni... Az önsegélyző egyesület érdekei pillanatnyilag háttérbe szorulnak az ifjú aggodalma mögött: Mi lesz ebből? Ki ez az úr?... És ami a legfontosabb: mit tud?

Imre rendületlenül kegyetlenkedik vele tovább:

— Tegnap a szociológiát nem éppen a legtudományosabb alapon művelte.

— Hogy méltóztatik érteni? Hogy nem tudományosan?... Kérem egyes elkapott szavakból nem lehet megítélni a helyzetet... Vagyis hogy tudományos álláspont-e az illetőé, vagy sem...

— És azt sem, hogy valakit megrágalmazunk?

Semmi ártatlansága a világnak nem tud olyan értelmetleneket nézni, mint ez a Schöberl-ember, a tegnap még szociológus, ma hadirokkant-istápoló. Hogy ő rágalmazott, ő?... Azt sem tudja mi az a rágalom! Hallott már róla, hogy vannak becsületsértések, miegymás, de ő?... Mosolyogva ingatja fejét, mint akinek fogas találós kérdést adtak fel.

— Én kérem? Miről tetszik beszélni?

— Maga a társadalomtudományi szabadelőadásán kimondott egy nevet.

— Nevet?

— Egy nő nevét.

— Ahá, már gondolom!... Óh kérem, csak dokumentum... Előadás közben mindig szükség van dokumentumokra... Igy ahogy mondom... Én a hölgy nevét, kérem alássan, azt a nevet, hogy...

Imre félreérthetetlen mozdulattal megragadja a kezе ügyébe eső, tekintélyes súlyú papírnyomót:

— Ki ne mondd, gazember! — rivall rá a saját torkát lenyelni igyekvő fiatalemberre s felpattan a fotöjből, ahol eddig mozdulatlan nyugalommal ült. — Ki ne mondd, itt se és máshol se, most se és soha se!... Mert ha meghallom, hogy ezt a nevet még egyszer, valahol is, akár imáidba foglalva is kiejtetted, a nyakadat tekerem ki, gazember... Mars!

És az a nyak, amelyet ilyen kellemetlen alakváltozással fenyegettek meg, máris vonaglik, mintha a kilátásba helyezett akció végrehajtását meg is kezdték volna rajta...

Elölről várja remegve nyaka katasztrófáját a szerencsétlen, de hátulról kapja... János karja nyúlik be az alig megnyílt ajtón, tarkón fogja a szociológust s három szempillantás alatt ajtón kívül helyezi összes «de kérem»-eivel együtt. A folyosón a fiatalember gyorsan belekezd az önsegélyezésbe s ehhez minden mozivásznon száguldozóknál gyorsabb ütemben használja lábait. János pedig, mint a gyümölcsöskertből

kiriasztott körtetolvajnak, utána dobog még néhány erélyeset a folyosó kövezetén. De még a tetejébe, nehogy akár a kapuban is jól érezhesse magát az irháját mentő «pénzelszedő», kihajlik János még a rácson is.

— Fogják meg, fogják meg! — kiáltja kétszer is, de arra már vigyáz, hogy ezt a biztatást csak a megfogandó lélek hallja meg, de olyasvalaki már ne akadjon, aki utána is ered.

Aztán nagyon eldaliásodva megy vissza a szobába jelenteni:

— Végeztünk!... — s csöndes, öreganyámos hahotával kulcsolja össze kezét a hasán...

Csak jó idő mulva figyel fel, hogy gazdája sötét tekintettel vizslatja és rosszalja jókedvét... Nono, nem egészen stimmelhet a dolog!... Minek folytán igen helyes álláspont lesz minél előbb visszavonulni a konyhába...

Balog pedig odabenn egyszer-kétszer úgy rándítja meg fejét, mintha légyzümmögés elől kapkodná. Hasztalan söpörte le idegeiről tegnap este ezt a piaci legyet, rossz és buta élmény maradt mégis.

Ilonka és ez?!...

Nincs semmi oktalan gyanúja, nem is lehet, tudja jól... És mégis!... Elgondolja, hogy ez a nyilván csatornákat kedvelő, szomorú figura emlékei közé sorolhatja a leányt, beszélhet róla, a nevét is kimondhatja: ez valahogy mégis megdöbbenti... Jelentéktelen szépséghiba, még csak nem is az s a leány élete mégis kénytelen viselni a tényt, hogy ez az ember naponta és órákon át beszélhetett vele, valamilyen jelentéktelen közét érezhette hozzá, a keresztnevén szólíthatta, talán pajtáskodhatott is vele, könnyű, ártatlan tréfákon. Imre képzeletében mindez nem tud elmúlni ablaküvegre lehelt páraként. Olyan idegesítő bosszantással tér vissza újra és újra idegeire ennek a férfinak a képe, mint mikor hullott hajszál piszkálja valakinek a nyakát s már rég lesöpörte,

de még mindig ott érzi... Vagy mintha a ruhája hasadt meg valakinek egyszer, kellemetlen helyen és bosszantón s azóta azt a ruhát nem tudja viselni anélkül, hogy hirtelen el ne fogná a rémület, hogy a hasadás még mindig ott van, a hátán...

A csöndes ősz a tegnapi nappal, úgy látszik, eldobálta minden aranyát és melegét... Hűvösen zörögnek lenn az utcán a fák ágai, időnként dermesztő lehellet éri őket, amire izgatottan összeverődnek... Már nem lobogtatnak nyári dicsőségükből egyetlen zsugorodott levelet sem.

Imre egyre fojtottabb hangulatban készülődik mai útjaira. Felmegy a pénzügyigazgatósághoz, elintézi apjának valami adóügyét, amelyből, ha baj lett tegnap, — az ő hibája.

Aztán Csejtey... Az olaszországi út...

Komoly dolog válhatik abból? Az olyan gyorsan és könnyen felkapaszkodott emberek, mint Csejtey, nem nagyon rágják meg ígéreteiket... No meglássuk!...

Önmagának legalább is nem ígér semmit Imre. Lesz még lélekzetvételnyi ideje, ha első rohamai nem sikerülnének. Ma senki sem haragudhatik önmagára, ha dolgai nem válnak be rögtön, az első egy-két kísérletre... Senki sem lelhet ma könnyen a helyére... Ma az egész élet egy leégett világ fölött kavargó roppant hamufelhő, amelyben minden alaktalan és bizonytalan. Az emberek pedig csak rávetődött árnyékok ezen a hamufelhőn. Ha néhány árnyék valahogyan rendbeverődik s mozgása valamely élethez hasonló ritmust ölt, a hamufelhő megkavarodik s idétlen rángatózássá zilál újra mindent. Ami tegnap még erőnek és hatalomnak látszott, mára már idegtelen, üres, testet ölteni soha többé nem tudó köd. Gyors lejáratokon atomjaira bomlik fel minden nagy szellemi és erkölcsi nekirugaszkodás... Senkinek sincs véghez vivő és megtartó ereje. A legnagyobb

hatalomnak épp úgy nincs, mint a legészszerűbben elgondolt apró egyéni szándéknak, amely még az atomnál is kisebbre húzódik össze, csakhogy el ne morzsolódhassék... Semmi sem tud elég kicsi és jelentéktelen lenni, hogy a pusztulás foga számára ne volna elég nagy és elég jelentős... A pusztulás önmagát éli... Kavarognak-e új élet lehetőségei az elégett régi élet hamvaiban, ki tudja?

Egy bizonyos: az a rettegés, amely csak az életet akarja megmenteni, ha minden egyéb elveszett is, nem szűnik az emberekben azóta sem, amióta olyan könnyű volt az életet elveszteni... Csak megélni!... Egyre nem gondolkodóbb ez a parancs és egyre többen nem törődnek már azzal, hogy hogyan... Ahogy jön!... A nagy világégés óta mindegy!

Hát Imrének még van lélekzetvételnyi ideje rá, hogy még a «hogyan»-nal is törődjék... Az akármit és akárhogyant nem fogadja el.

Lent az utca mennydörgő kavargásában sem tud egyebet látni, mint ugyanazt a hamufelhőt, amelynek árnyai céltalan imbolygásukkal csak látszatát keltik az életnek. Hiába, hogy percenként zsufolt villamosok dübörögnek el mellette, autók száguldoznak veszett rohanással, ezer és ezer ember nyüzsög előtte sietős lépéssel, ennek a tenger útnak nincs biztos célja, csak reménykedése. Soha ilyen nagyképű, rettentő elfoglaltságot mimelő még nem volt a város élete. Mindennek — a sok sietésnek, rohanásnak — egyetlen célja van: minél rövidebb idő alatt, minél nagyobb utat bejárni, mert hátha valahol keresztezni lehet a kenyér, a betevő falat útját. Vannak, akik nem bírják tovább. Ezek közül egyik-másik hirtelen megáll, szemét a rémület merevségével aggatja rá az emberek arcára. Egy ideig még csak a tekintete könyörög, panaszkodik, hogy hátha rálát valaki, vagy valami véletlen a végtelen nyomorúságára s egy kéz nyúlik feléje, amelyet megmozdít a gondviselés és amely felemeli elesettségéből... Eleinte csak a szem mondja

az élet rémtörténetét, aztán egyszercsak megmozdul a száj is:

— Uram!...

Még nem mondja tovább, a többit még a tekintet meséli... De csak az első egy-két nekibátorodásban. Addig, amíg ennek is van sikere. Aztán már hangos szóval kell mondani a szörnyű vallomást is: «Munkanélküli iparos vagyok. Állástalan magántisztviselő vagyok. Négygyermekes mérnök vagyok»... Csupa rang és valakiség, csupa jelző, amelyet azelőtt dísznek, megkülönböztető, tiszteletet parancsoló címnek hordoztak a név mellett, ma már csak magyarázat, hogy miért jár valamivel jobb ruhában, miért van megkefélve a cipője, kalapja s miért igyekszik még tiszta inget hordani, miért nincs a földdel egyszínű, piszkos, szürke rongyokban az, aki a tenyerét feléd nyujtja... Fél tőled, mint a galambok lakomája körül settenkedő veréb; az első szigorú, rávillanó tekintetre már menekül... Ha pedig sikerül egy morzsát elkapnia, pláne, ha nagyobbat — egy tíz- vagy húszfillérest — akkor boldogan eliramlik, mint veréb az eresz alá, szorongatja a pénzdarabot és kiperdül a könnye. Aztán megfigyelheted: utánad jóideig nem szólít meg senkit öröme kábulatában, csak a pénzt nézi, nem csaptad-e be, nem rúgtál-e bele nyomorába gúnyos hahotával, igazi pénzt adtál-e neki. Egy sereg ember megy el mellette, aki talán épp úgy adna neki, mint te, de ő csak a huszadikat, harmincadikat meri megint megszólítani.

Imre minden idegét megcibálja, hogy alig húszperces gyalogútján már három ilyen figura került eléje. Rég nem járt Pesten s nem szokta meg. Különösen a legutolsó útjába álló rendítette meg. Remegő kézzel fogadta el az ő tízfilléresét, aztán lehajtotta fejét, valósággal elbujt a feltűrt gallérjában. Tántorogva az idegizgalomtól indult útjára, de tíz lépésre sem jutott, amikor egy toprongyos, «igazi koldus» állt eléje.

És Imre embere rémülten mered arra, aki még

tőle is kér, aztán — odaadja a pénzdarabot, amelyet Imrétől kapott. Arcát tenyerébe rejti és úgy megy tovább. Menekül. Sírva és szégyenkezve siet tovább. Nyilván Imre volt az első, akit meg mert szólítani, de a falat kenyeret, amelyet így szerzett, még nem merte megtartani... Továbbadta... Ennél iszonyúbb tragédia aligha reszketett ezen a napon, ott a villamosok és autók dübörgésétől reszkető utcán.

Imre nagyon-nagyon elszégyenli magát... Hát van neki joga itt akármilyen falat kenyér után nyúlni?... Neki, akinek mégis csak van egzisztenciája és helye a világban?...

A tegnapi mulatozásai kezdik gyötörni. Tegnapelőtt este a bárban, igaz, hogy megszégyenítő koncgyanánt, öt pengőt akart adni a koldulást nagy arányokban űző Zeltbrock bárónak, de tegnap már ugyancsak Zeltbrock bárónak hajlandó volt ötszáz pengőt úgy adni, hogy nyilván sohasem látja többet . . . Miért annak? . . . Miért nem ennek a szerencsétlennek, aki sírva fogadja el az ő tíz fillérjét s mindjárt továbbadja a még szerencsétlenebbnek. Miért «társadalmi kényszer és ildom» Zeltbrock bárón segíteni s miért nem az inkább az ilyen szerencsétlent felemelni? A Zeltbrockoknak ötszáz pengőt gondolkodás nélkül, ennek meg tíz fillért is immel-ámmal?...

Meggyorsítja lépteit, hogy minél előbb elintézze apja ügyét s minél előbb eljusson Csejteyhez... Most már nem az olaszországi út ügye izgatja. Vissza akarja vonni tegnapi ígéretét a váltóaláírásra vonatkozóan.

— Annak nem adok... Egy fillért sem!

Keményen, határozottan ismételgeti magában, hogy Zeltbrocknak pedig nem segít a börtöntől menekülni.

A pénzügyigazgatóságon gyorsan végez. Aztán felsiet az előkelő, fiatal bankárhoz. Beküldi névjegyét.

— Tessék helyet foglalni!... Az igazgató úr most

tárgyal, de nemsokára végez, — tér vissza az ajtónálló s nem nagy udvariaskodással mutat egy székre.

Ez a «tessék helyet foglalni» nem igen tetszik Imrének. Az ajtónálló modorából olvassa ki, hogy őt sem tartja sokkal különb valakinek, mint azokat a hivatlan valakiket, akik az ilyen előszobákban meg szoktak fordulni. Nem hozni, — elvinni jönnek... Kérni!...

Imre agyát elönti a vér... Hanyag előkelőséggel kezdi gombolni a kabátját, lassan, fontoskodva, hogy a szolga észrevehesse: nem azok közé tartozik, akik kabátban, kalapban szoktak az igazgató úrhoz, nagy hajlongások közben besuranni. Ő «beszélgetni» jött és addig beszélgetni, ameddig akar.

Az ajtónálló csakugyan észbe kap és szolgálatkészen ugrik oda. Elveszi a kabátját, kalapját és ujságokat tesz eléje... Imre belelapoz egyik-másikba, de aztán félretolja... Bármilyen tapétás is az igazgató úr ajtaja, élénk vitatkozás hangjai verődnek ki rajta. Egy-egy érthető szó is kicsendül.

Az előszobában viszont mély csönd, amely megzavarja Imrét. Cigarettát vesz elő, nagyobb mozgással és zajjal, mintsem szükség van rá, meggyujtja s valahányszor belülről erősebb hangok verődnek ki, szándékosan megzörgeti kezében az újra elővett ujságot, nehogy az altiszt azt higyje, odafigyel a belső beszédekre. Végül is szóba elegyedik az ajtónállóval, hogy meddig szokott az ilyen tanácskozás tartani, sok dolga van-e Csejteynek. Szándékosan így mondja: «Csejtey»... Rögtön utána szidja magát titokban és haragjában, hogy mi szükség ez előtt az ember előtt a gazdájával való egyenrangúságát fitogtatnia.

— Milyen ember az igazgató úr? — kérdi kínos zavarában, de már valósággal megrémül a saját hangjától... No, ezt eltalálta!... «Milyen ember»... Mintha rá nézve egyáltalán fontos volna, hogy milyen ember. Ez csak annak lehet probléma, aki valóban kérni jön ide...

Koldulni!

Imrének önkéntelenül eszébe jut a három ember, aki az utcán megszólította. Azok is előbb kutatón néztek az arcába, milyen ember... Ő most ugyanezt csinálja!

Menten abbahagyja a beszélgetést, még a feleletet sem várja meg, hanem feláll és sétálgatni kezd a szobában... Még félfüllel sem figyel oda az ajtónálló rajongására, hogy Csejtey milyen jólelkű, pedig fiatal stb... Inkább kibámul az ablakon a bank udvarára. Megszámolja, hány emeletes az épület, megállapítja, hogy az esőcsatornát az idén javították, de a falat nem, mert a vakolat nagy foltokban válik le.

Hagyja az embert maga mögött beszélni... Elhatározza, hogy az olaszországi utat szóba sem hozza odabent... Nem. Rögtön rátér a váltóügyre. Azt elintézi és már megy is tovább.

Örül, amikor az ajtó végre felpattan és ő hangos «szervusz»-szal üdvözölheti az igazgató urat.

Csak amikor már bent ül Csejtey szobájában, gondol arra, hogy az ajtónálló előtt való egész uraskodása nem volt egyéb, mint azoknak az eléje került szemérmeseknek az igazoló mentegetőzése: «Iparos vagyok, mérnök vagyok, magántisztviselő vagyok»...

Csejtey minden elképzelhető szíveskedéssel fogadja:

— Parancsolj, kérlek, gyujts rá!... Várj, van itt jobb is. — És egy szekrényből angol cigarettákat szed elő. — Parancsolj!... Örülök, hogy jöttél. A nagybátyám ma már megint rámtelefonált... Rögtön fel is hívom. Elintézzük.

Már nyúl is a telefonkagylóért és tárcsáz. Közben megállás nélkül tovább beszél, hol Imréhez, hol a telefonba:

— No, most már nem pörkölhet tovább az öreg... Halló, kérem a kegyelmes urat... Itt Csejtey... Kapcsoljon be hozzá rögtön, mihelyt lebeszélt. Várom... Hát kérlek, — mosolyog vissza Balogra —

ma reggel már megemlítettelek neki. Jó néven vette, hogy mennyire törődöm a megbízásaival. Amikor a nevedet mondtam, megörült. Ismeri valami rokonodat. Egy tanárembert. Máté Balog Sándor... Halló, igen!... Kezedet csókolom. Balog úr, akit említettem neked, már itt is van nálam. Hozzád küldhetem?...

A telefon túlsó végén egy erélyes hang hosszú előadásba fog, amelynek minden szavára szorgosan figyel Csejtey s csak néha nyugtázza a beszéd folyamatosságát egy-egy «igen»-nel... Később lefogja a beszélőkagylót s halkan odakérdez:

— Azt akarja tudni, rokona vagy-e csakugyan az öreg professzornak. — S Imre bólintására már mondja is tovább: — Igen, rokona... Igen, majd megbeszélem vele... Helyes!... Igen, majd felküldöm.

Imre közben tett egy-két bizonytalan mozdulatot. Figyelmeztetőn, hogy ő is szólni akar valamit... De Csejtey erélyes szemhunyorításokkal intette le, hogy jó, jó, majd aztán elintéznek mindent, most ne zavarja a beszélgetést.

És Balognak nem sikerült megmondania, hogy hagyják ezt az egész olaszországi utat. Nem kell! Vigyenek másvalakit. Egy szegényebb, arravaló embert, akinek ez az út talán a megváltást, a karriert jelentené. Ő nem megy...

Nem tudta tovább adni a megragadott falat kenyeret úgy, mint az a kolduló polgár kint az utcán az ő tíz fillérjét... Megcsodálni tudta azt a hősiséget, utánacsinálni már nem... Amíg Csejtey telefonált, Balog vergődő, keserű perceket élt. Öröklött úri büszkesége torpant egy nagyot benne.

Csejtey leteszi a kagylót és eléje lép:

— Remélem, majd gratulálhatok. Egy-két dolgot azonban meg kell előbb beszélnünk, mielőtt felmennél az öreghez... Azt kérdi, tudsz-e nyelveket és és főleg, tudsz-e olaszul...

— Tudok.

— Hát ez a fontos... Elsősorban olaszul kell tudnod. Amire pedig még ezenfelül szükség lesz, azt már majd a nagybátyám mondja meg... Felírom neked a címét. Ne a minisztériumban keresd fel, mert részletesen és nyugodtan akar veled mindent megbeszélni. Akinek titkárja leszel, valóságos belső. Roppant kedves, nagyon művelt ember. A megbízásotok félig-meddig titkos és úgy hivatalos, hogy nem hivatalos. Hiszen érted: tudni kell hallgatni! Azért nem küldenek hivatalbeli embereket, mert azoknak a távolléte feltűnhetnék, kérdezősködhetnének utánuk. Viszont teljesen megbízható, anyagilag független emberekre van szükség, ezért fontos a családod... Hogy honnan jössz, tudod?...

— Nem tudom, nem értem, — akarózik szóra kelni Imrében előbbi elhatározása, hogy csak a váltóügyet rendezi és nem törődik az olaszországi úttal...

De nem tudja továbbadni a markába nyomott tíz fillért!... Csejtey határozott, majdnem parancsoló hangja is bosszantja, de lenyeli ezt is. Idegeit borzolja a tudat, hogy ő, a független úr, alárendeltje lesz egy sereg idegen akaratnak, de máris szoktatja magát hozzá... Hogyne, hiszen igazolódik pesti útja, hogy elhagyta az ősi fészket és új ágasfára szállott. Lám, ez a fiatal bankár is mennyire segít büszkesége zavarát elintézni:

— Nagy nemzeti érdekek fűződnek a dologhoz... A feladatod, ha alárendelt szerepben is, de nagyon komoly... Csak úgy vállald el, már csak az én igazolásomra is, ha érzed, hogy végigállod...

Rövid töprengés sustorog Imre agyán, hogy szinte hallja halántékán az erek pattanásig feszülését. Lelke megriad, mint egy csikó, amelyre először dobják fel a hámot. Ám rövid vívódás után ő is büszkélkedve kezd lépdelni az új istrángban:

— Vállalom, — jelenti ki határozottan és mélyen néz a fiatal bankár szemébe. — Az igyekezetemen nem fog mulni, legfeljebb a képességeimen.

— Azokon sem, — nyugtatja meg Csejtey és elismerő bólintással jutalmazza a rögtön jelentkező felelősségérzetet. — A költségeidet természetesen fedezik és a munkádat is megfelelően fogják honorálni...

— Nem fontos, — lelkesedik bele a feladatba Balog... Kétségét, hogy nem állja-e el arravalóbb, rászorultabb ember útját, már legyőzte. A dolog nyilván sürgős és bizonyára kerestek már hozzá embert. Ha nem találtak, akkor ő nem törte most senki kenyere sarkát. Ez más, mint a koldus rögtön továbbadott tíz fillérje! Annak volt kinek továbbítani, neki nem...

Csejtey mosolyog:

— Nono, ne legyints már megint olyan fölényesen az anyagiakra... Hiszen éppen te leckéztettél meg engem ebből a dologból s most már másodszor könnyelműsködsz... A Zeltbrock-ügyet nem bántad még meg?...

Balog egy pillanatra meghökken: óh, bizony hiszen éppen az ellenkezőjéért van itt mindennek, mint ami történik vele. Az olasz utat el akarta vetni, az ígéretét pedig a Zeltbrock váltóira vonatkozóan visszavonni. És most elfogadja az olaszországi utat, a Zeltbrock-váltókat pedig...

Igen, hát ki kellene mondania, hogy nem írja alá... De nem lehet!... Éppen most nem. Hiszen csak az előbb hallotta: «Megbízható, anyagilag független emberekre van szükség»... És most ő buktassa meg a megbízhatóság látszatát mindjárt az első percben, azzal, hogy nem állja amit ígért?... Támasszon kétséget anyagi függetlensége iránt is, hogy ijedten szaladgál egy könnyelműen szélnek eresztett ötszáz pengős nyomában?...

— Nem, nem bántam meg...

És visszaenyhíti előbbi gondolatai szigorát, hogy a Zeltbrock-féle embereken mégis csak segíteni kell. A társadalom gerincét képező réteghez tartoznak, s bukásuk az egész társadalmi osztályt bélyegzi meg.

Oda kell nyujtani nekik a segítő kezet... Inkább nekik, mint...

A következő gondolatát már nagyon megútálja. Nem igaz, hogy a másfajta, végleg és reménytelenül elesetteknek hasztalan a segítségére sietni s hogy az ő iménti koldusa nem menekül, legfeljebb ideig-óráig az éhség karmai közül az ő pénzével. S nem igaz, hogy az ilyen koldusokon nem egyénileg, de intézményesen kell segíteni.

— De biztos, hogy nem bántad meg? — kérdi az Imre szórakozott elmélázását figyelő Csejtey azzal a mosollyal, amely megértené, ha Balogh vissza is táncolná tegnapi könnyű ígéretét. Tétova ujjal kotorász íróasztalán, aztán váltóürlapokat vesz elő. — Visszavonhatod, öregem... Végeredményben semmi közöd Stefihez...

— Ugyan kérlek, — csavarja le töltőtolla kupakját Imre fölényes gesztussal — hova parancsolod a nevemet?

S már írja is szemrebbenés nélkül négyszer egymásután a négy bianco ürlapra, oda, ahova Csejtey ujja bök:

— Négyen leszünk az aláírók, úgy-e? — kérdezi kissé megvonagló józansága nyugtatására, de nagyon vigyáz, hogy hangjából semmi aggodalom se csendüljön.

— Csak hárman... Tivi, te meg én... Több naiv ember nincs már a világon — nevet a fiatal bankár.

Gúnyolódik? Fölényeskedik? Csúnya játék volna az egész, amelybe berántották? Tiszántúlról szalajtott jó bolondnak tartják?... Imre nem ér rá ezeket a gondolatokat tisztázni... Egy biztos: az adott helyzetben semmit sem csinálhat vissza többé... Sőt minden idegszálával vigyáznia kell, hogy a legkisebb zavar se mutatkozzék egyetlen arcizmán sem.

— Hát mit csináljunk? — tárja szét ő is karjait nevetve, mint akinek nem gond az ilyen ötszáz pen-

gős tétel s mint aki nyugodtan követi fiatal barátját a könnyelműség útján.

Beszorítja kényszerhelyezetébe a megragadott falat kenyér, már játszania, színészkednie kell érte... Hazudnia.

Később másik vergődését oldja fel az elkövetett ostobasággal, hogy «lám ő mégsem az az ember, aki csak elvesz, — adni is tud»... De hasztalan erőlködik és magyarázkodik magának, mégsem tudja lerázni a szégyenérzést, hogy oktalanul — öröklött magyar úri tempóval — adott ugyan, de nem annak, akinek nincsen... Nem annak, akinek kell!

Nehogy árulkodó idegessége kirobbanhasson, siet elbúcsúzni:

— No megyek. Mikor kereshetem fel bátyádat? — érdeklődik kissé szorongva, mert egyik kezével elengedte ugyan a pénzét, de a másikkal még nem kapaszkodhatott meg az olaszországi út biztonságában.

— A dolog sürgős... Holnap délelőtt föltétlenül gyere el újra, — hangzik a barátságos válasz és Csejtey két kézzel rázza meg Imre búcsúzásra nyujtott kezét.

Balog pedig csak a lépcsőig őrzi meg fölényes nyugalmát. Aztán szinte rohanni kezd. Négy fokot is ugrik lefelé egyszerre. A kapun kifordultában lihegve áll meg... Mi történt itt?... Mindennek az ellenkezője, mint amit akart. Azzal ment fel, hogy nem ad pénzt, de egyúttal az állást vagy megbizást, vagy minek nevezze, azt sem fogadja el. Nem ad pénzt gazságok leplezésére és nem fogad el semmi konc-félét. És mégis adott pénzt és mégis elfogadta, amit csakugyan talán koncul vagy éppen csalétkül vetettek eléje — az aláírásáért.

Szinte eszméletlen imbolygással indul hazafelé... Ugy érzi, ő is egyik árnya a gomolygó, roppant hamufelhőnek. Élettelen és akarattalan valaki, aki tehetetlenül hempereg az események sodrában. Ha nő ragadja karon és elrántja útjából, gondolkozás nélkül

indul utána; ha férfiak kapják el hiúságánál fogva, azok is úgy táncoltatják, ahogy nekik tetszik. Bármilyen játékszert dob eléje az élet, ő rögtön utánanyúl. És játszik önfeledten, ahogyan talán legesztelenebb ifjúságában sem tette...

Jaj, ha az olaszországi útból semmi sem lesz!... Ha nem tehetetlenséggel, sikertelenséggel, de azonnal egy hatalmas botlással kezdődik az élet itt.

XV. FEJEZET.

Emma néni már korán reggel lábujjhegyre kényszerítette az egész házat Ilonka körül... A konyhában a leányoknak nem volt tanácsos akár egy csészét vagy egy kanalat is megcsörrenteniök, mert rögtön felelősségre vonták őket, hogy Ilonka, aki még nem jött ki a szobájából, tehát nyilván alszik, mivel szolgált rá erre a kíméletlenségre. Nem volt mindig jó és kedves hozzájuk?... Vagy a leányok megunták a házat, hogy mindenáron repülni akarnak?... Később alig várja Emma néni, hogy Károly fia előkerüljön a fürdőszobából s amikor megjelenik a színen, menten lecsap rá:

— Én, ha egyedül volnál a világon, akkor sem vállalnálak fivérnek. Ilonka, sajnos, kénytelen veled is beérni.

Károly szeméből még az a maradék bágyadtság is elködlik, amelyet a friss fürdővíz netán bennhagyott:

— Miért, anyukám? — képed el értetlenül s nem tudja mire vélni anyja szemrehányó, neheztelő viselkedését.

— Hogy lehet avval a szegény leánnyal éjjel tizenegyig a Dunán maradni?... Októberben!... Megőrültél te?... Imádkozz, hogy az a gyerek nekem egyet se köhintsen...

— Ugyan... Hiszen remek idő volt!

— Neked!... — forran fel Emma néni vesze-

kedhetnékje. — Én nem tapasztaltam. Alig hiszem, hogy akár apádból, akár belőled csak valamelyest is elfogadható meteorológus válnék. Apád tegnap előzetes rajongást rendezett, hogy «Millen idő! Millen idő», te pedig nekem most utórajongasz... Én csukott ablaknál is majd megfagytam már a nyári takaró alatt s ti kint fogjátok azt a gyereket a Dunán éjfélig... Kár, hogy nem reggel jöttetek haza!

Károly bemenekül a szobájába öltözködni s van benne annyi kímélet, hogy édesapját, akivel a hallban találkozik, figyelmezteti, igyekezzék rejtett utakon és Emma néni megkerülésével eljutni a fürdőszobáig, ha nem akar felelni az előzetes időjárásjelentés körül tanusított dilettantizmusáért.

Emma néni, szemben, minden gyerekével szeret zsörtölődni, csipkelődni s ilyenkor — jelentéktelen apróságokon, rémlátó aggodalmakon keresztül — derül csak ki, hogy egyetlen gondja övéi jóléte.

Aggodalma most is lassan átragad az egész házra. Mindenki izgatottan lesi, mikor csendül fel már Ilonka éneke a leányszobából... Ilonka ugyanis mindig valamely operaária vagy divatos sanzon melódiáival értesíti környezetét felébredéséről. Csak amikor önkéntes énekleckéjét befejezte, rúgja le magáról a paplant.

Ma nem... Bár már régen ébren van, karját a feje alá téve mered a mennyezetre. Nem is sejti, hogy csöndessége milyen rémületbe ejti hozzátartozóit. Ma tán még korábban ébredt, mint máskor, de rögtön nehéz töprengéssel gondolt a tegnapi napjára.

Később valami férfisorozásfélét tartott gondolatban. Emlékezetébe idézte férfiismerőseit. Nem mintha össze akarta volna őket hasonlítgatni Imrével. Csak azt kereste, hogy megcsillantak-e bármelyikkel szemben is olyasféle érzései, mint most Imrével szemben. És újra meg újra megáll képzelete Reiter Sándor alakjánál. Az egyetlen ember volt, akivel szeretett komoly dolgokról beszélni...

Miért?

Maga sem tudja... Reiter volt az első ember, aki észrevétette vele, hogy mások is vannak a világon, nemcsak az ember maga. Folyton szociális problémákról beszélt: szegényekről és gazdagokról, tőkéről és munkáról; megmutatta a világnak olyan képét, amelyet eddig Ilonka még nem látott és ezért... Nos és ezért hálás volt neki lelkében!... De szeretni?!...

Ilonka ott, a fehér párnákon hirtelen harsogó kacagással hancurozik s jobb hallgató hijján a menyezetnek kiáltja oda:

— Azt már nem!...

És mialatt képzeletben lerajzolja magának a szociológus figuráját, újra meg újra fölnevet:

— A lábai!... és azok a Chaplin-cipők, ajajaj!...

Hangoskodása úgy megriasztja a házat, hogy Emma néni végül is rátöri az ajtót:

— Megbolondultál?... Miért nem énekelsz?

— Hát nem azt csinálom?

— Nem hát. Itt valami Chaplinnel veszekszel és a cipőit nem hagyod békén...

— Jaj, mamám!... — és Ilonka nem tudja türtőztetni magát, újra meg újra fölbuggyanó kacagással borul a rémült Emma néni nyakába s úgy cibálja:

— És Imre erre féltékeny!... Szavamra mondom neked, anyus, féltékeny!...

Emma néni áll értetlenül és várja a magyarázatot.

És Ilonka magyaráz:

— Anyukám!... Csak egyszer tévedtem életemben... Avval a hülyével, aki elmagyarázta nekem, hogy... Várj, mit is magyarázott?... Azt mondta, hogy a tőke szívtelen... Nekem mondta!... Nem tudta szegény hülye, hogy a tőke nem szerves lény s az, hogy szívtelen, a legtermészetesebb valami... Anyukám, drága! Nekem azt mondta, hogy akinek

van, az nem ad... Imre, mindig így mondja, ha nagyon kétségbe van esve... Várj!... Hogy is mondja?... Talán így mondaná: «Adjunk annak, akinek kell»... Talán meg sem mondta; de fogja mondani... Szeretném én látni, hogy ne mondja!... Anyukám!...

Ilonka lázas, vad szavai még nagyobbat ijesztenek Emma nénin:

— Mi bajod, kicsi?... Neked kaccenjamered van!...

— Mama!...

Szinte ijesztő a csönd, amely Ilonka tiltakozó kiáltását fogadja. Erély és visszautasító büszkeség cseng benne: az «önállósítás» első napjának kedves színei. De ezenfelül is valami követelés: «Hagyjatok gondolkodni!... Hadd próbáljam végigvinni a magam eszejárásával, mi történik velem... Most már ne állítsatok meg.»

Emma néni csak egy-két percig tartja tiszteletben az első szárnybillegetéseket, aztán a maga fölényével kerekedik fölébe. Tudja, hogy Ilonka zavarát és kábultságát már a férfira gondolás okozza: férfi tanít meg nőt így beszélni, még akkor is, ha nem akarja:

— No csönd!... — inti le Ilonka megmozduló gőgjét kicsit még visszafoglaló akarattal. — Ismerem ezt a szamárságot... Kitanuljátok tőlünk az összes élettechnikákat és elkezdtek vakkantani, mint a kis fokszik: «Au-au-au»... Adjunk, adjunk, adjunk!... Ezzel szemben van a házat becsületesen őrző komondoroknak is hangja: «Eü-eü-eü»... Vegyük, vegyük, vegyük!... Sem a baritonizáló foxinak, sem a tenorizáló komondornak nincs igaza... Hazudik mind a kettő!... Egyik nagyobb szamár, mint a másik... Képzeli, hogy be tudja csapni az okos embert...

És Emma néni minden polgári okosságát összeszedi:

— Erre már a férfi neveli a nőt... Ezekre a vakkantásokra... Nem azt mondom, hogy ők, — a

férfiak — mind kutyák... Csak azt mondom, hogy szamarak!...

— Mamaaa! — búg fel Ilonka keserűsége a fehér párnákon...

Szeretne a férfiak közül egyet kirántani anyja ítélete alól: — Mama!... Imre nem ilyen buta!...

És Emma néni homloka megráncolódik: «Szóval Imre!... Tehát Imréről van szó... Ritter von Cibakháza végérvényesen.»

Emma néni — korára való tekintettel — ott kapja el a szót, ahol éri:

— Tehát Imre! — mondja tompított és fegyelmezett hangon. — Nem könnyelműségből, kicsi leányom, hogy szabaduljak tőled... nem azért faggatlak... Tehát Imre!... Hiszel benne, kicsi leányom?...

— Jó!... Anyuka, ő jó ember!... Nem szeret hazudni...

Emma nénit megint megrázza leánya indulata:

— A tiéd lesz, ha nem fogsz neki hazudni te sem!... Mi van azzal a hülyével, akivel «csak egyszer tévedtél életedben?»...

És kiváró nyugalommal nyomta meg a szót az «egyszer tévedésről», hogy Ilonka nyugodtan beszélhessen róla: — a «hülyéről», akivel csak egyszer tévedett...

Ilonka feldobja magát a párnán... Addigi szilaj biztonsága megremeg, mélyen szemébe néz anyjának azzal a «vagy-vagy»-os pillantással, amely az élet nehéz perceiben a barátot vagy ellenséget szokta kutatni... Szóljon?... Ne mondja?...

De nem bírja tovább idegekkel... Visszahanyatlik:

— Megcsókoltam!...

És Ilonka kétségbeesetten hunyja le szemét, mint aki a világ összeomlását várja...

Emma néni kicsit megbillen, mint földrengéskor az oszlopos óra... Elveszti minden tér- és időbeli biztonságát:

— És?... — lihegi szemét a lányára me-

resztve... — Megcsókoltad, — állapítja meg halálos nyugalommal, aztán újra: — És?...

— Nincs tovább!...

De Ilonka pillájára könnyet dúl az izgalom: Hát nem elég ez?... Nem szörnyű gondolni egy teljesen érthetetlen önfeledtségre, amely ennél több nem volt? Egy csók néhány különös érdekes gondolatért, amelyet talán maga is megtalált volna, de amelyet mégis az az ember, Reiter Sándor, vitt eléje készen, átgyúrva, kidíszítve, mint valami virágcsokrot s a néhány gondolatért ő csókkal volt hálás... Sokkal inkább a gyerek, mint a nő csókjával azon a borzas, nem is rokonszenves fejen, de mégis csókkal!... Az egyetlen, amelyet szeretne nem tudni élményei között.

És most?

Ilonka hangja rekedt az izgalomtól:

— Azaz, hogy tovább is van, anyukám!... Imre tegnap véletlenül belebotlott abba az emberbe... Még hallotta is rólam beszélni. Hogy miket, nem tudom pontosan. Imre nem mondta meg. Ha nincs ez a fátumszerű véletlen, én talán örökre elfelejtem azt az embert... És most visszaütött életem egyetlen könnyelműsége: Imrének nem mertem megmondani azt a csókot.

— De hát ki az az ember?... Soha nem beszéltél róla! — ájuldozik Emma néni s leül az ágy mellé tolt fotőjre, mert lábai alig bírják már tartani. — Ki az, az Isten szerelmére?... Miért nem mondtad akkor?

Önmagát is fojtogatja a rémült kérdezősködéssel, mulasztásokra gondol: miért nem vette észre akkor, hogy Ilonkával mi történt? Észre kellett volna vennie anélkül, hogy leánya egyetlen szót is szól... De talán éppen ez a vigasztaló!... Ha ő nem vette észre, akkor az egész jelentéktelenül siklott Ilonka életébe... Csak Imre miatt nőtt meg ekkora fantommá a csokká tévedt köszönet, amely alig több egy hálás kézszorításnál.

Emma néni könnyet fojt el, hogy elég biztonsággal csittithassa vergődő gyerekét:

— Nézd, kicsi leányom!... Az ember mindig keresi az életét... Nem is olyan régen a világ nagyon sokáig, négy évig, tömegekben gyűlölte, ölte önmagát, tömegekben pusztult az ember... Megszűnt a vad fetrengés és mindenki azt hitte, a szeretetnek kell következnie a gyűlölet után... Tíz egynéhány éve birkózik a szeretet... Az utca ízlése betolakodott erősebb idegekbe is, mint a tiéid és az emberek — férfiak és nők vegyesen — könnyen csókolóztak... Igy volt?

Ilonka már sírva fúrja fejét a párnába és hangja, — «igen»-je — mintha pincéből, más világból jönne.. Anyja egyre határozottabb, egyre biztosabb:

— Nos, hát ízléstelenség volt, az bizonyos!... Annál nagyobb, minél kevesebb közöd volt ahhoz az emberhez... El tudom képzelni, hogy most undorodva gondolsz az egészre... De mondd, Imrének feltétlenül meg kell ezt tudni?

— Meg!

Emma néni töprengve hajtja le fejét. A majdnem türelmetlenül visszavillanó feleletből mindent megért. Nincs mit reménykedni: leányát már apján, anyján túli fontossággal tölti el Imre fontossága... Imrének még annyit sem akar hazudni, amennyi apró füllentést itthon még elbírt.

S most hogyan segítsen ő?...

— Nem tudtad volna tegnap neki megmondani? — kérdi óvó szorongással, hogy a leány amúgy is kavargó izgalmába bele ne dobjon újabb köveket.

— Nem mertem! — emeli fel arcát Ilonka és könnyein át keresi anyja elmosódó képét.

Panaszos önvádját Emma néni megmosolyogja:

— No, ne veszítsd el a fejed!... Majd mered még... Vagy mondjam meg neki én? — ajánlkozik a gordiusi csomó megoldására.

— Isten őrizz!... Csak én tehetem meg...

— Ma délután! — folytatja Emma néni egyre

kinyílóbb derűvel mosolyát. — Hiszen fogadó napot adtál neki... Tudsz búsulni?

Ilonkában is kezd megderülni valamelyest az aggodalom borulása s félmosollyal rábolint:

— Oh, hogyne!... Hiszen tudod...

— Nahát... akkor búsulj egyet előbb... Jó hosszút, amíg csak észre nem veszi és meg nem kérdezi, hogy mi baj. Ha már nagyon faggat, szép csöndesen megmondod, hogy tegnap hazudtál...

— De hiszen nem hazudtam, csak nem mondtam meg az igazat.

Emma néni nagy iróniával diadalmaskodik:

— Az nem mindegy?

De Ilonka nem hagyja magát:

— Nem hát!... Én csak nem feleltem olyan kérdésre, amelyet fel sem tettek... De ő volt az ügyetlen, miért nem kérdezett... Én, ha férfi volnék, mindjárt tisztáznám a konkurrencia kérdését.

— Konkurrencia?! — álmélkodik Emma néni. — Az az ember tehát...

— Jaj, dehogy!... Az az ember nem számit, az az ember akkor sem számított, ezután sem fog számítani... Az az ember csak azért számít, mert Imre tud róla... És ettől most nekem is eszembe jutott.

Emma néni már majdnem kajánkodik mosolyával:

— Most itt a baj, mi?... Csatangolni ide-oda, hogy «anyukám, szemináriumi órám van... anyukám irodalmi órám van...» Ilyen órám van, olyan órám van és a nagy társadalomtudományi purparlék végén megvan a baj... Hát csak intézd el!

Ilonka hirtelen fölül, nagyot csap a párnára s már elröppen teljesen iménti rettegése:

— Fogom is!... És egyáltalában nem úgy, ahogy te gondolod... Nem rendezek műbúsúlást, nem rémítem meg, hogy valami rettentő nagy vallomásra készülök... Egyszerűen megmondom és kész!

Hallgatnak egy darabig. A leány szemei egyre

kerekebbre tárulnak, amint folyton töprengve, ugyanarra a pontra néz s érzi anyja figyelő tekintetét magán.

— Tudod mi volna jó anyukám? — rázza hátra fürteit hirtelen heves mozdulattal.

— No mi?

— Ha Imre, amikor a vallomást megtettem, — alaposan nyakonütne...

— Egy kissé elkésett pótlásául az én mulasztásomnak, — hagyja helyben Emma néni a merész ötletet készséges fejbólintással... De aztán megsímogatja csöndesen, szelíden leánya haját, mert érzi, hogy a tréfálkozó kedv csak lárvázza azt az aggodalmat, amelyet Ilonka végeredményben csak Imrével nyugtathat el idegein.

— Kínlódni fog szegény, ha szeret, — állapítja meg halkan. Ha szeret! — ad külön jelentőséget a szónak. Aztán még csöndesebben folytatja: — De nem ez lesz az első gyötrelme... Istenem, gyerekek, annyi apró zűrzavara van az életnek, amiről még nem tudtok!... — S vidám sóhajtással teszi hozzá: — No, de majd megtanuljátok!... Siess megfürödni, felöltözni. Délutánig még ráérsz törni a fejedet, hogy mit csinálj.

És kimegy a szobából... Különösképen, azon a délelőttön nem zsörtölődött többé senkivel. Sem a szakácsnéval, sem a szobaleánnyal. Még Jánost sem utasította rendre, aki úgy tizenegy óra tájt újabb gasztronómiai tanácsokért megint betolakodott a konyhába... Inkább roppant pedantériával és lelkiismeretességgel beszélte meg vele a hagymás rostélyos elkészítésének rejtelmeit, mintha ezzel a gyomrára való nagy vigyázással a maga részéről is némi elégtételt akarna adni Baloghnak, az őt ért sérelemért...

Ilonka pedig még egy óra hosszat nem mozdul ki szobájából... Mi lesz délután? Imre tegnap annyira ideges és érzékeny volt, — oh hiszen már korholta is! — mi lesz, ha most «ilyeneket» tud meg...

Ilyeneket!... Mindjárt azzal kezdeni, hogy sebet ütünk, Istenem!...

— Tyüj, de sötét romantika! — vágja földhöz végül is fésülőkabátját, aztán előbb halkan, később egyre hangosabban, vidámabban csendül ki szobájából:

Fa leszek, ha fának vagy virága,
Ha te harmat, én virág leszek,
Harmat leszek, ha te napsugár vagy...

...Sanyi bácsi a dolgozó szobájában, Emma néni a szalonban, a szakácsné kint a konyhán s a szobaleány a lakásnak Isten tudja melyik zugában, egyszerre sóhajtanak fel:

— No, hála Istennek!

XVI. FEJEZET.

Balog, mire hazaér, kalapját már kissé hetykén félrecsapta, de tekintete homályos még, homloka egy-egy ideges vibrálással még meg-megráncolódik, a mögötte dúló, kavargó vihar egy-egy elektromos ütésére... Mozdulatai letargikusak, fáradtak... Máskor úgy dobál le magáról mindent, hogy János valóságos akrobata mutatványokkal kénytelen elkapkodni a levegőben botot, kabátot, kalapot, most úgy ad le magáról és ki a kezéből mindent, mint egy iskolából hazatért, bágyadt gyerek, akinek szemében még a lecke zűrzavara imbolyog.

Étvágytalanul ül le az asztalhoz... János szempillantás alatt felismeri a helyzetet: Itt most evés nem lesz, csak ide-oda turkálás, piszkálás, minek folytán igen helyénvaló a felelősséget előre elhárítani:

— A nagyságos asszonnyal beszéltük meg, hogyan kell ezt az ételt csinálni... E' most egészen pesties... Nem tom, nem baj-e: nagyon elszólták a hagymát alula. — És sandán levizslat a tálra, jómaga kezdi

az elégedetlenkedést: — Én nem így szoknám... No de így is megpróbálhatjuk!

Imre nem próbálja meg... Nézi egy darabig az ételt, aztán eltolja. Csak egy pohár bort iszik meg és cigarettára gyujt.

— Semmit?! — döbben el János aggódó rémülettel. — Nem jó lesz, tekintetes uram!

S olyan fájdalommal csóválja fejét, ezúttal már nem műremekének sikertelensége, de Imrén való szánakozása miatt, hogy gazdája önkéntelenül is felnéz rá... Felnéz és tekintete rajt akad... Túlnézőn, gondolatokkal küzködőn mered inasára s szégyenkezése, amely egész úton kínozta, még nagyobbat lobban: Lám, itt van János!... Eljön hazulról, mert valami 150 pengős adósságát, — adót, zsidót, miegymást — nem tud kifizetni. Százötven pengő!... Ennek az embernek az egész élete, boldogsága és nyugalma megoldódnék avval a pénzzel... Visszakapná vele minden hitét és erejét. Ott állhatna megint a rögön, mint a föld rendíthetetlen katonája, szerelmese. Ettől a semmi kis összegtől függ, hogy végigélhesse apái életét... És ime ő?... Balog? Ennek nem!... Ennek, akivel az őstalaj mindent összefogó ölelése együvétartozónak rendeli, ennek nem!... De bukott nagyságoknak, lézengő rittereknek azoknak igen!...

Utána nyúl János kezének s remegő ujjal megszorítja:

— Ne félj, Jánoskám!... Egyet se félj!...

De mintha maga kapaszkodnék meg valamely szédülés miatt... Megindultsága mélyebb s hangjában is ott cseng, hogy szíve önmagáért, de Jánosért is elfogódott, hogy az a majdnem könny, amely tekintetét homályosítja, messzebbről jön. Mintha az őszi szántások köde, amely alatt az áldott ősi rög lappang, jött volna el, hogy időnként szemére boruljon s elvegye az itteni élettől... Hogy ez a látás beforduljon, visszanézzen és azokra az igazakra vigyáz-

zon, azokat a gondokat lesse, amelyek ott teremnek meg a dérlepett mesgyék, az elárvult ágasfák tájékán.

El kell venni valahogy a délelőtt rossz ízét:

— Te, János, mennyi a te adósságod? — kérdi Balog s még mindig barátságos szorítással tartja az inas kezét.

— Ajaj, sok — sóhajt János, mintha az egész világ szakadna ki egyszerre tüdejéből-lelkéből. — Még itt se vagyunk tán s már írt az asszony... Stámberger nem vár tovább!...

S a tál az ízes étellel reszketni kezd János szabadon maradt kezében, hogy kis hijja szőnyegre nem cseppen a leve...

Imre nem töpreng tovább.

— Mennyi az?... Az a Stámberger?

— Hatvan...

Gyors mozdulattal kapja elő Imre a tárcáját.

— Nesze! — s kikotorássza a hatvan pengőt, úgy nyomja az ámuló inas markába, ellentmondást nem tűrőn, mintha a saját megváltása is függne tőle. — Küldd haza az asszonynak!... Fizesse ki a Stámbergert...

— De tekintetes uram!...

— Csitt, majd megadod... No eredj!...

És kituszkolja a szédülő Jánost az ajtón, tálastól, gondostól, minden remegő ámulásával együtt.

János csak a konyhában ér rá ujjával hatalmasat csettinteni s nagyot rikoltani:

— Hijnye, de jó is tud lenni az a jóságos Uristen!...

A földtúró, paraszti élet dolgát végeredményben mindig a Gondviselés intézte el eddig s ezért röppent János első hálálkodó kiáltása a mindig rejtelmes szándékú egek felé s csak azután eszmél rá, hogy földi urának meg sem köszönte a jóságát... No, bemenjen-e s öntse-e oda szívét gazdája lába elé?... Tudj' Isten, a földi indulatok ellenőrizhetetlenek s könnyen visszacsinálják a legszebb mennyei jószándékot is... Hátha a gazdája gondolt egyet azóta s ha most vissza-

megy, elszedi a megváltást, mondván: «Megállj, János! Nem jól gondoltam. Most jut eszembe: az a pénz nekem is kell»...

János inkább felkanyarítja az ujjast s leszalad a póstára... A megköszönésből majd külön ünnepélyt csinál este, vagy amikor adódik, de most a hatvan pengőt előbb a helyére küldi... Jobb helyt lesz, mint a gazdai zsebben, mert ott most, úgy látszik, sok van s nem fér egymástól. Ez a hatvan legalább a helyéről indult, a helyére megy és a helyére fog visszatérni... Mert ő visszafizeti... Vagy:

— Ledógozom, ha máskép nem megy, — morfondiroz János, mialatt a rózsaszínű lapot kitölti a postahivatalban, amely szerint a pénzt vigyék «Ügyes Nagy Jánosnénak Kúnzsongárra»... S még odaveti a papírra, ott, ahol nagyon üres: «Hijja ne legyék»... Vagyis, hogy se a posta meg ne próbálja kisebben odaadni otthon ezt a nagy pénzt, bár hiszen az asszony írástudó s majd látná, mennyi jár neki, de meg maga az asszony se igyekezzék elcsippenteni egy-két pengőt, hanem fizesse ki Stámbergert teljes egészében.

— Rend lesz, no! — jön ki János a hivatalból s igen széttekintgető önérzettel gombolja be az ujjasát... Siet vissza a házba — mosogatni.

Rend lesz, no!

Imre pedig, ahogy inasa kiment az ajtón, semmivel sem érzett nagyobb nyugalmat, mint előbb... Nem elégíti ki egyáltalán úri gesztusa most sem:

— Hát ez mire volt jó?

Érzi ugyan, hogy rossz sem volt, amit tett, de nem az volt, amit tenni kell. Szétszórni magát apró indulatokban s rögtön utána a pénzét is nem sokkal nagyobb meghatottságokban, — ha részeg lenne, sem csinálhatná ostobábban. Nem arra szoktatja az embereket maga körül, hogy tud adni, hanem csak arra, hogy tőle — el lehet venni. Nem az adás ereje, hanem a megtartani nem tudás gyengesége van minden mozdulatában... Hej, haj, ezek a megváltó szándékok!...

Pedig pénzzel nem megváltani lehet a világot, legfeljebb — megvenni... Krisztus sem a pénzét szaporította az emberiségnek, hanem az eszét és a szívét.

A harag és keserűség tovább fülik Imrében önmaga iránt... Saját magában semmi kedve nem telik ma.

Várja, hogy mikor mehet fel Ilonkához, annak vidámsága mellett talán felmoshatja újult kedvét... De miről beszéljen vele? Kérte tőle a négyszemközt való találkozót és maga sem tudja miért!... Talán éppen ezért a tehetetlen vergődésért, amelybe belecseppent s amelyben cselekszik nagy dolgokat, szerelemmel, pénzzel, cselekszik akarata ellenére, mint egy elvarázsolt álomjáró, akin keresztül folyton idegen szándékok élik világukat.

— Hát majd odalent megtudom, hogy mit akarok! — legyinti el végülis határozatlanságát.

Még nem mehet le. Korán van, hiszen Ilonkáék tán alig hogy megebédeltek...

Pihenni heveredik le... tekintete tétován járja a falakat s egyszerre összeakad apja komoly tekintetével. Ugy marad percekig, apja fényképére meredő szemmel... Lassan beszélgetőre fordulnak gondolatai:

— Tudom, mindent elhibázok... De még most ne törődj vele!... A lóról is leesik az ember első próbára. Tudom, hogy előbb a gyeplőt kellett volna megfogni s aztán elindítani alattam az életet... Most megbokrosodott, levetett... De várj, még nem történt össze!... várj holnapig, holnaputánig. A gond szorít persze, de várj, majd ez a leány... Talán!... Én gondolok arra, amit ti vártok tőlem. Talán majd vele... Őérte érdemes nem törődni a többi ember bajával, érdemes lesz a magamé lenni... Még lehet, hogy örömet viszek haza nektek, még lehet!... De várjatok!

És a diskuráló gondolatok észrevétlenül felfrissítik. Lassan, egyre világosabban derül ki előtte, hogy mi történt vele... Még semmi!... És talán éppen ez

a semmi kínozza s nem az, ami történt... Túlmohón ugrott rá az életre, annyi mindennek a történését képzelte el talán percekre, órákra, hogy most ezért kielégítetlen és ezért nyugtalan, ezért hiszi, hogy levetette az élet...

Szemét lehúnyta s még aludni is tud, mielőtt lemegy látogatóba.

A látogatásra gondosan öltözik fel s még Jánost is hagyja maga körül piperézni. Inasa hol a cipője fénye körül, hol a nyakkendője színe körül fontoskodik. Válogatja a gúnyát, hogy melyik a «szemrevalóbb» s végül Imrének felfakad a nevetése.

— Mit mórikálsz itt, te bolond? Nem háztűznézni megyek!

— Kéne pedig, — bizalmaskodik János, mint mindig, ha gazdáját nevetni látja. János tudja melyik nevetéskor lehet az emberekkel beszélni... Ez most olyan!

— Elkelne a háznál egy friss asszony... A nemzetes asszony ugyan egész erőben van még hálá'sten, de azért már nem volna kár néhanapján pihentetni is... Meg aztán, aki utána sorolódik, annak elébb bele is kell tanulni a házba... Nem olyan könnyű az!... Nem akkor, pláne, ha Pestről viszünk haza valakit... Itt nem tudják, hogy mi az a sok cseléd!... Mert mi van itt? Szakácsné, szobaleány s már ki is van a sor. Itt elég egyet rikkantani s dróton ráng máris az egész ház... Oda több tudomány kell!

Míg inasa beszél, Balog homloka újra elborul. Erre János megint megjátsza csigabiga természetét:

— Hát csak azért mondom — fogja csinyján csöndesebbre. — Csak éppen mondom...

Tudja ő jól, mit jelent, ha ilyen borulásbanderülésben van az ember, mint a tavaszi ég. Vajudik az akkor, akár csak az idő... Az ideje jött el valaminek. Más ilyenkor ne nagyon zavarkodjék az ember gondolatai körül.

Itt is hamar, amint kell és illik, közönyösre fordul a szó:

— Cigarettát!...

— Mennyit?

— Kalapot!

— Melyiket?

— Bánom is én...

— Nono... — és János igenis bánja. Percekig válogatja, simogatja a kalapokat, maga elé emeli, szemreveszi, aztán elindul az egyikkel a szekrény felöl. De még útközben is vizsgálgatja. Megáll, visszafordul, másikat hoz... De Imre ruhájához már nem mer nyúlni, pedig, lám, ott a vállán van egy kis pehely. Nézi János nagy izgalommal s mikor elfordul Imre, óvatosan, hogy valahogy a gazda fülét ne érje a lehellet, — ráfúj. Kétszer is kell kidülledt szemmel ügyeskednie, amíg a gonosz kis pihe felrepül...

Igy engedi útnak gazdáját...

Imre, amikor becsönget Ilonkáékhoz, még mindig fáradt és egy kicsit rezignált is... Csakugyan hát miért kérte Ilonkától ezt a «magánkihallgatást»? Miről akar vele beszélni négyszemközt?... Ha tudná!

Megint vállat von s Emma néninek, aki ajtót nyit, zavartan mosolyog a szemébe, kezet csókol s már menni is akar befelé, de Emma néni karon fogja:

— Hohó, uram! Nicht so einfach... Várj, egyetlenem!

Imre megijed: jaj, most valami szülői okvetetlenkedés következik. Aggodalom, remegő intelem... Csak ezt ne!... De nem, nem is lehet, Emma néni nem ilyen ízléstelen.

S valóban nem... Emma néni pajzánul mosolyog, mialatt Balogot ide-oda dirigálja a hallban.

— Látom, csak úgy be akarsz rohanni ajtóstól... Most már nem lehet, mein Kind, úgy, mint azelőtt... Ő már hölgy! — mutat befelé a szobák felé, amelyek egyikében ama bizonyos «hölgy» nem tudja elképzelni, hogy Imre miért nem jön be, ha már itt van.

Talán a ruháját, nyakkendőjét igazgatja, vagy micsoda?... Sejtelme sincs anyja vidám, külön játékáról.

Emma néni pedig vezényel:

— Állj csak oda a tükör mellé... Az lesz az ajtó, amelyen belépsz az éppen fogadó napját tartó hölgyhöz... Különben fordítsuk meg!... Én leszek te és te leszel a hölgy... Gyere ide, majd én megyek a tükörhöz!

Imre mosolyogva engedi magát ide-odatologatni s maga is kíváncsi, mi akar ebből kisülni. Emma néni pedig tovább komédiázik:

— No most, én mint te belépek a hölgyhöz «sztihand»... Ilyen elharapva, tudod... «sztihand» és így bókolva könnyedén... Csak így a fejeddel... No, próbáld!...

— Sztihand — megy bele Imre a játékba.

— Hohó!... És belépni? Tehetségtelen... Du Antitalent, du! Belépni, úgy!... Biccentés... brávó!... No, most a kéznyujtást elfogadni, így!... A hölgy kezét felemelni... So!... És most...

Ilonkát végül is kihozza a kíváncsiság a hallba:

— Hát ti mit csináltok itt? — ámul rá anyja és Imre furcsa ceremóniázására. — Valami zavar szellemiekben?...

— Tanítom, — liheg Emma néni tréfa közben s hessentő mozdulattal int feléje. — Menj vissza!... Hölgy, aki fogad, nem tartózkodik a hallban... Még jó, hogy nem segítetted le a kabátját...

Ilonka megbotránkozva tiltakozik anyja csúfolódó mulatozása ellen:

— De mama, nézd, hiszen tudod, milyen komoly megbeszélni valóm van Imrével...

— Oh, hogyne, tudom!... De ezért nem baj, ha én őt kitanítom az etikettre... Attól te még elmondhatod neki azt az egész... wie soll ich sagen... azt a rémhistóriát... Oder rémdráma?... No, most már mindegy... elrontottad a dolgot... Szervusztok...

Menjetek a te szobádba, mert a szalón kell nekem, ha esetleg a Liziék jönnek...

És Emma néni eltűnik a színről, besiet a szobájába.

Komoly beszélnivaló... Rémhistória, rémdráma... — riadozik Imre huncutul, amint magukra maradtak. — Egészen megijesztettek... Alig merek bemenni...

— Attól még bejöhetsz... Érthetetlenek vagytok. Te is, anyus is... Miért akarjátok minden áron elrontani a mulatságomat, hogy én most fogadok?... Meg akarjátok fosztani komoly jellegétől... Ha hagynám!...

Gőgösen hátraszegi fejét, most már ő is játszadozó kedvvel fordult vissza szobájába... Cigarettára gyujtanak s Ilonkának bizony megremeg a keze, amikor Imrétől a tüzet elfogadja. Imre maga is felcsigázott kedvvel érdeklődik:

— Halljuk a komoly szót!...

Hangja még egy kicsit gyerekkel bánó, de újra meghökken, amikor Ilonka elhomályosuló tekintetét látja. A leány pedig nem felel rögtön. Mosolyogni próbál, de nagyon kényszeredettre sikerül:

— Tulajdonképen nem is tudom, miért akarom elmondani... Van-e...

«Van-e közöd hozzá?»... Igy akarta mondani, de még idejében meggondolja, hogy érdes lenne egy kicsit. Imrét félig-meddig felelős nyilatkozatra szólítaná ez a kérdés és ez sem a legszerencsésebb kezdete az önálló fogadásnak... Inkább így mondja ki: «Van-e értelme?»

Balog a rosszul sikerült és sok feszültségbe került délelőttjének bágyadtságával teszi fel a kérdést:

— Minek van-e értelme?...

Megint egy kis csönd, amely szorongatni kezdi Ilonkát. Nem lehet soká hallgatni, mert aztán többet talál jelenteni a vallomás, mintsem maga is akarja:

— Tegnap én nem voltam hozzád egészen őszinte, Imriske!

— No, ez baj! — mered tágra Imre tekintete s homlokát megkottavonalozza a kérdezősködő aggodalom. Miben nem voltál őszinte?... Nem értem...

— Avval a Reiter Sándor dologgal...

Bármilyen könnyedén akart a név elröppenni Ilonka ajkáról, Balog idegein mégis nagyot ütött. A leány nem sejti, hogy Imre maga is gyötrődött már ezzel a névvel s főleg a név viselője már izgatta tegnap óta többször is képzeletét.

— Mi van hát azzal a Reiterrel? — veti hátra magát Balog a széken s hangjában valami fásultság vegyül. Majdnem olyasformán, hogy «No, csak mondd: Ugy is tudom, hogy tegnap nem mondtál el mindent. Essünk túl rajta. Mondd!»

Ilonka kicsit megsértődik, mert Imre fásultságát valahogy közönynek hallja. Kis híja, hogy abba nem hagyja az egész «drámai vallomást»... kedve volna hozzá... De ha már belekezdett, most már maga is el akarja intézni az idegein kényelmetlenkedő rossz emléket.

— Nem egészen úgy van, hogy az az ember nem gondolhatott semmit, amikor tőlem akarta kérni a vizsgadíját... Vakmerőség volt, de nem egészen oktalan...

Ilonka elnehezülő lélegzetét Balog most már felhorkanó félelemmel figyeli. Megfogja a vergődő leány kezét, hogy bátrabb szóra bírja, de belül maga is remeg, ha kifelé mosolyogni igyekszik is.

— Szóval valami bátorítás mégis csak volt...

— Igen... Egyszer megcsókoltam. — És Ilonka nem tart drámai szünetet. Majdnem sírós, ideges gyorsasággal mondja tovább: — Magam sem tudom, hogyan történt... Nem jelentett tulajdonképen semmit. Egyszer együtt sétáltunk sokáig s az az ember olyan érdekesen, szépen beszélt, valami meghatottságféle fogott el vele szemben... Csak meg akartam neki éppen köszönni, hogy órákon át minden eszét és szívét összeszedte, csakhogy nekem beszélhessen olyan dol-

gokról, amelyekre én addig talán nem is gondoltam... Hálás voltam neki, hogy nem amolyan ostoba, élcelődő diskurzust folytatott velem, amilyet fiúk és leányok általában szoktak... Nem mint férfi és nő mentünk egymás mellett, de mint két barát... Akármelyik barátnőmet is így csókoltam volna meg, ha ilyen érdekesen, gondolatokat adón beszél... Az egész nem jelentett volna semmit... El is felejtettem... Már akkor elfelejtettem, mindjárt másnap... Ha tegnap csak a nevét hallom, de őt magát nem mutattad volna meg, talán a nevéről, arról, hogy Reiter Sándor, ki sem találtam volna, hogy ő volt az... Csak akkor jutott eszembe a neve, amikor odavezettél s megmutattad... De miért is mentem oda?...

Bosszankodó fájdalma már majdnem szemrehányó, de siet visszasimítani nyugodt vallomásos egyszerűségre. Csak egy pillanatig vár, hogy Imre talán segít neki, hogy szól valamit, amivel megnyugtatja az ő háborgását. De Balog némán bámul maga elé s csak a kezét fogja még mindig. Abból, hogy a kezét nem engedi el, következteti Ilonka, hogy mégis vele van... Hogy nem fordult ellene!

— Kár volt odamenni!... De hiszen, amikor te elkezdtél ugratni, olyan biztos voltam a dolgomban, hogy bátran megnézhetem, kiről beszélsz... És még így sem jutott volna eszembe az egész csókhistória, ha...

— Ha?...

— Ha nem te mutatod meg nekem azt az embert...

— Csak miattam jutott eszedbe?

— Csak!...

És a leány már nem tudja visszafojtani a könynyet, amely beszélgetésük eleje óta fojtogatja. Keze megrebben, de Imre nem engedi, hogy visszahúzza:

— Örülök, ha ez azt jelenti, hogy miattam szigorúbb szemmel nézel magadba...

— Miért kergetsz mindig ilyen apró vallomá-

sokba? — derül elő a könny alól Ilonka szelíd szégyenkezése. — Azt jelenti... De azért még ne bizakodj el!... Ezzel még csak azt mondom, hogy te nem érdemelnéd meg, ha hazudnának neked...

Imrében ujjongó öröm árad el; komoly, tiszta férfitekintettel tartja szemében a leány tekintetét:

— Eszemben sincs elbizakodni, — engedi el végre a leány kezét, de csak azért, mert tovább tartani már erőszakos dolog volna. — Hallgass meg engem... Nem képzelődöm... Tudom, hogy még semmi felelősséggel nem tartozol nekem... De még ha igen, akkor sem érdekel ez az elvillanó perc az életedben... Legfeljebb azt sajnálom, hogy a ficsurat miért nem pofoztam meg rögtön, amikor a neveddel kezdett dobálózni... Minden elégtételem meglenne «viharos multadért»...

Ilonka kiegyenesedik, mintha válláról most ugrott volna le a félelem ördöge... Felnevet... Kicsit el is csodálkozik később, hogy Imre ilyen könnyedén fogja fel az ő, nem egészen jelentéktelen botlását. Igaz az is, hogy ez a rém csak benne nőtt oly nagyra, mégis vár valami magyarázatot...

Meg is kapja:

— Azt, hogy a világon vagyok, tudtad, de hogy egyszer így is találkozunk... — S Imre elakad, kicsit kínlódik a szavakkal. Nem akar nagyot mondani, hiszen lelkében most is csak annyi él, hogy szívesen van ezzel a leánnyal, aki megnyugtatja, felfrissíti, de hogy mindez mit jelent, világosan kimondani most sem tudná. Egy bizonyos; lázas lobbanások, apró, még furcsa tervelgetések, egy-egy félénk visszatorpanás, majd megint mindent akaró elszántság váltakoznak benne s ez az érzésgomolyag együttvéve több és más, mint amit bárki nővel szemben eddig érzett. De vigyáznia kell, mert fínom indulatok cikáznak a leány lelkén is, talán kezdő borzongásai egy egészen új világnak, amelyet még a legóvatosabb simogató szándék is felsebezhet, sőt halálosan is érhet. — Hogy mondjam meg neked?... Egész lényedben fontos let-

tél valahogyan... Igazad van, ha úgy érzed, hogy a legkisebb rajtad elsuhanó árnyék is rosszul esnék, de... nem kérhetek számon semmit, mert mi közöm volt eddig az életedhez?... Én is kénytelen vagyok jelentéktelennek tudomásul venni, ami a többi embernek az... Mert hiszen én is csak a többi emberhez tartoztam... Eddig!

Aztán ettől a szótól is megijed.

— Eddig? — dünnyögi halkan, szinte csak önmagának. — Miért mondom ezt?

Ilonka lélegzetét visszafojtva hallgatja a különös férfivergődést. Látja, hogy Imre feltörő szavak ellen küzködik, amelyek megnevezései lennének még ellenőrizhetetlen indulatoknak. Lenyügözi s még látványnak is különös és megvesztegető figyelnie, amint a férfi birkózik, hogy érzései lobbanásában véletlenül se hazudjék önmagának, de még kevésbbé — neki. Ez a gyöngédség majdnem büszkeséggel tölti el, de segíteni is szeretne és... és hallani is, azt, amit a férfi mondani nem mer. Végül is nem bírja némán megállni:

— Mondd Imriske, mondd!... Ha akarod, inkább nevetünk azután és nem vesszük komolyan, jó?... De most mondd!...

Imre szomorkás derűvel néz fel rá töprengéséből:

— Gyerek vagy... Férfiember nem beszélhet úgy, ahogy ti asszonyok, kártyázni szoktatok... Bemondtok olyat is, ami nincs a lapotokban s amit az ember csöndes szemhunyorítással elnéz nektek... Az életet nem lehet ám mindig játszani... Nem biztos, hogy amit mondanék, úgy mondom, ahogy szeretnéd... Hát ha nagyon tudni akarod, igenis bosszant szemináriumi lovagod ügye, de nem haragudhatom rád... Mindenesetre jobb volna, ha nem volna ez a semmiség sem...

— Jaj Istenem! — csukódik be újra az öröm már-már egészen kinyílt legyezője Ilonka kedvén. — Olyan butaság, tudom, olyan butaság!...

— No hagyd el!... Másról gondolkozzunk... Engem az ilyen apró szerelmi morfondiák túlságosan mégsem érdekelnek. Esnek nagyobb sarak is az emberre, anélkül, hogy tehetne róla. Még azon sem gyötrődhetném, ha komolyan gondoltál volna lovagodra. Hát még ez a kis játék!... Én ha nőre gondolok, akkor már asszonyra is gondolok... Élettársra!... Nehogy azt hidd, hogy fáradt vagyok; csak már nem tud érdekelni semmi, ami játék. Veled sincs kedvem hiú mulatozásra. Hogy hogyan gondolok rád?... Igy: «Fontos, hogy szép vagy és kedves, fontos, hogy testben, lélekben egészséges, hogy nőnek ragyogó vagy... Olyan, aki megrázó élménye lehet minden férfinek... Fontos, de nem elég és főleg — nem minden.»

Megáll... Nagy irammal kongatta szavait s még hangja is harangzúgásosan zengett, ha halkan is... Nem lehetett már mosolyogni és tréfába menekülni... Ül is Ilonka olyan mereven, ahogyan tán még az iskolapadban sem, gyerekkorában, ha a tanító bácsi nagyon haragudott... Van pillanata, hogy a tekintetét sem meri elmozdítani arról a pontról, ahol egy-egy komolyabb szó fogta... És felelni?... Mit lehet felelni, amikor tudja, látja, hogy a bongó szavak alatt nagy viharok kavarognak, a vér minden fűtőerejével jár a férfi agyán és szívében... Egyetlen ügyetlen szó s talán örökre megállíthat valamit, amit pedig sóvárogva, remegve vár az életében...

Nem, itt várni kell, csöndesen és alázatosan s még babrálni sem szabad az asztalterítő rojtjaival. Amint hogy Ilonka vissza-vissza is kapkodja hirtelen motollálásba kezdő ujjait... Néha meg is ragadja egyik kezével a másikat s keményen fogja fegyelemre... Ez arra is jó, hogy borzongató remegését is elleplezze.

Csönd... A város mormolásába vegyülő legkisebb idegen zaj is behallik a szobába: egy-egy villamoscsendülés, autókürt tülkölése, társzekérdübörgés. Ilyenkor a megzördülő ablakokra figyelnek mind a ketten s érzik, hogy a következő szóra még ijedtebb

áhítattal kell figyelni... De a következő szó nehezen születik... Az egyik mondani, a másik hallani fél, bár kívánja mind a kettő...

— Hát így Ilonka, látod! Az én szemem már szívesebben simogatja otthon a felzsendült vetést, ha szép, mint az asszonyok szőke vagy barna haját, ha az még sokkal szebb is... Asszony? Szerelem?... Hogy mondjam meg neked, már az is az életvetésemhez tartozik... A munkámhoz!... Hát így gondolok én már az asszonyokra... Szomorú ez?

— Nem! — ragyog föl a leány tekintete. — Mindennél szebb!... — s pajzánkodó kedvét még sem tudja legyűrni egészen: — De ne haragudj Imriske, nem szoktam meg tőletek...

— Kiktől?

— A férfiaktól!

Imre kénytelen nagyot kacagni:

— No, amennyit te mirólunk tudsz!... Voltak táncpartnereid, tenniszező lovagjaid, szemináriumi lángelméid, akikről legfeljebb ezeket a szerepeiket tudod... Tedd a kezed a szívedre s valld be, nem is nagyon érdekeltünk eddig...

És az «eddig» szó megint nagyobbat lobban, mint akarja.

Ám, mialatt kedveskedésnek szánt szavait mondja: nevető hangja egyre halkul, mert a leány egyáltalában nem mulat vele együtt. A végén egészen elkomolyodva már majdnem farkasszemet néznek egymással.

— Hát ezt azért nem jól tudod, — utasítja rendre Balog gunyorgó kedvét szinte sértődötten Ilonka. Mindenesetre bosszúsabban, semhogy fel ne kellene rá figyelni, teljes óvatossággal. — Nem okos dolog ám engem örök bakfisnek nézni, Imriske... Ez is játék és én már nem megyek bele... Dehogy is nem gondolkoztam én felöletek... Ha ezt tettem volna, először nem is lennék nő, másodszor nem is lennék ember... Ma senki sem élhet csak úgy bele a vak világba...

Imre már egészen visszavonult könnyűsködő kedvével. Nevetséges is fölényeskednie valakivel, aki a tenniszezés mellett az egyetemre is járt, a zsúrok után okos, komoly könyvekbe bujt, aki órákon át nagy vitákat folytatott hosszúhajú szociológusokkal arról, ami ma van: bajokról, nyomorról, gazdasági és társadalmi kérdésekről, férfi és nő ma már egészen másképen rendeződő viszonyáról, mint amilyen az a kapcsolat akár csak tíz-tizenöt évvel ezelőtt is lehetett... Indokolatlan mindenáron azt az «előnyt» kínálgatni a nőnek, hogy naiv gyereknek nézzük, mert az végeredményében nem előny, másfelől sértő is lehet s lám Ilonka vissza is utasítja:

— Nagyon is kell rólatok gondolkozni, Imriske, ne haragudj!... Ti, ha valóban romlás, ami ma van, nagyobbat romlottatok, mint mi... A férfiélet ma züllöttebb, ziláltabb, mint a nőé... Inkább te tedd a kezed szívedre s valld be: így van?

— Majdnem... — mosolyog tudomásul vevő szégyenkezéssel Balog. Szeme azonban felfedező, igenlő gyönyörködéssel függ a leányon. Hiszen éppen ezt kereste!... A mai mulatozó hajszába elmerült valaki-e a leány, vagy olyan vándor, aki előre is, visszafelé is megnézi az utat, amelyen járt.

S most Imre hallgatja örömmel Ilonka szavakban való eláradását arról, hogy a mai nőnek nagyon is kell gondolkoznia. Jobban és többet, mint anyáinak. S a mai nőnek sem ideálja az üres szenzációkban, céltalan rohanásokban élő férfi, hogy ennek a világnak sorsa mégis csak a férfiak kezében van s ha bukott a világ, a férfi bukott. A tenniszpartner az tenniszpartner, de ha ő, — Ilonka, — férfira gondol, akkor az is más, mint ahogy Imre hiszi:

— A zsúrlegény és a táncpartner csakugyan nem több a szerepénél... De lásd, Imriske, férfiaknak én is csak azokat hiszem, akik gondolkozni tudnak és dolgozni akarnak... Szerelem?... Hát én sem csókok,

ölelések, cirógatások üres viharának képzelem... Annál sokkal, de sokkal többnek... Az egymás erejében, szépségében való gyönyörködés csak az eleje, a kezdete a szerelemnek... Ne hidd, nem könyvből tanultam... Igy tudom!... Egymást az életnek és a munkának odaadni: ez a szerelem.

— Az életnek és a munkának!...

Imre sóhajtása s az a hangulat, amely sóhajában lappang, felröppen a szobában, mint kék ég alól szürke falak közé tévedt aranymadár... Szinte berregnek ijedten verdeső szárnyai, amint át szeretne törni a falakon... Imre feláll, most el akarja fordítani vonagló arcát, a tehetetlenség kínjától könnybe lábadó szemét.

A leány ábítatos aggodalommal figyeli minden mozdulatát s mikor Imre az ablakhoz lép, utánamegy.

— Még meg akarom mondani, még befejezem, Imriske, — susogja mögötte halkan s megérinti a vállát. — Nekem nem öröm az evezőspartnerek, a «sporttársak», máseffélék vad és gondtalan ujjongása, nekem a te szenvedésedet látni öröm... Ne érts félre, nem hisztériás szívtelenségből!... Nem vagyok démon, bár díjtalanul adományoztad ezt a rangot nekem. Kis bugris-leány vagyok, akit azért nyugtat meg a férfi szenvedése, mert a mögött az élet akar megszületni.

Imre már nem restelli megindultságát, visszafordul. Még nem tud felelni, még csak elkapja a leány mindkét kezét és a melléhez szorítja. Ilonka pedig tovább susog:

— Ne vess meg érte, de egészen mai leány leszek és én mondom meg neked előbb, hogy szeretlek... Megmondom, mert nem látom be, hogy miért ne tenném... Te pedig majd gondolkozol ezen és te is megmondod, miért akarod velem megbeszélni mindig azt, ami gyötör, miért hiszed, hogy én segíthetek... Most nem kell felelned... Majd, amikor te akarod... Amikor tudod...

És nem nyegléskedett, nem tért ki a megindultságában remegő férfi ölelése elől, nem tért ki a csókja elől sem, amely az arcát érte, a simogató kezet is boldogan tűrte haján és vállán.

Még Imre csókját is visszaadta mielőtt kibontakozott az ölelésből:

— Bocsáss meg! — lép el csöndesen a férfitól és kezét bíborpirosra gyúlt arcához szorítja. Nem remeg attól, hogy anyja belép, nem néz rettegő várakozással az ajtó felé... Anyja bejöhet, meglepheti őket, semmi sincs, amit titkolni akarna bárki előtt is... Csak a földre néz, mert szigorú most önmagához... Nem zavarta-e meg a férfit, nem nyúlt-e erőszakos kézzel egy lelkében kibontakozó hangulathoz s nem segített-e valahogyan egy hazugságot megszületni azzal, hogy belesímult a férfi ölelésébe valamiért, ami talán nem több, egy fölvillanó indulatnál?... De nem, nem, a férfi keményen, akaratosan összezárt ajka, utána küldött égő tekintete neki is megmondja: ez a találkozás nem játékos mérkőzése volt idegeknek, hanem valami egyre kötelezőbb, egyre felelősségrevonóbb szövetség.

Különben miért vigyáznának ilyen remegő aggodalommal egymás érzéseire?...

Később szembefordulnak egymással, tekintetükben féltés, könyörgés, köszönet és egy kis szemrehányás is vibrál. Szemrehányás, hogy miért félnek egymástól...

És már nem félnek... Egyszerre indulnak el újra egymás felé, kinyujtott kezük boldogan kapcsolódik össze egy kézfogásban s egy pillanattal később maguk is mulatnak rajta, hogy ez a kézfogás milyen szerződést lezáróformán s egy távoli áldomást ígérgetőn történt közöttük... Öröm és biztonság gyúl ki bennük, világító mécses az ismeretlen úton, amelyre léptek s úgy érzik, hogy a kettőjük öröme és biztonsága most elárad az egész világra...

Mindenkié!

XVII. FEJEZET.

Holott közvetlen közelükben, ott mindjárt az ajtó előtt egy már-már kétségbeesésbe szédülő, mindennél határtalanabb bizonytalanság reszket: — az Emma nénié... Mert Emma néni, bármilyen nagy fogadalmat tett önmagának, hogy ő egy «modern leány modern mamája», semmi esetre sem a reumája az, amely most térdét remegteti.

— Mi ez? Miért vannak ezek ilyen csöndben... Hiszen az előbb még beszéltek!... Sajnos, egy szót sem értettem belőle, de legalább beszéltek... Most menjek be és mondjam nekik, hogy amikor nem beszélnek, akkor fütyüljenek?... Mon Dieu, elvégre mama vagyok a huszadik században... Csak ez a Sándor jöjjön nekem még egyszer a huszadik század eszmevilágával, — gondol ideges aggodalmában is némi szigorúsággal férjére. — Nem, nem megyek be!... Das gibt nicht!

De ha nem megy be, akkor mi legyen?... Egy jó anyának mindig van valamirevaló ötlete... Muszáj!

És Emma néni lábujjhegyen elrohan a konyha felé:

— Mari, menjen be, kérdezze meg nem akarnak-e... uzsonnázni?

— Négy órakor?... — álmélkodik a szobaleány.

— Nézze Mari, maga már kapott tőlem nyaklevest négykor, háromkor, ötkor... Maga most ne legyen egyszerre olyan pedáns az időpontokkal... Menjen be.

Mari vállat von, vigyorint egyet, szemtelenül, mert tudja miről van szó és megindul a szobák felé.

— De vigyázzon!... Kopogjon! — utasítja Emma néni. De jaj Istenem, hát ezt mire való volt mondani? Most lám, a Mari milyen szemtelen!

— Inkább majd köhögök, kezitcsókolom, az ajtó előtt. — És vihog, kuncog, nem fér a bőrében.

Vésztjóslón csattan utána Emma néni kiáltása:

— Mari!

— Teesséék! — modortalankodik a szobaleány tovább.

— Jöjjön vissza!... Ide, egészen...

Az ám, ha merne... Nem olyan egyszerű dolog most, ennyi neveletlenkedés után, egészen közel menni Emma nénihez. De még így messziről is megkapja:

— Maga most nem fog bemenni... — lihegi Emma néni kipirultan. — Ellenkezően, ki fog menni, ki egészen a házból... Mit képzel, hol van maga?... Most rögtön pakol és megy!...

De azért Emma néni érzi, hogy itt tulajdonképen ő rontott el mindent, a leány nem egészen tehet róla, ha mulat az ő idegességén. Elhibázta no!... Mi rettegnivalója van neki Ilonkáért, aki a világ legokosabb gyermeke? Semmiesetre sem követ el ízléstelenséget, sehol, nem hogy a szülői házban. De viszont Emma néni sem tehet ideges zavaráról, olyan hirtelenül törtek rá ezekkel a dolgokkal... Nagyon hirtelenül.

Szerencsére megoldódik a helyzet, mert most bentről szól a csengő és Mari bemehet kopogtatás, sőt — köhögés nélkül is... Rettentő bűnbánó arccal jön vissza. Hápog, néz asszonyára, könyörög is, csodálkozik is:

— Csakugyan enni akarnak... — dünnyögi rémülten. — Hogy lehet négy órakor már éhesnek lenni?...

— Senkinek a gyomra nem fogja magától megkérdezni, hogy mikor legyen éhes, — engesztelődik Emma néni előbbi felfortyanása csöndesebb buzgósággá. — No gyerünk, gyerünk, mit adjunk nekik?... Nem mondták, mit akarnak?...

— Nem... — Áll vissza igen sürgő-forgó készséggel Mari a szolgálatba s most rettentő pedáns, hogy melyik abroszt, melyik szerviszt, melyik kést, melyik villát adja ki...

Pedig odábent ilyesmivel most aligha törődnek.

Nem fontos, milyen tányérról kapnak enni. Imre és Ilonka az olaszországi utat tárgyalják. Hogy Imre, igenis, menjen, fogadja el ezt a megbízást...

— Dehogy nem tudod teljesíteni, amit tőled várnak. Akkor nem gondoltak volna rád... Lelkiismeretesnek kell lenni, de nem kell agyonlelkiismeretes-kedni a dolgaidat...

— Hiszen vissza nem táncolhatom már úgysem, de egyéb is kényelmetlenné teszi számomra ezt az ügyet...

— Ugyan mi? — fontoskodik Ilonka új szerepében. Titkos, mély büszkeséggel tölti el, hogy lám, ő most egy férfivel megbeszéli annak útját, biztat és tanácsot ad, beleszól a férfi életébe s azon keresztül a többi emberébe is. — Tehetetlenné kételkeded magad...

Balog nem felel azonnal... Rágodik rajta, kimondja-e, amit éppen gondol, vagy sem.

— Félig-meddig Vilmának köszönhetem, hogy ebbe a szerencsés véletlenbe botlottam, — szólal meg végre...

— Miért Vilmának?

— Mert ő mutatott be Csejteynek, akinek az agyából ez az egész kipattant... Ha ez nem történik, sohasem jutok eszébe senkinek, legkevésbbé azoknak, akiknek fogalmuk sem volt róla, hogy én egyáltalában a világon vagyok...

Ilonkában is megtorpan az olaszországi útért való lelkesedés, de csak egy pillanatra. Aztán nem látja be, hogy Imre miért tartja döntőbbnek Vilma szerepét, mint a véletlenét ebben az egész ügyben.

— És még ha Vilma is, — töprengi kicsit elidegesedve — hát tőle nem fogadhatod el?... Ennyire haragszol rá?...

— Nem... Oh, haragudni? Dehogy! — riad fel a kérdés élén Balog... S az a gyors és szorgos házkutatás, amelyet lelkében tart, szintén meggyőzi, hogy még most sincs ilyen nagyobb indulatú érzése az asszonnyal szemben. Inkább csak szégyenkezik, de ez

is nevetséges, akárcsak a krajcárral megkínált gyerek restelkedése.

— Nélküle jobb lett volna mégis...

Ilonka aztán már nem meri tovább feszegetni a kérdést... Amolyan «lovagias ügy»-gyé kezd fejlődni Vilmával szemben az Imrével való kapcsolata. Arról az asszonyról lehetőleg nem szabad beszélnie s ha szól is, csak jót. Tisztelnie is kell valamiképen azt a nőt, aki bizonyára sokszor és sokat jelentett Imre életében. Harcolni fog ellene, természetes!... De fegyvereit nagyon meg kell válogatnia.

Mindenre gondol, csak arra nem, hogy ez a «fegyveres elintézés» kettőjük között még ma megtörténik...

Egy óra mulva...

Ilonka az uzsonát azért kérte be korán, mert vívó órája lesz. Szívesebben maradt volna Imrével, különben sem nagyon szerette ezt a sportot, inkább tréfából és időtöltésből kapott bele s már abba akarta hagyni rég. Ma itt volna az alkalom, hogy ne menjen el az órára, de éppen ezt az alkalmat nem akarja felhasználni... Erőszakos és talán nem is ildomos dolog volna mindjárt megváltoztatnia életrendjét Imrével való első komolyabb találkozására... Nem mondhatja neki, hogy «A te kedvedért nem megyek fel ma a vívóterembe». Szabadon kell hagynia Imrét, amíg az maga ki nem mondja: «Igy akarom, úgy akarom»...

— Elkísérsz? — kérdi zavartan s kissé nehéz szívvel, mert nem jól esik okos, bensőséges együttlétüket sem megszakítani.

Imre meghökken. Már vége? A megnyugtató, csöndes téte à téte, amely szinte visszaegyengette lelki egyensúlyát s amelyben olyan jól érzi magát, csak eddig volt?

— Hova kísérjelek? — s nem akarózón még mélyebbre fészkeli magát a karosszékben. — Valami sürgős dolgod van?

— Megyek vívni! — veti fel fejét Ilonka majdnem

olyasformán, hogy most kezdj ki velem, híres, ha mersz.

— Micsoda? — Imre rögtön vissza is egyenesedik vigyázásba a nagy kényelemből. — El én, angyalkám, de mennyire elkísérlek!... Még úgysem láttam életemben verekedő asszonyokat...

— Hát akkor gyere és nézd meg!

Ilonka sürgősen csenget a kabátjáért, amire Mari nagy lihegve törtet be:

— Tessék!...

— Elmegyünk. Hozza be a felöltőmet s Jánosnak szóljon fel, hogy a nagyságos úrnak is hozzon le egy kabátot.

— Igenis, — perdül vissza Mari tengelyén, de Ilonka felöltőjét mégsem ő hozza be... Ezúttal Emma néni liheg be vele az ajtón:

— Hova mentek, gyerekek?... Nem akartok uzsonnázni? — riadozik értetlenkedve.

Ilonka felöltőstől megöleli az aggaskodó öreg asszonyt, hogy az szegény alig tudja fején a gondos fodrászmunkát a maga teljes épségében megőrizni. Két «No, menj te bolond»-dal kivédi a leány csókattakját is és Ilonka a levegőbe pazarolt két hatalmas cuppantás után, csicsergő vidámsággal nyugtatja meg anyját, hogy háziasszonyi képességei a régi idők minden boldog inyelésére emlékeztető biztonsággal állják meg helyüket ma is, de nekik menniök kell.

— Nincs semmi baj, mamám... Remek háziasszony vagy... Imádunk, de Imre kíváncsi, hogy nők hogyan szokták egymást felszeletelni lovagi tornákon... Megnézi a vívóleckémet...

— Ajaj, Istenem! — méltatlankodik Emma néni elkeseredetten. — Hogy lehet ilyen ostobaságot csinálni? Egy komoly nő, ha afférja támad a szomszédasszonyával, azt a nyelvével, élőszóval intézi el s nem vívótőrrel... Egy jó odamondás többet ér tíz tusnál... Az a legjobb hideg tus: értesíteni az ellenfelet teljes szellemi és erkölcsi alacsonyrendűségéről...

Schreklich mit Euch, junge Damen... Miket fogtok ti még csinálni?... Legközelebb egy ágyúval jösz nekem haza, hogy valami diferenciád támadt a genfi népszövetséggel. És itt fogsz gyakorlatozni a konyhán, mielőtt hadat üzennél... De kijelentem, ha megijeszted a Marit, kidoblak... Szegény úgyis szívdobogást kap minden hangos szóra...

Ebből pedig nyilvánvaló, hogy Mari iménti neveletlenségét Emma néni most már elnézi, eddigi hosszú és hűséges szolgálatára való tekintettel.

János is megjelenik Imre felöltőjével s a fiatalok Emma néni fejcsóválásai közben, együtt mennek el hazulról. És ez, hogy együtt mennek, olyan különös most Emma néninek... Nézi őket, a tagbaszakadt, pompás férfit s azt a sugár, szép teremtést, aki az ő leánya.

— Együtt mennek, — sóhajtja utánuk önkéntelenül s ez az együttmenés úgy tűnik neki, mintha már régen volna és örökre így maradna. Mintha az a két gyerek már régen együvé tartoznék, csak még eddig senki sem vette észre... Még ők maguk sem...

S talán ők maguk még most sem.

A vívóteremben nagy pengecsengés, dobogás... Több pár is mérkőzik... A vívómester maga is munkában van egyik tanítványával; két segéde is dolgozik. A mester hangosan, segédei csöndesen mondogatják be a vágásokat. Ezenkívül egy-két pár szabadon gyakorlatozik. Egy vívódresszbe öltözött nő mered Imréékre, amikor belépnek. A mester munkája közbül kiált oda Ilonkának:

— Gyorsan, gyorsan... Hamar sisakot venni, kabátot venni, fegyvert fogni... Ott vár már egy tréningpartner... Maguk éppen jók lesznek egymásnak. Egyforma jól tudnak s legalább megerőltetik magukat... A multkor úgyis olyan álmosan dolgoztak...

Ilonka, mielőtt az öltözőbe siet, szétnéz, hogy hol az a tréningtárs... A már beöltözött magános nő megy feléjük mosolyogva:

— Szervusztok, gyerekek... Már ki akartam menni az utcára tüntetni, olyan munkanélkülinek éreztem magam.

És Vilma — mert ő volt a magános zugban várakozó nő — az utolsó néhány lépést tánclépésben teszi meg hozzájuk, mialatt macskaügyességgel kerül ki egy éppen a lábára ugrani igyekvő, szorongatott kezdőt. Pengéjével benyúl s feltartja a kezdőt sarokba szorító kövérkés hölgy támadását:

— Ne aprítsd úgy szegény Lilit! — S már el is fordul, Ilonkát megöleli, hátát veregeti, Imrének pedig erőteljesen, férfiasan megrázza kezét... Egész lénye benne volt a néhány elegáns mozdulatban: könnyedség, mindent észrevevő figyelem és zavartalan beavatkozás mások dolgába.

Most Ilonkát sürgeti az öltöző felé:

— Siess!... Mindjárt megverekszünk nemes lovagunkért. — S a következő pillanatban már Imrére mosolyog. Rögtön irányítja, fűti maga körül az életet s rendezi ütemét. Kedvesen mosolygó rendelkezéseinek, nem lehet és nem is volna értelme ellenszegülni. Ugyanígy mosolyogva kell neki engedelmeskedni, mint ahogy ő parancsolgat.

Ilonka sem tehet mást, mint elfogadja vidám kihívását:

— Rendben van, asszonyom, — nevet ő is. — Csak egy perc türelmet kérek, mielőtt önt felszabdalom.

Nem veheti máskép tudomásul Vilma élcelődését s kénytelen belemenni a játékába.

— Vederémo! — kiált az öltöző felé igyekvő leány után Vilma, aztán szinte villog nagy fekete szeme, amint mélyen a férfi szemébe néz. — Figyelje meg, hogyan szoktam én elbánni védtelen nőkkel... Nem vagyok olyan finom hozzájuk, mint maga... Egyáltalán nem kímélem őket...

Mint mindig, most is van valami az asszony hangjában, szavaiban, ami többet jelent, mint amennyit kimond... Rejthetetlen fölényeskedése vibrál gondo-

lataiban s örömmel figyeli a férfi zavarát amiatt, hogy itt találkoznak a maguk nagy találkozója után:

— Vártam, hogy talán levizitel nálam, — mondja azzal a mosollyal, amely a várt látogatásnak végül mégsem tulajdonít nagy fontosságot. — Jól esett volna, ha feljön... Csak úgy...

És vállat von... Imre pedig nem tér ki az éles, kutató pillantás elől. Rezzenetlen a hangja is:

— Megmondtam, Vilma, hogy nem megyek fel magához többet...

— Miért?... Annyira fél? — És a hangja is olyan átható, mint a nézése.

— De nem magamért... Magáért félek!... Tegnap is megmondhattam volna, amit most: ne zilálja széjjel ennyire az életét az adott pillanatért! Maga mindent kézbe vesz, mindennel játszik...

— És mindennel megsebzi magát... Tudom, drága barátom, de attól tartok, hogy késő már engem erről leszoktatni... Már csak egy nagyon Valakiért tudnám megtenni... Esetleg...

— Nagyon Valaki nem sok szaladgál körülöttünk és köztünk... Az ilyesmit különben is önmagáért teszi az ember.

— A többi ember!...

Feneketlen gőg volt abban, ahogyan önmagát mindenki mástól elkülönítette. Imrének is szólt ez, hogy «Téged sem veszlek ki túlságosan a többi ember közül. Rád még gondoltam volna talán, de megerőltetni nem fogom magam».

Tudott bántó lenni anélkül, hogy egy bántó szót mondott volna ki:

— A maga dolga, hogy eljön-e még hozzám... Egy együttléttel mindenesetre még tartozik nekem...

— Nem értem... Milyen együttlétről beszél?...

— Jövő szerdára Selley államtitkárhoz kaptunk meghívást... Én és maga.

Ez igaz... A bárban történt ez a meghívás és

nem olyan formában, hogy el lehetett volna felejteni vagy megerősítést kellett volna várni.

— Igen, majd elkísérem, — igyekszik hideg udvariassággal leplezni megrökönyödését Balog.

— Nos és ehhez majd az utcán fogunk találkozni? — villan az asszony gúnyja és finom érzéki hangján még énekel is halkan: — «Vasárnap este fél nyolc után, legyél a Horváth-kertben babám»...

— Nem... Majd érte megyek.

— Mindjárt gondoltam.

Nyílt ellenségeskedés, amelynek nincs elfogadható magyarázata... De most már Balog is tudja valamelyest, hogyan kell ez ellen az asszony ellen védekezni... Közönnyel!... Attól megretten s elveszti fölényeskedő biztonságát... Imre tehát nem felel a támadásra. Ugy tesz, mintha a csípést nem is érezné. A terem felszerelését kezdi vizsgálgatni, amikor egészen váratlanul csap le rá Vilma kérdése:

— Hallom, megy Olaszországba... Nem vinne magával engem is?...

Imre kénytelen a bordás fal iránt való minden érdeklődését megszüntetni:

— Hát ezt megint honnan tudja? Még nem biztos, különben, hogy megyek... Nem beszéltem eddig a legilletékesebb tényezővel, akitől voltaképen az utam függ.

— De én igen... — S Vilma fölényét sem a hideg udvariasság, sem a közöny, sem az ámult meglepetés nem tudja megállítani. Zavartalan biztonsággal folytatja: — Lám, megfordítva: a legilletékesebb tényező beszélt velem... A maga minisztere. Tegnap egy estélyen, órákon át faggatott magáról, hogy maga milyen ember, szereti-e a nőket, az italt, van-e vagyona stb... Akár az adóhivatalban. Mindent el kellett mondanom magáról, amit csak tudok... Megnyugtatom: magát viszik le a tárgyalásokra titkárnak...

— Ha megyek!...

Balogban szinte kőkeményre dermedt az elhatározás, hogy minden lehet, csak az nem, hogy elmegy Olaszországba, arra az útra, amelytől egész élete megindulását várja. Mindegy, hogy ez az asszony csak játsza-e hatalmát, vagy valóban ilyen mindent tudó és mindenbe beleavatkozni is tudó hatalom. Mindegy, hogy csak értesülései ilyen pontosak-e, vagy a keze csakugyan ilyen messzire elérő, hogy játszi könnyűséggel nyúlhat bele az ő sorsába, ott és akkor, ahol és amikor akarja... Az elébb még volt Imrében hajlandóság, hogy valamilyen formában megköszönje neki, amiért Csejteyékkel összehozta; most már nem fog megköszönni semmit. Ellenkezően: lerombolja ezt az egész tervet még ha egzisztenciát dob is el magától, csakhogy üthessen egyet az asszonynak az ő sorsában motoszkáló kezén:

— Nem valószínű, hogy elfogadom ezt a kétségtelenül kitűntető megbízást, — jelenti ki mit sem engedve védekező közönyéből. Még irónikus árnyalata is van hangjának és az irónia kizárólag az asszonynak szól...

Vilma azonban dolgabiztosan legyint:

— Ha csak a maga állásáról és kenyeréről volna szó, talán el tudnám képzelni, hogy nem fogadja el... De itt nagy érdekek forognak kockán, olyanok, amelyekért maga a fél életét is odaadná... Másoknak kell szolgálatot tennie, tehát nem fogja megtagadni.

Minden lelket meg tud ragadni, minden idegszálat meg tud bénítani, ha akarja... Csak Balog próbál makacskodni kihúzott derékkal s már arra készül, hogy valami gúnyverssel felel a szirénmelódiákra, de szerencsére erre nem kerül sor, mert Ilonka kijön az öltözőből és pengéjét suhogtatva siet feléjük.

Abba kell hagyniok a beszélgetést, ezt a szellemi szabad-stílusú birkózást, amely kettejük között mindig valahogyan eldöntetlenül végződik.

A két nő feláll egymással szemben, Imre pedig

egy emelvényen helyezkedik el s onnan figyeli munkájukat. A nők szemmelláthatóan idegesen dolgoznak.

Valóban, mintha férfiért való tornát rendeznének... Bajvívást a férfi koszorújáért. Nők don Kihóte csatája a mindent feje tetejére állító korban...

Imrét csak egy pillanatra nyügözi le valami groteszk büszkeség, aztán egyre kényelmetlenebbül érzi félszeg helyzetét... Ő fent ül valami deszkatákolmányon, — emelvényen, — mint hajdanában a királyok díszes, arannyal, brokáttal tündöklő páholyukban. Csak az ő trónja egy bőrrel bevont furcsa szerszám, — tornabak — s ennek négy lába úgy terpeszkedik, mint egy halódó gebéjé, amely a megsemmisülésbe ájulás elől feszíti terpeszbe lábait, hogy le ne roskadjon, mert akkor vége. Ezen a torz trónuson ül és figyeli az érte vívókat... Mert neki szól ez a viadal, neki, aki ott ül a bakon, mint hajdanában a királyi páholyban a bajvívás jutalma, a király legkisebbik leánya, a hercegkisasszony s lent a porondon érte vívnak...

A férfiért!...

A kor minden torzultságát érzi a jelenetben... Bármilyen különös élményt adó látvány is a két hajlékony, remekül tagolt nőalak villodzó, rugalmas mozgása, a mozdulatok frisseségében, fürgeségében az izmok egészségének ütemes tánca, mégis a kultúra fintora minden, ami a teremben történik... Két nő a szörnysisakkal a civilizáció karneváljának táncosa itt, annak a karneválnak, amelyen az oktalanság és a természetellenesség muzsikál jajongó, vad jazz-zenét.

Kardos, sisakos nők vívnak a porondon s a férfi, a bajvívás pálmája, fent ül gúnytrónusán, mint egy álmos, porladozó bálvány.

Fent ül gúnytrónusán s foga már-már megcsikordul az önmagát is gyűlölni kezdő megvetésben.

Vilma ravasz, villanó és kiszámíthatatlan. Folyton támad s ha támadása nem sikerül, visszaugrik, de nem, hogy védekezzék, hanem, hogy újra támadjon.

Ilonka hajlékony, bátor és nyugodt, aki könnyedén s mégis biztosan, határozottan védekezik s egy-egy támadása úgy ugrik ki a védekezésből, mintha acélrúgóról pattanna el.

Ilonka vív nőiesebben, Vilma rátörőbben, erőszakosabban, diadalt követelőbben... Vilma a férfit játsza, a férfi helyére akar állni, Ilonka csak védekezik — a másik nő támadása ellen.

Imre eleinte csak a leányt félti, aztán az asszonyt is, végül önmagát is. Mindnyájukat félti ettől a különös mérkőzéstől.

A két nő egy-egy tus után hátraveti a rostélyt, pihen, méricskéli egymást... Arcuk kipirult, mellük egyre hevesebben hullámzik... Eleinte még tudnak mosolyogni egymásra, később mind jobban elsőtétül tekintetük...

Már az egész terem csak a kettejük mérkőzését figyeli. Imre pedig egyre kínosabbnak találja helyzetét. Sokan, — nők mind, mert női óra van — csak őt nézik, mert megértik lassan, miről van szó...

Mosolyognak.

A férfi végül nem bírja tovább:

— Állj! — kiáltja, mintha vezényelne a mérkőzéshez, holott eddig egy szót sem szólt... A két asszony megtorpan erélyes, biztos parancsára... Csak Vilma tesz még egy olyan mozdulatot, mintha nem volna hajlandó tudomásul venni a férfi váratlan belekotnyeleskedését. Ujra támadni akar.

De Imre gyorsan leugrik a bakról:

— Ilonka, hagyd abba!... Mára elég volt.

A hangja ellentmondást nem tűrő s Ilonka meglepetten, engedelmesen dobja le a sisakot.

Csak Vilma okvetetlenkedik:

— Nem lehet... Most éppen eldöntetlen... Döntésig megyünk.

És nem veszi le a sisakot... De Imre már nem engedi őket újra felállni:

— Mind a ketten győztek, hölgyeim, — udvarias-

kodik mosolyogva, hogy közbeavatkozását indokolttá tegye a nézők előtt. — Mind a ketten legyőztek engem... Menjünk, Ilonka!

A leány engedelmesen indul az öltöző felé, amelynek ajtajáig Imre is elkíséri, miután hirtelen elbúcsúzott Vilmától.

Az asszony ott marad a planson és nem veszi le sisakját. Nyúlt ugyan érte, de aztán meggondolta... Csak áll és néz mereven a távozók után... A rostélyt sem hajtja hátra, a mögül csillog ki égő tekintete szokatlan fénnyel... Szokatlan fénnyel, mert szemén kívül, még külön két gyöngyszem is ragyog a pillái alatt.

XVIII. FEJEZET.

Imre, amíg az öltöző ajtaja előtti kis fapadon ülve Ilonkát várja, már nem néz többet az asszonyra. Kigombolt felöltőben, kalapját forgatva úgy ül ott, mint akinek nagyon mehetnékje van. A vívó leányok mosolygó, kutató pillantásokkal oda-odanéznek s szemmelláthatóan jól mulatnak idegességén... De néha elismerőn bólintanak egymásnak... Bólogatásukat meg is lehet érteni. Tetszik nekik Ilonka férfikísérője s nagyon szeretnék tudni, hogy kicsoda... Rövidesen körül is fogják Vilmát, mert annak néma megrendültségéből sejtik, hogy kíváncsiságukat az asszony elégítheti ki legjobban.

— Te, ki ez? — súgja oda Vilmának egy kócos szőkeség, akiről mindnyájan nagyon jól tudják, hogy még ide sem vívni, hanem pletykázni jár. Az a fajta nő, aki a tenniszpályán néha napokon át nem üt labdába, a raketjét viszont úgy forgatja, mint egy porolót s beszél, beszél. Mindenkit ismer, mindenkit megszólít. A korcsolyapályán felkötteti korcsolyáját, aztán egész nap bent marad a melegedőben — beszélni. Hogyne, hiszen kint a jégen hideg van!... Uszodába csak azért jár, hogy a bőrét hindubarnára

szikkassza a nappal... Álsportlédi. Minden sportot űz, de csak azért, hogy egyetlen sportjának, a pletykának élhessen.

— Te ki az?

S négy-öt kíváncsi leányfej búvik koszorúba Vilma körül. Az asszony tekintély köztük, félnek tőle s irígylik társasági sikereiért. Most megsejtik, hogy titkos eszményképük valahogy kikapott, sietnek mindent megtudni.

Vilma is érzi megvertségét, de nem hajlandó bevallani:

— Egy fiatalkori barátom, — mondja olyan közönnyel, amilyennel csak tudja. Igyekszik hangjába belevinni, hogy «Valamikor közöm volt hozzá, de most már nem érdekel»... Ugy tesz, mint aki «átengedi» a férfit másoknak. Ilonkának azonban mégsem hajlandó átengedni, mert gyorsan hozzáteszi: — Rokona Ilonkának, azért vannak együtt...

— Dehogy azért! — böki ki az őszinte szőkeség s már láncba fűzi hirtelen tapasztalatait. — Hát nem láttad, hogyan jöttek?... Az ember a vőlegényével jár úgy, ahogy Ilonka ezt idehozta. Valósággal viseli már... És figyelted, milyen szelíd szolgálóként sietett az öltözőbe, amikor ez az úr abbahagyatta veletek az asszózást?... Hühüj! Ilonka nem szokott férfiaknak ilyen könnyen szótfogadni... Esküszöm, hogy a vőlegénye!

— Nem az! — fojtja le hangját az asszony. — Szó sincs róla...

— Nna!... tudom, amit tudok... Nekem jó szemem van.

És a kócos szőkeség olyan fölényesen begyeskedi jólértesültségét ebben a dologban, amelyről pedig egy perccel előbb még semmit sem tudott, csak azért, mert érzi, hogy Vilmát egy kicsit lelken lehet karmolni vele... A leányok aztán ott hagyják Vilmát, miután előbb kicsikarták belőle az Imre nevét, foglalkozását, korát és egyéb anyakönyvi adatait.

— Máté-Balog... Jó család... Tényleg rokonok... Akkor lehet, hogy nem a vőlegénye, — súgják-búgják egymásnak nagy izgalomban s valamennyi leány-agyban egy kis feljegyzés nyomódik az emlékezetre: «Máté-Balog Imre, harmincnyolcéves, földbirtokos, lakik Kunzsongáron, (jelenleg Budapest!)... Remek alak. Egészen jó tipp volna... De Máté Ilonka?»...

Valamennyien elgondolkoznak egy kicsit, aztán hirtelen felállnak párokban egymás ellen... Gyorsan vívni kezdenek a lehető legjobb tudásukkal... Ezt az urat biztosan érdeklik a vívónők, ha idejött...

Egy-egy beadott tus után mindegyik odavillan, látta-e az a földbirtokos... Szemtelenség! Ide sem néz.

Vilma, aki azon kapja magát, hogy egyedül maradt, gyorsan elvonul a plansról.

Egy-két percig nem tud mit kezdeni magával, végül is lefüleli az egyik segédoktatót és hangos, felfelkacagó beszélgetésbe kezd vele.

Ilonka gyorsan elkészült az átöltözéssel s most sietve mennek ki a teremből. Hangos kiáltással felelnek köszönésükre a leányok:

— Pá, Ilonka!... Szervusz, Ilonka!... Isten veled, Ilonka! — És amikor az ajtó becsukódott mögöttük, egy jókedvű bakfis rögtön abbahagyja a «bemutató» vívást, földhöz vágja a tőrt, de még a sisakot is és nagyot, őszintét keseredik: — De jó neked, Ilonka!...

Hatalmas nevetés felel erre s csörgése még a lépcsőházban is utóléri Ilonkáékat.

A leány bíborvörösen, szótlanul lépked Imre mellett. Csak lent a kapuban kezd beszélni, mert nagyon kínozza a férfi szótlansága:

— Láttad, hogy vívott? — S már azon van, hogy, mint anyjának szokta sportélményeit, elmagyarázzon egy-egy tust Imrének. De még idejében meggondolja s rettenetesen szégyenli a jól induló, de rosszul sikerült délutánt. Aztán kifakad Vilmára: — Valósággal verekedett!... Mi baja van velem?...

Imre sem szégyenli magát kevésbbé. Neki is szorongatja a torkát a meghittnek, kedvesnek indult együttesük értelmetlen befejezése.

— Túlkorán jöttünk az emberek közé, — mondja majdnem kelletlenül. — Otthon jobb lett volna.

Ijedten döbbennek rá mind a ketten, hogy alapjában milyen messze vannak még egymástól!... Még fontos nekik az emberek ítélete, még törődnek vele, hogy ott, — a vívóteremben, — mit gondolnak róluk.

Megint szótlanul mennek egymás mellett egy darabig s végül Imre a nagy megpróbálásra készülők zihálló lélekzésével nyögi ki:

— Ilonka!... Meg akarlak kérni valamire...

— Parancsolj!...

— Ne menj fel többet a vívóterembe... Hagyd abba azt a verekedést... Nem neked való.

Óh, már most megkérik, hogy változtasson az életrendjén!... Kérik, hogy éljen — másképen... Éljen úgy, ahogyan a férfi szeretné...

Szíve elnehezül... Idegei még fognák, tartanák régi vidám gyerekmulatozásait. Nem a vívást!... Csakugyan verekedés, csakugyan nem neki való... De!... De a vívás után — ez már biztos — jönni fog egyéb is... Szürkébb lesz-e az élet? Elveszti-e sok vidám frisseségét?... És... és jönnek-e helyébe új örömök, amelyekért érdemes élni és érdemes olyanná válni, amilyennek a férfi akarja?... Oh, bizonyára! Elszakad egymástól az élet két szakasza: az ifjúság és... és az a másik fele az életnek, amelyben már mindenért felelős lesz — egy valakinek.

De néz a férfi komoly, tiszta arcába s látja szemében a válságok borongását, látja, hogy a feleletet félig-meddig ítéletnek várja, tehát legyűri szorongását:

— Igen, Imriske... Nem megyek fel többet...

Engedelmesen, kicsit elfogultan mondja ki első «jogfeladó» nyilatkozatát, mert érzi, hogy erre a másik «jogot formál»... Uj jogai alakulnak ki a régiek helyébe. Uj jogai és kötelességei!... Menyasz-

szony?... Ezt a szót még nem meri kimondani magának, még gondolatban sem, még a varázsát sem érzi s ha megkérdezi magától, boldog-e, nem mer rá «igen»-nel felelni... Inkább nehéz szorongás az, mint boldogság. Még a szorongásnál is fojtogatóbb valami: — Gond!... Gond, amely nem a kenyérért, nem az élet biztonságáért aggoskodik, hanem — a férfiért. A lélekért, a lelkükért, a kettejük egymást megértéséért.

Hangja halkul s egyre belülről csengőbbé forrósodik:

— Majd vigyázz rám, Imriske, jó?... Majd mondd meg mindig, hogy...

«Hogy akarod»... ezt akarta mondani, de még nem merte. «Hogy lesz jó nekem»... Ezzel fejezi be a férfihoz símulását.

Ezután is keveset szólnak egymáshoz, csak egyszerre-lépésük ritmusát figyelik, de mire hazaérnek éppen ebből a nagy, elfogult némaságból értik meg, hogy ezentúl már — felelősséggel tartoznak egymásnak...

Hazaérnek...

És ekkor, — otthon a lépcsőházban — tör ki Imréből, szinte keserű kiáltozásként Ilonkának szóló, utolsó mondanivalója... De Ilonka soha halkszavúbb kiáltozást még nem hallott:

— Ember akarok lenni, értsd meg, Ilonka, ember!... Tudom: vannak hülyék, akik «öntudathasadás»-ról fognak beszélni, amiért eljöttem az ősi földről... Engem fognak hülyének képzelni, mert egy látszólag egyenesvonalú életformát, a «földesúri» életet otthagytam s eljövök ide beamternek... Hát én semmit sem hagytam ott!... Legkevésbbé a földet... Csak van úri módom benne, hogy megnézzem mitől nem tudunk mi odalent élni? Dolgozunk, hiszünk!... De sem munkáknak, sem hitünknek semmi jutalma az önbizalmunkon kívül... Mi holttá törhetjük a rögöt és magunkat, de mire tényünk és munkánk

ideér, már nem ér semmit... Vagy el vagyunk maradva a világ termelő technikájától, vagy egy iszonyú gazság történik velünk, földet túró bolondokkal...

Ilonka érzi a férfiakarat dübörgését feje felett, de már nem menekül alóla... Szeretné tréfásan megkérdezni, hogy mi baj van, de az ilyen halkszavú férfirivalgás mellett ez a kérdés egyszerű és nagyon ostoba lenne. Beszéljen Imre, mert jobb őt hallgatni, mint valami könnyű tréfával esetleg kedvét szegni nagy nekilódulásának. Hogy Imrének van úri módja mindenben, még abban is, hogy eljöjjön a tiszántúlról s itt belebeszéljen az ember életébe, alapjában nagyon tetszik Ilonkának. Szigorúan beszél Imre, de hadd beszéljen! Szigorú szava neki is szól, de boldogan kell hallani:

— Vigyázzak rád, azt mondod... Dehogy vigyázok!... Majd te magadra... Nekem is most magamra kell vigyáznom, hiszen két napja vagyok itt s már elég tekintélyes szamárságokat sikerült összehoznom, mert elmentem másra vigyázni...

Haragos, kemény és kiméletlen... Tudja, hogy a leányt mennyire megrémíti ezzel, de mindegy!...

— Nem játszani jöttem ide s nem bírom nézni, micsoda vad véletlen játékká züllesztenek itt mindent... Játszanak, nevetnek, mosolyognak s közben egymás nyakát tekergetik ki... Az enyémet is kezdik már csavargatni... Nem nők, nem ti... Férfiak!... Elegáns és könnyed férfiak.

Imre néhány szóval elmondja az egész váltóügyet... Ilonka először rémülten, tágrameredt szemmel figyeli, aztán fejcsóválva, elgondolkodón ad igazat Imrének:

— Hát elég tekintélyes szamárság, Imriske... De ha az olasz utad sikerül, nem kell nagyon bánnod...

— Az olasz utam nem sikerül... Nem megyek...

— De mégy!...

Toppantott-e Ilonka, nem-e, Imre észre sem veszi,

mert akkorát csodálkozik már a hangja erélyén is. Rettentő esetlenül hangzik, amikor megkérdi:

— Megyek?

— Ugy van!

— Miért?...

— Mert én is megyek.

— Te?

— Én...

Nagyon együgyű lehet Imre arca, hogy Ilonka ilyen nagyot kacag. A leány aztán elmagyarázza, hogy tegnap este a vacsoránál szóba került Imre olasz útja.

— Én mondtam meg nekik... «Ajhaj»: sóhajtott apuka... «Mit ajhajozol»: csap rá anyuka ismert erélyével. «Neked talán fáj, hogy az a derék gyerek eljut Rómába s végre közköltségen, nem a saját pénzén»... Ritter von Cibakházából derék gyerekké léptél elő Imriske... Mama kezd téged nagyon szeretni... Szóval, hogy mit fájsz te apukának... Apuka, hogy «Isten ments! Örülök, hogy a fiú máris egyenesbe kerül, de azért ajhajozok, hogy én miért nem jutottam el soha Rómába»... Tudod, apuka már diákkora óta imádja titokban a forum Romanumot... Anyukát is, de a forum Romanumot is... Sőt anyukát később kezdte imádni... A Vatikán is izgatja. Azt mondja, hogy «Kultúrát lélekzeni csak Rómában lehet... Mit Páris?... Csak Róma!»... Te, Imriske, ha láttad volna! Még könny is rezgett az öreg pillaján. Mire anyuka: «Én értem nem igen halnál meg, de Rómáért, úgy látom, szívesen megtennéd. Hát miért nem mégy?»... Láttad volna szegény apust a leesett állával, a pápaszeme mögött forgó, ámult szemével: «Hogy miért nem megyek?... Hát elengedsz te?»... Erre meg anyuka csodálkozik: «Rómába?... Miért ne engednélek el?... Róma az egy város és még mindig jobb, ha egy városba vagy szerelmes, mint valami nőbe... Várossal megcsalhatsz, Apuka»... Te, láttad volna!... Apuka felugrik a vacsora mel-

lől: «Megyek» lihegi. «Megyek... Megyek a fiúval». S jár körbe-körbe az asztal körül: «Megyek vele!»... Anyuka nevet: «Jó, de előbb vacsorázz meg. Éhesen nem mehetsz oda... Egyél! Különben itthon maradsz»... Apuka, mint egy kis gyerek visszaült a székre s még mindig remegő szájjal susog: «Megyek»... Imriske, megható volt az öreg... Talán negyven éve várt erre az útra s most anyuka eléje tálalja, mint valami csemegét... Egy hosszú élet végefelé a gyümölcsöt, ahogy vacsora végén szokták.

— Szegény Sanyi bácsi! — hatódik meg Imre is és előbbi nagy nekilázasodása elcsitul.

— És képzeld anyukát, — neveti tovább boldogan a mai ebéd «eseményeit» Ilonka. — «Őrt azért adok melléd, apuka, ne haragudj» — hűtötte le apuka boldogságát, amely már nem akart elférni a szalónban, és az öreg kezdett ujjongva nyargalászni az egész lakáson végig... «Őrt állítok melléd... Óh, nem hogy vigyázzon az erkölcseidre vén salabakter, csak legyen aki reggel a nyakkendődet megköti. Negyven éve nem tudtad megtanulni tőlem... Tulajdonképpen ezért nem is engedtelek el Rómába, nehogy olyan slamposan járj ott nekem, mint valami festőművész»... «De anyuka, hiszen én tudok nyakkendőt kötni»... «De hogy?... Elengedtelek egyszer is úgy hazulról, ahogy te kötötted meg?»... Képzeld, Imriske, így marakodott a két öreg. És a végén a mama, a drága, az én egyetlen jó anyukám: «Majd az Ilonka fog rád vigyázni»... «Miii?»... ezt már én mondtam... Mondtam? Sikoltottam!... Te! Alig fért ki a torkomon, hogy «mi»...

— Ez komoly?

Ilonka hamiskás ujjongással bólint rá:

— De mennyire!... Megyek veletek Rómába apuka nyakkendőjét megkötni... De ha akarod a tiedet is megkötöm. Te sem vagy túlnagy művész e körül a dekoratív textildarab körül.

És Ilonka máris ránt kettőt alaposan Imre nyak-

kendőjén. Egyet jobbra, egyet balra s közben szorosabbra is húzza. Olyan szorosra mégsem sikerül, hogy Imréből ki ne törhetne másodszor is a kiáltás:

— Ez komoly?!

Olyan öblös, nagy zengéssel ugrott ki torkán a kérdés, hogy az egész lépcsőház cseng bele.

Fönt kicsapódik Imre lakásának ajtaja s János ugrik ki ura hangjára:

— Nem tudom, tekintetes uram... De ez a pernahajder már megint itt van... Nem tudom... Vagyis, hogy komoly, bizony, komoly!

Ilonka is, Imre is meglepetten merednek fel a nem éppen égi szózatra.

— Mi bajod van? — szigorúskodik fel Balog inasához s most szívesen kiszedné alóla a lépcsőt, hogy pottyanna a jámbor valahová ki a semmiségbe, mit kotnyeleskedik itt?... — Ki van itt megint?

— Az a hadirokkantistápoló! — jelenti le katonásan János a ház körüli újdonságokat.

— Reiter? — hökkent Imréből az értetlenség. — Megbolondult az a hülye? Reggel kidobom s este már megint itt van?...

Ilonkának is elakad a lélegzete. Oh, hogy leckézteti őt a szörnyű véletlen!... Ujra meg újra betolja mementóként életébe ezt a figurát, egy torzult, gúnyos fintort, hogy szinte végtelenül vezekelje egyetlen pillanatát... S a leány kétségbeesetten, majdnem elesetten mered Imrére. Tekintete csengő és bocsánatot kérő: «Látod, ez már nem fog elmúlni soha sem... Bocsásd meg nekem»...

Imre észreveszi megrendülését, gyorsan a leány keze után kap:

— Ne izgasd fel magad, drágám.

S mintha egy váratlan szerencsétlenség, egy rárohanó jármű vagy vadállat kapná el, vonja hirtelen magához a leányt. A kezét szorongatja.

— Nyugalom!... Ne törődj vele.

S most ismét föl Jánoshoz:

— Mit akar az itt?

Mint egy őrült, villódzó jelenetű filmen, megjelenik János háta mögött egy fekete kócos fej s bizalmaskodva lemosolyog, miközben egy papírlapot lobogtat feléje:

— Semmi, nagyságos uram!... Jelentéktelenség... Abszolute nem óhajtok kellemetlenkedni... Óh, kisztihand, kezitcsókolom...

Az utóbbi hűhós köszöntés már Ilonkának szól, aki haragosan kapja vissza tekintetét a magasból. Groteszk és émelyítő élmény felnézni arra az emberre. Fel a magasba!... S a legszörnyűbb, hogy volt egyszer egy ilyen felnéző pillanat.

Imre nem tehet mást, becézve, csitítva, keserűségét enyhítve tolja be Ilonkát az első emeleten az ajtón, átadja a csengetésre odasietö Emma néninek:

— Rögtön jövök... Csak valami elintézni valóm van.

Nagyon vésztjósló, ahogyan az elintéznivalót említi... Emma néni nem tudja mire vélni a lihegő, zürzavaros hazaérkezést.

— Mi az, összevesztetek?

Ilonka sápadt, a szája is remeg dühös felindulásában:

— Dehogy, anyukám... Hanem az a Reiter van itt... Tudod, akit délelőtt bevallottam neked.

— Az ördög vigye már a Reiteredet — veszi ápolásba Emma néni leányát. Leszedi róla a kabátot, kalapot s ölelve viszi a szobája felé. — Mit izgatod magad vele?... Vagy talán Imre?...

Mert szegény Emma néni nem tudja még mit szólt Imre ehhez az egész Reiter-afférhez?

S térdei megint nem a reumától kezdenek remegni, úgy hogy Ilonka gyorsan visszaadhatja anyjának a támogató ölelést:

— Eh, dehogy Imre!... Csak, hogy ez az alak még itt van, még egyáltalában a világon van...

Leültek s Ilonkát hirtelen ötlet kapta el:

— Mama, adjatok neki pénzt!... Menjen ez a hülye, Amerikába, Kamcsatkába, a pokolba... Csak itt ne járjon már Pesten...

— De hát kiről beszélsz?

— Reiterről... Fenn van Imrénél.

Emma néni nagyot rémül, de aztán elmosolyodik.

— A te élő lelkiismereted, mi?... Mondd, hogy néz ki az a lelkiismeret? Nagyon kócos?... Gondolom nem szeret mosakodni...

— Mama, ne bánts!

Ilonka megtámasztja ujjait gondokba merülő homlokán, nem hajlandó részt venni anyja mulatságában... Hideglelősen megrázza az undor s ha volna is még valami jobb emléke az egykori «kollégáról», az is kiégne belőle örökre és nyomtalanul.

XIX. FEJEZET.

Imre az elintéznivalóhoz a két öklét kezdte készítgetni... Csukogatja, nyitogatja ujjait, amíg fölfelé halad a lépcsőn s a szociológus nem sok jót néz ki szeméből. Az a hidegség sem nyugtathatja meg Reitert, amellyel Imre az ő háromszoros köszönését, az alázolgáját is, a jóestétet is és a van szerencsémet is fogadja. Alázatos szolgálatkészségére nem szelidülnek Imre vonásai, úgy hogy a jóestét is és a szerencsét is titokban inkább önmagának kívánja, mint a feléje közeledő Balognak.

Szerencséje, hogy ezúttal harmadik szerepében mutatkozik be, rövid huszonnégy óra leforgása alatt. Most ügyvédbojtárként jelentkezett:

— Csekélység kérem, — sietteti a szót Imre indulatának kibontakozása elé. — Csak egy, hogy úgy mondjam, óvatossági intézkedés... Óh még nem óvatolás kérem, csak óvatosság... hehehe...

Jól mulat a saját ötletén s lobogtatja a váltóürlapokat, amelyeket Imre délelőtt Csejtey irodájában aláírt.

Balog szinte hipnotizáltan mered a papirosokra:

Mi ez, mit akarnak, már itt is vannak? Micsoda kapzsi Harpagon-kéz munkál itt? Még csak délelőtt fejtették le ujjait Zeltbrock nyakáról s az a kéz már polipkarként csápol, már, ime, nyúl az ő torka felé is?... És most?... Most már nem csak ő, de Csejtey s a néma Tivi is benne van a játékban... A fojtogató kéz elengedett egy torkot, hogy helyette másik hármat ragadhasson meg... És ez az úr a Vilma férje!... Vilmának csakugyan nincs szerepe ebben a hajszában?

— Mit óhajt? — áll meg Imre féloldalt a hajlongó Reiter felé, amikor fölér. Csak épp, hogy a fülét fordítja feléje, nézni nem hajlandó rá.

Reiter nem jön zavarba. Ilyen kicsiségekre már megedződtek idegei:

— Méltóztassék elismerni az aláírást ezeken a váltókon.

Ó, nem az ő urisága, csak a Zeltbrocké kapott pofont!... Mézes-mázos hajbókolások közben ugyan, de súlyos inzultust, amelyet Imre mégis egy kicsit a magáénak is tekint... Ez, ez a váltót bemutogató népség, egy újféle emberfajta, amelynek minden hajlongásában gúny, minden édeskedésében méreg van...

Imre csak úgy az ujjával, félig-meddig fricskázó mozdulattal, bökkenti szeme elé az oda tartott papirosokat:

— Igen, én írtam alá.

Azzal bemegy és szóra sem méltatja többet a foglalkozáshalmozó Reitert.

Álúriság...

Amikor Imre a lakása ajtaján belépett, ez a szó jutott eszébe... Hirtelenében nem tudta, önmagáról-e, vagy Zeltbrockról... Talán Zeltbrock az álúr!... Zeltbrock tud fillér nélkül vagyonokat elkölteni — a nevével. Zeltbrock rohan esztelenül a perc felé, amelyben a nevét végleg elkölti. Hiszen már szórja mindenfelé s ha van is még a családjának vagyona itt vagy ott, ő annyira elkölti nevét, hogy végül család-

jának egész vagyona rámegy, hogy a nevet megmentse. Vagy engedik a «tékozló fiút» börtönbe jutni s akkor marad a családnak vagyona még, de a neve vész el... Álúriság... Egy egész osztály életereje vész el a nevével való dobálózásban.

— Álúriság! — mondja ki végre hangosan a szót Imre és most már magára gondol. Nem törődik vele, hogy hangos monológjára mögötte álló inasában, béres cselédjében, parasztjában még a lélekzet is megáll. — A név ma már nem hatalom, — folytatja dühös önpirongatását. — Lassan a pénz sem az!... Egy hatalom van: az életképesség!...

Agya irtózatosan ég a háromnapos hajsza fáradtságában, néha az az érzése, hogy koponyacsontjait pörköli már... Saját hangos szava ráeszmélteti, hogy nincs egyedül, hogy mögötte ott áll valaki. János, az örök hű és örök értelmes János áll mögötte... Mit gondol ez most?...

Ráeszmél végre, hogy azzal is törődni kell.

Álúriság?...

Maga sem tudja miért, elönti az epe. Nézi a remegve rámeredő embert, a magával hozott cselédet és ráförmed:

— No, te buta paraszt!... Mit bámulsz úgy, mintha meggárgyultál volna?...

János szemén szikra villan el, mint ahogyan az éj sötétjében, láthatatlanná elmerült tanyaház kéményéből röppen fel egy-egy izzó permeteg.

Nyugalommal nézi vissza gazdája tekintetét:

— Ne tessék, fiatal úr!...

Óh, lefokozta!... Imre rangja már régen «tekintetes úr» volt otthon is, de János most elvette tőle tekintetes úriságát... «Fiatalúr!»... A legrangtalanabb semmiség, amelyet a paraszt hetvenéves aggastyánnak is bemond, ha nagyon úgy fordul...

Állnak szemben egymással s János tudja jobban, miért vonja össze szemöldökét.

Imre pedig elszégyenli magát:

— Hát ne bámulj úgy rám, amiért hangosan beszélek magammal, — dünnyögi zavarában. — Olyan bolond világot élünk, hogy már ilyen is megesik az emberrel.

János ezt tudomásul veszi... Rá is bólint:

— A' lehet, tekintetes úr...

Imre megnyugszik, hogy visszakapta rangját s most már Jánossal szóba elegyedve fejezi be gondolatát:

— Szamarak vagyunk, János, nem urak!... Jogod van minden reggel, ha útnak eresztesz ezután, utánam szólni: «Máma aztán ne szamárkodjunk, tekintetes úr»...

Kihívón, kedvesen mosolyog a kabátját átvevő Jánosra, aki figyel egy kicsit, hogy lehet-e már mondani, ami a szívét nyomja s végül a kabát felaggatása közben sóhajt csöndeset:

— Hát már nem bánnánk!...

Vagyis, hogy nemcsak ő egyedül, de otthon az egész ház: a nemzetes úr, a nemzetes asszony, a cselédség, aki az udvarban van, meg az is, aki kint él a három tanyán, — a bócsain, a fanzugin és a bucsatelepin, — már mind nem bánná, ha a tekintetes úr, — nemsokára a nemzetes, — lassan magához térne.

Imre pedig folytatja a János nehéz sóhajtását a maga gondolata szerint:

— Itt tartunk, Jánoskám, — s tűri, hogy embere ott szolgáljon még a lerúgandó cipője körül is. — A nevünk is semmi, a pénzünk is semmi... Nem ebből élnek ma már a világon... Csak még itt nálunk...

— Nono! — fegyelmezi János a keserűségbe szaladó úri indulatot, mert a név és pénz hiúságát nem szívesen látja be. Nevet és pénzt tisztelni tanult egész életében és semmi kedve csak így-úgy abbahagyni.

— Nonoghatsz, amennyit jólesik, — legyinti le

Imre — így van mégis! Vannak, akik még a nevükkel élelmeskednek, de az már nem élet.

Átmegy a másik szobába s ruhástúl veti magát a vetetlen ágy tetejébe... A nevükkel élelmeskedők, utolsókat rúg-kapálói egy elmúlt világnak, — nem maradt-e ő le azok között?... Álúriság!... Ez volna minden, amit tud?... Mert álúriság volt most kint a folyosón csak úgy megpöckölni azt a papírlapot: «Én írtam alá»... Sokkal úribb dolog lett volna kitépni annak a fickónak a kezéből és kettérepeszteni mind a négy darabot. Aztán megüzenni Csejteynek is, a néma Tivinek is, hogy «Én nem megyek bele ilyen ostobaságokba, ti se csináljátok»...

De nem így tett... Az ellenkezőjét tette mindennek. Belefogott a nevével való dobálózásba ő is... A nevével és a pénzével.

És a férfiasságot is, lám, mire értelmezi?... Nőket kábít el maga körül... Nem! Még azt sem teszi... Csak tűri, keleti kényúr módjára, lusta nehéz vérrel, hogy szeressék. Szeressék, ahogy akarják... Vagy verekszik. Nem nehéz ütköző helyen, ahol ez még érdem lehetne, — bárban verekszik... Ez minden férfiassága!

Egyre rémültebb a befelé meredése s még szerencse, hogy kintről, a másik szobából motoszkálást hall. Ez eltereli figyelmét önmagáról... Kint csikorgás, amilyet ide-odatolt bútorok szoktak csinálni. Ki kell nézni, mi az?...

János rendezkedik megint. Gazdája számonkérő, szigorú tekintetére, kicsit sunyítva mentegetőzik:

— Csak az íróasztalt tolom egy kicsit jobban a világosságba... Nappal is lehessen látni mellette.

— Hagyj már a csudába a helyén mindent... Sosem szokom meg, ha mindennap máskép rakod.

De azért megindítja az a titkos szándék, amely János örökös motoszkálása mögött lappang... Látja János, hogy gazdájának sehogyan sincsenek inyére a mostani napok, hát igyekszik az egész világot át-

rakni körüle... Addig, amíg ura megleli végre helyét a világban!...

Imre visszahúzódik s megint gyötörné magát töprengéseivel, de szerencsére kintről éles csengetés hallik... Éles és türelmetlen csengetés.

Ilonka rohan be hozzá az ajtónyitásra.

— Imriske, rohanj a telefonhoz!...

A leány kicsit restelkedve áll meg a szobában. Különösnek találja, hogy legénylakásban van. Tegnap már járt itt, da akkor Imre aludt. Nem számít. De most ébren van és cirógató szemmel nézi őt:

— Mi baj van, kisleány?... Miért rohanjak? S pláne a telefonhoz, amit szívből utálok...

— Csejtey keres, — lihegi Ilonka a sietség lázában, de egy kicsit előbbi izgalmában is: itt áll egy férfi lakásában szemtől-szemben — a férfival. Milyen kócos, zihált ez az ember?... Mi lelhette, amióta hazajött?... Hiszen tíz perce sincs még, hogy elváltak a lépcsőházban s a férfi arca a néhány perc alatt éveket öregedett. Nem gondol rá, hogy Imre korában rögtön meglátszik az arcon s az egész emberen is, amit az élet gond és kínképen a lélekre ír és aki imént még éveit csúfolón fiatalnak látszott, egy elviharzó gondolatsor, érzéshullámzás után önmaga apjának látszik. — Sürgősen keresnek a telefonhoz... Hát maga mit csinál?... Már megint rendezkedik?

Az utóbbi két kérdés már Jánosnak szólt, aki azóta is bénultan áll a szoba közepén, amióta a leány belépett. És szeme csillogó, dédelgető nézését le nem venné Ilonkáról egy világért. Csak bazsalyog a hetyke bajsza alatt:

— Rakogatok megint... Ugy rendezkedünk át, ahogy tegnap tetszett mondani...

Imre nagyot csodálkozik mindkettőjükre. Mintha valami összeesküvésfélén érte volna tetten őket:

— Ahogy te mondtad tegnap? — vonja fel szemöldökét nagy kérdezősködéssel. — Hát te már jártál itt?...

— Tegnap, — vallja be Ilonka riadtan — hogy hagyjon aludni... Tudtam, milyen fáradt vagy. Aztán láttam itt, hogy nem vagytok praktikusak, mondtam egy-két dolgot Jánosnak.

De már szalad is kifelé... Imre pedig különös érzések között követi. Megint a férfiasságáról tépelődik magában. Ugy bánnak vele, mint valami gyerekkel. Meg sem kérdezik, csak rendezik körülötte legszűkebb környezetét is... Még azt sem ő akarja, az is történik vele.

Fejcsóválva megy a leány után, de aztán mosolyogva beletörődik: hiszen az ilyesmihez csakugyan asszonyok értenek jobban. A férfiak nem «praktikusak»...

A lépcsőházban már más gond gyötri: Mit akar tőle Csejtey, hogy ilyen sürgősen keresi?... A váltó, vagy az olasz út?... Bárcsak az olasz út lenne!...

Észre sem veszi, hogyan nőtt lelkéhez a hirtelen, talán nem is komoly ötletből született egész terv. Már a feladatai, kötelességei közé sorolja, töprengései, kínjai, gondjai vannak vele. Méltó feladatot fog-e és tud-e elvégezni?... Holott eddig csak menekülni akart az egész ügytől...

— Halló! — szól bele a telefonkagylóba jó öblösen s nem finomkodja el a hívó szót sem «hálló»-vá sem «helló»-vá. — Igen én vagyok... Már ma este?... Fáradt vagyok, nem bántam volna holnap, de természetesen ma megyek... A Hungáriában?... Rendben van... Köszönöm, hogy ennyit fáradozol ezzel a dologgal... Szervusz.

Még játszadozva forgatja kezében egy darabig a telefonkagylót, tréfásan mustrálgatja, mintha még nem is látott volna ilyet, aztán leteszi:

— Rettentő kis város ez a Budapest — nevet Ilonkára. — Itt nehezebb elveszni az emberek szeme elől, mint odahaza.

De Ilonka nem veszi tudomásul a lustálkodó játékot, a mellébeszélést:

— Nos, mi van? — sürgeti a dolog velejére az elmélázó embert.

— El kell mennem a Hungáriába, mert még ma beszélnem kell a nagyfejűekkel, akiknek titkárja leszek... Csak olyan fáradt ne lennék... Mindegy!...

Ilonka nem egészen erre gondolt, amikor a sürgető kérdést feltette. Még Reiter idegesítette: miért volt itt megint? Mit akart? Nem mondott-e megint valami szamárságot?

Valósággal kő esett le szívéről, hogy Imre még csak szóba sem hozza... Hát elmúlik valahogy ez a lidércnyomás!... Akkor jó... Akkor most sürgősen az életet!... Az utazást, amelyhez már annyi álmodozó, szép gondolata fűződik:

— Menj, Imriske, siess öltözz át.

Átöltözni?... Már alig vannak idegei hozzá. Hiszen napok óta egyebet sem tesz, mint átöltözik, akár egy primadonna minden új jelenéséhez. Ez a telefonhívás, — bármennyire utálta is egyébként a telefont, mert az élet egyik nagy ellenségét sejtette benne, — alapjában tetszik neki. Minden teketória nélkül fülöncsípik s odarendelik valahova őrhelyére... «Ha vállaltad, tessék!... Indulj el és nincs megállás»... Igen, ez alapjában véve tetszik neki... De megint átöltözni?...

Pedig kell... S ő el is indul...

Ilonka, amíg kikíséri az előszobán át, még odasúgja neki:

— Ha visszajöttél, gyere be!... Még ébren leszünk...

Imre kap a szón:

— Megvártok?... — És maga sem érti miért örül ennek. Vagy csak a leánynak örül?... Hogy lesz, akinek azon melegében elmondhatja, mi történt. Megy-e Olaszországba, vagy sem?

Örvendező és reménykedő búcsúzással szorít kezet a leánnyal:

— Igen, visszajövök... Várj meg, Ilonka!...

Már egészen természetesnek találja, hogy a leány

izguljon, aggoskodjék, féljen, vagy örüljön az ő útjainak.

János nagyon rábámul a világra, amikor meghallja, hogy megint ki kell adnia a pincérgúnyát. Mi?... Ma már megint mulatás lesz... Hát ennek már sohasem lesz vége?...

— Irtam az asszonynak... Majd ő beszól a nemzetes úrékhoz is, hogy megvagyunk.

Ami pedig magyarul azt jelenti: «Már megint mégy?... Már megint nem gondolsz senkivel, semmivel?... Irni illenék az apádnak fiatal úr, hogy mit végeztél... Vagyis, hogy mit nem végeztél... Maradj inkább itthon, mi?»...

Imre nem felel a mellémondott szóra. Csak mosolyog: hiszen bizony lenne írni valója, de hátha holnapra még több lesz. Hátha holnap már azt is megírhatja, hogy «színére kezd fordulni megint az élet, édesapám»...

De azért János csak hadd topogjon a maga nagy várakozásában, ígére leskelődésében, nem fogja neki megmondani, milyen útra megy ő most. Nem babonás, de a sok előre beszéd már elrontott egy-két dolgot az életében.

— Pénzt adj!... — szól oda Jánosnak, amikor öltözködés végeztével a zsebeit megtapogatja.

— Megint? — mordul vissza János kelletlenül s megy a kasszakulcsért a könyvszekrényhez.

— Megint! — hagyja rá Imre ellentmondást nem tűrön.

— Mennyit? — kezd János a kasszában motoszkálni s elővesz egy tízpengőst. Ugy tartja a kezében félig kínálón, hogy hátha elég lesz...

— Százat! — ejti kétségbe Imre s oda sem hederít a kisebb címletre, amelyet pedig János egész megnyugodott szívvel nyomna a markába.

— E' mán a második lesz, amióta itt vagyunk, — adja oda végre nagy keservesen a nagyobbik ban-

kót. De miheztartás végett hozzáteszi: — két napja vagyunk itt!...

Azaz, hogy minden napra egy tojás. Még pedig a nagyjából. Jó lesz vigyázni és nem a nyakára lépni mindjárt ennek is.

Imre nem hederít az óvatos célzásra, zsebregyűri a pénzt s megy a dolga után...

— Csak úgy odafüttyentenek, — élvezkedik még mindig előbbi gondolatán — csak úgy intenek, hogy idegyere, odagyere... De okosan!... Mire volna jó a hivatalos nagyképűsködés, hogy a gerincük belefájdul a sok hajlongásba. A nagy dolgokat egyszerűen csinálják. Csak úgy intenek... Mint nekem... Csak úgy rámripakodik a Telefon, hogy «no most tessék jönni»... Megyek, kérem, megyek... Tessék! Minden pillanatban tettre készen... Tessék!

Félig-meddig vigasztalásul mondogatta ezt magának, mert fáradt volt már nagyon: »Társasélet, folyton, megállíthatatlanul kavargó társasélet, ez öl meg minket... Csak beszélünk, de azt aztán sokat. Azt tudunk»... S Imre titokban azon reménykedik, hogy az öreg «belső titkos», a kedves «valóságos», — akit azonban ő egyszerűen kegyelmes úrnak fog szólítani, kegyelmes úrnak és tanácsos úrnak felváltva, — nem bőbeszédű. Emlékszik: régen, amikor a kegyelmes úr még a parlament tagja volt, beszédei mindig rövidek, talpraesettek voltak.

Talán ma is. Talán röviden végeznek, mert ő ma fáradt. Szeretne korán lepihenni.

Amikor belép az étterembe, megismeri arcképeiről jövendő főnökét, a magyar-olasz gazdasági tárgyalásra kiküldött Zóray titkos tanácsost s mellette Bárkay helyettes államtitkárt. Őt is kiküldték ebbe a bizottságba. Tehát két főnöke is lesz. Talán több is. Most csak ez a kettő ül itt.

Csejthey is velük van... Ez némileg megnyugtatja Imrét, aki mikor belépett az ajtón, egy-két pil-

lanatig a torkában érezte szívét... Most már túl egyszerű volt neki a dolog, valószínűtlenül egyszerű.

A két idősebb úr nyugodt, de kutató pillantással nézi a feléjük közeledő magas atléta alakot a merev figyelmük Csejtheyt is föleszmélteti, visszafordul, felugrik és eléje siet.

— Helyes, — súgja oda neki — ez a pontosság nagyon fog tetszeni az uraknak...

Csejthey elfogódottsága, izgalma viszont Imrét eszmélteti rá, hogy fölöslegesek voltak kétkedő, zavart elgondolásai. Az ügy nagyon is komoly... Eddig szinte játékosan gondolt rá, de most hirtelen feszesre kapja idegei gyeplőjét s most még jobban kívánja, hogy roppant fáradtságában ez a bemutatkozása ne tartson sokáig. Talán nem lesz veszedelmes. Valószínűen nem pepecselő, bakafántos urakkal került szembe, ha őt ide hívták egy fehér asztal mellé.

Bemutatkozik. Kabátját, kalapját átadja s megvárja, hogy a valóságos belső titkos helyet mutasson neki.

Leül. Több másodpercen át tartó feszes csönd, amikor végre Zóray megszólal:

— Az apádat jól ismerem.

Az öreg úr hangja halk, kicsit vontatottan beszél, egész modorán látszik, megszokta, hogy figyeljenek rá. Fehér hajú, kicsit töpörödött, de élénk szemű bácsi, akinek apró termete szinte groteszkül gondolkodtatja az embert egykor híres parlamenti csatáira, a diplomácia kulisszái mögött lefolyt híres intellektuális párbajaira, nagy szellemi verekedéseire. Az a fajta ember, akire az utcai járókelők, ha fényképe után történetesen megismerik, riadt csodálkozással szokták mondani: «Ki hinné, hogy ez az?» mert mindenki magas, sugár alakot, heroikusan kiálló megjelenést képzelt el róla.

Imre kicsi hijja, hogy azt nem felelte az öregúr első hozzá intézett szavára: «Köszönöm»... Szerencsére nyelnie kellett előbb egyet.

— Örülök.

Igy is majdnem nyögésnek sikerült az első szó, amelyet ennek az embernek a társaságában ki mert mondani.

Csend újra... Az öregúr tekintete elúszik a termen... Közönyösen, mintha egyáltalában nem volna fontos, hogy ismeri Imre apját... Csak úgy mondta... Imre egy kicsit restelkedik is befelé a közönyös tekintet miatt... Hiszen gyakorlatlan diplomata még no!... Nem tudhatja, hogy de igenis, nagyon fontos az öregúrnak, hogy ismeri az apját, a családját, sőt többet is ismer: a vagyoni viszonyait, még őt magát is már...

A kínos rövid csend után ez rögtön ki is derül:

— Hallom jó diák voltál, öcsém, — lepi meg ugyanaz a vontatott közönyös hang, alig hallható halksággal. — Három diploma... Nagyon okos... A fő, hogy olaszul és franciául is tudsz... Most az kell!

Imrének még a homloka is elvörösödik. Ijedtében, hogy ime, már a második ember Budapesten, akiről úgy hitte, vadidegen tőle s lám, annak egy sereg adata van róla máris. Maga is elbizonytalankodik, hogy csakugyan tud-e franciául és olaszul. Eddig még tudott, vagy legalább is úgy tudta, hogy tud. De hátha nem igaz! Zavarában még az a bizarr félelme is megszületik hirtelen, hogy egykori olasz-francia tanára csakugyan erre a két nyelvre tanította-e meg őt?... Hátha valamelyik abesszíniai néger törzs nyelve az, amelyet ő franciának vél.

Ez a rémülete azonban gyorsan elvillan s most már valamivel nyugodtabban várja, hogy Zóray a dologra térjen. Akkor talán majd ő is szólhat és sikerül esetleg bebizonyítania eszejárásával a három diplomáját s nagy nyelvtudását.

No nem sikerült!... Az öregúr még a dologra is nagyon egyszerűen tért rá:

— Majd eljössz velünk Olaszországba, — dünnyögi szinte csak önmagának.

Csak így: «Majd eljössz velünk...» Hát mi ez? Olyan jelentéktelen az, amihez az ő erőit is kérik?... Hát nem az ország érdekeiről van szó?... Hogy beszél itt ez az öregúr nagy kiküldetésükről?... Nem így szokott!... Micsoda zengőszavú, szédületes logikájú mély lelkiismeretű ember ez, ha közéleti csatáiban a legjelentéktelenebb kérdésről van is szó!... És most ezt az utat, amelyet Imre nem csak a maga élete fordulópontjának, de az ország egyik leghalálosabb izgalmú percének is véli, csak így intézi el: «Majd eljössz velünk...»?

Azután észbekap... Nem az ügy kicsi, hanem ő... Őt majd csak mint pontot és vesszőt rakosgatják ide-oda és nagyon nagy dolog lesz, ha a ráeső munka közben imitt-amott önállóan is meghatározhatja valamilyen fehér papírlapon, hogy hova a pontot, hova a vesszőt...

Csak egy pillanatra fanyalodik el, aztán újra minden életerejével megragadja a véletlen feléje nyúlt kezét... Figyel rettenetesen. Vár szavakat s most már a másik emberrel, a helyettes államtitkárral szemben remegteti félelem: Ni, hogy hallgat!... Ez tán még okosabb az öregúrnál is...

Nem derül ki, mert a másik úrnak még a hangját hallani sincs alkalma. Pedig lám az öregúr ismét:

— Közvetlenül majd az államtitkár úr rendelkezik veled, — emeli föl könnyedén, odamutatón a kezét. — Majd holnap délelőtt tíz órára menj fel hozzá a kereskedelmibe...

Imre és a másik úr összebókolnak.

— És?...

— És!... Nincs tovább.

Joga van Csejteyvel beszélgetni, még néhány szót, hogy a helyzet ne legyen számára annyira kínos... Csejtey még megmerészkedik egy-két «kegyelmes uram»-at, de nem ám, hogy kérdez, hanem csak be-

jelent, megmond valamit: egy kis komoly politikai hírt, amelyre az öreg rábólint, egy kis komolytalan társasági pletykát, erre rámosolyodik, ez megismétlődik még kétszer-háromszor, aztán kész.

Már mehetnek is...

Csejtey áll föl elsőnek, nagyokat csattogtat a bokáján és Imre mit tehet?... Ő is csattogtat kettőt, ugyanilyet: egyet az öregúrnak, egyet az államtitkárnak s a feléje nyujtott két parolát igen nagy ajándékként fogadja el.

Kiérnek az utcára... És kint Imrét hirtelen melegség önti el, megöleli Csejteyt, a kezét szorongatja:

— Köszönöm... Nem is értem, hogy ismeretlenül miért tetted ezt velem... Drága emberek!... Az öreg «titkos» milyen közvetlen és kedves.

És Imre egy sereg rajongó jelzőt mond el Zórayról, de még a másikról is s csak azután jut eszébe: hiszen jóformán szót sem váltottak egymással!... Ő maga mindössze egy szót mondott. Azt, hogy «örülök». És kétszer köszönt. Ez összesen három. Többre nem is lett volna alkalma!...

Mindegy... azért nagyon kedves emberek.

Aztán ellenőrizni kezdi fölemelő hangulatát: Minek örül? Mi történt?...

Semmi!

Jaj dehogy semmi!... Az élet vágtat mellette őrült iramban, már ki tudja mióta és ő eddig csak nézte, nézte azzal a remegéssel, ahogyan a töltésen álló gyerek bámul megdöbbenve a mellette elrohanó gyorsvonatra... Mosolygott, amikor jött a roppant gép, a mozdony, de inat remegtető bizonytalanság lett a mosolyból, amikor mindent elsodró rémként a vonat odaért. Reszkető, félő öröm ez a gyereknek és mélabús csalódás, mikor a vonat tovarohan. Az élet kezdett így elrohanni Imre mellett, de jaj sikerült!... El tudott kapni egy kapaszkodót és föl tudta magát vetni az élet hátára.

XX. FEJEZET.

Amikor hazaér, Sándor bácsiékat még ébren találja. Az öreg professzor éppen Rómáról tart előadást családjának. Lelkesedésében minden régiségtani tudását előszedi. Nem volt szakmája, de a boldogság, hogy Rómába mehet, szinte új csavarulatokat teremtett agyán, felszárnyazta fantáziáját s olyan merész következtetéseket vont le a régi Rómára vonatkozóan abból, amit éppen tud, hogy maga is meglepődik. Elámul saját tudásán. Éppen a római bürokrácia tökéletességét fejtegeti:

— A római bürokrácia nem az állam ügyeit, hanem a nép ügyeit intézte. Sokkal, de sokkal demokratikusabb volt bármelyik mai közhivatali berendezkedésnél. Vegyük csak az aediliseket... A közhivatali pálya legalacsonyabb foka volt... Amolyan előljáró féle... Csakhogy ám, barátom, annál nem kellett antisambrirozni a római polgárnak, vagy a szegény embernek... Az aedilis nem ült bent tapétás ajtók mögött, ahova egy sereg cerberuson keresztül lehet csak bejutni... De nem ám, barátom!... Az vitte a széket a hóna alatt és akárhol letelepedett a forumon, már kihallgatott, intézkedett. Nem építettek neki pompás palotákat, hivatalos helyiségeket, de nem bizony... A hivatala ott volt, ahol az esze... És akkor volt hivatalban, amikor eszén volt... Szervusz, Imriske! No, mi újság, széna, szalma?...

És feláll az öreg... De felpattan helyéről az egész család, még Emma néni is. Feszült várakozás minden arcon, minden tekintet felteszi ugyanazt a kérdést. Mindenki a belépő Imre felé mozdul egyet.

Imre szemében is ott ég valami öröm tüze, akárcsak a öregúrében:

— Megyek...

Ilonka gyorsan kijavítja:

— Megyünk!... — és megöleli lelkes, öreg édes-

apját. — Megyünk, apuskám, megyünk nyakkendőket kötözni Rómába... Micsoda világfit nevelek belőled!... Anyuka nem ismer rád, ha hazajövünk.

— Ugyan, gyermekem, — kapaszkodik kifelé leánya öleléséből az öreg s fájdalomtelt Laokoonként igyekszik lefejteni nyakáról Ilonka gömbölyű karját. — Nyakkendő!... Ugyan, gyermekem! — S hangja már-már botránkozó: — A civilizáció bölcsőjénél, a civilizáció kútforrásánál én majd a nyakkendőimmel fogok törődni...

Emma néni aztán valóságos botránkozássá tódítja az öregúr riadalmát. Tréfásan rátámad Ilonkára:

— Hova gondolsz, az ég szerelmére!... Apus ott tógában fog járni...

— Nyakkendő, — morfondiázik fölényes fitymálással Sándor bácsi s igyekszik felesége csipkelődését észre nem venni. — A legcivilizálatlanabb ruhadarab... Egy korcs!... Dekedens francia találmány... Párisban lehetnek az embernek nyakkendőproblémái... De Rómában?...

— Igen, ott csak a tóga! — rekeszti be azonban az öregurat a saját elragadtatásának visszásságába Emma néni. — Majd varrunk néhányat apuskának, gyermekem... Azt hiszem, a kimustrált öreg hálóingek hátából kitelik vagy kettő... Piros szegélynek pedig talán a te tavalyi nyári ruhádat fogjuk felhasználni... De apuka, mondd, szabad neked pirosszegélyű tógát viselned?... Tudtommal az csak bizonyos rangoknak dukál... Nur für Hochpassanten!...

Sándor bácsi egészen halkszavúan szégyenkezik:

— Anyuka, ma már nem viselnek tógát, — dünnyögi hűvösebbre fanyalódottan.

— Ne mondd! — csapja össze tenyerét Emma néni, amire aztán az egész ház hajjajázó kacagásban tör ki. — Persze, persze, ott most a fekete ing járja...

Már Sándor bácsi is nevet... Nem, nem, az ő örömét nem lehet elrontani semmi asszonyi okvetetlenkedéssel... Emma néni hiába is erőlködik.

De nem lehet elrontani az egész ház kedvét sem. Mindenki boldogan szorongatja Imre kezét. Imre pedig a Sándor bácsiéhoz hasonló lelkesedéssel mondja el, milyen egyszerűen történt az egész.

— No látod, apuka! A mi korunkban s a mi előkelőségeink sem fakszniznak ám azért sokat, mint te gondolod, — fejezi be Sándor bácsi hütőgetését Emma néni. — Csak a mieink nem hordják a hónuk alatt a széket... A mi korunkban, hála Istennek, van már elég szék. Mindenütt lehet találni, leülni és tárgyalni... Még padok is vannak... Majd süsd ki, mein Schatz, hogy a régi rómaiak ismerték-e már a padot... Egy-egy régi ház előtt eszközölj ásatásokat, mint az a Schlieman Károly... Ha találsz a földben korhadt fatönköt, akkor biztos...

— Mi biztos? — lép ismét a csapdába naivan az öregúr...

— Hogy a régi rómaiak is szerettek a ház előtt a padon ülni és szivarozni...

— Szivar! — csapja össze tenyerét most már Sándor bácsi gúnyos viszonzással az előbbi csípésekért. — Hol volt akkor még a szivar!...

Ki tudja, meddig folyna még ez a vidám, öreges játék, ha nem hasítana bele éles berregéssel az előszobából a telefon csengője.

Ilonka szalad ki. Barátságos «szervusz»-okkal üdvözli a telefonálót s kis idő mulva visszajön... Az arca kipirult s valami kényszeredett mosoly az ajka körül:

— Téged hívnak, — int Balognak látszólag közönyösen, de a hangja fojtott, fülledt.

Imre meglepetten veti fel fejét: Este tizenegyre jár.

— Engem? Ilyenkor? — álmélkodik a furcsán, zavartan mosolygó leányra. — Kicsoda?

Ilonkának nem kell felelnie. Zavarából mindenki kitalálja: — Vilma telefonál!

Amilyen hangos, hahotás és vidám volt a ház egy perccel előbb is, épp olyan kínos csönd üli meg a szobát most.

Imre keményen összeszorított szájjal, elboruló tekintettel siet ki az előszobába... «Hallo»-ja után alig egy-két szó, aztán élesen csattan a hangja:

— Nem megyek!...

Visszasiet az ebédlőbe, nem felel a kérdő tekintetekre... Egy-két pillanatig maga elé mered, aztán nagy nyugalommal beszél — a római útjáról... a terveiről.

— Alkalmi megbízás csak és örülök, hogy nem valami büróba kerültem... A gazdaságot sem akarom otthagyni egészen... Igy talán sikerül.

— Ebben igazad van, — felel Sándor bácsi gépiesen, csakhogy éppen mondjon valamit... Hiszen Imre is ugyanazért beszél... De mert a hangja egyre nyugodtabb és józanabb, mindenki megnyugszik.

Nincs baj... Az az asszony nem lehet különösebb veszedelem, ha ilyen kurtán és izgalom nélkül tudja Imre elintézni:

«Nem megyek!...»

Imre beszédét a terveiről mindnyájan arra használják fel, hogy visszatartott lélegzetüket szabadjára engedjék s lassan ők is nyugodt, zavartalan arcot öltsenek.

Hiszen, ha Imre nyugodt...

Csakhogy Imre nyugalma ideget pattantó erőfeszítésbe kerül. A telefonbeszélgetés nagyon rövid volt... Túlrövid... Vilma csak ennyit mondott: «Sürgősen és okvetlenül beszélnem kell magával... A saját érdekében... Azonnal jöjjön fel hozzám!»...

Mit?... Igy parancsolgatni neki?... S még hozzáteszi, hogy Imre a saját érdekében és azonnal... Ellentmondást nem tűrő volt a hang... Nos, hát ő ellentmondott...

Alig beszélgetnek öt percig a szavaknak azzal a csöndes csörgedezésével, amely jóleső pihenő az agynak és a fülnek, amikor újra megcsörren a telefon.

Ejnye!... Ennél a háznál nem szoktak sürgős éjjeli telefonokat lebonyolítani...

— Ki ez már megint? — ugrik fel újra Ilonka s újra ő megy a telefonhoz. Ugyanúgy tér vissza, mint az előbb:

— Téged hívnak...

Megint Imrének int s megint nem mondja meg a hívó nevét...

Vilma volt megint... A hangja idegesebb, mint az előbb... Idegesebb és követelőbb:

— Őrült, miket csinál maga?... Jöjjön fel azonnal!...

— Nem megyek...

Imre újra leteszi a kagylót... De most nem tud azonnal visszasietni a szobába... «Őrült»... «A saját érdekében»... «Jöjjön azonnal»... S az a hang! Abban a hangban csakugyan volt valami érte aggódás... Történt valami?... És mi történhetett Vilma körül olyasmi, ami neki, — Imrének, — fontos?... Eh! Csak a játékszerét akarja visszakapni az az asszony... Nem megy fel hozzá.

Mire visszatér a szalonba, bent újra elidegesedtek az arcok... De megint nem kérdez senki. Közönyös témákról folyik a beszélgetés. Sándor bácsi egy könyvprospektusból jegyezgeti ki, hogy milyen műveket vigyen magával a nagy útra... Kiírt már vagy tizet s még mindig keresgél.

— Te talán olvasni mégy Rómába, hogy egy egész könyvtárat viszel magaddal... Könyvtáradat nem fogom bepakkolni egy tíznapos útra, — rója meg Emma néni a kijegyző szorgalmat...

— De, anyus, ezek mind szükséges művek, hogy az ember az ottani dolgokat megértse...

Sándor bácsi, az őstanár, jobban ismeri Rómát, mint a tenyerét. Nagy álmodozásaiban az utolsó zu-

gig kiszámította már térképekről, hogy melyik utca merre van. Még azt is tudja tán, hogy az örök város egy-egy útja hány lépés hosszú s most mégis úgy reszket, mint egy diák, aki tökéletesen tudja leckéjét s mégis attól fél, hogy egy szót sem fog tudni — a feleletnél.

Őt nem izgatja Imre kétszeri különös telefonbeszélgetése, őt Róma izgatja... Karcsi és Emma néni egy-egy ásítást nyomnak el... lassan vissza is húzódnak szobáikba... Imre és Ilonka magukra maradnak... Sándor bácsi ugyanis nem számít... Előtanulmányaiba merült s most, amíg el nem utaznak, se lát, se hall.

Balog és a leány a szalon sarkába húzódnak...

— Mit akart? — kérdi a leány halk hangon, hogy el ne hasson a szó édesapja füléig...

Imre igyekszik minél közönyösebben viselkedni:

— Hogy menjek fel hozzá... Most rögtön.

Ilonka lobogó tekintete elborul... Kicsit fojtogató ezt az asszonyt Imre életében tudni. Fojtogatóbb, mint Reiter szerepe az övében... De nem szólhat bele... Még nem!

Ám Imre hajlik most közelebb hozzá. Látszik, hogy nagyon meggondolta, amit mondani akar... És Ilonka vár:

— Hallgass rám, Ilonka, — kezd végre Balog beszélni nehéz lélegzettel. — Én most nagyon kicsi ember leszek... Életet kezdő kicsi senki... Ma este, a két öregúr mellett tanultam meg, mennyire nem jelentek a világban semmit... Nem vagyok Máté-Balog Imre, az irígyelt földbirtokos... Kezdő vagyok... kell, hogy valaki mellettem álljon... Most téged kérlek meg erre...

— Azelőtt Vilmát kérted?

Nem volt semmi éle a kérdésnek, nem akart bántás lenni.

— Nem kértem, — felel Imre is él és sértő-

dés nélkül. — Kérés nélkül igyekszik mindig segíteni nekem... Nem haragszom érte... Fiatal éveinkben...

Ilonka csöndes tiltakozással rázza meg fejét a vallomás elől:

— Nem fontos... Nem kell elmondanod, mert én sohasem fogom megkérdezni...

Imre a leány keze után nyúl:

— De most állj mellém te!... Ne hidd, nem menekülés ez Vilma elől... Inkább azt szeretném, ha most érte is mellém állnál.

— Érte? — Ilonka nem érti hirtelen, miről van szó... Megremeg egy kicsit... Álljon Imre mellé az asszonyért?... Mit jelent ez?...

Jó, hogy Imre rögtön tovább mondja, mert egy könny kezdett nagyon a leány pilláira akarózni.

— Igen, — töpreng Imre csöndesen, félig magának, — Vilma nem tetszik nekem... Félek, hogy valahogyan elveszti magát s azt nem érdemelné meg... Nem az az értéktelen valaki, akinek az elvesztése mindegy lehetne akárkinek is...

Egy pillanatig gondolkodik. Aztán nyugodtan kimondja minden gondolatát:

— Nekem sem lehet közömbös, mi történik vele...

Nem a könny, — az öröm csillan Ilonka szemében. Örül, hogy Imre, akit ő szeret, aki az egyetlen férfi az életében és mindennél jobban kívánja maga mellé, nem mondja fel emberi szolidaritását soha senkivel szemben...

Még a nővel szemben sem, akihez pedig nem hajlandó többé visszatérni...

Megszorítja Imre kezét s érzi, hogy ezzel a kézszorítással még közelebb férkőzött a férfi lelkéhez:

— Én is szeretem Vilmát... Én is figyelem, hogy az utóbbi időben egyre zavartabb, egyre különösebb... Mintha nem volna ura akaratának... Titkolja, mert nagyon szégyelné, éppen ő, a legöntudatosabb nő,

akit életemben láttam... De félek én is... Agyonjátsza az életét.

«Agyonjátsza az életét»... Ez az a szó, amelyet Imre még nem mert kimondani.

Ilonka mondta ki az életbe bepillantó gyerek őszinteségével, de egyúttal már — egy asszonynak készülő valaki öntudatával.

XXI. FEJEZET.

Vilma nyugtalansága egyre vadabb és ziláltabb lett... Másnap is telefonált... Kétszer is...

Először: «Ne haragudjék, drága barátom, nem magamért. Esküszöm, nem magamért. Őrültnek mondtam tegnap?... Igen... Hát nem az? Mit firkál maga alá 500 pengőket? Honnan tudom?... Tudom!... Az uramtól... Nos, ne tetesse magát, Ecker ügyvéd... Hiszen tudja, az elvált uram... Ő mutatta meg nekem. És holnapután már be is mutatják maguknak a váltót... Ilyen őrültséget!... Ne mondja, hogy mindegy! Nem mindegy... Magának ilyeneket nem szabad csinálnia... Jöjjön fel hozzám.»

Nem ment fel.

Csupa aggodalom volt az asszony hangja és Imre mégis érezte, hogy mégsem azért kellene felmennie hozzá, amiről beszélt. A kimondott szavak mögött ki nem mondott gondolatok lappangtak, — az asszony minden szaván érezte... És igaza is lett!

Mert másodszor: «Imre, ne hagyjon ennyire magamra... Nem akarok semmit... Semmit abból, amit maga gondol... Magával törődöm csak... Már megkapta az olasz megbízást?... Én tudnék magának sok értékeset mondani az egészről... Ismerem a főnökeit... Tudja miről van szó?... Ó tudja!... De mindent tud, pontosan?... Istenem, hogy miért érdeklődöm? Hát magáért!... Jöjjön fel hozzám.»

Imre nem ment fel s másnap levelet kapott:

«Óh nem harapok én, Imre, nem kell tőlem ennyire félnie! Nem akarom, hogy még egyszer megtörténjék, amit maga, úgy látom, szeretne meg nem történtnek tekinteni. Én is annak tekintem. De fel akarja adni a barátságunkat is? Nem akar velem többet törődni. Jól gondolja meg, Imre! Mi nem úgy találkoztunk az életben, hogy ne akarnánk egymás segítségére lenni. Magának is szüksége lehet még rám, nekem is magára. Rendben van: kitalálta, csak beszélgetni akarok magával, de nem hiúságokról. Utálom a semmitmondó fecsegéseket. De érdekel az útja és minden problémája. Magát az én utaim és az én problémáim végkép nem érdeklik? Nem hiszem. Várom ma estére.»

Hiába várta... Imre színházba ment Ilonkáékkal. A levél ott égett a zsebében, megmutassa-e Ilonkának, vagy sem. Meg kellene!... De ha megrémíti ezt a gyereket, esetleg összekuszálja lelkét, ideges zavarokba hajtja bele s az mire volna jó? Majd megmutatja a levelet napok mulva.

De mi leli az asszonyt? Semmi esetre sem az, amiről beszél.

Valóban nem az...

Amikor Vilma megtudta — mert Imre este tízig sem jelentkezett — hogy nem is fog felmenni hozzá, maga indult el a férfi után. Megelőzően órák hosszat szépítgette magát. De mosolya, amelyet közben a tükörbe vetett, — nem a szerelmes asszony mosolya volt... Csak a hódítani akaróé!

Tíz óra után indul el hazulról s becsenget Máté-Balogék házába.

— Máté-Balog Imre urat keresem.

Az Imre szót hangsúlyozza erősen, hogy a házmester lássa: ismerős a viszonyokkal, tudja, hogy két Máté-Balog is lakik a házban.

— Azt hiszem színházba ment, de tessék felmenni

hozzájuk — tárja ki készséggel a kaput a házmester az elegáns úrnő előtt... Egy borravalóval több s ez nagyon megnyugtató, ha netán ostobaságot csinál is.

Vilma töprengő, lézengő lassúsággal megy föl a lépcsőn... Egyszer-kétszer megáll, hogy visszafordul.

— Kell! — szorítja magát végül is vállalkozása befejezésére. — Még talán jobb, hogy csak az inasa van otthon... Hátha!...

János megmeredten bámul az idegen hölgyre. Csak egy pillanatig. Aztán eszébe villan: Ez az! Megismeri a pályaudvarról.

— Nincs itthon a tekintetes úr...

Vilma, aki az előbb még megvesztegetően mosolygott, hirtelen elkomorodik, remegő ujjal megsimítja a homlokát. Halk, de izgatott suttogással, szinte félretolja útjából az inast:

— Mindegy, megvárom... Színházban van, úgy-e?

— Igenis — ijed el útjából János s kerekre tágult szeme úgy mered a könnyedén besurrant nőre, mint a végzetre, amely ellenállhatatlanul, feltarthatatlanul megy a maga útján... Nem jut eszébe Jánosnak, hogy lesegítse a kabátját, hogy szolgálatára siessen... Csak áll és bámul... De mikor az asszony minden teketória nélkül indul a szoba felé, villámgyorsan eléje ugrik:

— Csak egy percenetet tessen várni!... Nincs rend odabe'.

Ő ugrik be előbb az ajtón s szinte durván, sértően csattan az ajtó, ahogy beteszi. Kicsukja Vilmát az előszobába... Bent kattan a villanykapcsoló s János riadtan motoszkál a szobában... Az íróasztal körül... A kis acél kazettából írásokat vesz ki a nyakában lógó kulccsal, gyorsan eldugja kabátja szárnya alá s aztán úgy megy vissza ajtót nyitni.

S most már tőle telhetően udvarias... Még a hangja is megváltozik. Most már szabad észrevennie, hogy akkor is érdemes volt a szemét utána ejtenie

a dámának — a pályaudvaron — amikor megérkeztek... Phű, hogy tud ez lépni!... Hallani sem lehet a járását, akár a kényes egyéves csikóét a gyepen... A dereka ni, hogy az hogy hajladozik!... A piros fejű tulipán se tud szebben, ha megingatja az esti szél. Tudja is bizony, hogy milyen szép, azért néz így — férfiakra. Még Jánosra is!... Csak ne nézze bizony, mert phű, de zavarodik az ember gondolata!... Még a vére is mozdul... Tudja csinálni, a lábával ni, ahogy abba a fotöjbe odavetette magát.

Hunyja is előle szemét János, mint a napsütés elől s csak úgy a pillája alól próbálgatja az odanézést... És halld, szólni is hogy szól, akár az orgonafuvolák a templomban. A kisebbje:

— Hát hogy vannak maguk, János?... Mit csinálnak? Mit csinál a gazdája?

— Hivataloskodunk, kezit csókolom... Menünk Taljánországba.

— Örül neki?

— No, ha annyi digó nem volna ott...

— Digó?... Hja, igaz, maguk az olaszokat hívták így a háborúban...

— Az!

Elakad a szó, mert János nem tudja formálni, az asszony meg a képeket kezdi nézegetni a falon...

Mit illik ilyenkor? Rágódik magában János... Nyilván kisurranni a leghelyesebb... Húzódik is az ajtóra, de nem bánná, ha visszaszólítanák... Azaz, hogy dehogyis nem bánná!... Hát az írás, amit ott szorongat a kabát alatt!... Aminek senki emberfia kezébe nem szabad kerülni... Titok, államtitok... A gazdája mondta, hogy ott üljön a kazetta előtt, le ne vegye a szemét róla, mert könnyen megesik, hogy még betörő is eljön érte... — «Ugy vigyázz rá, mintha az életedre vigyáznál!» — mondta a gazdája s ő, ime a nagy álmélkodásban már majd, hogy ki nem ejtette a kabát szárnya alól...

Esze nélkül fordul ki János az ajtón. Rohan az írással a konyhába.

— Teremtésit az ilyen álomtitoknak vagy hogy a csudába hívják az efféle bolond írást!...

De érzi János, hogy nagy szó lehet az írásban. Gazdája az íróasztalra erősített vaskazettán tartja a szemét egész nap, ha itthon van. De miért is oda teszi, ahol biztosan keresi, az, aki ablakon vagy ajtón át érte jön az ilyen papirosért.

Forog János esze sebesen a papirosok biztonságáért való aggodalmában. Hova tegye?... Olyan hely kell ennek, ahol nem jár a mások szeme... Ott a tarisznya!... Abban kenyeret, szalonnát szoktak keresni, nem írást... Kenyér, szalonna meg nem látszik ki belőle, hát nem is nyúl oda senki.

És az «álomtitok» eltűnik a tarisznya szárnya alatt.

Ideje volt, mert bentről csenget a dáma... János nagyot fohászkodik, még visszanéz a tarisznyára s tekintetével megkéri szinte: «Vigyázz, kedves, míg oda leszek»... No, nem lesz baj, az ő tarisznyájában még soha sem volt olyasmi, amiért érdemes lett volna idegen kéznek belenyúlni. Árva paraszti tarisznya az, nem lesz semmi baj.

— Hát, János, illik ez? — fogadja egy vérkergető hang és mosoly a szédülő inast odabenn. — Itthagyni egy hölgyet magára?... Mulattasson hát!

— Jaj, Istenem! — áll el a János szívverése. — Nem tudok én olyat, amin ne tetszenék nevetni.

— Az a jó, János, nevetni akarok én.

— Nem úgy gondolom... Csak kinevetni tetszenék, úgy gondolom.

Vilma édeskedve csucsorítja a száját.

— Nó, nó, ne féljen. Szeretem én azt nagyon, ahogy maguk beszélnek.

«De én nem, ahogy a nagysága beszél:» szaladna ki a szó János száján, de mert ő a szó

előtt mindig szokott gondolkozni, most sem esik hiba. Inkább így mondja:

— Nem tudok én semmi szépet mondani, csak...

Hijnye, megint elakadt... A csudába is, miket akar az ember itt mondani.

Vilma azonban már nem engedi ki és ugyancsak sürgeti szóval is, szemmel is.

— Nos, ki vele, mi az a csak?

Ejnye no. János nem ijedt meg még a maga árnyékától, asszonyétól se nagyon. Mondja ő, ha annyira szorítják!

— Nézni!...

Ugy-e, hogy mégis csak kitör az a csúfolkodó nevetés... Ilyenek ezek a dámák. Igérik, hogy így János, úgy János, ne félj János, mulass János, aztán lám mégis kinevetik.

Egyszerű paraszt szeme észre sem veszi, milyen fülledt feszültség táncol az asszony szemében és mosolyában. Nem veszi észre a játékot, amelynek egyetlen célja, hogy János megszédüljön.

Ehhez a játékhoz tartozik, amikor az asszony elhagyja a nevetést:

— Nincs valami innivalójuk?

Komolyodik és felfigyel erre János is. Innivaló? Van az itt bizony. De János még akkor sem nyúl hozzá, ha maga van, hát még most!... Innivaló?... Azzal szokták a parasztok eszét elvenni. Ej, hát ezt akarnák itt vele?... Ugyan, dámám, csak olyan egyszerűen tetszik ezt gondolni?

János kihúzza magát... Belül is. Mit, hogy egy asszony venné le lábáról ezzel az otthoni Stámberger-praktikával? Mert a Stámberger szedi el ezen mód az ember természét... De egy asszony?...

— Van itt, kérem, mindenféle... A higabbját, vagy a mérgesebbjét tetszik gondolni?

Vilma látja, hogyan izzik át a paraszt gondolkodó szeme egyre parázslóbb figyeléssel. Nem érti

azonban, hogy mi az a «higabbja, mérgesebbje»... Meg is kérdezi.

János felel:

— Hát a bor!... Az a könnyebbik, attól nem akad el olyan hamar az ember esze meg a nyelve. Az a higabbja.

— És a mérgesebbje?

— A pálinka! — vágja ki természetes magyarázattal János. — Aki bírja... Nekünk csak harapós van belőle... Amolyan asszonyoknak való édeset nem tartunk.

Vilma ugyanolyan természetes hangon rendelkezik, mint ahogy János magyaráz:

— Azt azt!... A harapósat.

— Megárt, — véli János.

— Nekem?!

Ugy cseng az asszony nevetése a komor barna bútorok közt, úgy verődik vissza a falakról, mint egy betévedt énekes madár kacaja. Apró ördögfiak csengetnek ennek az asszonynak a hangjában. Hogy eltalálja avval a hanggal az ember eszét és vérét!

János azonban nagyon haptákba állítja szívét, lelkét... Játszik ő, hogyne játszanék az asszonnyal, ha az is játszik vele!... De hogy az esze alább maradjon egy asszonyénál, olyat még nem ért meg a világ, de nem is fog... Lehet mulatni dáma!...

— Itt van, tessék használni — teszi az asszony elé a tálcát, a szilvóriumos üveggel... És ki is tölt egy pohárba.

— Ökör iszik magában — próbál népieskedni Vilma, de rögtön észreveszi, hogy az inas füle nem éppen az ő szájára valónak ítéli ezt a túlságosan egyszerű szót. Gyorsan magyarázkodik. — Koccintani szeretek... Nem izlik, ha a pohár nem csendül előbb egyet.

János összeüti a bokáját, ami a paraszt világéletében azt jelentette, hogy tessék vele rendelkezni...

Megtölt egy másik poharat is, aztán urasan — csak úgy a két ujja közé csippentve a poharat — kocint... Isznak.

Az asszony bevárja, amig János egész derekával nekilendülve a hörpintésnek, kiüríti a maga poharát... Akkor lassú, élvezkedő szörpöléssel hajtogatja apró kortyokkal a maga poharát és szemét le nem veszi az inasról...

No, vigyázz, mert így kap majd a torkodba, — gondolja János. — Nem lehet ezt úgy szopogatni, mint csecsemő az anyatejet, mert a másik gigába szalad, aztán a fele lelkét utánaköhögi az ember.

De nem... Ni, hogy állja a dáma!... A szeme meg hogy beszél: «Jó ez... Jót adtál nekem, János. Derék fiú vagy, jó fiú vagy, János»...

Végre leteszi az asszony is a poharát:

— Miért nem ül le?...

Virágszirom, fehér keze úgy mutatja ki a helyet az inasnak, magával szemben a másik fotöjben, hogy nem lehet elvonakodni... Le kell ülni... Pedig János jobban szeretne állni. Egyrészt a pálinka, másrészt a csata miatt. A szegény ember, ha ilyen nehéz italba kezd, inkább csak áll. Ugy jobban tudja a láb, hogy meddig bírja a fej, ha a fej netán elfeledkeznék is... És a harchoz is jobb talpon lenni; még az asszonyokkal való ilyen rejtett, csíziós, titkos csetepatéhoz is.

— Állni szokok én inkább, — dünnyögi János önmagával is elégedetlenül, amiért leült. — Még enni is állok... Álltából hamarabb indul az ember dolgára...

Konokul maga elé mered, mert az ilyen asszonynyal való harcban legelső: rá nem nézni a nőre. Akkor ugyanis semmire sem jut az «illető» a szemével s nem kerül az ember eszébe egy-egy parázs pillantása.

De így meg a bokája csúszik nagyon az ember

szeme elé... Hát akkor el kell nézni egy kicsit jobb felé... Egészen félre...

Vilma tekintete fel-felvillan a zsákmányát leső macska minden figyelmével. Tudja jól: a vérét felforralni ennek az egyszerű indulatú embernek nem lesz nehéz, de annál nagyobb lecke az eszét elvenni... De a legnehezebb, a hűségét megtörni.

— Nézzen csak rám, nem lesz semmi baja tőle, — igyekszik magára csalni a férfi tekintetét. — Nem fél majd abban a nagy idegen városban?

— Ott lesz a gazdám...

Ez az!... János is a föld legegyszerűbbjei közül való, akik a maguk jólétét életre-halálra hozzákötötték a gazdájuk jólétéhez.

— Csakhogy a gazdája egész nap üléseken, tárgyalásokon lesz... Maga mit csinál addig?

— Rendet tartok a szálláson.

— Ohó! Hát a leányok?... A szép, tüzes, olasz leányok?

Megint az a vérhajtó, idegbénító kacagás, amelyre férfi ember szédülni szokott.

— Majd ellesznek nélkülem is...

Mert János nem olyan szédülős.

Vilma feláll... Hosszú, nesztelen lépéssel viszi magát a férfi szeme elé. Nem lehet mindig másfelé nézni!... Észre kell venni az ő pompás, sugár, hajlékony alakját.

— Csakugyan, milyen rend van itt maguknál? Milyen szép és tiszta minden?

— Igy szeretjük.

Csönd... Az asszony körüljár a szobában... Most János figyeli ugyanolyan macskaszemmel, mint az előbb az asszony őt... Az íróasztalon ne kotorásszon! Ott bizony ne!... Különben, ha kedve tartja... Ugy sincs ott semmi.

János vállat von. Vilma szeme elkapja ezt a mozdulatot s bosszankodik rajta... Ő ne bírna egy ilyen primitív emberrel?

Hirtelen odaáll János elé s a vállára teszi kezét:

— Hej, ha én ilyen szemrevaló legény volnék!... Én bizony elbánnék egy-két olasz...

— Ember vagyok én, nem legény, — töri meg a barátkozást János.

Vilma megérti, mit jelent az «ember»...

— Még akkor is! — erőlteti vállánál fogva szembenézésre az inast. — Nem kell az asszonynak mindent tudni...

János felnéz, egyenesen az asszony szemébe, borulásba merült szemmel s magában ilyeneket gondol: «Most aztán közelebb ne gyere, a teremburádat, mert... Közelébb ne gyere, dáma, mert baj lesz... Nem állok jót magamért.»

Vilma el is lép tőle, mint a birkozó, aki az első összecsapással csak ellenfele erejét tapogatta ki... Csak a két test emberi. Lélekben a párduc és ősbölény párviadala folyik. A párduc erre-arra villan, siklik, az egyszerű ösztön pedig kénytelen folyton feléje fordulni úgy, hogy észre sem veszi, mint perdül meg újra és újra tengelye körül egyre sebesebben. Az ősösztön lassan már csak az asszonyt látja, az ígérkezéseit lesi, a viadalhoz tartoznak-e vagy igazak csakugyan.

— Töltsön még!

Az asszony elfordul az íróasztaltól, mintha egyáltalán nem érdekelnék a szerte heverő papirosok, csak éppen unalomból, szórakozottságból turkálna közöttük.

János újra megtölti az egyik poharat. Egy pillanatig tanácstalanul mered a maga poharára.

— Magának is!...

Jó, hát magának is!... Tölt magának is. Mire megfordul, az asszony már ott áll közvetlenül mellette. Egy mozdulat még s csaknem hozzá is símul. Amikor a pohárért nyúlnak, a kezük már össze is ér... Kocintanak, isznak... János gyorsan leteszi a a maga poharát, hogy hamarabb szemben lehessen a

nővel, aki megint apró kortyokban, kóstolgatva nyeli le az italt.

Vilma úgy tartja tovább kezében az üres poharat, hogy izzó, vidám szemét le nem veszi a férfi arcáról. Külön vizsgálja minden vonását:

— Jaj!...

Halk és sóhajszerű volt a feljajdulás. Utána az asszony meg is inog egy kicsit, hogy a derekához kell nyúlni...

Hogy János ne féljen feléje nyúlni...

Jánosnak eszébe jut: odahaza az asszony és a két gyerek. Hogyne jutna eszébe!... A rémület egy pillanatra megszorítja a torkát. Félig-meddig kötelességszerűen állja ezt a tornát. Különösen, amióta az asszony jajdult s ő átfogta a derekát... De az a jajdulás, Istenem!... Az is milyen volt! Fülbesikló, halk ígérkezés volt abban is... És abban is, ahogyan meg sem rezzent, amikor János átfogta s hogy el ne ejtse, mind erősebben magához szorította...

Oda kell vinni a dámát a fotójhöz, ehhez pedig még erősebben fogni kell... Le kell ültetni, ehhez pedig félig eléje kell térdelni.

Akkor pedig az asszony föléje hajlik s átfogja János vállát. A feje is lecsuklik. Nem a János vállára, hanem a maga karjára, de azért illatos haja mégis cirógatja már János arcát. A férfi nyaka is kezdi érezni a gömbölyű, puha asszonykar melegét.

Vilma susogása belecsiklandoz az inas fülébe:

— Istenem, szédülök...

Füszeres, nehézillatú kert lehelletével éri Jánost ez a susogás... Egy percig is így maradnak az ölelkezésben, amely nem szerelmes ölelkezés ugyan és mégis majdnem az...

Rekedt ziháló szó hagyja el János ajkát. Suttogni akart ő is, de bizony kicsit érdes recsegés lett belőle:

— Ne tessék félni, nagyságám!... hm... Majd elmúlik... hm...

Egész közelről nyílik János szemébe az asszony

bársonypillájú, fekete szeme. Mosolyog a feleszmélők szelíd bágyadtságával... Ujjai bizsergető cirogatással siklanak ide-oda az inas haján...

— Milyen jók maguk!...

— Jók bizony... Hát ők bizony jó emberek, — gondolja János is lelkiismeretét csittítón, mert már nagyon beleravaszkodta magát ebbe az ölelésbe s nem is nagyon ízlik abbahagynia... Node, hát csak csupa jóságból, igaz-e?... Nem másért, dehogy!... Ez itt, szegény... Hiába, gyenge virágasszony no!... Ez is mint a többi.

Tartaná még, de az asszony felegyenesedik s eltolja magától a férfi karját:

— Egy pohár vizet kérnék...

Nem pattan éppen rúgóra János erre a kérelemre. Inkább nehezen tápászkodik, mint kutya a meleg vacokról. A pohárszéken is tovább kotorász, mint kellene s közben nagyon parázslik a szeme s mind az asszonyon jár, még kifelé mentében is.

Kint, amíg a csapról lassan csurgatja a vizet, lehűsödik valamelyest az esze, ha a vére nem is még... Számolgatja, hányat peregne attól a pofontól, amelyet a feleségétől kapna, ha az véletlenül meglátta volna, mi történt.

Amire visszatér, már nem kell a pohár víz sem... Az asszony frissen, kisugárodva áll megint az íróasztalnál... A keze abban a pillanatban siklott le a kazettáról, amikor János belépett.

Hangja megint az a fuvolás érzéki hang, amelytől János az előbb kezdett se látni, se hallani:

— Köszönöm. Már jól vagyok, — hárítja el a feléje nyujtott poharat.

A kesztyűjét kezdi keresgélni tétova, zavart mosollyal és egyre pirosabban... Mintha egy kicsit csalódott kutatással nézelődnék még ide-oda a szobában... Még a könyvszekrényhez is odamegy, azt is hosszan vizsgálgatja... Egy-két kötetet ki is emel, belelapoz. Aztán unott mozdulattal visszateszi:

— No, elmegyek... Mégsem várom meg Balog urat.

Olyan hidegen, egészen új hangon mondja, hogy János majdnem szétnéz: nem jött-e egy másik asszony közben a szobába... Vilma mulat magában az inas csalódottságán, megnyúlt arcán. De teljessé kell tennie a látszatot, hogy múló rosszullét fogta el az imént:

— Fáj a fejem, — simít egyet halántékán, közben kacérat mozdít fürtein is. — Majd máskor jövök el... No, Isten vele.

A hangja már nemcsak hideg, de bosszus is... Nem találta, amit keresett, amiért egész délutánját lázas, majdnem kétségbeesett töprengésben töltötte... Nem végezte el feladatát, amely miatt már napok óta undorodik forró, hajszolt életétől...

Nem találta meg, amit — nem is ő keres.

Kilendül az előszobába... János indulata is elcsendesedik s benne a paraszti fölény kezd fölülkerekedni. Amikor Vilma az előszobában a konyhaajtó közelébe kerül, szeretne János gúnyorgó, hangos szóval megszólalni, mint régi gyerekjátékainál: «Tűz, tűz, dáma... Víz, víz... Kint a konyhában, a tarisznyánál egészen nagy tűz... Ott van, amit keresel.»

Most már felsegíti az asszony felöltőjét s meri is nézni a vállat, nyakat, amelyre a könnyű, finom ruhadarabot felteszi.

Még egyszer átizzik az asszony hangja, amikor éppen kilépni készül a lakásból. Hirtelen visszafordul, kezét a férfi vállára teszi s kedves könyörgösen néz a szemébe:

— Nem mondja meg, hogy itt voltam, úgy-e?... Szégyelném nagyon...

Ez meg visszajátszás volt még egyszer a férfi ösztöneire, hogy abban a múló rosszullétben Jánosnak is volt valami része. Azt szégyenli...

Aztán elsurran... A ragyogó, váratlan csoda kilép János életéből... János a kezét nézi: ez volt az,

amely érinthette?... A mellét simogatja tétova ujjal: ez volt az, amelyre odaborult?... A keze fejét lángoló arcához és homlokához szorítja: ez az amelyhez illatos haja odabizsergetett, mint a langyos esti szél?...

Nézi az asszony mögött bezárult ajtót, messzibe meredő nézéssel... Nem az ajtót; az asszonyt látja!... A lebegő, nesztelen járását, a magas hajlékony alakját, a fehér szoborszép arcát, az égő nagy szemét...

Csak ezeket látja egy darabig, merev álltában, aztán összerezzen. Tekintete kijózanodik:

— Huj, a mindenedet!...

Az ajtónak mondja, de még most sem az ajtónak szól a riadt sóhajtás... Csak jó idő mulva veszi észre, hogy a rézkilincsen valami homályos folt van.

— Huj, a mindenedet!...

Ezt most már csakugyan a kilincsnek mondja s a kabátja könyökével buzgón kezdi tisztítani a kilincs foltját... Ahogy a folt egyre jobban fényesedik, a lelkéről is kezd lefoszlani a különös, mámoros köd... Az agyáról is.

Kiül a konyhába s valami mélabús muzsika kezdődik benne egy szép asszonyról, aki elő-előlebeg még a semmiből... A meséből, ahol minden megtörténhetik, amiről az ember még álmodni sem mer.

XXII. FEJEZET.

Hogy az életben is ugyanúgy megtörténhetik minden, amit az ember el sem képzelt volna, éppen nem hiszi... Csak, amikor a gazdája hazatér, akkor döbben rá, hogy mi minden megtörténhetik.

Még az is, hogy ő hazudik a gazdájának!...

Mert János kiszedte a tarisznyából az írásokat, szép rendben visszarakta a kazettába és elhatározta, hogy teljesíti a szép asszony kérését: csakugyan nem szól urának, hogy az asszony itt volt.

— Csak azért nem, hogy meg ne zavarodjék a tekintetes úr... Semmi egyébért, — biztatja magát János és igyekszik erényt kovácsolni élete első hazugságából.

Észre sem veszi, hogy dehogy is a gazdájáért... Önmagáért teszi... Lelke legzugában, titokban rivalizál már a gazdájával és — szövetkezik az asszonynyal... Az asszonyért teszi.

Azaz csak tenné, ha tehetné!... Tökéletlen ő még hamis úton járónak.

Imre, amint belép a szobájába, menten felorront... Megérzi Vilma jellegzetes, bódító parfömjét. Erre nem gondol János: — a gazdája úri gyakorlatú orrára.

— Ki járt itt? — fordul inasa felé Balog, alighogy a kabátját letette.

— Senki, — próbál ártatlankodni János nagy szemmerengetéssel — ki lett volna?

Meg-megrendül gazdája tekintete alatt, de azért állja.

— Hát ez mi? — mutat Imre leleplező biztonsággal az ott felejtett pálinkásüvegre s a két pohárra.

János úgy tesz, mintha valami jelentéktelenségre eszmélne:

— Hja úgy!... Igen a nagysága egy kicsit rosszul érezte magát...

— Vilma? — vonja össze szemöldökét szigorúan Imre.

— Nem tom, hogy hívják, — igyekszik János az ugyan hamar ráterült hálóból kikecmeregni.

Imrét sokkal jobban idegesíti felfedezése, semhogy mulatni tudna inasa köntörfalazásán... Vilma járt itt... Bizonyos, hogy ő... De miért jött ide be?... Miért kocintgatott itt valakivel? Mert, hogy kocintgatott, nem nehéz kitalálni a két pohárról... És ezzel a Jánossal mi történt? Miért akar ez hazudni?

— Te! — fordul rá keményen. — Én úgy fejbekólintalak, hogy menten kiborul a fejedből még a

neved emléke is... Azt az asszonyt kérdem, akivel az állomáson találkoztunk...

— Az, az!... Az volt itt, tekintetes uram, — veszti el minden lódító kedvét János, szempillantás alatt.

— És még ki?!... Kivel kocintgatott itt az az asszony? — ripakodik a gazda kegyetlenül.

No, magasságos egek, most fogtok leszakadni egy szerencsétlen inas árva fejére!...

Elnéz János a gazdája mellett jobbra, elnéz mellette balra, csak a szemébe nem néz. De nincs menekvés. Ki kell nyögni:

— Velem.. .

— Micsoda?... — Veled kocintgatott itt?

— Az, — feleli János és igen sajnálkozóformán billenti el fejét. Nem derül ki azonban, hogy a hirtelen rosszul lett hölgyet, vagy önmagát sajnálja-e mostani nagy szorultában...

Imre egyre feszültebb ideggel figyel emberére. Ugy mereszti rá szemét, mintha azon át akarná eltűntetni a jámbort a való világból:

— És mit akart itt?... Azt mondd már, mit akart?

— Engem megölelni, — mondaná János, de a gazda hangja kemény. Pedig máskor, ha már magyarázatig jutottak, mosolyogni kezdett legalább, ha mégúgy bosszankodott is.

Most nem!... Óh, bizonnyal az írás!... Hála a fronton képzett, valóságos császár és királyi észnek, abba hiba nincs... Már mondja is János sebesen:

— A papírokat a kazettából eltettem előle...

— Kereste?...

— Nem tudom, azt-e?... De kutaszkodott az íróasztalon... Mondtam is, hogy...

Hohó, hamis érdemet nem szabad gyüjteni!... Dehogy is mondott ő valamit a papirosokról... Ez ferdén ütne ki, ha mondaná. Azért mondja hát inkább csak azt, amit csakugyan mondott a hölgynek:

— Figyelmeztettem, hogy a mi pálinkánk nagyon erős... Nem asszonynak való...

— Hagyd a pokolba! — kattantja fel a kazettát Imre a tárcájából kikapott kulccsal s megnyugodva látja, hogy a memorandummásolat, amelynek őrzését rábízták, a helyén van. — Ezekről az írásokról beszélj... A kezébe kerültek?...

Most kell aztán a régi önérzethez visszatérni:

— Ha én itt vagyok?...

S János kezdi a gerincét szilárdabbnak érezni, a lába sem akar minduntalan kiájulni alóla... Amíg Imre ideges ujjal a lapokat forgatja, ő szépen elmondja a valóságos császár és királyi ész ötletét, hogyan csente ki pillanat alatt az írást, hogyan dugta a tarisznyába...

— Ezt a kazettát meg nyitva hagytam, hadd kukkantson belé, ha akar... legalább lássa, nincs benne semmi.

— Belenyúlt?

— Nem tom... Nem voltam idebe... Azaz, hogy kint is voltam vízér... Tapogatni tapogatta...

— No, mehetsz!

János soha olyan boldogan meg nem perdült a sarkán, mint most. A jó Isten mégis csak megtartotta a becsületben. Hej, de könnyű kiesni belőle... Hiába, asszony az asszony. Ha asszony keveredik valami politikába, mindjárt fejtetőn a világ.

S most már nem álmodott oly szépeket a konyhán, mint még csak egy negyedórával is ezelőtt...

Imre pedig töprengő kínnal méri a szobát...

Vilma!...

Mi van hát ezzel az asszonnyal?... Az a multkori furcsa kérdezősködése a bárban Borg százados beosztása iránt s most ez a különös látogatása!... Mit jelentenek ezek?... Ez már nem hiú asszonyi kíváncsiskodás.

De hát akkor mi?...

Imre halántéka úgy lüktet, mint partra vetett hal kopoltyúja... A vére zuhogva száguld agyán...

Vilmával vagy történik valami, vagy ő maga csinál valamit, ami... ami...

Nem tudja megfogalmazni, szóban kimondani gondolatát. Csak ösztönös rossz sejtelmei vannak. Rossz sejtelmei arról, hogy Vilmától — félnie kell!... Okos és vakmerő asszony; azok közül való, akik minden fenntartás és aggodalom nélkül vetik magukat mindenbe, ami izgalom, ami rendkívüli...

És ami veszélyes!... Erről már leánykorában is ismerte.

Ám a mostani és itteni garázdálkodása sértő is... Hát csak őket, — Imrét és inasát — tartja olyan jóhiszemű bolondoknak, akik elhiszik, hogy — csak játszott?

Imre azon kapja magát, hogy a fogát csikorgatja dühében:

— Mi, parasztok, persze!... Velünk lehet ilyeneket csinálni... Mert mi vagy buták vagyunk, vagy jók...

Hül, hül, egyre hül az a jó és meleg emlék, amely diákkora óta ott lappangott benne erről az asszonyról s amely most, új találkozásukkal megint piros lángokkal lobbant, szenvedélyekbe izzott... Imre egyre fagyosabb nyugalommal veszi tudomásul az asszony mai életét...

Aztán rádöbben: az asszony «játékai» megállíthatják az életét, útját, szétrombolhatják a hitét, becsületét...

Tönkreteheti!...

Hát nem... Most olyat üt az ő sorsában motoszkáló kezére, hogy örökre elmegy a kedve ezektől a játékoktól... Vagy legalább is őt ki fogja hagyni belőlük.

— János!

Hangja dörgése még a falakat is megrázza...

Az inas sápadt rémülettel szédül be az ajtón. Szóhoz azonban nem jut.

— Téged megkért az az asszony, hogy ne szólj nekem...

— Igen...

— Le akart téged itatni?...

— No lehet... Nagyon jádzotta a mulathatnékját... Még...

Imre türelmetlenül hajtja tovább vallomásokba szorult inasát:

— Mit még?... Mit csinált még?...

Ingatja fejét János erre is, arra is, merje-e mondani, vagy nyelje le. De itt beszélni kell:

— Nagyon nézett engem, — nyöszörgi szégyennel is, de valami daccal is. — Nézett, no!... Nem mondhatom másképen... Oszt' a vállamra is borult, hogy milyen jók vagyunk mink... Én meg a tekintetes úr...

— Hogy milyen buta parasztok vagyunk, azt nem mondta, mi?... Nem mondta, hogy bennünket akármilyen vásáron úgy el tudna adni, mint két ökröt, mi?... Ezt nem mondta?... Ha megszerelmesedünk, süketek és vakok vagyunk, mint egy fajdkakas, mi?... Nem mondta?

— Ilyet nem!...

— Pedig mondhatta volna... Neked!

S talán most dobta le idegeiről az asszony minden jelentőségét... Mintha odadobta volna inasának Vilmát koncként, maradék falatként, akárminek... Az inasának dobta oda.

De belekeseredik a szájíze mégis... Vilma szebb lett volna a lelke mélyén jól betakargatott, kedves emléknek, mint, hogy így omlik össze benne mumiaként, amelyről felemelték az üvegfedelet... Ha élettelen kép marad, szebb lett volna!

Akkor még élne benne...

De most már nem fontos... Most már csak a kezére kell ütni...

— Most felmegyek hozzá, megértetted?... De hogy hova mentem, senkinek sem szabad tudnia. Ide be pedig nem engedsz senkit, amíg én oda leszek... Még az édesapámat sem... Megértetted?...

Elrohan hazulról, maga sem tudja miért... Ösztöne hajtja, hogy elébe vágjon egy ismeretlen veszedelemnek.

Elébe vág a tilosba tévedő Vilmának... Talán még őt is megmentheti.

Talán!... De ez már nem is fontos.

Amikor az utcára lép, megdöbben... Ha Ilonka most is kinéz az ablakon, mint a multkor!...

Nem mer felnézni... A falhoz lapul s tolvajként lopná magát tova az utcán.

De halk, rémült susogás csap le rá fölülről.

— Imriske!... Imriske!...

Megtorpan, mint a tetten ért gonosztevő... Most hogyan nézzen fel arra a leányra?... Mit mondjon neki?... Hova megy, mit akar: elmondhatja?

Felüti fejét s arca a tövisekkel gyötörtek mártirarca... Csak néz, néz a leányra, karját feléje tárja, hogy óvja a rémülettől és rettegéstől... Ha most a karja megnyúlhatna egy csodától s kiemelhetné azt a szegény gyereket az ablakból, az ölébe vehetné s dajkáló meséléssel elmondhatná neki: «Ne félj, kicsi!... Megyek mindent végkép elintézni... Leszámolni megyek... Megyek, hogy elhárítsak egy örökös nehéz buktatót... Te csak menj aludni!... Ne félj, kicsi!...»

— Imriske, hova mégy?

Ha a lelke nőhetne meg most akkorára, hogy szárnyára kaphatná azt a gyereket s elvihetné ebből a világból, addig, amíg... Amíg ő maga kitakarítja az itteni életet másfajta célok és utak elfogadására, mint amilyenek eddigi útjai és céljai voltak.

De ott kell állnia a fal alatt, leleplezett tolvajként s a kérdésre nem tud mást felelni:

— Oda!

— Miért, az Isten szerelmére?... Most?... Miért?...

— Holnap mindent megtudsz...

— Jó, Imriske, te tudod mit csinálsz...

Csak fájdalom volt ez és semmi szemrehányás... Imrének pedig el kell mennie azzal a tudattal, hogy a leány föltétlenül másra magyarázza éjszakai útját, mint ami valóban mögötte van. A leány nem ítélheti másnak: ideges, éjjeli csavargó, asszonyok bolondja, aki, ha még olyan szilárd sziklának határozza is el magát, az első asszonyi intésre megindul és leperdül a lejtőn... Mi mást hihet Ilonka, ha nem ezt?...

Nem harag, — düh önti el és ez a dühe most sem Vilmának, hanem önmagának szól. A férfiéletnek nem lehet egyetlen bágyadt mozdulata sem!... Ha akkor, első este felmegy, visszaveszi a pénzét és sarkonfordul; Vilma nem vonhatta volna bele játékaiba... De ő fáradt volt, hagyta magára omlani ifjúságát, elmúlt éveit s most ez az omlás már nem akar megállni, de rázuhintja egész életét... Tervei, célja, jövője, minden bukóra áll az első pillanat bágyadtsága miatt.

Rohan az utcán s felöltője két szárnya szinte hajszolón csapkod utána. Kalapját úgy morzsolja öklében, mintha fojtogatna valakit... Kétszer-háromszor is két kézre markolja:

— Mit akar, az Isten szerelmére mit akar!

S rámered a kalapra, mintha ahhoz beszélne...

Odaér az asszony kapuja elé... Becsönget... Alig várja, hogy a házmester nyisson... Kábult erőszakkal, izgatottan betolja a kapuszárnyat.

— Eckerné...

Nehéz, fülledt lélegzése megriasztja a házmestert.

— Most jött meg...

S a házmester nagyon vonakodik, kitárja-e előtte egészen a kaput... Imre azonban áttolja magát a félig nyílt résen:

— Köszönöm.

Az ember fejcsóválva néz utána: «No de sür-

gős!»... s még jó darabig ott marad a lépcsőház előtt, vizsla füllel belefigyel az éjszaka sötétjébe, nem harsognak-e le a második emeletről valamely tragédia hangjai... Még hallja felülről az ideges és a ház csendjével egyáltalán nem törődő párbeszédet:

— Ki az?

— Én!...

Fent kattan egy zár s utána halkan, fojtottan lép ki az ajtón Ecker doktorné zsongó nevetése.

A nevetés megnyugtatóan vidám s a házmester el is megy aludni: a «Szerelmi randevu!... Mindjárt gondolhattam volna»...

Holott a Vilma nevetése nem is olyan nyugodt és nem is olyan megnyugtató... Kínos, feszengő mosoly kíséri, mialatt az asszony kitárja az ajtót Imre előtt.

— Látja, én jobban ismerem magát, mint saját maga... Igy kell magát idehozni.

De hasztalan kínálja nevetését a férfinak, Imre nem fogadja el. Az asszony remegő kézzel, riadt, engedelmes cselédként szorgoskodik körülötte. Kiveszi kezéből a szorongatott kalapot, lesegíti válláról az Isten nevében ráhajított felöltőt s tovább kellemeskedik apró, halk kacajokkal:

— Nekem nem szabad ám ilyeneket mondani, hogy «Nem jövök el többet»... — S még a hangja színét is erőszakos kedveskedéssel mélyíti el férfiassá. — Engem az ilyen határozott kijelentések felizgatnak, uram... Vannak eszközeim... Látja, eljött mégis, akárhogyan fogadkozott, hogy nem...

Ujra nevet s Imre újra nem fogadja el a nevetést. Komoran összeszorított fogsora megnyílik végre, de szava épp úgy csikorog, mintha fogait maratná egymással:

— Semmi kedvem a tréfára... Mit keresett maga nálam?...

— Én?!... Magát! — komolyodik sértődötten az asszony. Pilláit félig lehúnyja, de parázslik alóluk

tekintete, a szája körül fájdalmas, eleve lemondó vonás jelenik meg:

— Mit kereshet egy szegény, szerelmes asszony... — Megáll kivárón, a fejét félrebillenti s most egész lényével valóban a csalódott, szerelmes asszony. — Mit kereshet a... volt szeretője lakásán.

— És íróasztalán!... — fejezi be Imre kegyetlenül az asszony mondatát. Szigorú szeme meg sem rebben, amint mereven kutatja Vilma minden vonását s figyeli minden mozdulatát.

— Az íróasztalon? — siklik át csöndes fájdalomból finom gúnyolódásba az asszony hangja. — Ott is kerestem volna valamit?... Talán a fényképét!... Hiszen annak is örülnöm kell, ha csak képen látom...

— Vilma, ne játsszék!... Miért volt nálam?...

Az asszony szelíden nyúl a szinte fenyegetőn eléje feszülő férfi kezéért s nem felel a kérdésre. A saját gondolatát folytatja:

— De most itt van ő maga... Köszönöm, drága!... Nagyon kellett, hogy egyszer már megint eljöjjön...

Könnyű erőszakkal vonja kezénél fogva Imrét a szobák felé, mintha ajándékul, kedves zsákmányul kapta volna a sorstól... Mint a gyerek, aki a kapott édességgel elbujni igyekszik, hogy egyedül költhesse el, — úgy tesz a férfival.

Játék!... Játék!... Játék!... Imre már nem engedi magát megtéveszteni a villámgyors hangulatváltásoktól... Ha az asszony, úgy ő is a magáét mondja tovább:

— Miért akarta leitatni az inasomat?...

Ez mintha talált volna... Az asszony hirtelen elengedi kezét s ugyanolyan szigorúan szembefordul vele:

— Megőrült?!...

— Ne kérdezzen!... Feleljen!

Most először suhan át a félelem az asszony arcán... Most ő is kutatón figyel a férfi minden mozdulatára, minden szavára. Percig is némán állnak

szemben egymással... Aztán Vilma mintha egy reménytelen küzdelmet hagyna abba:

— Nos hát felelek... Én akartam berúgni... Ott magánál!... Nem tudom, miért. Féltem. Magamtól. Attól, amit teszek. Attól, hogy minden gondolkodás nélkül mentem fel a maga lakására... kínálkozni... Ezért ittam... Egy inast még el tudok kábítani anélkül is.

Ez az asszony erősebb annál, amilyennek Imre gondolta s csak növeli erejét, hogy még hazudnia sem kell nagyon, ha ahelyett, amiről kérdezik, a szerelméről beszél... Ujra megy a férfi felé, belekarol, hozzásimul ösztönös meghittséggel s most csakugyan el tudná magától dobni minden egyéb életét, ha így maradhatna ennek az embernek az oldalán ápolt és védett valakinek. Ebben a pillanatban még magával is el tudja hitetni, hogy mindent, amit tesz, ezért a férfiért teszi.

Imre sem tud szabadulni a felelős gondolattól, hogy ő sokkal inkább végzete az asszonynak, mint az neki... Már lehajlanék újra hozzá, amikor kétségbeesett erőfeszítéssel veti fel magát az a gondolata, amely gyötri már napok óta, de eszmélteti is: álférfiasság így tűrni minden feléje mozduló szerelmet... Állati hiúság minden szerelmet mindenképen elfogadni és nem férfiasság... Elfogadni csak az olyan szerelmet szabad, amely szebbé és erősebbé tesz... Csak azt!...

De amelyben csak félni kell?...

A szalonban már megint hideg nyugalommal lép el az asszony mellől... Leül, mert helyet mutattak neki, de tovább faggatódik, ha enyhültebb hangon is:

— Nézze, Vilma!... Maga nem tesz mindent azért, mert maga akarja... Annál már jobban ismerem, semhogy ezt ne látnám.

Az asszony összerezzen, mintha mély álmából keltegetnék. Elkomolyodik. Fürkészi, hogy a férfi hidegen számította-e ki magának, amit mond, mert meg

akar nyerni egy csatát vele szemben, vagy valóban őrzi és óvja őt még lelke mélyén...

Aztán újra árnyék borul a szemére:

— Nem tudom, mennyire ismer... De, ha csak ugyan ismer, tudhatja: én mindent csak azért teszek, mert izgat és érdekel... És?... És mindent abbahagyok, ami már nem érdekel...

Ő is hosszan és hideg nyugalommal viszonozza a férfi nézését...

Imre előre hajlik olyan heves mozdulattal, mint aki nehéz töprengésből szabadult döntő elhatározásig:

— Ne kerteljünk!... Nevezzük nevén a gyermeket!... Kinek dolgozik maga?

Meghökken egy pillanatra a saját érdességétől, de aztán kíméletlen némasággal várja a feleletet.

— Én?!

Vilma olyan tágult szemmel mered Imrére, mintha csak most kezdené sejteni, miről akar itt szó lenni...

— Ugyan, hagyja már el ezt a rabvallató nézést... Mi maga?... Detektív?...

— Még jó barátja vagyok és nagyon szeretnék az maradni...

Ez az ütés használt. Megállította az asszony védekező nevetését... Megint megremeg és alázatos fegyelemmel várja, hogy a férfi tovább beszéljen.

Balog folytatja is:

— Nem tudom, van-e még jogom hozzá, hogy mindent tudni akarjak a maga életéről.

Vilma merev messzibenézése fanyar, borongós mosollyal jő közelebbre s fájó, szerelmes csalódással símogatja a férfi arcát:

— Már nincs...

Milyen idegen most ez az asszony!... Mintha világok zuhantak volna közéjük. Soha, legnagyobb elhidegüléseikben sem voltak még ilyen távol egymástól. Itt most nem Vilma ül szemben vele, hanem

egy másik asszony, aki soha többé nem tud Imrének — igazat mondani.

Pedig Vilma még törne régi csókjaik felé, még odamegy hozzá, símogató kézzel játszadozik haján:

— Most már csak annyit akarjon tudni rólam, amennyit én megmondok.

— Hát akkor csak annyit mondjon még meg, egy másik szerelem viszi-e magát ilyen utakra, vagy?...

Imre jelentősen hallgat el...

Az asszony fölötte áll már, a vállára tette puha, könnyű kezét, másik kezével maga felé emelte arcát. Szomorkás, majdnem anyáskodó, kicsit gúnnyal is megkevert dédelgetés vibrál ismét mosolyában. Óh, már nem a régi fölénye!... Ebben a mosolyban már lemondás van, új reménykedés nélkül:

— Fontos ez még?

— Csak ma feleljen még arra, amit kérdezek...

— Nos?...

— Ecker?...

Vilma csodálkozása megdöbbentebb, semhogy Imre ne érezné: az igazság tájára tapintott... Nem törődik vele, hogy az asszony nem felel, maga is csodálkozva vonja föl szemöldökét:

— Szerelem?!...

Az asszony erre gyorsan, némán nemet int, de vonásai egyre keményebbek, egyre határozottabbak s Imre tudja már, hogy semmi kérdésére nem fog felelni...

Vagy ha felel, nem az igazat mondja.

Ezt a csatát tehát elvesztette... Még próbálkozik apró, észrevétlenkedő ravaszságokkal, hogy: «Vilmának mi szüksége van politikai titkokra? Olyan nagyon akar mindent tudni?... Ez a kíváncsisága már nem is nőies, nem is áll jól neki... Hagyja abba, mert ostoba helyzetekbe keveredhetik!... Tudja-e, menynyit ártott volna neki — Imrének — ha véletlenül a kezébe kerül az olasz memorandum és asszonyi hiú-

ságában dicsekedni kezdett volna vele a társaságban, miket tud... Roppant kényelmetlen helyzetbe sodorta volna őt is»...

Vilma csak mosolyog:

— Nem sodortam volna... — S kis idő mulva hozzáteszi: — Nem dicsekedtem volna, nyugodjék meg!

Gúnyos mosolya egyre hidegebb, de Imre úgy tesz, mintha nem venné észre.

— Miért csinál hát akkor ilyeneket? — kérdezi olyan hangon, mint aki megengesztelődött már és semmi gyanúja az asszonnyal szemben... Igen, neki érthetetlen, asszonyos csíny az egész. Már látja!...

Vilma sokáig nem felel. Egyetlen arcizma nem rándul a nagy hallgatás alatt. Csak akkor felel, amikor Imre már nem tudja elleplezni feszült várakozását s elfordulva, egy nippel kezd játszani, hogy az asszony ne lássa az arcát. Csak akkor szólal meg:

— Engem csak szeretni szabad; kérdezgetni nem...

Imre felneszel: csak szeretni?... Ez az eszköz tehát még megvolna az asszonnyal szemben... Játszani vele bódult, eszeveszett szerelmet, hogy elkábuljon és — elárulja magát. Mi kellene hozzá?... Néhány hazug szó, egy pálinkás üveg, két pohár, néhány csók, ölelés — ahogyan Vilma az inasával próbálta!...

Még ha nem sikerül is, — legalább visszaadta a kölcsönt.

De megrázza az undor, ha arra gondol, hogy hazudjék ennek az asszonynak...

És a másiknak is!... Férfiembernek ilyen eszközökre nem lehet szüksége. Sok megalázó volt abban, ahogyan ez az asszony napokon át bánt vele, de az ő széles, paraszti válla bírja... Tessék!

Csak arra a lélekre mered megdöbbenéssel, amelyet az asszonyban lassan egészen tisztán lát... A játék izgalmába végkép lemerült hazardör lelke ez!...

Megvesztegetően vonzó tud lenni felelőtlenségében... Figyelmetlensége, amellyel bármily veszedelmet semmibe mer venni, erőnek látszik, holott csak vakmerőség. Tud az ösztönökkel játszani s ezzel már nagy csatákat nyerhetett meg, tehát biztos magában, hogy mindent megnyer... Legyőzeti magát férfiakkal, hogy feltétlenül diadalmaskodhassék fölöttük... Sőt, az egész élet fölött!... Az a csepp méreg akar lenni, amely egész tengerek vizét új életelemmé változtatja, amelyben egész új kábulattal fickándoznak a halak s egészen más színt öltenek a növények. A férfi csak eszköze s a szerelem csak a hiúságát elégíti ki... Komplikáltnak akar látszani, holott józan férfitekintet előtt nagyon is kiszámítható, átlátszó valaki... Nő!...

Imrének nincs mit kezdeni vele többé... Csak?...

Csak ő hajlandó-e olyan egyszerűen kimenni Imre életéből, mint ahogyan Imre már elbocsátaná?...

Hallgatásuk egyre semmitmondóbb és semmit sem rejtegető. Balog feláll, hogy elbúcsúzzék. Nevet, hogy elmehessen:

— Maga már másodszor ijesztett meg úgy, hogy egyenesen ideszaladtam... Egészen új fogás: magához ijesztgetni az embereket... Majd tanítson meg rá...

Vilma fennhéjázó hidegséggel veszi tudomásul, hogy Balog menni akar.

— Az emberek általában nagyon ijedősek... Sajnálom, hogy maga is csak — félni jött ide...

— De nem magamért, — adja vissza gyorsan a csípést Imre.

Mindent várt, csak azt a villámgyors, váratlan hangulatváltozást nem, amellyel az asszony a keze után kapott... Szinte roppantak ujjai a finom vékony ujjak szorításában. Heves, infeszítő mozdulattal úgy lehúzta az asszony a karjait, hogy Imre egyensúlyát tartani kénytelen volt közelebb lépni hozzá...

— Tudom, drága barátom! — S az asszony susogása megint elforrósodik, nehéz, küzködő megindultsággal fülik át. A szeme is áttüzesedik, majd rögtön egy elnyomott könnytől ködösödik szomorúvá. Finom remegés rezgeti az egész asszonytestet. — Tudom... Legalább is nem csak magáért fél... Tudom, értem is... És... én ezt köszönöm is magának. Nem is sejti, mennyire köszönöm... S majd ne haragudjék rám soha, soha, soha...

Imrét kényelmetlenül éri a hirtelen indulat s nem tud mit kezdeni... Tétova, menekülést kereső tekintetére Vilma is visszajózanodik. De nem gőgösködik, nem fölényeskedik már. Valami végtelen kimerültséggel engedi el a férfi kezét:

— Most már nem tartóztatom... Nem kérem, hogy maradjon velem... Tudom, hogy szívesebben elmegy...

És halkan teszi hozzá:

— Azt is tudom, hova megy szívesebben...

Némán, az ajtófélnek dőlve nézi a férfi öltözködését az előszobában. Egyik kezét a melléhez szorítja, de már nem fojt el vele semmi indulatot, csak az előszoba hűvössége ellen védekezik; a másik karja tehetetlenül lóg le csípője mellett.

Imre pedig hálás azoknak, akik a fogast és a felöltőt kitalálták... Mert amíg felöltőjét a fogasról leemeli, amíg belebujik az egyik ujjába, aztán a másikba, amíg heves rántásokkal a nyakába és a vállára zötyögteti, amíg begombolja s még egyszer-kétszer megrángatja magát, azalatt torkában doboló indulatait szétkergetheti ezekbe a széles, erőteljes mozdulatokba s mikor búcsúzásra kerül a sor, elég nyugodtan tud meghajolni:

— Kezét csókolom...

Vilma nem megy utána ajtót nyitni... Csak úgy a szobaajtóból küldi utána halkan:

— Isten vele...

XXIII. FEJEZET.

Elengedték?... Vagy csak most eresztették szélnek, mert kellemetlenek voltak a kérdései?...

Hazafelé útjában már csak egy-két percig foglalkoztatja Imrét ez a kérdés. Amikor ide rohant, valóban még nemcsak magáért tette. Még egész lelkével azzal is törődött, hogy Vilmát is visszarántsa egy esetleges örvény széléről... De haza már önmagának és önmagáért megy...

Jól tette, hogy idejött... Most legalább tudja, hogy van ereje az asszonnyal szemben... Tud majd vele kiméletlenül is bánni, ha éppen arra kerülne a sor... Inkább csak érzi mindezt, amikor az utcára ér, mintsem világosan végiggondolja...

Cigarettára gyujt s halkan dúdolva, majdnem fütyürészve fordul ki a Kálvin-térre... Agyán vidám, el-elmosolyodó gondolatok kezdik kergetni egymást... Miért is kellett annyira megijednie?... És éppen Vilmától!... Van az olyan okos asszony, hogy nem fog bele kockázatos vállalkozásokba... De akkor, miért nem felel neki nyiltan, miért titokzatoskodik?... Talán így akar érdekes és izgató maradni!... Ennyire elszegényedett Vilma eszközeiben?...

No, mindegy már!... Éljen, ahogy akar... Felelősség?... Imrének semmi felelőssége többé vele szemben... Hiszen ő maga mondta, hogy neki «Nincs joga többé bármit is megtudni az ő életéről»... Ha nincs joga, kötelezettsége sincs...

Ebben a pillanatban majdnem hálával gondol viszsza az asszonyra... Kedve volna akár egy pohár bort is meginni valahol, annyira felszabadultak idegei valami fojtogató nyomás alól...

De valaki settenkedik itt körülötte... Már, amióta lejött az asszonytól, állandóan az a furcsa érzése van, hogy nincs egyedül.

Hirtelen sarkon fordul... Csakugyan ott áll egy alak alig két lépésre tőle s szemére húzott kalap alól éppen őt figyeli... Hirtelen sarkonfordulásával annyira meglepte a figurát, hogy az ijedtében még köszön is neki.

— Van szerencsém!

Olyan kihívón dörgi rá Imre a viszontköszöntést, hogy csoda, ha az az ember el nem szalad.

De ki ez?... Ni csak, Reiter!... Ez valóban leselkedhetett és pedig éppen ő rá...

Kezd a dolog fantasztikus lenni, mintha valami kalandorregény közepébe cseppent volna... Csakugyan leselkedett itt ez az ember?... vagy merő, buta véletlen?...

— Itt lakom, kérem — mafláskodik Reiter, amikor semmiképp nem tud ellépni Imre fürkésző tekintete elől. — Szerdán jövök, kérem... a váltóval!

S még tovább bizalmaskodnék, ha hirtelen, mintha a falból bujt volna ki, egy másik alak nem kerülne elő, aki viszont Reitert kezdi szemügyre venni... A vigéccé lemaradt filozopter szempillantás alatt elkomolyodik s mély hajlongás után eltűnik a Ráday-utca torkában. A másik alak hirtelen kutató pillantást vet Imrére, aztán az ugyancsak igyekvő Reiter után ered.

Imrének gondolkodni sem volt ideje, villámgyorsan játszódott le az egész jelenet... Egy bizonyos: őt itt lesték, aztán azt is lesték, aki őt leste... Mintha kint, az őserdőben, a létért folytatott küzdelemnek egy vad jelenete pergett volna le szeme előtt. Nesztelen, állati lappangás egymás nyomában, leskelődés a támadásra alkalmas pillanatra!... Micsoda sohasem várt életformákat terem a ma sorsa, itt a Kálvintéren, egy milliós város kellős közepén. Ő megmozdul az életben, hogy elinduljon valami cél felé s mintha csak a dzsungel bozótját rezgette volna meg, máris nyomába szegődik a másik élni akaró, hogy ha netán zsákmányhoz jut, vagy a zsákmányt ra-

gadja el tőle, vagy őt magát falja fel... S ezt a leskelődőt is szemmel tartja egy másik leskelődő.

Csoda, hogy az ember még lépni, mozdulni és lélegzeni tud ebben a világban... És, hogy még gondolkodni is mer!...

Kik voltak ezek?... Az egyiket ismeri, de végeredményben az is ismeretlen előtte ebben az egészen új szerepében... De a másik, aki elől az egyik menekül?...

Nem erőlködik, hogy kitalálja... Egyébként is könnyű elgondolnia, hogy Reiter valószínűen őt figyelte. Azt sem nehéz kitalálni, hogy akkor ez Ecker megbízásából történt. Olyan ember megbízásából, aki őt még nem is látta, csak tud róla. Még ha valami hatóság volna, de nem az!... Hatóság inkább az lehet, aki viszont Reitert figyelte.

Kik voltak ezek?... A legújabb és a legrégibb életforma képviselői: — a leskelődők... Ezeken keresztül derül ki, hogy alig van különbség a neandervölgyi és a mai ember között.

Csak borzongani lehet azokon a primitív, állati életformákon, amelyekben a technika fejlődésének a csúcspontján, a civilizáció legtetején élnek az emberek... Az élettechnika még mindig — vérre lesni és a civilizáció teteje — felfalni egymást.

És Vilma is ennek az őserdőnek egyik nemes vadja, tigrise, párduca talán...

Imrét egyre hevesebben rázza a hideglelős, különös borzongás... Végtelen, szinte földöntúli vágy önti el: embernek lenni, embernek, ebben a megvesztegetően szép, de lélektelen dzsungelben, amelyet úgy hívnak, hogy civilizáció, a technika legteteje!... Félelmet és tiszteletet gerjeszteni maga iránt nem azzal, hogy ő tud legjobban leütni és felfalni másokat, hanem azzal, hogy ember, ő végre ember és egyre emberebb!... Mert itt a villanylámpa még csak egynegyed részében szolgál arra, hogy az ember éjjel is dolgoztassa erőit, háromnegyed részében még

ugyanaz a szerepe van, mint az ősember esti tűzgyujtásának, — az éjszaka rémeit kell távoltartania. A telefon is csak arra jó, hogy az egy hordába tartozók gyorsan leadhassák egymásnak vészjeleiket a zsákmány, vagy a rém közeledéséről. Az ősember artikulálatlan üvöltése és a huszadik század telefonbeszélgetése között lényegében semmi különbség.

Riasztó élménye után Imre sietve fordul be az Üllői-útra... Ilonka ablakából mintha egy árnyék húzódott volna vissza, villámgyors mozdulattal... A leány volt-e, vagy csak ő vélte annak?... Odaér a ház elé... Csend és sötétség. Fönt, Máté-Balogéknál egyetlen ablakból sem árad világosság... Alszik mindenki.

Megint megborzong... Az az érzése, hogy ha most az utcán is hirtelen kialudnának a lámpák, szempillantás alatt tízfelől is rárohannának a sötétség rémei s darabokra tépnék.

Sürgősen becsenget... A kapun túl megnyugszik, de alig érzi magát különbül így is, mintha csak egy barlang nyílásán menekült volna be...

Első útja volt, amelyet nem önmagáért tett meg, első harca, amelyet nem önmagáért vívott.

Itt a kapun túl megint tud önmagával is törődni... S most döbben rá újra, milyen lélekkel hagyta itt a leányt... Ilonka nem tudhatja, milyen útra indult ő éjszakának idején. Hiheti, hogy szenvedélye űzte az asszonyhoz, mert ugyan miből gondolhatná, hogy férfiaggodalma, a dolgozó ember lelkiismerete kergette erre az izgatott útra?

Megáll Ilonkáék ajtaja előtt... Mintha valami könnyű motoszkálást hallana az ajtó mögött... A sötétség segít a fülének hallgatózni... Semmi... Csönd, mély rezzenetlen csönd.

Becsöngessen?... Minden oka megvolna rá! Itt hagyott az elébb valakit, akinek kínt és csalódást okozott. Minden emberi oka megvolna rá, hogy ezt most igyekezzék eloszlatni.

De...

De nem csöngethet be!... Ott kell állania egy ajtó előtt, két-három lépésnyire attól, hogy csittítson egy fájdalmat, amelyet nem is ő okozott, hanem az élet vad irama. Az az iram, amelyet nem tudott lefékezni, hogy a leány is megérthesse, mi történik... Neki el kellett rohannia s lám, mi lesz holnap?... Ellenőrizhetetlen indulatok gyúlhatnak a leányban s az ellenőrizhetetlen indulatokból jóvátehetetlen hibák születhetnek.

S most másodszor haragudott meg Imre a civilizációra, amely nem engedi becsengetni.

Az ajtó mögött pedig a leány fojtja el lélekzetét... Kint tudja a meghajszolt férfit az ajtó előtt, de nem szólhat ki hozzá. Nem kérdezheti meg tőle, mi történt. Nem nyugtathatja meg, hogy ő hisz neki bármi történt. Óh, az a buktató asszony!... Persze, hogy Imre nem intézheti el olyan símán, mint gondolta... De majd!... Most csak menjen pihenni.

Holnap?... Nem lesz semmi baj holnap!... Az a fontos, hogy most visszajött... Vissza tudott jönni!... Nincs, már nem lehet baj.

Ott állanak két lépésnyire egymástól s csak két szót kellene váltaniok, hogy mind a kettő megnyugodva térhessen pihenőjére.

Az egyik nem mer a csengő gombjához, a másik nem mer a kilincshez nyúlni. Holott ezeket a technika a gyorsabb megértés és harmónia kedvéért találta ki.

De ezt nem veszik észre... Imre csöndesen megindul a lakása, Ilonka pedig a szobája felé.

XXIV. FEJEZET.

Imrét még nyugtalanítja az a nesz, amelyet hallani vélt az imént az ajtó mögül. Ümget egyet, kissé erőszakos hangossággal, mint a diák, aki így akarja

magára terelni a tanár úr figyelmét, mert mindenáron felelni szeretne. Éppen ma, éppen most. Most nagyon tudna felelni, nem érhetnék rajt' egyetlen készületlenségen sem. Ma úgy ment a nő lakására és úgy jött el onnan, ahogyan — az első napon kellett volna.

Ümgetése sem tudja jeladásig bátorítani a leányt...

Balog lassan megindul a maga lakása felé. Mielőtt a kulcsot a zárba tenné, még visszafigyel egy darabig... Aztán vállat von:

— Majd holnap!

Ez a mozdulata azonban mindennél jobban megrémíti. Ilonkát félreértések gyötrelmében hagyta ott s most erre a gondolatra csak a vállát vonogatja?... Közömbös volna rá nézve a leány vergődése?... Észrevétlenül, öntudatlan énjében meglapulva ez a közöny azt jelenti, hogy Ilonka sem érdekli jobban, mint bárki más nő a világon?...

Mintha rém lépne nyomában, bemenekül az ajtón. Már a szobájában ül, amikor lassan megérti azt a vállrándítást. Valami férfiharag volt benne kétségtelenül. De talán csak magára haragudott megint. Nőügyek!... Nem az ő korába való az örökös, aggodalmas töprengés asszonyok miatt. A dolgozó férfi nem kötheti magát gúzsba nőgondokkal. «Nőügyek, nőgondok»: két mai szó, de egyúttal két mai érzés is. Minden egyebet kiszorítón zsúfolódnak a férfiidegekre azok az élmények, amelyeket a nő és szerelem adhat.

Megnyugszik végre, hogy csak ezt a zsúfoltságot akarta lerázni idegeiről a vállvonogatással... A dolgozó öntudatát akarta felszabadítani a vágyak, sóvárgások és szerelmes félelmek nyomása alól... Elhagyni az ifjúság lágy, alaktalan örömét. A nő nemlétezővé zsugorodik a férfimunka előtt... Aki házat épít, a követ figyeli és a gerendát, a statika törvényeit és az egészség követelményeit kutatja, a falak ereje és a tető biztonsága izgatja s csak, ha az egész munka

véget ér, a ház áll és igazi hajléka az emberi életnek, akkor mondja az asszonynak: «Érted épült»...

Addig vállat lehet vonni a legnagyobb szerelem előtt is... Az a vállrándítás nem szólt Vilmának, nem szólt Ilonkának; a szerelmeskedő láznak szólt, amelyet most — olaszországi útja és feladata előtt — nem tűrhet magán. Hogy ő nagyon kicsi pont lesz ezen az olasz úton és feladaton?... Hát aztán!... A pontnak is a helyén kell lenni, hogy a gondolat értelmetlenné ne zavarodjék.

— Igaz-e, édesapám?...

Imre ugyanis, már percek óta ül ismét szemben apja képével. Tekintete végtelen gondolatváltással beszélget az arckép komor, mély tekintetével. Lesiklik a ruha alatt is feszülő izmú vállakra, amelyeken egy család és egy nagy háznép gondja és élete ül teljes biztonsággal. A homlokba csavarodó fürtöket nézi, amelyeknek dérlepettsége felelősségre inti őt is... És azok a fürtök azóta még fehérebbek és kevesebbek!... Alatta azóta több és mélyebb a redő... És a széles, büszke váll is egyre hajladozóbb... Atlasztól lassan ideje lesz átvenni a hegyet, hogy le ne omoljék — a hegy is, Atlasz is.

Mert nehezebb lesz aztán a terhet leomlottságából, a földről felemelni!

Kint halk csikordulással nyílik a konyhaajtó... János, mit akar vajjon?... Imre figyeli, mily félénk óvatossággal lábujjhegyel át embere az első szoba szőnyegén.

Félénk, tapogató kopogtatás.

— Gyere no! — mosolyodik rá Imre az ajtóra gondjai közbül és derűs kíváncsisággal nézi a kilincs óvakodó, tolvajos elmozdulását.

Bebúvik János tágra meredő szemű, restelkedésben és aggodalomban viszolygó arca... Utána beóvakodik az ember is:

— Elfelejtettem mondani a délután: írtak hazul-

ról, — tart kezében János félig kínálgatón valami fehér lapokat.

— No hadd lássuk!

Imre ismeri már János szenvedélyét, hogy minden hazulról jött sor írást szeret vele is elolvastatni. A felesége leveleit meg különösen. Ujra élvezi szinte, amikor Imre is olvassa, mert ilyenkor János a gazdája arcáról mégegyszer elolvashatja a levelet... Mégegyszer és még másképen!... Mert sokféleképen gyönyörűség egy hazulról érkezett levél.

Balognak is kedves mulatsága!... Megindító, mekkorára tudnak nőni az otthon apró problémái... Mit tudják itt, ahol tízezer voltos feszültségekkel garázdálkodik az élet kívül is, belül is az embereken, micsoda mindenen felül való gond, ha az újszülött borjú nem szopik és semmi kedve itt maradni a fénylő világban!... Hogy akkor nemcsak az a tizenöt-húsz kiló hús múlik el vele, amennyi egy ilyen kis jószág; de tervek, álmok, számadások egész sorozata... Nem értik azt a tízezer voltosok, hogy az otthon lesántult ló nekik is baj; az árába veszett termés őket is öli s a gazda alól elmozduló föld alóluk is mozdul... Képzelik, hogy, ha tudnak a levegőben járni, akkor — élni is tudnak a levegőből. Itt ezerszer hevesebb és zsúfoltabb a tett, mint kint «az álmos földeken», de ezerszer kevesebbet is ér... Itt csak a pénz terem, de ott kint az élet!... És mégis az itteni munka lenézi, megveti, kigúnyolja és zsebrevágja az ottani munkát... A szájaskodás és ügyeskedés falja fel, amit ott a munka terem... Ezért negyvennégy fillér itt az a kenyér, amelyet a tizenkét filléres búzából sütnek, harminckét fillér az a tej, amelyet onnan nyolc fillérért hoznak el... Ezért!

Olvassa a levelet, a «tudatom édes párom»-okat amelyekből minden levél első fele áll. Mert az a fontos!... A ház messzejáró gazdája ezektől a tudatosításoktól érzi magát biztonságban és felelősségben bármelyik táján a világnak. Akár még egy másik csil-

lagon is... A levél másik fele pedig csupa «azt ízeni a nemzetes asszony»... Ezek az üzenetek mind Jánosnak szólnak, de — Imrére vonatkoznak, hogy János vigyázzon annak a barna cipőnek a talpára, amelyet a mult húsvét előtt csinált a Fenákel, mert az a talp most már nagyon vékony lehet s ha úgy lyukad ki, hogy nem veszik észre, kész az «inflorencia»; hogy holnapután disznóölés, abból majd jut a pestieknek is; hogy Imre ne engedje az adót felemelni a «minisztérionyba», mert megint elhullott két jószág. Az egyik csak süldő, de a másik ökör és mind a kettő benne volt az idei számadásban.

Imre hosszasan élvezkedik a girbe-gurba asszonyírás minden betűjén s minél nagyobb helyesírási hibát talál, annál nagyobbat örül.

— Köszönöm, Jánoskám! — adja vissza végre a levelet, amikor már háromszor-négyszer is megforgatta. — Hát csak vigyázz a cipőtalpra... És ne igyál!... Hallod?... Irta az asszony is...

Fürkésző, vidám kajánsággal élvezi János zavarát.

Az meg szegény nagyot nyel éppen erre az ivásra vonatkozólag... Mert bizony az a pálinkázás a hölggyel, itt, ma este... Ha az kitudódnék!...

— Tekintetes úr! — érzékenyedik János hangja nagy magaszántában. — Ha el tetszenék ezt nékem felejteni...

Imre nem állja, hogy meg ne zötyögtesse kissé embere lelkiismeretét:

— És ne írjam meg haza, mi? — villázza szigorú szemmel a szorongót.

— Igen... Ha nem tetszenék, — nyögi János keserű elesettségében.

Balog végre vidámodva engedi útjára:

— No még az egyszer nem írom meg, betyár!...

Dédelgető, huncutkodó tekintettel kíséri ki a sebten távozót, aki csak rebbenti ajkán, hogy «jójcakát»...

— Neked is! — adja vissza neki a jójcakátot. — Reggel a nappal kelünk.

Levetkezik s attól az otthoni levéltől szinte felfrissülve, megegészségesedve tér pihenőre. Ugy érzi, hogy a romboló földrengésben, amelynek ingását figyeli, amióta csak itt van, magában a földben kapaszkodott meg. Az ősi rögben s most már nincs sem nyilt, sem titokzatos természeti erő, amely őt biztonságából kivethetné.

Nagyon kellett ez a pihenő, mert másnap megint új és váratlan hajsza kezdődött.

Egy fiatalember jött fel a Zeltbrock-féle váltókkal: «Tessék kifizetni»... S mind a hármat neki mutatták be. Ezúttal nem Reiter jött a félelmes papirosokkal, hanem egy másik ifjonc, Ecker megbízásából. Ez az Ecker már különös, végzetes hatalommá nő Imre szemében anélkül, hogy alapjában bármit is tudna róla. Vilma előadásából — amennyit az asszony éppen hajlandó volt róla mondani — jól kereső ügyvédnek sejtette. De most valami rejtett erőnek érzi, amelynek annyi ember áll rendelkezésére, amennyit éppen akar... Reggel kilenckor, amikor ez a fiatalember lecsapott rá, Ilonkáékhoz készült. Az ajtóban vették a nyakába a «selyemzsinórt»...

Neki mutatják be mind a három váltót, holott ő csak az egyiken szerepel első aláíróképen... Csejtey és a néma Tivi megtagadták volna a kifizetést?... S most az egész teher az ő nyakába szakad?...

Már nem restelkedik... Az emberrel együtt felkeresi Csejteyt. Semmi kedve az oktalan uraskodásra, hogy csak úgy benyúljon a zsebébe s szó nélkül kifizesse a kétezer pengőt... Jöjjenek a Zeltbrock-mentő szövetkezet többi tagjai is!

Csejteynél aztán kiderül, hogy annak be sem mutatták a váltót. Rajta akarták az egész port elverni... Miért? Vilma bosszúja volna ez már?... Vagy ez az Ecker, aki őt nem is ismeri, ösztönsze-

rűen gyűlöli — Vilma miatt?... Hiszen ez a bujkáló hatalom még sok gyötrelmet, gátat dobhat az életébe!

Egész délelőttjük azzal a hajszával telt el, amely jellegzetes kiegészítő része ma sok társaságbeli fiatalember életének. «Rendezési napot» csináltak végig. Maga Csejtey «rendesen» viselkedett. Szó nélkül a tárcájába nyult s fizette a legnagyobb összegű váltót, amelyen az ő aláírása elsőül szerepelt. Aztán taxiba ültek s a néma Tivihez rohantak... Kiderült, hogy neki be akarták mutatni a saját ítéletét, de nem lehetett... Morfiummámorban feküdt... Imréék sem tudtak életet verni belé... Mindent képzelt erről a fiatalemberről, csak ilyesmit nem.

— Gyerünk Eckerhez! — adta ki a jelszót Csejtey, aki az egész idő alatt úgy viselkedett, mint egy veszélybe került hajó kapitánya. «Pénzkapitány» nevezte el őt magában Imre.

Tehát Ecker!... Most végre szemtől-szembe kerül a titokzatos emberrel.

Semmi titokzatos nem volt rajta... Alacsony, kopasz ember, jelentéktelen jelenség egy arcára merevült mosollyal, amelyet valószínűen még álmában is megőriz. Egyetlen kifejezéstelen mosoly az egész ember. Mosolya sem nem jó-, sem nem rosszindulatú, a pénz farsangi komédiáján közönséges lárva, amelyet egy pillanatra sem vet le, mert az alá rejti minden tervét, szándékát, játékát.

Imre is kifizette a maga váltóját s most már csak a néma Tiviéről van szó... Erre kérnek huszonnégy órai halasztást, amíg a derék fiú kialussza morfiummámorát.

— Ha az urak lefedezik egy másik váltóval, — mosolyog végtelenül az ügyvéd — semmi kifogásom ellene. Megbízóimmal majd elintézem ezt az egy napot.

«Megbízóim»... Ez az a varázsige, amely mögé Ecker mindig és minden esetben elbúvik... Ugy tesz, mintha ő csak személytelenül volna jelen a világban

s neki semmi tényleges része nem volna mindabban, amit csinál. Ő csak eszköz! A tökéletes véső, fúró és kalapács, — a megbízók hűséges cselédje, semmi több.

És mosolyog, mosolyog... De közben új váltót szerzett két olyan úrtól, aki rögtön fizet, egy olyan váltó helyett, amelynek első aláírója ezúttal — alszik.

Csejtey váltóját miért nem mutatta be először Csejteynek, még ha joga van is bárkin behajtani?

— Nem akartam az igazgató urat zavarni.

Óh, mert az igazgató úr az a társadalmi tekintély, akit az Ecker-féle urak nem szívesen zavarnak. A tekintélyekkel jóban kell lenni!... A mosolygó ember előbb a mögöttük álló apróbb valakiknek a nyakát tekeri ki... A tekintélyekét csak akkor, ha már nincs más megoldás.

Imre ujjai végét, körmeit, szinte tűrhetetlenül csiklandozza, bizseregteti a vér. Kedve lenne nekimenni ennek az embernek s levakarni róla — a mosolyt.

Szembekerült vele s még sem került szembe... Az ujjait nézi. Rövid, durva ujjak, amelyek leglazább ernyedtségükben is úgy görbülnek be, mint a karvaly karmai.

És Vilma ennek az embernek a kezében van!... Biztosan!... Szinte látja fehér nyakát az apró, kövér ujjak között... Vagy Vilma tartaná kezében ezt az embert? Vilma: a hatalmas, a férfiakat sakkfigurákként ide-odatologató asszony!... Nem, ezt az embert semmiesetre sem rángatja kénye-kedve drótjain, legfeljebb — a szenvedélyeit.

Az eszét semmiesetre sem!... Hideg számító agy az egész ember, aki Vilma minden asszonyértékét is pénzértékre számította át.

Imre déltájt, amikor ebből a különös hajszából kiszabadult, már biztos volt a dolgában. Idegessége, hogyan nyugtassa meg Ilonkát, hogyan magyarázza meg neki tegnap esti elrohanását, elmult.

Ebéd után mégis elfogultan csenget be Ilonkáékhoz, mert mégsem olyan egyszerű minden...

A leány nyugodt, derült arccal siet elébe, de modorában van valami az orvoséból, aki betege idegeire vigyáz... Nem az asszonyról kérdezi: nem a tegnap esti, hanem a ma délelőtti elrohanásáról:

— Mi volt az?... Olyan sebbel-lobbal siettél el egy idegen emberrel, hogy nem mertem utánad szólni... Valami baj van?

— A váltók! — veti magát Imre kicsit fáradtan a karosszékbe s a szó, amelyet kimondott, nyöszörgő sóhajtásnak hangzik.

— Látod, csacsi? — susog rá Ilonka feddő hangja. Ez az anyáskodás és ez a fölény nem bántja... Tudja, hogy ösztönszerű s a leány semmi egyebet nem akar vele, mint megnyugtatni... A pénzzel megint nem törődik, nem figyeli az értékét. Akárcsak első este, amikor pedig nagy összeg elvesztéséről volt szó... «Látod, csacsi!»... Csak az a rontás bántja, amelyet a pénz elvesztése az idegeknek okoz, maga az elvesztett pénz nem. Nem oktalan naivitásból! Tudja jól: a pénz életeszköz. Helyesebben: csak a megélhetés eszköze. Az élet igazi eszköze a szív és az agy, mert csak ebből a kettőből lehet megélni, ha teszem, valami véletlen katasztrófa minden kultúrát és civilizációt kirántana az ember talpa alól... A pénz a kultúra és civilizáció egyik durva játékszere, amelyet a világ hatalmasai verekedés közben — sokszor összetörnek.

— Látod, csacsi!... A pénzre vigyázni kell, mert harap...

A leány nevet és megsimogatja a férfi haját csittító, nyugtató, puha kézzel, de még mindig nem szól — Vilmáról... Amikor Imre elbeszéli délelőttjét, Ilonka megdícséri Csejteyt, hogy úr, megdöbben a néma Tivin, hogy hülye és utálkozik az ügyvéden, hogy lelketlen Harpagon.

— És Vilmát ő fojtogatja, — jelenti felfedezését erőltetetten közönyös hangon Imre.

A leány menten elkomolyodik Vilma nevére...

Akkor pedig ez a mostani nyugalma csak látszólagos!... Csak várja, hogy Imre beszéljen... Az asszony nevét hidegen veszi tudomásul. Tessék tovább beszélni...

Imre hangja megrebben, amikor a kínos csendtől szabadulni akarón folytatja:

— Vilma ezért csinálja őrültségeit... A férje miatt!

— Férje?!

Ilonka, aki felkészült rá, hogy Imre «vallomását» belül megbocsátó szándékkal, — bármi történt is — kívül nem zavaró nyugalommal hallgatja végig, most riadtan felveti fejét... Orvosa akart lenni egy lassan muló betegségnek, — így gondolta — ehelyett megtud valamit, amire álmában sem gondolt. Vilmát csak özvegynek tudta s mindig csak a leánynevén szólította. Az asszony akarta így... Soha nem említette előttük, klubtársai előtt, hogy asszony most is.

— Él az ura?

— A második... Akitől elvált... Te ezt nem tudtad?

— Csak az elhalt uráról tudtam... Szóval most is asszony!... És... él az ura.

— Aki tönkre fogja tenni...

— Miből gondolod?

Imre elmondja az asszony tegnapi látogatását. Mindent.

— S mindezt az uráért teszi... Nem, nem! Roszszul mondom. Csak az urának... Azért a pénzért, amelyet tőle kap...

Ilonka, aki Balog elbeszélése alatt egyre jobban szabadult elnyomott izgalmából s mind őszintébb lett nyugalma Imre felől, a férfi utolsó gondolatára rosszalón vonja össze szemöldökét:

— Nem szabad róla ezt gondolnod, ha nem tudod biztosan... Férje van! Mindegy, hogy elvált.

Imre kicsit haragosan legyint:

— Él-e az ura, nem-e?... Az urának, vagy az uráért keveredik-e ilyesmibe; semmit sem változtat.

— Sokat változtat!

— Ugyan...

— Talán maradinak, saját nagyanyámnak gondolsz, de az asszony önkéntelen szövetségese mindig az urának. Még ma is. Semmi sem kötelezi és azelőtt sem kötelezte, hogy résztvegyen az ura tévedéseiben, ballépéseiben is... És mégis résztvesz!... A közös felelősség érzését sem válással, sem egyéb trükkel nem lehet levetkőzni...

A leány arca kipirul, szeme különös tűzben ég. Megmagyarázhatatlan ösztön hajtja, hogy — Vilma mellé álljon. Mintha önmagát védené, mintha saját magára nézve is el tudná képzelni a bukás rejtett lehetőségeit egy férfin keresztül... A férjen keresztül!

Imre nem lát bele rögtön a leány gondolataiba, szinte szenvedélyes kiállását az asszony mellett valami henye, unalmas szolidaritásnak véli, amilyen sokszor kilobban az asszonyokból, ha egy másik asszony emberértéke szóba kerül. Üres gesztust látott benne mindig s most is idegesen teszi fel a kérdést:

— Szóval a felelősek mindig mi vagyunk?

— Nem azt mondtam...

— Hát?

— Csak magyarázat van és nem mentség abban, ha az asszony vele sodródik az urával.

— Feltéve, hogy az asszony nem kényelemszeretetből sodródik az urával... Nem szereti az önálló gondolkodás gyötrelmét s ezért viteti magát az ura életén, mint a gazdátlan tutajon.

— Még ez is magyarázat és kitüntető bizalom a számotokra, — vág vissza haragos-vidáman Ilonka. — De érts meg: csak magyarázatról beszélek. Ment-

ségről még akkor sem, ha az asszony minden erőfeszítésével meg akarja állítani urát a bukás útján és nem elég az ereje hozzá... Még a kevésnek bizonyult erő sem mentség!...

Balog csak most eszmél rá, hogy nem felszínes gondolatjáték rakétázik Ilonka kitörésében. Az egész esze, lelke vele van gondolataival.

— No, ennyire szigorúnak mégsem kell lenni, — nyúl a leány kezéért engesztelőn.

— De... Ennyire szigorúnak kell lenni! — utasítja vissza Ilonka a burkolt bocsánatkérést. — Én modernebb vagyok, mint te, akárhogy fölényeskedel... A nő számára a férfi vállalkozás... Érted?... Vállalkozás!... Felelős a vállalat minden ténykedéséért... Igen, a nő!... Igen, felelős!...

Imre is belemerül most már a vitába:

— A vállalat bukásáért is felelős?...

— Azért is!... Nem szabad vállalkoznia egy férfi életébe beleszólni, ha valaki nem biztos, hogy útján és célján tudja tartani a férfit... Ha nem biztos, hogy tiszta fegyvereket tud a férfi kezébe adni... Egészen logikus szokásnak tartom, hogy a pogány nagyúrral a feleségét vagy feleségeit is vele temették azelőtt.

— Kicsit régen «azelőtt»...

— No, igen... Régen.

Nevetnek ezen... De Ilonka hamarosan visszakomolyodik:

— Ne mulass!... A nő valahogyan, még ma is és mindig, veletemetkezik a férfival... Ha a férfi kidől, az asszony élete is kidől... Még ma is... Sőt, egy asszony élete akkor is bukhatik, ha... a férfi elmegy...

Megáll... S most megint a beteget figyelő orvos szemével kutat a férfi arcába. Mondja?... Ne mondja?... Mert nem olyan egyszerűen tette ő el lelkében Imre és Vilma hajdani együtteskedését... Ezt ne gondolja Imre és nem is gondolhatja.

Még figyel, vár egy percig, aztán visszafojtott lélekzettel most már ő nyúl a férfi kezéért:

— Vagy nem gondolod, hogy Vilmáért felelős maradsz... egész életedben?

Tiltakozni?... Imre egy hanggal sem tiltakozhatik az ellen, amit a leány mond... Ilonka nem Vilmáért száll sikra, hanem őérte. Semminek sem szabad bemocskolódni, összetörni, lezülleni, ami egyszer az ő kezében volt. Férfi nem ítélheti bukottnak élete egyetlen szakaszát sem, ha nem akarja önmagát is bukottnak tudni. A leány meg is mondja:

— Én nem Vilmát szeretem... A puszta ismeretségen kívül nem tudtunk közelebb jutni egymáshoz soha... De most már nekem is törődnöm kell vele... miattad!

— Mert?

— Mert ehhez... talán már jogom van.

Erősen tartja a férfi kezét. Kicsit meghökken a saját határozottságától. Nem korai-e még ez a jogformálás, nem erőszakoskodik-e most?... Kicsit elbizonytalanodva teszi hozzá:

— Ha te megengeded... De, ha még semmi közöm sincs hozzá, akkor is!... Neked nem szabad senkit sem elejtened az életedben... Egy kicsit olyasmi volna, mintha a gázoló soffőr otthagyná az úton, akit elütött...

— Vilma nem áldozat...

— Nem tudhatod!

— S főleg nem az én áldozatom...

— Ezt sem tudhatod!... Talán a tiéd is... Vagy téged nem szeretett?... Hátha esetleg *csak* téged szeretett... Hátha még most is csak téged szeret, érted harcol, de nem tudja a módját...

Imre vállat von:

— Ne is keressen már hozzá semmilyen módot. — És idegesíti, hogy a leány arcán valami könnyű bosszúság árnya suhan át. Miért? Miért kellene neki elfogadnia Vilma «harcmodorát»?... Haragos, hű-

vös, elhárító mozdulatra lendül a keze: — Énértem Vilma már egyáltalán ne harcoljon...

Ilonka riadtan, szinte szájára akarná tenni kezét... Nem szabad ilyet mondania Imrének. Könyörgősen a szemébe susogja:

— Neked csak jónak szabad lenned! — De valami pironkodó megadással közelebb is lép a férfihez. A tartózkodás és odaadás érzései birkóznak benne, ám mellé lép hozzásimulón, hogy a férfi végre megértse: nem az asszonyért könyörög, hanem őérte.

Imre meg is érti: a leány ő benne a jóságában és erejében fölényes férfit keresi, akinek nem kell az élet ilyen apró harcaiban kegyetlennek és kiméletlennek lennie. Megérti, hogyne értené!... Csakhogy:

— Jónak kell lennem és nem puhának... Gyerekkoromban talán nem törődtem vele, hogyan szeretnek engem... A fő, hogy szerettek... Ma már nem. Ma már szeretni sem hagyom magam akárhogyan.

— Húha! — lép vissza tőle Ilonka csipkelődő meglepetéssel s gúnyorosan csucsorítja száját. — Ejnye, de elkényeztettek!

— Lehet...

Imre most már nem enged modora határozottságából... De nem enged a gondolatai keménységéből sem:

— Már nem mindegy, hogy aki szeret, mit akar tőlem és milyennek szeret... Már nincs meg bennem az ifjúság puhasága, hogy olyan tudjak lenni, amilyennek szeretnek... Nem vagyok hajlandó többé énemből kivetkőzni... csókokért.

Megáll s mintha csak most venné észre, hogy a leány elment tőle, elmosolyodik:

— De te azért ne szaladj még el tőlem...

Megfogja a leány kezét, visszavonja maga elé, aztán újra keményen pattogtatja szavait:

— Ide hallgass, gyerekem!... A szerelem bizonyára nagyon szép s talán a legszebb, amikor még öntudatot megbontó, mindent elsöprő láz tud lenni...

Lehet, hogy akkor a legszebb és lehet, hogy csak akkor szerelem még... De engem már mint ilyen nem érdekel... Érted ezt?

— Igenis, bácsi! — játssza tovább Ilonka alázatos riadalmát. De nemcsak gyerekeskedés ez már. Van benne valami a harc ízéből is. A játék mögül élesen, lelkesen figyel a férfira...

Imre pedig megmosolyogja a korára való csípős célzást és ijedt felfigyelést, de beszél tovább:

— Azt mondtad, csak jónak szabad lennem... Nagyon helyes!... De akkor tudomásul kell venned, hogy az én szerelmemben több a szeretet, mint a szenvedély... A szeretet az alaptőkéje ennek a szerelemnek s a szenvedély csak a hozama... A kamata!... De ez a «vállalat», — te beszéltél arról, hogy vállalkozás a férfihoz való viszonyotok — ez a vállalat biztosabb, mint az, amelyik csak szenvedélyen épül... Vilma csak a szenvedélyekkel játszik és...

Ujra elakad, de már két vállánál fogva, félig ölelve tartja a leányt maga mellett... Ilonka az egyre hangosabb szavak közben eleinte menekülést keresőn néz jobbra-balra, mert érzi, hogy a kemény szavakat éppen, hogy a szenvedély fűti, olyan szenvedély, amely csakugyan nem bontotta meg a férfi öntudatát, de vérét mégis kavarja, idegeit mégis borzolja. Imre erős keze azonban olyan kérlelhetetlen kalodában tartja két vállát, hogy mozdulni sem tudna ebből a szorításból... Felemeli hát arcát a férfi felé.

Az pedig mondja tovább. Minden új mondata, mint a meghúzott és megfeszült csavar csikordulása:

— És te?... Mert most már rólad van szó!... Te itt fogsz állni mellettem; arra figyelsz, amire én akarom, arra fogsz vigyázni, amit én féltek s nem fogod a szememet visszaigazgatni gyerekkori játékaimra... Megértetted?...

Ilonka egyre félénkebben komolyodik vissza a férfira-figyelésbe. Nem símul az ölelésébe, de nem is

menekül előle. Halkan, hogy egyetlen szava se üssön nagyot a férfi lelkén, súgja fel neki:

— Nem azt akarom, hogy a játékaidat folytasd... De tudd szépen befejezni.

— Nahát!

Különös befejezése volt Imre kitörésének ez a «nahát»... Nem cinikus kiáltás, amellyel a már kényelmetlenné váló beszélgetést szokták befejezni. De már nem akar sokat beszélni erről a kérdésről... Szerelemről!... Semmi kedve sokat beszélni róla. Izmai egyre erőteljesebben s mégis könnyedén tartják a leányt. Lázakról és szenvedélyekről beszélni olyasmi volna, mint elemi iskolai verseket szavalgatni, öregedő fejjel.

— Ember álljon mellettem s a nő, aki mellém áll, ne akarjon mindig csak nő lenni, mert... — Eh, mit féljen a szótól!... — Mert az unalmas, érted?... Nem fogom folyton kérdezgetni a nőtől, aki mellém áll: «Hol fáj?... Hol ütötted meg?»... És nem fogok fájdalomcsillapító csókokat nyomni a kezére, mint a játék közben megsérült gyereknek... Már nem nekem való!

Hát nem is a kezére, hanem a leány arcára kezdi záporozni csókjait s nem veszi észre, hogy ezek a csókok ugyanolyan «fájdalomcsillapítók», mint amelyekről beszél... Szavak helyett való csókok.

Megütközve veszi tudomásul, hogy a leány majdnem erőszakosan szabadul ki öleléséből s kicsit idegesen, megalázottan tér ki csókjai elől, hogy mit csinál Imre... Ne bolonduljon!

Rábámul a leányra, aztán a homlokához kap s akkorát rikolt, hogy áthat kiáltása a többi szobán is:

— Óh én hülye!... Hát persze...

Ilonka, aki biztonságos távolságra húzódott a fellobbant férfitól, ugyanolyan kérdőn mered rá:

— Mi bajod?

— Elfelejtettem megmondani, hogy feleségül akar-

lak venni... Persze, hogy akkor nem értheted, miért vadulok itt neked!... Vagy mondtam már?

— Még nem.

És Ilonka kérdő figyelése, leskelődő kutatása egy pillanatig sem szűnik. Megint nem érti, fölényeskedő cinizmus van-e ebben a különös megkérésben, vagy ez az ember csakugyan azok közül való, akik nem szeretik a szavakat... Azok közül, akik magukban már régen elhatároztak valamit s törnek is egyenesen céljaik felé, egész életüket átrendezik az új tervek és életformák számára, de közben elfelejtik mindezt — közölni... Az a fajta, amely a gondolat és tett között nem sok szót bír el. Lelkükben egyszerre tudnak az ilyenek a leggőgösebb parancsolók és a legalázatosabb szolgák is lenni... A cél és a tett fontos, a szavak szertartása ostobaság!... Ezek közül való-e?... Egész lényéből sugárzik, hogy szereti őt, Ilonkát, hogy akar vele és tőle valamit, de — elfelejti megmondani... Öröklött úri büszkesége tán, hogy, ami amúgy is meglátszik rajta, azt vegye a világ tudomásul és — igazodjék hozzá. Ne várja tőle a világ, írásbeli szerződés formán, hogy ő még majd szavakba is foglalja, amit amúgy is egész lelkével érez. Neki nincs szüksége rá, hogy még az érzéseit is a szavakkal szentesítse azért, hogy később le ne tagadhassa még önmagának sem... Nem az a fajta!

— De hiszen tudhatnád már! — szólt rá a leányra most is majdnem szemrehányón... Nem őszinte dolog észre nem venni a férfi egyenes szándékait.

Ezt már nem mondja ki, de ott ül a szemében.

Ilonka pedig gyorsan elszégyenli minden félelmét és elbizonytalankodását. Miért keres ő romantikus, nagy, könyvben írt vonásokat és hajlandóságokat ebben az emberben? Hinni kell neki jobban, mint az írott tábláknak!

— Tudom. — S a tekintete átmelegszik újra. Minden aggódás és védekező szigorúság elröppen belőle.

— Tudom. Csak azt nem tudtam, hogy szabad-e már tudnom.

Vilmáról csakugyan nem eshetik több szó közöttük... Tudomásul kell venni, hogy Imre leszámolt mindazzal, amit az asszony még jelenthet számára. Van hajlandósága, hogy vigyázzon még az asszony ütődésére s ha kell, elcirógassa az ütődés fájdalmát, de belül már nem léphetnek együtt. Nincs az életnek ritmusa és melódiája, amelyen lépéseik összeigazodhatnának.

Vilma már nem kerülhet Imre mellé, csak szembe vele.

XXV. FEJEZET.

Ez a szembekerülés pedig egyre élesebb és kíméletlenebb lett. Imre nem kerülhette el, hogy Selley államtitkár multkori meghívására, ne legyen együtt Vilmával. Sőt, félig-meddig egymáshoz tartozóknak kellett lenniök, mert hiszen a meghívást annakidején együttesen kapták. «Bohémmuri» — hangsúlyozta az államtitkár a meghívást megerősítő levelében. — «S gondoskodj róla, hogy a nagyságos asszony szokott pompás kedvében legyen. Az egészet jó cimborák találkozójának szánom. A nagyságos asszonyt nyugtasd meg, hogy megkapja hőn óhajtott Borgját, azt a mindenki által tenyéren hordozott századost. Csejtey is itt lesz, tehát feltétlenül elvárunk»... Nem volt túlságos sok logika ebben a «tehát»-ban, hogy — ha Csejtey ott lesz, akkor neki is meg kell jelennie — de semmi kedve sem volt kutatni az államtitkári logika rejtelmeit.

Bosszankodott; inkább a kibúvókon törte fejét, de Ilonka nem engedte, hogy ezt a meghívást visszautasítsa.

— Ha önmagadtól nem félsz, Vilmától nincs mit tartanod, mert nem fog kellemetlenkedni neked... Sohasem volt ízléstelen.

Izléstelen nem, de idegeit vesztett teremtés, amiről azonban Imre már nem akart beszélni a leánynak. Elment az asszonyért, aki maga is ragaszkodott hozzá, hogy elkísérje... «És lovagomnak kell lennie, mert azt hiszem, hagy az urak ott nagyon fognak inni»... Ezt telefonálta.

Amikor Imre becsengetett érte, már teljesen útrakészen várta. Kedves volt és vidám s valóban, mintha semmi harapós terve sem volna vele szemben.

A taxiban hűvösen, nyugodtan ül mellette. Már megtették a fele utat, amikor megszólal:

— Kialudta már az ijedtségét?

Imre is hűvösen, hidegen felel:

— Nem gondoltam vele.

— Szóval ma már nem igyekszik megakadályozni abban, hogy kémkedjem, államtitkok után kutassak és eláruljam a hazát...

— Jobban szeretném, ha nem lenne ilyen fenekedő kedvében, — utasítja vissza az asszony nevetését.

— Vagy le fog leplezni ott az urak előtt? — erőszakoskodik az asszony s nem tudni csipkelődés-e ez az okvetetlenkedése, vagy vakmerő játék. És még folytatja: — Mata Haryt fog belőlem csinálni?... Jaj, csak olyan tehetséges lennék, mint az a nő volt.

Kutat?... Tapogatózik?... Imre gondolatait szeretné kiugratni, hogy felkészülhessen?...

Balog semmiesetre sem felel neki...

És akkor az asszony makacsul újra támad:

— Tyhüj, micsoda titokzatos államférfi lett magából!... Mit gombolkozik úgy be?... Azt hiszi, nem tudom, hogy hízlalt ökröket mennek eladni Olaszországba?... Meg akarják főzni Mussolinit, mellőzze a hízlalt állatoknál a tuberkulin-oltást a bevitel előtt és engedje meg, hogy ami nem tenyészállat, azt szabadon beszállítsuk Itáliába... Ajaj, micsoda államtitok!

Imre meghökkenve mered feléje. Valóban ilyes-

miről is szó van megbizatásukban!... De honnan tudja ezt Vilma?...

Később azonban elmosolyodik:

— Én is olvastam ma reggel a lapokban, hogy ilyesmiről is szó lesz ott, — mondja most már nem kisebb gúnnyal, mint amilyennel az asszony kötekedik vele.

— Is?... Mit nagyképüsködik?... Csak ilyenekről lesz szó...

— Csak ilyenekről, — lép le a porondról Imre zavartalan nyugalommal.

A megérkezésig most már nem szólnak egymáshoz... Van valami szomorúság benne, hogy ezzel az asszonnyal nem tud többé olyan meghitt, egyszerű vidámsággal bánni, mint azelőtt... «Szembenálló felek» lettek!... Gondolkozásuk, vágyaik, szándékaik ellentétei egymásnak... Két külön fajta ember, aki csak harcolhat egymás ellen.

Csak ez a nap, ez a mulatság múljék már el!...

Selleyék nagy ovációval fogadták az asszony belépését... És Vilma, amint köpenyét levetette, villámgyorsan elpenderült Imre mellől — ünnepelt asszonynak... Bókokat fogadott el csípős megjegyzésekkel, ivott férfimódra, szellemes volt, vidám volt.

Nő volt, az egyetlen nő ott s nem volt nehéz amúgy sem a társaság középpontjának lennie... De fölényét külön is villogtatta minden férfi fölött... Imrétől pedig gondosan távoltartotta magát.

Az egyetlen férfitől, akivel szemben fölényeskedése esetleg kétséges sikerű lehetett!...

A «bohémmulatság» azok közül való volt, amelyeknek célja a minél hirtelenebb, minél felelőtlenebb megmámorosodás, hogy aztán esetleg olyasmi is történhessék, ami máskor semmi esetre sem történhetik meg, olyat is mondhassanak, amit máskor elgondolni sem nagyon mernek.

Imre megint megcsodálja Vilma biztonságát... Az asszony pillanatok alatt átlátja, hogy itt a férfiak

szédülni akarnak minél jobban és minél gondtalanabbul... Gyorsan tudta őket saját vágyuk, hangulatuk és izgalmuk felé kiengedni. Minden öt percben felkapja a poharát:

— Igyunk, uraim!

De ő nem ivott... Minden öt percben tudott úgy helyezkedni a puha kényelemmel berendezett lakásban, hogy szépasszonyvoltát minél biztosabban s minél többen észrevehessék.

Borg százados szemét pedig úgy tartotta magán, hogy az észre sem vette, mennyire nem tud már másra figyelni, mint az asszonyra.

Vilma szédületes biztosan uralkodott a pillanatokért élők fölött. Gyorsan és biztosan tudott megmozgatni mindenkiben elemi indulatokat s emberek, akiknek társadalmi állásuknál fogva jelentékeny tekintélyük volt, ilyen alkalmakkor — bohémmurikon! — hamarosan szánalmas, szerelmes majmokká csuklottak kezei között.

Most Selleyt és Borgot táncoltatta. Két negyven év körüli úr, névvel, állással és tekintéllyel, egyikmásik most is körülöttük lézengő fiatalembernek szinte ideáljai; de félórát sem voltak még együtt, amikor a két vérmes ember nyaka már kezdett szederjes lenni, pupilláik egyre tágultabbak s minden mozdulatuk, mint mágnesen táncoltatott gombostű, az asszony felé csápol.

Amikor már minden fej céklavörös lett s egyetlen szem sem azt látta, amit nézett, ennek a két úrnak egy-egy Vilma vállára, karjára, derekára tévedő mozdulata nem bűnhődött sem rendreutasító szótól, sem szigorú pillantástól... Az asszony úgy tett, mintha a mulatozás önfeledtségében maga sem venné észre az ildomtalan mozdulatokat.

Holott Vilma egyáltalán nem mulatott!... Ha elengedett maga mellett egy-két pillanatot s megjátszotta, hogy ilyenkor ne figyeljenek rá, akkor elfordult arca szinte az elektromos rövidzárlatok villaná-

sával elkomolyodott és pillanatok alatt éveket öregedett... Szomorú, fáradt arc lett ilyenkor a Vilma arca!... Kifejezéstelen, sápadt arc, amilyen a roboton nyütt külvárosi proletárleányoké szokott lenni.

Csak Imre józansága tudta megfigyelni: valóban robot az asszony látszólagos, gondtalan mulatozása!... Szerepe ugyanaz nagyban, mint a bárok és mulatók világában élő, úgynevezett Animierdámáké — kicsinyben...

— Animierdame für die ganze Welt! — rikkantja el magát a mulatozás közepén a néma Tivi, aki ezen a mulatozáson végre kibujtatta egész énjét... Esztelenül, szenvedélyesen ivott és ízetlenkedett még a nézésével és szemhunyorításaival is... Itt végre élt ez az egyébként saját hamvaiba száradt múmia, — nagynevű, ország sorsát intéző család sarja — akit végtelennek tetsző álmosságából már csak az ilyen magasfeszültségű áramok tudtak felrázni, hogy úgy tessék, mintha élne... Ilyenkor néha még szelleme is kinyílt s villant egyet-egyet, görögtüzes, gyorsan kialvó villanással.

Ez a villanása teljes képet világított... Vilma valóban úgy mulatott, mint egész kasztjának — kint a fórumon jelentős mozgató erőknek, félt és tisztelt hatalmaknak — az Animierdámája... De fordított irányban!... Fogalmak, amelyeket kint a fórumon ugyanezek az emberek nagy áhítatok is néha kábító szertartások között mondtak ki, itt rossz tréfák durva csattanóivá züllöttek. Nagy tervek, mozgalmak, amelyekkel kint az egész ország képzeletét tudták izgatni, itt egy-két ember szívből megkacagott, vitézlászlós handabandáivá buktak.

Nőtt a tivornya s a testnek örülő, egyre féktelenebb nevetés.

Amikor az első pohár leesett és összetört, még mindenki meghökkent s pillanatra az egész társaság elkomolyodott. A második pohárnál már mindenki

nevetett. A harmadik poharat pedig valaki már — szándékosan vágta földhöz.

— Sosem halunk meg! — biztatták önmagukat ezen a pohárcsattanáson.

Nőtt a tivornya, de Imrének belefájdult a feje... Vilma már kezdett egy-egy emberrel — főleg Borg századossal — percekre csöndesebb sarkokba bujni. Ilyenkor egész modora megváltozott, hirtelen komoly témákra váltott s gyorsan tett fel kérdéseket, amelyekre lassú, vontatott feleleteket kapott... Kérdezett, beszélt s lelkesedett minden sarokba vont partnere munkájáért... Tudni akarta mindenkiről, mit csinál.

A többi mulatozó természetesen nem tűrte sokáig az ilyen elvonulásokat... Többé-kevésbbé elviselhető tréfás rikoltások visszaparancsolták az asszonyt a férfiak közé...

Valaki egyszer csak elkiáltja magát:

— Adjuk férjhez Vilmát!...

A borízű szándék nem volt éppen pontosan a férjhezadás... «Hozzám! Hozzám!» kezdenek az asszony körül zsibongani, akik még tudnak egyenesen állni s igyekeznek kedves játékká simítani a boros kiáltás ízetlenségét.

Az asszony kiegyenesedik, elkomolyodik. Mintha gyűlölködés is elsuhanna tekintetén, de a következő pillanatban már fölényesen mosolyog:

— Ne fárasszák magukat az urak!... Én majd akkor és ahhoz megyek férjhez, amikor és akihez akarok.

— Ez igaz!

És tapsolnak neki... Vilma szeme pedig szinte véletlenül — s egész este most először — Imrére téved. «Látod ezt?» mondja ez a tekintet.

Balog nem látja, nem veszi tudomásul... Hidegen, mereven néz ki az ablakon. Csejteyvel ül félrehúzódva s néha egy-két szót váltanak egymással, különben csak némán figyelnek... Egyszer-kétszer el-

mosolyodnak, aztán újra oda sem hederítenek az egész vadulásra.

Imre főfájása egyre tűrhetetlenebb, Csejtey is panaszkodik: «Menni kellene»... Imrének sikerül végre Vilmát egy-két pillanatra a többiektől elvonulva elcsípnie:

— Nekem holnap utaznom kell, — súgja oda kényelmetlen feszengéssel.

— Tudom, — veszi tudomásul az asszony hidegen a bejelentést.

— Honnan?

Imre megütközésére Vilma nagyot, gúnyosat nevet:

— Nem fontos, drágám, hogy honnan... Tudom!

— Megszökhetek én most?...

— Meg!...

Az asszony már vissza is perdül a társaságba, mint akinek van most jobb dolga is annál, semhogy Imrével hosszasabban beszélgessen.

Balog és Csejtey óvatosan lopja ki magát az előszobába. De mielőtt kisurrannának, az asszony mégegyszer eléjük kerül. Mintha gyötörné a hiúságát, hogy ezek ketten el tudnak menni onnan, ahol ő a fellegkavaró. Imre elé áll egy pillanatra. Titokzatos mosoly vibrál a szája szélén:

— Holnap majd ne lepődjék meg nagyon a pályaudvaron, amikor elutazik...

Imre kérdőn mered rá:

— Miért?

— Csak!...

Fennhéjázó, csattogó nevetés, könnyű vállrándítás és az asszony újra visszafut a mulatozók közé... Imre is vállat von...

Nem, már nem veheti komolyan ezt az asszonyt.

Csejteyvel odakint egészen másról kezdenek beszélni. Semmi élményük nem volt ebben a mulatozásban. Komoly, csöndes diskurzusba mélyednek napi problémákról. Homlokuk és minden idegszáluk örül a hűs, friss levegőnek. Ugy lépkednek egymás mellett,

mintha már régen barátok lennének. Csejtey a bankja bajait mondja, Imre a feladata várható izgalmait, nehézségeit...

Gondjuk nemcsak a saját gondjuk. Valami önérzet bujkál jólesőn idegeiken, hogy ők túl vannak a csak maguknak és csak magukért élők életformáin.

Vilmáról sem esik szó közöttük. Csak amikor elválnak, kérdezi meg Csejtey óvatosan:

— Nagyon jóban vagy te evvel az asszonnyal?

— Diákdolog... Ma már nem foglalkozom vele.

Csejtey rábólint:

— Igen... Vigyázz vele.

És Csejtey nem figyel Balog meghökkenésére...

XXVI. FEJEZET.

Árnyak a hamufelhőn...

Imrében megint felmerül ez a kép. A roppant tűzvész után, amelyben talán leégett az egész régi világ, csak még nem vesszük észre, alig egy-két tartóoszlopa maradt meg talán minden népnek és minden kasztnak. A végtelen hamufelhő pedig szétterül mind az öt világban, élet vajudik benne biztosan, mert árnyak kavarognak, de nem tudnak, vagy nem akarnak a régi tartóoszlopokhoz tapadni. A nagy szavak és eszmék, amelyeket azelőtt belül hordtak az emberek, most gyanusan kint ülnek a szájakon, mint bukott leányok a lupanárok ablakában s belül az emberek legsívárabb alapösztöneikre kopaszodtak, koldusodtak. A nagy szavak kint ülnek a szájakon, de belülről a gúny és a «fene bánja» vigyorog rájuk... Csak bort, pénzt, szerelmet lehessen kapni a nagy szavakért!... Élni elég a ma... Akkor elég!...

Árnyak a hamufelhőn, amelyek csak élni akarnak, élni, ha eszméletlenül is.

Vilma is ott táncol az árnyak között.

Imre csak most gondol a mulatságra, amelyet

elhagyott... Mint amikor a filmen két kép egymásba fut: a régi kép még nem mult el, az új még nem bontakozott ki s a figurák értelmetlen vibrálással olvadnak egymásba, páraként elködlenek meg újra visszavillannak.

Igy él Vilma s mindazok, akik körülötte vannak most...

És Imre egyre világosabban érzi, hogy benne semmi fájdalom és bánat nem él már emiatt, csak valami ösztönszerű félelem... Hátha azok az árnyak erősebbek, mint ő!... Hátha el tudják fogadtatni az életüket, még mielőtt a valóságos élet megszületnék itt...

Nem, nem!... Menekülni!... Dolgozni!... Meg kell mozgatni mindent: a pénzt, a lelkeket, minden eddigi és ezentúli erőt. A régi földeket, az őstalajt és — az új hiteket: béküljenek! A pénz vegye vissza régi nagy erkölcsét, a munkát; a munka tisztelje örök motorját, a pénzt... Béküljenek!

Jókedvűen ment fel lakásába s nagyot, egészségeset aludt.

Reggel aztán az inasán derült... János úgy kifényesítette magát az útra, amelyre gazdáját elkíséri, mintha lakziba indulna... Már szürkület óta ott áll a konyhában, teljes díszben. Imre csöngetésére olyan ünnepélyesen — kötény nélkül — lép be, mintha templomot járna.

— Hüj, de ragyog a csizmád! — vizslat le Balog az inas lábára, mosolyogva, mialatt az aktatáskát, amelyben írásai és jegyzetei vannak, kihúzza a párna alól és odanyujtja neki. — Itt van... Vigyázz rá, amíg fürdök... Be ne engedj senkit!...

János áhítattal veszi át az «álomtitkokat»... Olyan tisztelettel öleli az aktatáskát, mint a misekönyvet szokta otthon gyerekkorában, minisztráláskor.

De csak amíg Imre kiment a fürdőszobába.

Ahogy meghallja kint a víz csobogását, nagyot

fohászkodik, leteszi a táskát az asztalra, két-három lépéssel odaóvakodik Imre kikészített ruhájához, a mellényzsebéből kiveszi a táskakulcsot s megy vissza!... A táskából kiszedi az összes írást és zsuppsz, bele a tarisznyába, a kenyér és szalonna mellé!... A tarisznyájából meg a maga régi adóíveit veszi ki s beteszi az «álomtitkok» helyébe.

A szeme közben olyanokat villog, mint a macskáé a padlás-zugban.

— Igy la! — sóhajt mélyet dolga végeztével s öleli tovább jámborul a táskát. — Nem salátabakter az én gazdám, hogy ilyenekre nagyon tudna vigyázni.

Imre, ha mindezt látná, ott fúlna a kádban a meglepetéstől...

Szerencsére nem látja... Gyanutlanul jön be, sürgősen öltözik, rövidesen elkészül s visszaveszi gondjaiba a tasakot, — János adóíveivel együtt.

Megtapogatja. Bent érzi az írást. A kulcsot is a mellényzsebében... János lelkiismerete akkorákat dobban a tapogatás alatt, mint riadt ló az istállóban. Maga is csodálkozik, hogy gazdája nem neszel fel rá... Csak akkor gördül le a kő szívéről, amikor Imre megnyugodva útnak igazítja magát:

— Mehetünk!... Jól zárj be mindent...

— Igenis.

Mennek kifelé. Az ajtóban Imre még visszafordul:

— Te majd a tanár urékkal jössz utánam a vasútra... Én már nem akarom őket zavarni... Vigyázz, hogy le ne késsetek!...

— Igenis, — ünnepélyeskedik János rendületlenül s hajlong hozzá olyan lakájosokat, hogy gazdája nem győzi kacagását visszanyelni. Mintha legalább is valami vatikáni fogadtatásra gyakorlatoznék inasa.

Lefelé menet János megáll a lépcsőházban, mint aki otthon felejtett valamit. De nem. Felnéz a magasba s mintha rettentő régi vágyát sóhajtaná, szinte zúg ki a lélekzet a tüdejéből:

— Hej, ha meglelem!...

— Kit? — torpan meg Imre is kíváncsian. — Vagy mit?... Mit akarsz meglelni?

Megint idegesen kezdi tapogatni a táskát... János azonban sürgősen «nem»-et int a táska felé.

— A komámat... Van nékem ott egy komám. Taljánországban.

Balog mosolyogva várja, hogy inasa többet mondjon, de János csak ennyiben marad, hogy ő egy digó komát szeretne nagyon megtalálni.

Imre emlékszik, hogy inasa olasz fogságban is volt, nemcsak oroszban. Onnan nem tudott megszökni. Biztosan akkor barátkozott össze valami taljánnal.

Nem törődik vele... Siet a dolgára, miután olasz komájára áhítozó inasát elhagyta Ilonkáék ajtaja előtt... Neki még fel kell sietnie a minisztériumba, államtitkárjához, mert ő azzal utazik együtt... Ilonkáékkal talán csak Rómában lehet együtt hosszasabban.

Az utcán szenzációt rikoltoznak a rikkancsok... Nem figyel rájuk... El van merülve apró töprengéseibe... Egyszer aztán nem tud kitérni az egyik ujságárus elől. Megveszi a lapot. Néhány nagy, vaskos, fekete betű úgy táncol előtte, mintha neki szólna.

Jó percbe telik, mire gondjai közül végre belenéz a lapba...

— Mi ez?!

Szinte hangosat kiált s lába a földbe gyökerezik... «Ecker»... Csak ennyit tud megérteni. Pedig már a többi szó is ott vibrál a szemében és eszében, de még nem a jelentésével, csak az alakjával... «Letartóztatták»... Mintha sehogysem akarná felfogni, mit jelent ez a szó... Ugy kell szótagonkint az eszére nyomni: «Le-tar-tóz-tat-ták»...

Ecker ügyvédet — Vilma férjét — államellenes cselekmények gyanuja miatt letartóztatták.

Mintha egy örvény sodra kapkodna Imre lá-

baihoz... Szinte előle ugrott el, amikor visszadöbbent.

És Vilma?...

Óh, még megöleli ebben a rémületében!... Óvó karral, mintha magával együtt még az asszonyt is vissza akarná rántani a szédítő forgatagból. Az első döbbenetben csak érte rendül meg egész valójában... Őt keresi vad izgalommal a szeme elé futó sorokban: nem látja-e meg a nevét, lebukó sorsát valamelyik végzetes bekezdésben?... Gyorsan, idegesen lapoz a négy oldalnyi, nagy tudósításban. Vilma nincs bent!... Legalább is nem látja...

Végre nyugodtabban, fegyelmezettebben kezd olvasni... A tudósítás széles mondatokba szakadozva beszél az előkelő, «kettős életű» ügyvédről, akinek különös viselkedésére «már régen ráterelődött a rendőrség gyanuja», de a hatóságok még csak most jutottak olyan «meggyőző és döntő bizonyítékok» birtokába, amelyek alapján Eckert őrizetbe vehették és letartóztatását foganatosíthatták, kémkedés miatt...

És így tovább... A tudosításból valóban egy különös és érthetetlen életforma bontakozik ki. A nagyjövedelmű ember egyforma összeköttetést tartott fenn a legelőkelőbb körökkel és a legsötétebb alvilággal. Egyforma mohósággal zsebelte be külföldi és hazai tényezők pénzét. Zavartalanul bocsátotta rendelkezésére ügyességét és munkaképességét bárkinek és bármilyen eszmének. Nagy és merész szervezéseket vállalt s közben csak egyetlen egy dolgot igyekezett minél tökéletesebben megszervezni: a saját üzleteit. Rengeteg embert tartott kézben vagy pénzzel, vagy ügyes manövereivel... Mindenkit, akit csak karmai közé tudott kaparítani, ki is tudott használni a maga céljaira... A maga céljaira, de mindenki ellen!... Az egész világot eladta volna az egész világnak, ha rajta múlik...

Remek, fegyelmezett agy, de határtalan erkölcsi anarchia... Ez volt az egész ember.

És Vilma?...

Imre végigrágta végre az egész cikket, de az asszony nevét nem találta. Célzásokat is csak úgy általában az ügyvéd «bűntársaira»... Ekkor riadtan fedezi fel, hogy önmagát is félti ebben a «bűntársak» megnevezésben... De hiszen ez nevetséges!... Mi köze hozzá?... És mégis!... Az asszony, ha nem is a nevével, de valamiképen benne van... És akkor ő?... Nem, nem!... Oktalanság ilyesmire gondolni... És mégis?... Hiszen már Eckerrel is összeköttetésbe került a váltókon keresztül. Egészen másképen természetesen. Semmi oka a nyugtalanságra s mégsem tudja levetkőzni azt a kényelmetlen érzését, hogy valami távoli köze mégis csak van a dologhoz...

A hamufelhő egyik árnyéka roppant arányokra nőtt és sötétjével őt is befogta egy pillanatra. Alig tudja öntudatát elmenteni alóla.

Verejtékes homlokkal, kínlódva gyalogol át Budára... Néha eszébe jut, hogy talán Csejteynek kellene telefonálnia. Közös váltójuk van Eckernél — az, amelyet a morfiumos Tivi helyett vállaltak — s kényelmetlen lehet mindkettőjükre. Csakhogy ezzel a sürgős, reggeli telefonálással még ostoba gyanút kelthetne maga iránt... Csejtey majd vigyáz. Neki épp úgy fájhat a feje attól a váltótól, mint Imrének.

Vállat von és mégis aggódva lép be a minisztérium kapuján, nem néz-e rá a portás kutató szemmel. Még azt is el tudja képzelni, hogy mindjárt ott a kapuban megkérdi őt valaki arról a váltóról.

Akkor pedig megbukik az egész olasz útja... Ilonkáék hiába várnák a pályaudvaron.

Ujra kileli a hideg. Kétségbeesetten szorongatja zsebében az összegyűrt ujságot, mintha valami csempészárut dugdosna. Butaság volt az ujságot egyáltalán elhozni. Még az is gyanus, vagy legalább is zavart okozó lehet, hogy olyan mohón megvette s elolvasta a lapot.

Az államtitkár szobájában a lélekzete is eláll.

Főnöke asztalán ott fekszik első oldalával kiterítve ugyanaz az ujság, amelynek másik példányát ő a zsebében szorongatja.

Főnöke szerencsére barátságosan fogadja. Kezet fog vele, aztán az ujságra mutat:

— Nézze, mi van itt!... Ezt az embert én is ismertem. Járt a társaságunkba. Ma igazán nem tudhatja az ember, kivel fog kezet.

Még csak egy-két pillanatig tart Imre elbizonytalanodása, vajjon nem ravasz fogás-e ez a kedves közlékenység főnöke részéről. Nem azért mondja-e mindezt, hogy őt is hasonló nyilatkozatba ugrassa?

Imre azonban jobb diplomata, mint az államtitkár. Nem árulja el, hogy ő is ismeri Eckert. Délben utaznak, addig ő és a váltója szóba sem kerülhet... Azután meg ott van Csejtey!

Valami titkos szövetség, mindenre kész barátság érzése fejlődik ki benne hirtelen az alig ismerős Csejtey iránt.

Főnöke még néhány közömbös dolgot mond az esetről, aztán elvégzendő dolgaikról beszélnek. Vezérük, a bizottság feje már tegnap előre utazott. Rómában találkoznak vele. Rendben van-e minden?

— Igen, minden rendben!

— Feltűnés nélkül kell utaznunk... Éppen azért, egy szép asszonyt is meghívtam magunkhoz, aki maga is most utazik Olaszországba... Jámbor és vidám turistáknak fogunk látszani...

Az államtitkár nevet s figyelmezteti Imrét, hogy fínom cigarettákat hozzon magával, mert a hölgy szenvedélyes dohányos:

— Csak a legfínomabb cigarettákat kedveli... Nem ismeri véletlenül? Maga is társaságban forgó ember... Özvegy Baconay Ferencné.

Vilma!...

A hínárba keveredőt nem fojtogatja nagyobb rémület, mint Imrét. Mi ez? Valami őrült, vizsgáztató játék folyik itt vele?... Tapogatják az őszinteségét és

megbizhatóságát?... Vagy valóban nem sejt ez az ember semmit és nem ő, hanem a véletlen játszik vele?

Özvegy Baconay Ferencné és Ecker ügyvéd felesége ugyanaz a személy!... Valóban nem tudja ezt az államtitkár?

És ez az asszony velük fog utazni!...

— Nem, nem ismerem.

Imre most már védekezik. Nem fogja magát kiszolgáltatni kényre-kegyelemre. Harcolni fog a megragadott életért még akkor is, ha történetesen főnöke, az államtitkár is benne van a csúf játékban, melyet vele űznek... Ebben a pillanatban a legegyszerűbb nem ismernie az asszonyt... Ezen a néven: «özvegy Baconayné» nem is kell ismernie. Ez nem neve Vilmának. Ha kell, ő letagadja, hogy ezen a néven is ismeri... Nem kell ismernie.

Nyomatékosan meg is ismétli a nevet:

— Özvegy Baconayné?... Nem tudok róla.

Ez is jó. Nem akar tudni róla...

S figyeli az államtitkárt, de annak az arca a lehető legártatlanabb:

— Kár! — mondja főnöke. — Remek asszony. Olyan okos, hogy tíz férfit is zsebrevág. Majd meglátja. Meghívtam fülkénkbe...

Imre már annyira megnyugodott maga felől, hogy titokban el is mosolyodik: «A lehető legnagyobb ostobaságot követted el, édes gazdám. Életed legnagyobb ostobaságát!»

Szólni azonban nem szól... Majd ott, ha szembekerülnek!...

Még apró hivatalos és nem hivatalos ügyeket kell elintéznie s már nincs módjában meggondolni, okosan cselekedett-e, vagy sem... Egy bizonyos: nem adja meg magát sem az asszony, sem másvalaki önkényes játékának akár nyilt, akár álarcok alá rejtett ellenféllel kerül szembe.

Mert most úgy érzi magát újra, mint tegnap este,

amikor Reiter leskelődött rá... A dzsungel nagy vadjaként, akit apró rikkanásokkal, titokzatos neszekkel, árnyakkal akarnak elrémíteni önmagától.

— Nem vagyok olyan ijedős, — mondja magának majdnem cinikusan, ámbár inkább erejében és tisztaságában való bizakodással, mint oktalan hányavetiséggel.

Vilma hadd támadjon!... Neki is van már fegyvere ellene: az asszony igazi neve. Bizonyos, hogy az államtitkár nem tudja Vilmának az Eckerhez való kapcsolatát. Azt, hogy az asszony elvált felesége a letartóztatott ügyvédnek, — különben nem örülne olyan nagyon a «szép asszony» társaságának.

Titokban azonban mégis reménykedik, hogy az asszony nem lesz ott a pályaudvaron.

De ott volt mégis...

Ám micsoda romja önmagának!... Mozdulatai fáradtak, majdnem lomhák. Előkelő, fölényes megjelenésének árnya ott vibrál ugyan még minden lépésében, de valami bizonytalan remegés időnként megmegrebbenti s ilyenkor fázósan összehúzódik. Mindig villogó, vidám tekintete most tétova és álmodozó s néha elreménytelenedő félelemmel mered maga elé. A pályaudvaron való találkozáskor olyan mindent vesztett könyörgéssel tapad Imre arcára ez a tekintet mint szárnyán sérült, porba hullott s alig élő madár, amely maga sem érti, hogyan került a fénylő, zengő magasságokból ide — a fa alá, a porba...

Bárkai önkéntelenül bemutatja őket egymásnak s Imre már azon van, hogy *ismeretlenként* megmondja a nevét... Arcáról azonban nem tudja elleplezni a rejtett rosszalást, hogy az asszony őt is hazug játékra kényszeríti, de ott van szemében a megadó és megbocsátó kifejezés is, hogy nem bánja, ez egyszer — hajlandó érte hazudni is.

Ugy látja, nem a támadó, hanem a menekülő Vilmával került szembe... Még örül is titokban, hogy az asszony legalább emberségét igyekszik elmenteni

az összeomlásból, amely nyilván minden egyebet elvett tőle. Talán nem is tudja, milyen veszedelmes játékba csúszott bele a férje révén, a férje szolgálatában. Talán nem is érti, miért kapott pénzt férjétől az apró, jelentéktelennek látszó információiért, amelyeket ő társaságban, emberek hiú kérkedéseiből, szerelmes győzni akarásuk óvatlanságából összeszedett.

Nem tudta... S most menekül önmaga elől.

De nem!...

Mielőtt Imre a kényszeredett hazugságba siklanék, Vilma már elébe nevet:

— Ugy-e, mindent várt, csak ezt nem!... Hogy én vagyok özvegy Baconayné... Nem mondtam meg őméltóságának, hogy ismerem magát.

Ideges a nevetése, a szavai is idegesek, kapkodók és mégis, ha csak félig is, de merészen utasította vissza, amit a férfi adni akart neki: a magát megalázó hazugságot... Még most is, itt is mutogatja erejét. A szeme sem rebben, amikor Imre a sértettség zavarában, szinte rendreutasító keménységgel rászól:

— Valóban nem tudtam, hogy így is hívják... Én...

S a férfi nyelvén már ott lebeg, hogy kérlelhetetlenül kimondja Vilma igazi nevét: «Eckerné» s már nem törődik vele, hogy ráeszmélteti az államtitkárt, mennyire jól tudta már akkor is, amikor az államtitkár Vilmát utitársukként bejelentette, — kiről van szó:

— Én...

— Vilmának ismert, — vág eléje az asszony még merészebben. — Lőrincz Vilmának, magyar-francia szakos filozoptrinának.

S Imre szóhoz sem juthatott, amikor az asszony már az államtitkárnak magyarázza:

— Egyetemi cimborák voltunk... Nehogy mást gondoljon, államtitkár úr!...

És nevet, nevet, mintha semmi egyébről nem

lenne szó, mint ártatlan gyerekjátékról, asszonycsinyről megengedhető kacérságról.

Elmúlt a lehetősége, hogy Imre a Bárkai kezében levő ujságra mutathasson: «Ime, ez a letartóztatott Ecker a Vilma férje»... Az asszony ártalmatlan és tehetetlen ebben a helyzetében s durvaság lenne a leleplezéssel egyszerűen leütni.

Vilma biztos felőle, hogy ez nem történhetik meg. Imre nem teszi meg. Még valami gonoszkodó, kacér mosoly is átsuhan arcán: «Lám, szövetségesül rántottalak magam mellé»... Szeme megint a régi fényével tapad a férfi szemébe: «Te nem bánthatsz, nem fogsz bántani engem. Miért tennéd?... Még csak egyszer állj mellém és jó leszek».

Ugy is viselkedik, mint a játszótéren csinyt tett gyerek... Sikerült hazamenekülnie a csősz elől s most otthon olyan kezes, amilyen csak lehet.

Amikor Ilonkáék megérkeznek, eléjük szalad. Ujjongó meglepődéssel ölelgeti a leányt:

— Ti is ezzel a vonattal?... Remek!... Meddig?

Ilonka nem kap lábra ilyen könnyen riadtából.

— Rómáig...

De olyan tétován mondja ezt a leány, mintha kedve kerekednék azonnal visszafordulni. Egy-két óvatos, aggodalmas pillantással összenézi Imrét és az asszonyt s tekintete végre alig észrevehető kérdezősködéssel megáll Imrén... Balog is alig észrevehetően von vállat, hogy nem tehet semmiről.

Gyors bemutatkozások következnek, amelyek alatt Sándor bácsi hirtelenében nem tud mit kezdeni a hóna alatt szorongatott könyveivel. Kétszer is leejti kincseit. Egyszer, amikor Vilmának s egyszer, amikor az államtitkárnak nyujt kezet.

A többiek bemutatkozó cécója közben az inas és Vilma tekintete rejtve, lopva egy-két másodpercre egymásba akad. Lobogva felcsapó sugárzás János szemében, üdvözlő derű az asszonyéban s már el is

mult minden. De a két arcon még sokáig ott vibrál a többiek számára érthetetlen pirulás. Csak Imre veszi észre és érti meg a háttérben ellappangó jelenetet. A föld egyszerű gyermekének és a magas kultúra kifínomult, dédelgetett primadonnájának van egy közös emléke: egyetlen együtt töltött félórája, amelyet sohasem fog elfelejteni egyik sem. Közös emlék, amelytől az egyik lélekben a valóságra váló álmok szédülése, de egyúttal a lehetetlenek teljesülésében való hit és öntudat növekszik meg, a másikban pedig az ereje felől való elbizonytalanodás és megalázottság.

Imre egy pillanatra megszánja Vilmát mélyen és minden emberi szánalommal... Szánja tudásának, szépségének s nagyszerű asszonyiságának semmibe hullását, azt, ahogyan ez az asszony meddő sziklára, Eckerek kezébe hullott Isten tenyeréről.

Lábra kaphat-e még?

Nincs ideje Imrének ezen töprengeni, mert főnöke most átveszi a fővezérséget az egész társaság fölött:

— Pompás, hogy ennyien kerültünk össze... Remek bridzspartit fogunk összeütni... Professzor úr bridzsezik?

Sándor bácsi rémülten öleli meg könyveit. Pirul, sápad, végre hebegve menekül a csávából:

— Én... én... hogyne!... De... de a leányom sokkal jobban tudja ezt a játékot... Sokkal jobban... Hozzám képest akadémia...

— Igen, majd én szállok be apuka helyett, — fedezi Ilonka is gyorsan az öreg visszavonulását.

— Helyes! — mutat fel elegáns meghajlással Bárkai az első osztályú kocsira. — Itt a nappali fülkénk... Ezt fogjuk társalgónak használni... Legyen szerencsém.

A társaság szétszéled, ki-ki hálófülkéjébe irányítja kézicsomagjait, Imre pedig átveszi útimarsall szerepét. Legelébb Jánost küldi fel egy harmadik osztályú ko-

csiba, aztán Vilma és Ilonkáék elhelyezkedésénél segédkezik.

Nincs módjában Ilonkával egy pillanatra sem egyedül maradni s ezért egy titkos kézszorítással igyekszik őt megnyugtatni Vilma felől, de érzi, hogy magyarázat is kellene. Végül Sándor bácsi segíti ki zavarából, amikor megkérdezi: «Ki az az asszony?»

— Bárkai hívta meg. — S Imre örül, hogy magyarázhat... Már mondaná is az asszony nevét, de észreveszi az öreg kezében az újságot. Gyorsan a másik nevet mondja: «Özvegy Baconayné»...

De ekkor Ilonka tekintete mered rá ámult kérdéssel... Rá és az ujságra...

Imre a csomagjai fölé hajló Sándor bácsi feje felett, most már Ilonka felé fordulva igyekszik a helyzetet érthetővé tenni:

— Menekül szegény...

— Ki elől? — csodálkozik Sándor bácsi, de csak a hangjával, mert szemével tovább cirógatja a kézitáskába rakosgatott könyveit.

— Az ura elől! — néz Imre mereven a lassan eszmélő Ilonkára.

De erre már az öreg professzor is felnéz:

— Menekül a meghalt ura elől?... Csak nem kísértetlátó?...

Imre ijedten kapkod az eszéhez:

— No, nem... Csak «a sors csapásai elől» keres menedéket... Ezért menekül Olaszországba.

Ilonka megértő mosollyal rábólint apja háta mögött s szelíden, kicsit huncutul is, felemeli intő ujját, hogy Imre vigyázzon, mert nagyon bele talál még bonyolódni a nagy magyarázatba... Sándor bácsi azonban nemes, gyermeki gyanútlansággal ért meg mindent!

— Óh, helyes, helyes!... Finom, csiszolt lélek lehet ez az asszony, aki «a sors kíméletlensége» elől az emberi művelődés kezdeteihez menekül... Csakugyan, hol nyerheti vissza az ember méltóbban emberi ön-

tudatát, mint Rómában?... Ott újjá születik az ember... Mondhatnám új életet nyer... Örülök, hogy megismerkedhettem ezzel az asszonnyal...

Imre és Ilonka szinte egyszerre veszik át az öreg professzor lelkes meggyőződését:

— Igen, ott talán majd magához tér! — tódítják Sándor bácsi hitét majdnem kenetteljes áhítattal, bár nem éppen a Diocletianus császár termáitól, a Forum Romanum össze-vissza hányt oszlopaitól várják a csodatételt, mint inkább attól, hogy Vilmának sikerül kiszakadnia régi környezetéből és otthagynia régi életét.

A vonat indulása után negyedórával már mindnyájan együtt vannak a hivatalos fülkében. Sándor bácsi mély tisztelettel pislog hatalmas dioptriájú pápaszeme mögül Vilmára. Megkínálja egy német nyelvű könyvvel is, amely arról szól, hogy milyen átalakuláson ment át Róma a nérói nagy tűzvész után: «Hál' Istennek, ennek a kissé bohém ízlésű császárnak a terve nem mindenben sikerült s még bőven maradtak nyomai a megelőző kultúrának is... Szerencsére, Róma strukturája kívül-belül oly tökéletes volt ,hogy az a kuszált nérói fantázia nem sok kárt tehetett benne.»

Vilma kicsit csodálkozva veszi kezébe a feléje nyujtott könyvet, szórakozottan belelapoz, megnéz egy-két képet, aztán visszaadja: «Majd a helyszínén fogom megszemlélni.»

S már nyúl a kártyalap után, amelyet más oldalról az államtitkár tett eléje. Ügyesen megpörgeti ujjai között a síma kartont s már licitál is:

— Három pikk...

Sándor bácsi egy-két percig figyeli a játékot, az asszonynak kibicel csupa szimpátiából, de hamarosan kiábrándul annak hazárd belemenéseiből s visszavonul a fülke sarkába, hogy a Néro utáni római építkezés technikáját tanulmányozza.

Folyik a játék végtelen egyhangúsággal s ez jó alkalom az öreg professzornak, hogy egy új ötletén gondolkozzék, ha kifáradt időnként az olvasásban: mennyivel egyszerűbb és üdítőbb volt a régi, római kockajáték, mint ezek a modern kártyakombinációk, amelyek kifárasztják az agyat... «A szerencse szerepét mindjobban kiszorítják a mai játékokból s ezzel megfosztják azokat minden bájuktól»... Körülbelül ilyesformán szűri le Sándor bácsi végső következtetéseit.

Vilma, mint mindenben, a kártyában is szellemesen, merészen és szenvedélyesen játszott. A többiek játéka szinte csak kísérő zenéje volt az ő játékának. Közben tudott a kint rohanó tájakra is figyelni, egy-egy meglepett vidám kiáltással tudomásul venni, ha kint valami szépet látott... Ilyenkor megálltak a játékban s ráfigyeltek. Egyszer, új osztás előtt az államtitkár meg is jegyzi:

— Milyen boldog ember maga, asszonyom!

Mindnyájan kicsit kimerülten teszik le a lapokat. Fellélekzenek, cigarettára gyujtanak.

— Én?... Miért ugyan? — csodálkozik Vilma s ideges ujjal puhítgatja cigarettáját...

Az államtitkár tűzzel szolgál ezüst öngyujtójából s úgy fejezi be gondolatát:

— Él a világban zavartalanul s egyformán tud örülni akár egy kezébe kerülő szanzadúnak, akár egy szeme elé kerülő, különös alakú fának... Színes tájnak, égnek, mindennek... Mindennek egész lelkével tud rögtön örülni, rögtön mindenhez hozzátartozónak érzi magát...

— S közben nem tartozom senkihez!

Az államtitkári megállapítás szembeszökő ellentéteképpen valami mély, bágyadt szomorúság ül ki az asszony arcára.

Amit Vilma kimondott, annak visszhangja támadt Imrében is, Ilonkában is... Vilma csakugyan a mindenhez és mindenkihez, valójában pedig a semmi-

hez és senkihez nem tartozó asszony. Magános, csillogó, ezüstcsipkés felhő az égen, látszólag veszélytelen s mégis, ha az ilyen felhő hirtelen szétterül a firmamentumon, nehéz ólomszürkeségbe vonja a világot s még villámok, jégzivatarok is születhetnek belőle... Magános szomorúságából néha halálos tornádók, összeomlások kerekednek.

— A legideálisabb asszonyélet — erősködik a maga gondolata mellett az államtitkár. — Szórakozik és szórakoztat. Nincsenek zavaró, nehéz feladatai

— Mint például magának.

Szinte éleskedve villan az asszony replikája s az államtitkár óvatosabb lesz:

— Ugy értem, hogy csak olyan feladatai vannak, amelyek kizárólag nőies feladatok.

— S nem olyanok, mint az önéi... Csakhogy az ön feladatai, uram, megnyugtatóbbak s hogy úgy mondjam, eredményesebbek... Ön a feladatain keresztül hozzátartozik egy sereg emberhez, aki szereti. A pénzkereső munkájával hozzátartozik a családjához: feleségéhez, gyermekeihez. A hivatali munkájával hozzátartozik millió és millió emberhez... Hazájához, az emberiséghez, ahogy akarja... Van bőven, akinek odaadhatja magát... Nem ön a boldogabb?...

Bárkai elgondolkodva vonogatja vállát:

— Mindezt maga is megtehetné, asszonyom...

— Ha nem lenne olyan unalmas!

Milyen ideges, gyötrődő volt a nevetése ebben a felelőtlenkedő hányavetiségben!... Részvétet keltett vele maga iránt. Tragikus céltalansága hirtelen gyöngéddé tett vele szemben mindenkit.

S az út hátralevő részén — a vacsoráig — mindenki szinte kényezteti, mint egy lábadozót. Ilonka és Imre is úgy bánnak vele, mintha óvni akarnák minden izgalomtól; óvatosan, gondosan kerülnek minden szót, amely arra figyelmeztethetné az asszonyt, ami mögötte van, amit otthagyott — Pesten.

— Még te is megtalálhatod magad, — mondja Ilonka halkan, fölényeskedés nélkül, őszinte együttérzéssel... De rögtön meg is bánja. Szelíd megjegyzésére valósággal fenekedő gőg ül ki az asszony arcára:

— Még el sem vesztem, — nevet Vilma gúnyosan. — Amint látod, kizárólag magammal foglalkozom s valahogy mindig megleszek.

Imre már nem töpreng rajta, mi nevelte meg ennek az asszonynak a gőgös különállását...

Már csak az aktatáskájára vigyáz... Ettől kezdve szinte csak azon és az asszonyon tartja szemét. Vilma nem kéri senki segítségét a talpraálláshoz. Ő tudja, miért nem?... Felszabadít maga körül mindent és mindenkit, tehát vele szemben sem kockáztathat meg senki semmit.

Lassan besötétedik s a táj, amelyhez jobb téma hiján menekültek, elburkolózik előlük... Meglepi őket a tárgytalan unalom, csak Sándor bácsi gyönyörködik lázasan a «Néró utáni építkezési rendszerek tökéletességében» vagy bosszankodik apró szélhámosságokon, amelyeket az a hazardőr császár az addig bonthatatlan erejű klasszikus kultúrába belevitt... Sándor bácsi ott, a fülke sarkában, tántoríthatatlan őre most minden ősi civilizációnak.

Szedelőzködnek, hogy vacsorázni menjenek az étkező kocsiba...

Vilma egészen váratlanul és összefüggéstelenül a délutáni beszélgetésüket fejezi be:

— Látja, uram, — fordul az államtitkárhoz, mialatt puderes dobozát nyitogatja — én most kiszállok Rómában ebből a vonatból s már nem törődöm vele, hogy lesz-e olyan vonat, amelyik vissza is visz... Lehet, hogy ott maradok örökre s észre sem veszem, hogy eljöttem valahonnan.

Nem törődik a meghökkenéssel, szégyenkezéssel,

talán szomorúsággal is, amelyet barátainak okoz... Nehéz teher ül lelkén, kétségtelen, mert, amit mondott, mély sóhajtásként mondta, de utána — gondtalanul mosolyog.

Senki sem felel neki.

Azaz, hogy Sándor bácsi nem viseli el mégsem szó nélkül az asszony megjegyzését:

«Majd ha Rómába ér, nem beszél így asszonyom... Aki Rómába megy, szereti az egész multját és az egész jövőjét. Önmagát, embertársát, fajtáját és az egész emberiséget... Rómában majd nem beszél így, nagyságos asszonyom»...

Ugy nő fel lassan Sándor bácsi alakja a könyv mögül, amelyet már becsukva tart maga előtt, mintha papja lenne egy egyetemes, végtelen szertartásnak, mintha az emberiség egész életét nagy dioptriájú pápaszeme mögül egyetlen, áhítatos áldozásnak látná az Örök Gondolat előtt, amely ott lakik az Örök Városban s ő most csak a szertartás egyik fejezetének záró mondatát hirdetné; azt, amely egyúttal bevezető mondata is a következő fejezetnek: «Aki Rómába megy, szereti önmagát, a fajtáját, az egész emberiséget!»...

Mindnyájan meglepetten bámulnak rá, amint ott áll a fülke sarkában, élő tilalomfa, de egyúttal útmutató oszlop, megható, szinte monumentális prófétálással.

Vilma elpirul, a tekintete elhomályosodik. Arca is megvonaglik valami elnyomott szenvedésben. Aztán hirtelen, megcsukló gyerekként borul az öregúr mellére:

— Oh, drága, jóságos professzor úr!...

S mielőtt Sándor bácsi megakadályozhatná, felkapja az öregúr szikkadt, csontos kezét és megcsókolja... Sándor bácsi ijedtében nem tud egyebet csinálni, mint megsimogatja a kezére hajlott, fínom, szép fejet.

Vilma aztán elfordul, hogy szemét ne lássák és kisiet a fülkéből.

Megint megragadott mindenkit diáklányos, kedves alázatával és azzal a könnyel, amely önkéntelenül szökött pillájára... Némán, elfogódottan indulnak utána s az államtitkárban akkora gyöngédség támad, hogy még Imrétől sem kérdi meg, mi lehet az asszony hirtelen megindultságának az oka, pedig látja, hogy titkára — tudja.

Sándor bácsi a könyveit szorongatja gondos félelemmel a hóna alatt, Imre az aktatáskáját... Az egyik a mult nagy tudomásait és tanulságait őrzi féltékenyen, a másik a jövő elgondolásait... Mint két korszak lépkednek a különös asszony után.

Ilonka pedig csöndes, nyugodt derűvel figyeli valamennyiüket. Egyforma figyelemmel vigyáz a Vilma érzékenységére, Sándor bácsi könyveire és Imre aktatáskájára.

Sőt — a vacsora alatt — az államtitkár gyomorbajára is, amelyet rögtön észrevett az államtitkár rendeléseiből... Imre fel-felfigyel az Emma-nénis józanságokra, amelyek a leányból egyre vidámabban és mindenkit frissítőn kiütköznek.

— Milyen okos, egészséges ez a leány! — gondolja.

... Vilma állandóan valami búcsúzkodó hangulatot vitt a vacsora utáni társalgásba, sűrűn kocingatott és kocinttatta valamennyiüket. Ilonka azonban vigyázott, hogy ez a búcsúzkodás ne szegje senki kedvét, — még Vilmáét sem.

Vacsora után visszamentek kártyázni... Óra futott óra után, a kártya egyhangú unalmában.

Egy nagyobb állomáson végre letették a lapokat s felállva az ablak elé csoportosultak. Örültek a friss levegőnek, amely a nyitott ablakon beáradt... Sándor bácsi akkor már nem volt köztük, mert vacsora után rögtön pihenőre tért...

És amikor Imre, Ilonka és az államtitkár az ablaktól visszafordultak, — nem volt köztük Vilma sem. Eltűnt...

Imre szinte halálraváltan vette észre, hogy — az aktatáska is eltűnt vele.

XXVII. FEJEZET.

Borzalmas félórája volt az életet kezdő férfinek... A vonat még állt egy-két percig és ő, hogy sápadtságát leplezze, — de azért is, hogy a pályaudvar kijáróit figyelje, — odaült az ablakhoz... Hallja, amint mögötte Ilonka és Bárkai azon töprengenek: «Hova lett Vilma?»... Még van ereje, hogy nyugalmat erőszakoljon hangjára:

— Talán kiment cigarettáért...

De nem fordul vissza. Mereven, hipnotizáltan figyeli a kijáratokat. Nem látja-e meg valahol Vilma alakját? A jegyét látta. Rómáig szól. Ha nem száll le közben, megint csak gyerekes fogásról lehet szó, mint akkor, a pályaudvaron, amikor Vilma a pénzét vette el... Ha a vonaton marad, a táskát nem tudja kinyitni úgy, hogy nyoma ne maradjon az erőszakoskodásnak, mert Wertheimzár van rajta... Ha mégis kinyitotta, akkor...

Nem is meri végiggondolni, hogy akkor Vilmával sem történhetik más, mint, ami — az urával történt.

Rettenetes ez!... Az asszonyt nem látja sehol... Ott az egyik kijárónál egy férfialak áll. Valahonnan ismeri. De hol látta már?... Annak az arcát eltakarja a mélyen szemébe húzott kalap. Ki lehet az ott?... Minden ösztöne súgja Imrének, hogy annak az alaknak köze van Vilmához. Le kellene szállni, megnézni ki az!... Talán még van annyi ideje a vonat indulásáig. De ha most leszáll, feltűnik főnökének, menynyire izgatott. Könnyelműnek és gondatlannak kel-

lene látszania mindjárt feladata elején... És hátha csak rémeket lát?... Akkor ostobaságot követne el a leszállással...

És már késő!...

A vonat elindult... Imre mereven figyeli a kijáratnál mozdulatlanul álló alakot... Villámlásként hasít agyába: «Zeltbrock báró!»... Felismerte... A báró, aki helyett tegnap váltót adott, aki tekintélyes összegébe került már, mert fizetnie is kellett helyette...

Most egy női árnyék siklik melléjje... Vilma!... Zeltbrock és Vilma együtt!... Most már bizonyos, hogy ők kaparították meg aktatáskáját.

Imre a hideg ablaküvegre nyomja homlokát... Üvölteni szeretne a két elsurranó árnyék után, de mozdulni sem tud. A roppant feszültséget hirtelen bágyadtság váltja fel. Szinte közöny. Egy újabb vérhullám aztán még feszültebb munkára hajszolja agyát. Ez elmúlt! Uj megoldást kell találni!... A következő állomásról telefonál majd vissza a rendőrhatóságoknak... Hogy mit?

Balog összeszorítja fogát s vállát könnyedén megvonja: Most már mindegy!... Egyszerű tolvajokként fogja bejelenteni a bárót is, Vilmát is... Nincs tovább!

Mire visszafordul Ilonka és Bárkai felé, már a vér is visszatért arcába és ő halálosan nyugodt. Semmit sem árul el izgalmából. Ebben az ütközetben ő marad felül, ha egész vagyonába és életébe kerül akkor is... És kíméletlenül leterít mindenkit, aki az útjába kerül.

Vilmát is!

S milyen hideg nyugalommal tud gondolkodni arról az asszonyról!... Ilonka és az államtitkár találgatásaira közönyösen tudja mondani: «Talán keres valamit a csomagjában Vilma... Talán a feje fáj és lefeküdt a hálófülkében»...

— Akkor én is megyek, — jelenti ki Ilonka.

Imre örül, hogy a leány is elmegy... Igen, most

legjobb egyedül maradnia!... Ezt egyedül fogja végig csinálni...

Végig!

Kikíséri a leányt. Néhány percig még elbeszélget vele a folyosón s boldog, hogy a leány gyanútlanul, nyugodtan tér pihenőre... Kedvesen elbúcsúznak. Imre még fel is nevet gondtalanul:

— Vigyázz, hogy Sándor bácsi ne rontsa tovább a szemét a könyveivel. Oltsd le előle a villanyt!...

A leány eltűnik a hálókocsi ajtajában, Imre pedig kint marad a folyosón... Nem megy vissza a fülkébe... Perc mulik percre, a mozdony sípja hosszú sivítással új állomást jelez... Végre!

A vonat még meg sem állt s Imre már leugrik a vonatról... Rohan az állomás-épület felé... Az egyik harmadik osztályú kocsiból ugyanolyan sürgősen siklik le egy másik árnyék és az is rohan — szembe Imrével:

— Tekintetes úr... Tekintetes úr!

János — mert ő volt — elébe áll... Imre kábultan mered rá s az első pillanatban meg sem ismeri. Csak amikor János egészen odatolja eléje arcát a homályban, akkor szól rá nyersen:

— Mit akarsz?... Miért nem maradsz a helyeden?

János már kilihegte magát:

— Csak ne tessen megijedni, tekintetes úr, nincs semmi hiba... Csak hadd szaladjanak!

— Kicsoda?

— Az a naccsága, akivel mindig az állomáson szoktunk találkozni... Meg az a fiatalúr, akivel együtt maradtak le a vonatról... Csak hadd fussanak.

Imre bizonytalan reménykedéssel eszmél magára. Talán inasánál hagyták a táskát, vagy...

— De elvitték — dadogja s élesen néz János arcába.

— A táskát! — jelenti ki János határozottan s vigyorogva vonja meg a vállát.

— Igen, — ámuldozik Imre s nem tudja mire vélni inasa jókedvét.

— Meg az én öreg adóíveimet, — fenekedik tovább az inas huncutkodó kedve.

— Miket?

János büszke diadallal húzza ki magát:

— Az adóívemet!... Mert az írások itt vannak... Még Pesten cseréltem ki, tekintetes uram.

Imre megérti a hűség játékát s örömében úgy megrázzá vállánál fogva emberét, hogy annak szájából csak egyenként potyognak a szavak.

— Ahogy... már akkor... csináltam,... a mulatáskor... Ihol az egész! — És János szedi elő a paksamétát; odanyomja gazdája markába.

Imre remegő kézzel gyűri a papirosokat a belső zsebébe és elhatározza, hogy Rómáig most már nem alszik... Még le sem vetkőzik... Ha kell végigvirrasztja az egész egyheti római tartózkodást...

János olyan széleseket mosolyog, mint egy jóindulatú Budha-bálvány. Nagyon jól meghálálta gazdája «szívességét», hogy az nem írta meg az asszonynak ama kocintgatást. De a szépasszony legendája nem mult el szívéről, mert nagyon szorongó aggodalommal sóhajtja el gonját: «Csak az a fiatalúr most meg ne cibálja szegény nagyságát, hogy így elhibázta»...

Aztán mégis elneveti magát:

— Hanem, hújnye, most jut eszembe: az adómat kifizethetné az az ifiúr. Mer' még adós vagyok véle.

Ujjongó örömmel mennek vissza a vonatba... Az iratok megvannak. Vilma nem tudta megkaparitani.

Imre nem tud már aludni egész éjszaka. Még főnökének néhány utasítását jegyzi fel. Az államtitkár búcsúzik:

— Ön nem pihen le?

— Nem... Még nem tudnék aludni — igyekszik teljesen magára maradni Imre...

Nagyon kell most neki a magány... Világosan, tisztán akarja látni, mi van Vilmával...

— Nemcsak az ura szolgálatában áll!...

E felől most meg kellett bizonyosodnia... Az asszony önállóan és céltudatosan teljesít szolgálatot — ismeretlen hatalmaknak. Hogy kiknek?... Majd kiderül most a vizsgálat során, amelyet férje ellen lefolytatnak. Imrének azonban már semmi kétsége nem lehet a dolog felől; — ezek a szolgálatok megölhetnek egy nemzetet. Vilma olyan szerepet tölt be, amelyet Balog jól ismer még a háborúból. Ott kint a fronton voltak ilyen hírszerzők. Emberek, akik látszólag a mindennapi életüket élték a két arcvonal között; az üzleteik után jártak s ha éppen nagyon megkérdezték őket, akkor megmondták, hogy a túlsó oldalon hol láttak ágyút, árkot, valami magasabb parancsnokságot... Mind a két fronton jól ismerték őket, de nem bántották, mert valahogy mindkét félnek egyformán szolgálatokat tettek... A háború után rengeteg ilyen különös, rejtett szerepű exisztencia tűnt fel, mindenki ajkán ott lebegett felőlük a kérdés: vajjon miből élnek?...

— Biztosan van vagyona!

Ez a megszokott felelet s jobbat senki sem keres velük szemben még most sem. Ezek az emberek utazgatnak országról-országra; észrevétlen sodródói mindenütt a legjobb nemzetközi társaságoknak; itt is megtudnak valamit, ott is; néha egy-egy nemzetközi vállalat apró gazdasági titkait, új szándékait, miegyebet s látszólag ártatlan információikat ha nem is bocsátják áruba, mégis pénzt kapnak értük... «Benne vannak az üzletben»... Sodródói egy-egy nagy nemzetközi tőkecsatának, egy-egy óriási tőzsdemanővernek, amely önkéntelen folytatása a világháborúnak... Sőt, maga az új világháború!...

Nemzetközi pletykálkodók minden erkölcsi és anyagi felelősség nélkül... A Pénz nagy játékainak kreaturái, akik nem tartoznak senkihez és semmihez. Egyetlen élettitkuk: «Ott élnek, ahol a pénz él. Műveltségük, tudásuk, modoruk és látszólagos cél-

talanságuk lehetővé teszi számukra, hogy minden társaságban rögtön otthosan érezzék magukat... Árnyakként követik a pénz útjait, a kíséretéhez tartoznak.»

Eszközeik ellenőrizhetetlenek; módszereik veszedelmesek... Egyetlen parányi botlás elég, hogy örökre letünjenek és soha többé felszínre ne vergődjenek... Néha olyan pontra állnak, ahol félelmes hatalommá és kegyosztó valakikké nőnek... Ha ilyen helyen meg tudnak erősödni, abbahagyják a kockázást és — multjuk sohasem derül ki... Megmaradnak egy előkelő nemzetközi bankár szeretőjének vagy feleségének... Megállnak, ha egy sorsdöntő siker leigazolta őket...

Vilma tehát ezek közül való...

Imre odanyomja forró homlokát a vonatablak hideg üvegéhez. Mosolyogva gondol a különös csatára, amely a félelmes, átütő erejű asszony és az ő inasa között folyt.

Az inasa győzött!...

Van ebben valami elégtétel s a végzet igazságosztó kedvét sejti a mögött, hogy ilyen óriási erők, amelyek közé ez az asszony is tartozik, elbuknak — a még nagyobb erővel szemben... A testamentumian együgyű igazságnak kell győznie mindig...

Balog hosszú, végtelen meditálással búcsúztatja lelkében Vilmát... És egyre megindultabban öleli magához azokat, akik itt maradtak vele, akik mellette maradtak...

Köztük a leány is, aki most néhány kocsival odébb nyugodtan alszik s egyetlen problémája volt elalvás előtt: hogyan is kell — férfinyakkendőket megkötni. Holnap ugyanis már biztosan sor kerül rá, hogy édesanyja helyett, ezúttal ő kösse meg apja nyakkendőjét, — hiszen azért utazik vele. Férfi számára ez a legutálatosabb foglalkozás: nyakkendőt kötni!... Hiú, külső díszelgés; csak asszony ért hozzá.

Csak asszony! Igazi asszony!

XXVIII. FEJEZET.

Imre az egész éjjeli virrasztás ellenére is friss és jókedvű volt másnap. Reggel úgy tett, mintha Vilmáról semmit sem tudna.

Már mindnyájan együtt vannak a külön fülkében s nagyon szeretnék a tegnap félbenmaradt bridzspartit befejezni, de az asszony nem jelentkezik. Végre az államtitkár, aki a legtürelmetlenebb közöttük, odaszól Imrének:

— Ugyan, kedves útimarsall, nézzen már utána a nagyságos asszonynak...

Balog felállt, maga is tettetőn csodálkozik egyet, hogy Vilma, aki olyan szenvedélyes játékos, menynyire nem siet vissza a játszmájához.

— Érthetetlen, — dünnyögi nagyképűen és diákmódra még stréberkedi is a felelősségérzetet az úti élvezetek apró-cseprő fennakadásaiért. Befelé azonban jól mulat s esze ágában sincs a hálókocsi kalauzánál érdeklődni a nagyságos asszony holléte felől... Rágyujt egy cigarettára s inkább elmegy a harmadik osztályú kocsi felé, hogy János hogyléte felől érdeklődjék.

A diadalmas János olyan öntudattal, egyenes derékkal ül a helyén, mintha nem is a gazdája, hanem ő járna valami fontos, diplomáciai követségben... Oda se fittyent a körülötte ülő kereskedőknek, ügynököknek s egyéb kisjáratú népségnek... Mi gondja volna velük?... Ő most vigyáz az országra!...

— No, kialudtad magad? — ül le melléje Imre zavartalan demokráciával.

— Majd, ha hazamegyünk!

János sem aludt egész éjszaka és Imrében valahogy nagyot mozdul a szív... Milyen rendületlenül, érdemharácsoló nagyképűsködés nélkül áll mellette ez az egyszerű földfia!... Ő is figyelt és leskelődött egész éjszaka árnyakra, rémekre.

Közben régi harcterek mellett robogott el a vonat... János is sokat és nagyot gondolkodott az éjjel azon a tájon, akárcsak a gazdája. Néhány évvel ezelőtt a föld egy másik népével ellenkezni hozta erre a vonat. Puska volt a vállán, szurony az oldalán... Akkor gondtalanul énekeltek .. Most fegyvertelenül jönnek, barátkozni jönnek s lelkük egyetlen merő gond, néma aggódás... Akkor nem féltek; most igen...

Fura játékokat tud az élet!... Paraszt és úr ott ülnek egymás mellett a padon, épp úgy mint akkor és megint mennek — csatát nyerni.

Anélkül, hogy szólnának egymáshoz, megértik egymást... Az ő céljaik változatlanul ugyanazok maradnak. Ők nem tudnak megülni bármelyik táján a világnak és újra valakik lenni... Ha tudnának is, nem akarnak... Hiszen nem féltek semerre!... János is ember volt a fél világon keresztül. Szibérián, Kínán, Japánon, Itálián keresztül tudott János lenni, de csak azért, hogy újra hazamehessen — otthoni Jánosnak... A világ szép, de nem látja, aki mindenütt vele van... Látni csak az lát, aki egyetlen biztos pontról nézi állandóan, — otthonról...

Jó néhány percet ülnek egymás mellett szótlanul és értik egymást. Mindkettőjük esze Vilmán jár, hiszen olyan izgalomba lökte őket az éjszaka. Nem beszélnek róla.

— Majd te se szólj senkinek, amit tudsz róla, — indul végre Imre vissza a társasághoz...

Most ő kérte meg inasát, hogy ne beszéljen senkinek Vilmáról...

Elhallgatják ezt az asszonyt... Csengését lehangfogózzák idegeiken s majd az életükből is hagyják végleg kicsendülni.

Vilmát aztán még csak egyszer látták a Corso Emanuelén, Rómában... Imre munka után volt s éppen Bárkairól és a «fővezérről», az öreg valóságos belső titkosról beszélgettek Ilonkával:

— Hogy harcolnak, vitatkoznak, bizonyítanak, cáfolnak. Aki csak a külső életét ismeri az ilyen embernek, hát alaposan nem ismeri őt magát. Bárkairól azt hittem, éppen Vilma miatt, hogy valami szenvedélyes nőbarát, akinek egész úton egyéb gondja sem volt, mint a bridzs-siker és Vilma kegye... Most látom, micsoda nagyszerű koponya... Nincs az olasz bizottságnak egyetlen érve, adata, gondolata, amelyet rögtön ne tudna helyreigazítani... És harcol körömszakadtig a mi igazainkért.

És megáll a sétáló diskurálás közben:

— Te, Ilonka!... Ezek az emberek még sírni is tudnak ott, a zöld asztal mellett... Láttam... A világ ezt nem is sejti róluk, hogy sírni tudnak — másokért...

Éppen arról elmélkednek, hogy az ilyen nagyműveltségű, széleslátókörű ember, miért tűnik fel sokszor korlátolt, a mások nézeteivel szemben értetlen, közönyös valakinek... Mert pillanatnyi célért küzködik, a tömegek életlehetőségeiért és ebben a harcban sokszor fel kell áldoznia hiúságát... Meg kell alázkodnia sokszor értéktelenebb, jelentéktelenebb valakik előtt is, hogy egy lépéssel közelebb jusson a célhoz, amely nem is neki célja.

Ilonka tréfás megdöbbenéssel korholja a csupa tűz Balogot:

— Te, Imriske!... Még beleszerelmesedel nekem a politikába... Te is gyűlésekre fogsz járni, mint apuka...

— Fogok hát! — hárítja el Imre előre a majdani asszonyi beleszólásokat...

De vidámak, ujjongók... Örülnek Imre megtalált életének és annak a hangulatnak, amellyel ezt a formáját az életnek Imre fogadja.

Boldogan, egybedobbanó ritmussal lépkednek egymás mellett s már szinte kiemeli őket ebből a világból jószándékaik harmóniája, la gioia dell' onestà, «a becsületesség öröme», ahogy tegnap este látták a

Pirandello-darabban... Az ifjúság egyetemeskedése helyett, ha lemondásokkal is, mégis örömmel vonják magukat szigorúbb határok közé... Nem az érvényesüléssel, — a kötelességeikkel akarnak lépést tartani... Ők ketten.

Kívül-belül egyetlen ragyogás már minden percük, amikor a sétány egyik bokra mögül eléjük toppan egymásba karolva, meghitten összesímulva úgy, mint ők: Vilma és Zeltbrock báró...

Ők is mintha távol lennének a világtól... Csak a homlokuk borult s gondjuk tépett, szöges drótként áll ki tekintetükből.

Elkerülhetetlenül, váratlanul dobbannak szembe egymással... Halk bizonytalan üdvözlések röppennek el ajkaikról... Ilonka ijedten karol ki Imréből, mintha bitorolná, mintha így, — Vilma előtt, — még jogtalanul símulna hozzá.

Tettenértség érzése és restelkedése gyötri valamennyiüket... «Szervusz... Jónapot... Szervusz... Jónapot»...

És nincs tovább... Nincsenek egymás számára szavaik, gondolataik. Riadt csodálkozás bénítja valamennyiüket, hogy ők még egyáltalán találkozhatnak... Még az ilyen véletlen találkozás közönyös semmitmondásai sem jutnak eszükbe.

Imre egy kicsit oldalt áll az egész társaságtól s únott, közönyös arcán egyetlen várakozás ül: legyen vége a kényelmetlen helyzetnek. Amikor a rövid, gyötrő perc elmúlik és búcsúznak, már köszönni sem tud Vilmának úgy, hogy ne essék rosszul neki is, amazoknak is. A szót is, kezét is szinte csak odaveti feléjük:

— Jó mulatást...

Igen, hogy elmehetnek... Neki, Imrének, rossz tréfa az egész. Nem is hajlandó másnak venni, amit Vilma és a másik eddig csinált s még ezután csinálni fog ezen a világon, mint rossz és ostoba tréfának.

Igen: «Jó mulatást»... Vilma és Zeltbrock elmehet s élhet, viselkedhetik úgy, ahogyan éppen akar.

Azok ketten igyekeznek eltűnni, amilyen gyorsan csak lehet. Ilonka még próbál utánuk fordulni, de Imrét már ez is idegesíti. Csöndesen, hogy a visszaforduló mozdulatot megakadályozza, belekarol a leányba:

— Hadd menjenek!

Van mégis szomorúság a hangjában... A csönd, amelyben a leánnyal együtt lépkednek kicsit gyötrő előbbi napsugaras kedvük után s Ilonka zavarában csacsi elméleteket mond, hogy Vilma egész viselkedése csak a «szerencsétlenség» kábultságától ilyen lehetetlen s kár, hogy nem ismeri meg igazi barátait; miért nem marad inkább velük; Zeltbrock nem nagyon jó társaság most neki; el kellett volna hívni tőle...

Imre megmosolyogja a kedves «mentőakciót», aztán megsimogatja a leány kezét:

— Ne beszéljünk róla...

Nincs többé képzelete és gondolata Vilma számára. Az asszony olyan messzire ment el tőle, hogy már nem nyúlhat utána s nem ránthatja vissza. Lát mindent: az utat, amelyen Vilma jár, a szakadékot, amelybe zuhanni fog, de már kiáltó hangja sem érné utól... Bénultan és gondolatok nélkül, csak néznie kellene már, hogy mi történik vele... Semmit sem tehet érte... Legjobb oda sem nézni, amikor az asszony a szakadék széléhez ér:

— Inkább azt mondd meg, mit vegyek neked, — vonja magához szorosabbra a leányt s viszi a pompás kirakatok felé. — De okos légy!... Olyat válassz, aminek most örülsz és később is hasznát vehetjük...

Ilonka maga is örül, hogy elhagyhatja kínlódó elméleteit, ellenkezés nélkül símul a férfihoz s a gáláns ajánlatra már szinte neveletlenkedni kezd:

— Én válasszak? — álmélkodik dévaj derűvel.

— Persze, hogy aztán engem terheljen minden felelősség... Fazekakat, Imriske?... Lábast?... Főzőkanalat?... Mit parancsolsz, hogy válasszak?

Miután a felelősséget sikeresen visszahárította, csakugyan szorgos kirakatvizsgáláshoz látnak... Aztán óvatosan, a pénzt háromszor is egyik tenyerükből a másikba guberálva megkezdik Róma kifosztását.

Délig elég messzire jutottak... Délután, amikor az üzletszolgák mindent hazaszállítottak, egész csinos kis áruraktár gyűlt fel Ilonka hotelszobájában. Sándor bácsi majd orrabukott a csomagokban, amikor belépett leányához délutáni meditációra:

— Mi az? Megőrültél? — szédül Sándor bácsi az oktalan garázdálkodásra, de Ilonka sietve elébe vág a nagyobb szóáradatnak:

— Nem én, — védekezik rémülten — Imre volt...

— Igen, én voltam, — óvakodik be Imre is az öreg háta mögött. — Vállalom érte a felelősséget.

S a leánnyal együtt nagyot nevetnek.

A professzor nézi a csomagokat, nézi a leányát s végül Imrén áll meg tekintete, eleinte szemrehányóan s végül, amikor egészen megérti a helyzetet, némi szánakozással mondja:

— Te sem fogsz megbolondulni...

Ami magyarul — a gondolatot a megszokott formulával befejezve — annyit jelent, hogy az illetőt ez az agyi baleset már jóval előbb utólérte... Ezért felesleges ez a megállapítás a jövőre nézve.

— Csináljatok, amit akartok, — rezignálódik Sándor bácsi s szánalmát, amely a fiatalság könnyelmű meggondolatlanságának szól, továbbra sem vonja meg Imrétől.

Vidám, csatangoló, lumpoló estét töltenek ezután Rómában Sándor bácsi felügyelete alatt.

Másnap is, harmadnap is belső események válságaival szívták magukba az Örök Város levegőjét; figyelték; vérükbe és idegeikbe fogadták mozgását,

érzéseit, — azt az életet, amely talán újra megalapító és döntő eleme lesz a világ életének... Talán!...

— Itt nem yoyóznak, — állapodtak meg Imre és Sándor bácsi is egyértelműen. — Sem a tőke, sem a munka... Ebben a városban, úgy látszik, mindig kötelességeire és méltóságára eszmél az ember.

Nagyszerű napokat éltek munkában és figyelésben... Még a problémátlan pihenés óráiban is dolgozott agyuk, szívük... Itt Rómában!...

Valahogy nagy nyugalom szállta meg valamenynyiüket a világnak most legizgatottabb városában... Mély, biztonságos nyugalom.

Csak Jánosnak akadt még elintéznivalója... A bizottság egyik tárgyalása után, déli órákban, az egész társaság, az olasz urakkal együtt, megint városnéző körútra indult s miután Imre sehogysem akart elállani Róma kifosztásának gondolatától, Jánost is magukkal vitték, csomagot cipelni... Egyszer sétájuk közben éktelen lárma kerekedik mögöttük... Mindnyájan visszafordulnak.

János áll ott minden izmában megfeszülve, bosszúálló angyalként a járda szélén... Előtte a kocsiúton egy talján fetreng kézzel-lábbal hadonászva, pokoli káromlások között... János ütötte le nyilvánvalóan...

Döbbent csend: «Mi az?... Mi történt?»

Imre ugrik oda elsőnek inasához:

— Mit művelsz te itt? — rázza sápadtan az izgalomtól. — Megvesztél?

— Nem... Csak levágtam ezt a digót, — nyugalmaskodik János a maga igazában.

— Te hülye!... Hiszen most már jóban vagyunk velük...

— Nemzetközileg! — emeli fel ujját helyreigazító intelemmel János. Majd odamutat az ámultan fetrengőre. — De én ezzel személyileg még nem... Leköpött!

Olyan harsányan kiáltja a vérbosszú okát, hogy

még Imre is megjuhászodik s bizonytalanul megkérdi:

— Mikor köpött le?...

— 1916-ban...

S János rögtön meg is magyarázza álmélkodó gazdájának: «Verónában; azután, hogy fogságba estünk... Vittek bennünket az utcán, oszt' épp ez acsarkodott ránk valamit, hogy svábák és köpött... Engem tanált... Most megkapta... Először azért, mert aszonta: «Svába», másodszor meg a becstelenkedésért.»

Imre elfordul, hogy ott ne fakadjon ki nevetése az inas előtt. Amikor a várakozó uraknak elmagyarázza, mi történt itt tulajdonképen, már senki sem tudja visszafojtani kacagását... Ezért kellett az árva magyarnak tizegynehány év multán Rómába jönnie, hogy megtorolja a becsületén esett, régi csorbát!...

Az egyik olasz úr szivarokat nyom János markába s magyaráz valamit a megcsúfolt taljának. Annak szeme kerekre tágul s látszik, hogy emlékei között kezdi meglelni ludasságát ebben a dologban.

Feláll s nagy tisztelettel mered Jánosra... Az meg odatovábbítja neki az imént kapott szivarokat:

— No, nesze!... Aztán lódulj, míg meg nem keseredek mégegyszer...

Ezt a békét is megkötötték, mint a többit mind ezen a világon.

A tárgyalások befejezése után még néhány napig maradtak az Örök Városban... Sándor bácsi elemében volt a régi oszlopok, szarkofágok és kőbe vésett feliratok között. Imre pedig az új élet lázában lihegett, Ilonkával együtt. Rohangáltak utcáról utcára, néha azért, hogy csak ketten legyenek a körülöttük zürlő, sustorgó világban, magukra maradjanak a nagy ismeretlenségben, néha pedig azért, hogy mint jóleső hűsítő hullámok közé, odavessék magukat a céljaik, hiteik után rohanó emberek sodrába. Együtt lenni velük! Minden emberrel és egy kicsit értük is lenni... Megneveli bennük ezt az egyetemesbe

boruló érzést az Örök Város. Egyetlen városa a világnak, ahol mult és jelen, de a jövő minden lehetősége is végtelenül közel van egymáshoz. A hét halmon épült városban, míg az ember az egyik halmon áll, kétezer évvel álmodja vissza nemcsak a világ, de szinte a maga sorsát is, — a másik halmon pedig jövő századok kialakuló izgalma forrong.

Mulatozásaik közben a városnak ez a lelkisége még apró ellenkedéseket is támaszt közöttük. Sándor bácsi szinte nagyító üveggel járná a város antik részeit, ha rajta múlnék, még Ciceró lába nyomát is megkeresné az öreg oszlopok közt. Minden kődarabról tud egy legendát, tudakozódó lázában még azt is elhiszi, amit egyik-másik felborult oszlopról az utcagyerek mond neki. Gyorsan utána kutat a bemondásnak, lapozgat könyveiben s mire rosszaló tekintetét a suhancra emelné, az már messze jár s biztos távolságról vigyorog rá vissza gúnyosan... De Sándor bácsi nem sértődik meg. A tudomány apró martiriumai ezek, amelyeket ő szívesen vállal.

Imre viszont a Mát, a mai Rómát keresi állandóan, Ilonkával együtt.

A «gyerekeket» bizony egyre aggódóbban kell figyelni. Sándor bácsi most nagyon ide kívánja Emma nénit, már csak a felelősség jelentékeny megosztása, de ha lehet teljes áthárítása érdekében is... Napokig gyötrődik azon, megírja-e haza «megfigyeléseit», amelyek ez esetben már nem a római kőoszlopokra vonatkoznak.

Nagy megkönnyebbüléssel sóhajt fel, mikor végre újra vonaton ülnek — hazafelé. Felelőssége minden aggodalmával lép a pályaudvaron várakozó Emma néni elé s az öregek meghitt szabályos, keresztbencsókolózása után némi bűnbánattal kezdi motyogni:

— Ezek a gyerekek, kérlek...

— Jó, jó, megírták... Csodálom, hogy egyáltalában észrevetted... Hogy te milyen szemfüles vagy, apuka?

S fölényes legyintéssel fordul el az állát gallérjára felejtő Sándor bácsitól.

Emma néni a leányát nézi kutató szemmel... Elmarad mögötte; az alakját, lépéseit vizsgálja. Nagyon aggodalmasan és nagyon pedánsan, mint talán akkor, amikor először — iskolába küldte. Még megigazítana rajta egy-egy szalagot, redőt, megsímogatná, sőt még suttogna is a fülébe valamit...

De aztán inkább visszamarad Sándor bácsi mellett. Szinte egyszerre hárítják el maguktól a felelősséget:

— Hát, mit csináljunk?... Ezekkel már nem lehet okosan beszélni...

Csakugyan, mit csináljanak?...

Talán legjobb lesz, ha csak nézik mindazt, ami történik és történni fog.

Nem szólhattak bele abba, hogy «a gyerekek» néha egész napokat csatangolnak az utcákon, üzletekben s mindennap növelik az «áruraktárt».

— Nézd ezt a fityfirittyet, hogy érti! — bólogat Emma néni elismerően Sándor bácsi felé, amikor a fiatalok «felkészülésének» nagy idején délutánonként belopakodnak Ilonka szobájába.

— A te leányod, — állapítja meg Sándor bácsi s nem derül ki, hogy elismerően-e, vagy némi nehezteléssel az állandó és föltarthatatlan pénzfogyatkozás miatt.

Imréék egyik csatangolásuk közben az Üllői-út valamelyik mellékutcájába is elvetődtek. Szinte egyszerre torpantak meg egy cégtábla előtt:

REITER SÁNDOR
FŰSZER- ÉS CSEMEGEKERESKEDÉSE

Nem hisznek a szemüknek s mintha alvó rémtől tartanának, szinte lábujjhegyen lopakodnak a kirakatüveghez.

— Ő az!

Gyorsan odébb állnak, nehogy Reiter nagy hajlongások között rájuk támadhasson.

De azért «kuncsaftjai» lettek... Jánost küldték le hozzá még aznap este vajért, sajtért, miegymásért...

Aztán hónapok mulva, amikor János visszament falujába, mert szakácsné került a helyébe, akivel Ilonka mégis csak zavartalanabbul erélyeskedhetett, a szakácsné is megkapta naponta az utasítást:

— A Reitertől hozzon mindent!

Imre, ha meghallott egy-egy ilyen parancsot, csipkelődve jegyezte meg:

— Jó is lesz helyrehozni ifjúkori bűneidet... Ha már kettétörted a karrierjét...

Vilmáról csak hallottak néha, ha külföldről hazaérkezett vendégeik voltak... A legkülönbözőbb hírek és képek vonultak el róla szemük előtt. Az egyik külföldön csatangoló látta ragyogni, a másik kopott, összetört asszonnyal találkozott, akiben alig vélt Vilmára ismerni... És mindenki valóban Vilmát látta, akinek élete úgy vibrált, mint a transzparensek szoktak, hol kigyúló, hol elalvó fénnyel.

Egy újsághírben tűnt el végleg a szemük elől... Megint valami gyanús társait fogták le, — őt magát nem . . .

Vilma aztán, — óh, ők ekkor már gyerekeket neveltek! — végleg eltűnt a hamufelhő árnyai között.

VÉGE.

AGRÁRMÚZEUM KÖNYVTÁRA

Kérjük, olvassa el következő közleményeinket!

Palladis Rt. könyvosztálya, Budapesten

PENGŐS REGÉNYEK

gyüjtő-címmel négy külön sorozat jelenik meg a Palladis r.-t. kiadásában. E 4 sorozat minden egyes kötetét óvatos elővigyázattal és leggondosabb kritikával válogatta ki a kiadó a világirodalom gazdag terméséből úgy, hogy akármelyik kötetet veszi kezébe az olvasó, mindig élvezetes órákban lesz része, mert minden sorozatban a legkiválóbb társadalmi, detektív és kalandos regények jelennek meg.

A ½ Pengős Regények kartonált, kisebb alakú színes címlappal,

az 1 Pengős Regények kartonált nagyobb alakú, nagyobb terjedelmű, ugyancsak színes címlappal,

a 2 Pengős Regények egész vászonkötésben, arany díszítéssel, külön színes védőborítékkal,

a 3 Pengős Regények félbőrkötésben, arany díszítéssel, külön színes védőborítékkal jelennek meg.

Közölje címét a Palladis Rt.-al (Budapest, V., Kossuth Lajos-tér 4.) és állandóan ingyen és portómentesen megkapja a Palladis „Házi Magazin" című folyóiratát, amely többek között minden kiadványról is részletes ismertetést küld.

Kaphatók minden könyvkereskedésben, vasúti állomásokon az Ibusz pavillonjaiban, jobb tőzsdékben.

A FÉLPENGŐS REGÉNYEK még kapható kötetei:

11. H. Baumgarten: Elveszem a feleségemet
12. A Steeman: A halálos szerződés
13. P. Macdonald: Csodálatos menekülés
14. H. Jenkins: Patricia férjet fog
15. E. Wallace: A fehér álarc
16. Marschalkó: A vörös boszorkány
17. Zeckendorf: A gnadenfeldi örökség
19. A. Steeman: Végzetes éjszaka
20. F. Simson: A csapkodó redőny
21. H. Jenkins: West kisasszony diadala
22. J. S. Fletcher: Két légy egy csapás
23. E. Martino: Száguldó szerelem
24. A. Wynne: Estella mátkasága
25. P. Macdonald: Éva kisírt szeme
26. F. R. Adams: Sylvia szerelme
27. Curwood: Aranyhurok
28. R. Adams: Tévedések játéka
30. E. Wallace: Aki megvette Londont
31. Stefani: Botrány a klubban
33. Szász G.: A rejtélyes Morales
34. Rodriguez: A nevető halál
35. Dias: Kivívott szerelem
36. Schisgall: A sátán leánya
37. C. Whiting Parmenter: Ragyogó palota
38. C. Hamilton: A zöld fiolák
39. H. Holt: A Pikk Ász
40. Stringer: Nőstényfarkas
41. Sharp: A titokzatos mr. Arthur
42. Stringer: Robinzon Romantika
43. W. Parmenter: Rosemary átmegy a hídon
44. R. Alexander: Római express
45. H Edmonds: A kísértet hajó
46. Hackett: Téves kapcsolás
47. Burt: Gangster leánya
48. Williams: A kétarcú ember
49. Roswalt: Rémület Shanghaiban
50. E. Wallace: A grófkisasszony
51. H. Gates: A kacagó arc
52. Allan: Az álarcos idegen
53. Parmenter: Akik egymást keresik
54. Christie: Az áruló szemüveg
55. Ashby: Bujócska a kastélyban
56. S. Emery: A riasztó gong
57. J. Spencer: A suttogó halál
58. M. Zwick: A szovjet hálójában
59. G. Rosman: A kis autó két gazdája
60. R. Alexander: Aki utoljára nevet
61. S. H. Page: Gyilkosság az óceán fölött
62. Dilnot: Sátán Ónagysága
63. Patrick: Az áruló bridzs-parti
64. Oyen: A föld fia
65. Footner: Mr. Lawrence testőrei
66. Stringer: Az elveszett leány
67. Daly: Az üvöltő fenevad
68. Huestan: Cicel mindent tud
69. Oyen: Olajláz

Szíveskedjék fordítani!

A Pengős Regények még kapható kötetei:

1. **Ernst Klein:** A vezérigazgató úr
6. **L. Adams Beck:** A csillagok útja
15. **Wilfred Sheridan:** Az öt koponya
16. **Edgar Wallace:** A besúgó
19. **Nigel Worth:** Roger Sinclair gyémántjai
20. **W. B. M. Ferguson:** A végzetes pohár
22. **Alice Ross Colver:** Légvárak, ha felépülnek
23. **John Paul Seabrooke:** Valaki kopogott
24. **Leo W. Walmsley:** A zöld rakéta
25. **Mühlen-Schulte:** Bobby fölébred
26. **Annie Haynes:** Tanu a háztetőn
31. **Edgar Wallace:** A kordovai igaz emberek
32. **Arthur Schirokauer:** A végzetes alarm
35. **Edgar Wallace:** A „Trója Kincse"
36. **Frank L. Packard:** A Sátán palástja
37. **Joan Sutherland:** Éjjeli támadás
38. **Leleszy Béla:** A tűzhányók völgye
39. **Earl derr Biggers:** A fekete teve
40. **Edison Marshall:** Megtorlás szigete
41. **Earl derr Biggers:** Amit a függöny eltakar
42. **Jackson Gregory:** Az örök suttogás
43. **Jackson Gregory:** Judit, a hegyek leánya
44. **Eiswyth Thane:** Szilaj szélparipákon
45. **E. Wallace:** A zöld rozsda
46. **Wren:** A rejtélyes végzet
47. **Edgar Wallace:** A becsületes betörő
48. **Valentino Williams:** Titokzatos kéz
49. **Edison Marshall:** Az istenek fáklyája
50. **Somogyváry-Balassa:** Virág az orkánban
51. **J. Goodwin:** A halott ember kincse
52. **Curwood:** Alan Holt szerelme
53. **Scott Mansfield:** A láthatatlan utas
54. **A. Stringer:** Csak azért is!...
55. **Scott Mansfield:** A fekete kör
56. **Annie Haynes:** A greylandi rejtély
57. **Jackson Gregory:** A sivatag virága
58. **Williams:** A véreb lesben
59. **A. Christie:** A kék expressz
60. **A. G. Reiman:** Kézről kézre
61. **P. C Wren:** Szahara császára
63. **J. Goodwin:** A fizető vendég
64. **Propper:** Young Mary titokzatos eltűnése
65. **V. Williams:** Az aranyszelence
66. **E. S. Gardner:** A konok leány esete
67. **S. Kerr:** Az utolsó fillérig
68. **Gardner:** Bársonyos karmok
69. **Packard:** A vörös főkönyv
70. **E. Baldwin:** Második szereposztás
71. **Williams:** Az óra ketyeg
72. **Goodwin:** Masterton bosszút áll
73. **Zane Grey:** Elveszett folyó
74. **Raine:** Éjszakai vendég
75. **Gardner:** A táncos lányok esete
76. **Chambers:** A titkos „13-as"
77. **Goodwin:** Fokföldi menyasszony
78. **Baldwin:** Felhőkarcolók

Palladis Rt. könyvosztálya, Budapesten

A 2 pengős regények

eddig megjelent kötetei:

JOAN LOWELL: *A tenger csodababája.* A kapitány leányának furcsa, kalandos önéletrajza apja vitorláshajóján, kora gyermekségétől serdült hajadon-koráig.

FRANK L. PACKARD: *Jimmie Dale kalandjai.* A gentleman-betörő izgalmas esetei, amelyeknek mindegyike egy-egy igazságtalanságot tesz jóvá.

EDGAR WALLACE: *A repülő gárda.* A detektív regények boszorkány-mestere a londoni dockok «vízi patkányai»-nak rejtélyes alvilágában tart razziát.

SOPHIE KERR: *Asszony lesz a lányból.* Egy fiatal leány regénye. Szakadékok mellett visz az útja, de megáll a lábán és győz a legnehezebb küzdelmekben is.

PEARL S. BUCK: *Kwei-Lan vergődése.* Kelet és Nyugat világnézete csap össze ebben a regényben. Mélységes szenvedélyektől átfűtött miliőben pereg le a drámai fordulatokban gazdag történet.

Szíveskedjék fordítani!

Palladis Rt. könyvosztálya, Budapesten

A 3 pengős regények

eddig megjelent kötetei:

EDNA FERBER:

„Mekkora?"... „Ekkora!"...

Fordította: KOSÁRYNÉ RÉZ LOLA

Selina Peake törhetetlen optimizmusa túlél minden csalódást és szelíd lelke diadalmasan őrzi meg idealizmusát az élet viharaiban.

OLIVER CURWOOD:

Az égő erdő

Fordította: KOSÁRYNÉ RÉZ LOLA

Kanada őserdőiben virágzik ki a romantikus szerelem, amelynek sarjadását és fejlődését ihletett költői nyelven festi a koszorús regényíró.

PEARL S. BUCK:

Az édes anyaföld

173111

ROZVANYI

Árnyak
a hamufelhőn